

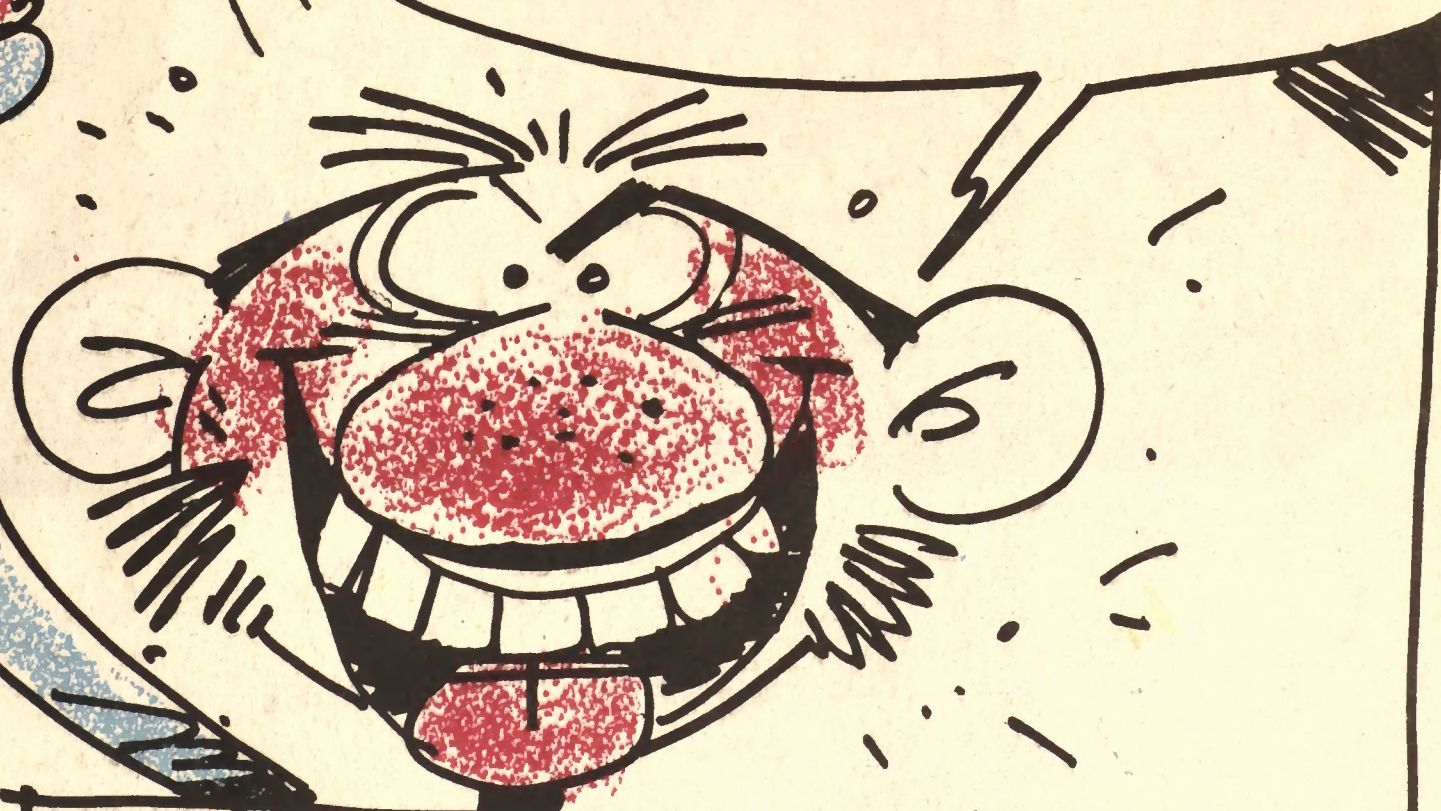
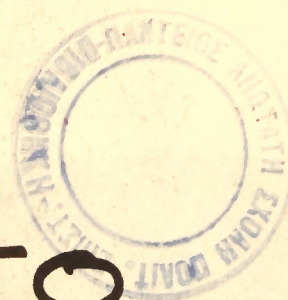
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

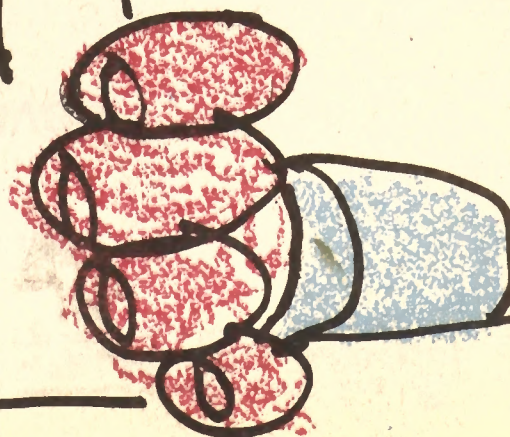
Περίοδος Β', τεύχος 228 Παρασκευή 1 Απριλίου 1983

Δρχ. 50

ΖΗΤΩ
Η ΠΡΟΤΑΠΡΙΑ
Η ΗΜΕΡΑ
ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ



Η ΚΟΡΟΪΔΙΑ
ΞΑΝΑΡΧΙΖΕΙ
ΑΥΡΙΟ



1983

***Πέντε βιβλία
πέντε μεγάλες έπιτυχίες***

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Γνωρίστε τή φεμινιστική μας σειρά

ΑΝΤΡΙΕΝ ΡΙΤΣ

Γέννημα γυναίκας

ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ ΓΚΟΥΛΑΝΤ ΝΤΑΙΗΒΙΣ

Τό πρώτο φύλο

ΑΝΙΑ ΜΕΪΛΕΜΠΕΛΤ

Τό τέλος τής ντροπής

ΚΥΡΙΑ ΤΟΠΑΛΟΒ

Άνύπαντρη μητέρα

ΝΤΟΜΙΤΙΛΑ ΜΠΑΡΙΟΣ ΝΤΕ ΣΟΥΝΓΚΑΡΑ

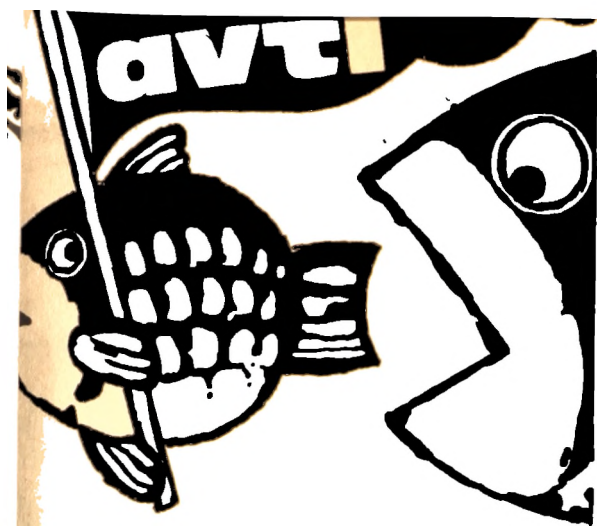
Άφήστε με νά μιλήσω

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ



**Α.Α. Λιβάνη καί Σία Ε.Ε
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»**

Σόλωνος 94, τηλ. 3610589 - 3600398



Περίοδος Β' • Χρόνος 10ος • Τεύχος 228

ΕΠΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έλιος Κούλογλου πολιτική ομαλότητα εξαρτάται από την κانه ενός όπλου; _____	12
πρ. Σχολιδης κλασικές προβοκάτσιες για το πράτο _____	14
Έτρος Ευθυμίου άλλη μια εκδοχή του «Πεθαίνω στη χώρα»... _____	17
Αντεια Φραντζή - Γιάννης Φλώρος ΑΡΚΟΣ ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ: «Εμένα η πρώστια μου είναι η Ελλάδα» _____	18
Πολ. Πολυχρονίδης αδυναμίες του πολιτικού κόσμου και η απλή αναλογική _____	20
Π. Φλεβοτόμος όμοιος υγιής εν κυβερνήσει υγιεί _____	21
Π. Μάργαρης οι ελέφαντες δεν χωράνε στο δά- σος _____	23
Αννα Ραφιά οι γυναίκες στις χώρες της ΕΟΚ _____	24
Π. Δημητρίου ΟΙ: Ένα μεταβατικό συνέδριο _____	26
Π. Μουζέλης πάνω στην έκλειψη του παλαιοκομ- ματισμού: Βαλκάνια-Λατ. Αμερική Ιεσεβρινός _____	30
ο μονοτονικό που συμβιβάστηκε τέλειος Ράμφος _____	36
Ιονοτονική παραφωνία _____	37
όπη Γερωνυμάκη ο μικρός πατέρας των κοριτσιών _____	41
ΙΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ντήνωρ όσο «ανησυχεί» ο Κ. Καραμαν- λής; _____	4
ΝΤΙΘΕΣΕΙΣ _____	6
ΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Καλαϊτζής πρωταπριλιάτικο _____	9
Ιωάννου Ευρωπαίος _____	11
τί του δακτυλίου και το ΦΩΤΟΝΙΟΥΖ _____	10
ΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ _____	28
ΝΘΟΛΟΓΙΟ	40
Αράγης για πάνω σ' ένα τετράστιχο του πρωτάκη _____	42
ΟΥΣΙΚΗ - ΔΙΣΚΟΣ	
Γκούβας - Θ. Μανίκας - Μαρία ατζησάββα δισκοί και άλλα μουσικά νέα _____	44
ΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ _____	46
ΙΑΛΟΓΟΣ _____	50

Σφύλλο: ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΑΪΤΖΗ

ΤΟ «ΗΠΙΟ» ΚΛΙΜΑ

ΔΥΣΤΥΧΩΣ η εξέλιξη της πολιτικής ζωής στην Ελλάδα δεν κατάφερε ακόμα να διαμορφώσει ένα πλαίσιο αρχών και αξιών, το οποίο να προσδιορίζει τα όρια του πολιτικού παιχνιδιού. Κυριαρχούν σταθερά οι έννοιες - «ακορντεόν» και η διπλή γλώσσα.

Η ΕΝΝΟΙΑ «ακορντεόν» αποτελεί κτήμα της κοινής εμπειρίας: μπορεί να μεγαλώνει ή να μικραίνει στα περιεχόμενά της ανάλογα με τις εντυπώσεις που πρέπει να δημιουργεί. Έτσι, άλλοτε σοσιαλισμός είναι η γενναία αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος και άλλοτε η καθήλωση των μισθών, άλλοτε η αποκέντρωση και άλλοτε οι πιο συγκεντρωτικοί μηχανισμοί, κ.ο.κ.

ΤΟ ΙΔΙΟ ισχύει για τη «διπλή γλώσσα» όπου δηλαδή, ανάλογα με τις συνθήκες άλλα λέμε και άλλα κάνουμε, άλλα λέμε και άλλα εννοούμε, οι λέξεις κρύβουν το νόημα των πράξεων ή πράξεις συγκαλύπτονται πίσω από λέξεις. Το φαινόμενο δεν είναι άλλωστε άγνωστο στην πολιτική επιστήμη. Το κατέγραψε με κλασική λιτότητα ο Μακιαβέλλι, και λόγω συγγενείας μεσογειακού κλίματος προφανώς, καρποφόρησε και στην Ελλάδα. Αλλά φυσικά πρόκειται για τα «άνθη του κακού» που κάποτε πρέπει να ξεριζωθούν οριστικά απ' τις μικρές και μεγάλες συνήθειές μας.

ΟΛΕΣ αυτές οι όχι πρωτότυπες, αλλά πάντως μελαγχολικές και δυστυχώς πάντα επίκαιρες σκέψεις μας έρχονται στο νου από το γεγονός της δολοφονίας του εκδότη Τζώρτζη Αθανασιάδη και όσα συνέβησαν απ' αφορμή της.

ΜΕ ΟΣΗ ψυχραιμία μπορεί να περισώσει κανείς σε τέτοιο κλίμα, πρέπει να παραδεχτεί πως η δολοφονία δεν έχει το κλασικό «προφίλ» του πολιτικού φόνου, εκείνου μάλιστα που αποσκοπεί και στη δημιουργία μιας μείζονος πολιτικής πρόκλησης. Χωρίς βέβαια να μπορεί να αποκλείσει κανείς οποιοδήποτε ενδεχόμενο, αν μη τι άλλο θα έπρεπε, ό,τι και αν φρονούσε, να μη σκεφτεί μόνο το φόνο και τα κίνητρά του, αλλά κυρίως τα εξ αντικειμένου ή από πρόθεση, αποτελέσματά του.

ΚΑΙ ΑΥΤΟΥΣ τους στοιχειώδεις συλλογισμούς δεν έκανε ούτε η αξιωματική αντιπολίτευση, ούτε η κυβέρνηση, η κάθε πλευρά επιμεριζόμενη πάντως διαφορετικό βαθμό (και ποιότητα) ευθύνης. Ο μεν κ. Αβέρωφ, πυροδότησε τη δημοκρατική ομαλότητα με την περίφημη δήλωσή του, που πολιτικοποιούσε εκ των πραγμάτων ένα αμφίβολο γεγονός. Και μάλιστα, αν το πολιτικό κλίμα ήταν ελάχιστα διαφορετικό, η δήλωση Αβέρωφ, θα μπορούσε να σημάνει την έναρξη ενός άτυπου εμφύλιου διχασμού, καθώς εύκολα πάνω απ' τις γραμμές της πρόκυπτε η ηθική νομιμοποίηση ενδεχομένων «αντεκδικήσεων». Η δε κυβέρνηση έλαμψε επί τρεις — κρίσιμες — ημέρες με την απουσία της. Η σιωπή του πρωθυπουργού, η απαράδεκτη, αλλοπρόσασλη και παράλογη απόκρυψη ειδήσεων και δηλώσεων από τα μέσα ενημέρωσης, υπήρξαν φαινόμενα που από την πλευρά τους καλλιεργούσαν ένα κλίμα καχυποψίας και έντασης, έδιναν πρόσθετες διαστάσεις στο γεγονός, τροφοδοτώντας έτσι αντικειμενικά, την πολιτικοποίηση που επιδίωκε ο κ. Αβέρωφ.

ΜΕ ΛΙΓΑ λόγια, έτσι όπως πάμε, δεν θα χρειάζονται προβοκάτορες για να υπονομεύσουν τις δημοκρατικές εξελίξεις αλλά οι ίδιες οι πολιτικές λειτουργίες θα αυτοπροβοκάρουν τη σταθερότητά τους.

ΓΙ' ΑΥΤΟ λοιπόν, η πρωθυπουργική αναφορά στην ανάγκη να περιφρουρηθεί το ήπιο κλίμα, είναι εκκρεμής, από την άποψη ότι λείπουν από την πολιτική μας ζωή, τα εσωτερικά στοιχεία στήριξης του «ήπιου» κλίματος. Διότι προφανώς «ήπιο κλίμα» δεν σημαίνει να συμβαίνουν εξοργιστικά και προσβλητικά πράγματα αλλά να μένεις ήρεμος με προσπάθεια της θέλησής σου. «Ήπιο» κλίμα θα 'πρεπε να σημαίνει ουσιώδης λειτουργία της δημοκρατίας σε όλα τα επίπεδα, από όλους τους φορείς της.

ΕΤΣΙ ΩΣΤΕ ο πολίτης να μην μετατρέπεται σε «μπαλάκι» τακτικών, αλλά σε υπεύθυνο ρυθμιστή της πορείας αυτού του τόπου.

Η ΕΠΑΝΕΜΦΑΝΙΣΗ λοιπόν της ανάγκης «ηπίου κλίματος» ας συνοδεύει με ουσιαστικοποίηση της λειτουργίας της δημοκρατίας...

ANTI

Πόσο «ανησυχεί» ο Κ. Καραμανλής;

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ της Δημοκρατίας, λοιπόν —αν θα πιστέψουμε τον Τύπο της Δεξιάς— «ανησυχεί»: Όχι για την κλιμάκωση σχέσεων ανάμεσα στην κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση ή για τα «μετριοπαθή» συνθήματα των οπαδών της Νέας Δημοκρατίας κατά την κηδεία του Τζώρτζη Αθανασιάδη («Κάτω η χούντα του ΠΑΣΟΚ», «Δολοφόνοι-Δολοφόνοι», κ.ά.), αλλά για την «αντικονφορμιστική» εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ —μια πολιτική που τείνει ν' απομονώσει τη χώρα από τους «φυσικούς της συμμάχους» και να καταστήσει προβληματική τη λειτουργικότητα της δημοκρατίας στην Ελλάδα!

ΑΛΛΑ ΟΤΑΝ «ανησυχεί» ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, άλλο τόσο, «ανησυχεί» και ο κ. Ευ. Αβέρωφ, ο οποίος, κατά την πρόσφατη (την περασμένη Δευτέρα) συνάντησή του με τον κ. Κ. Καραμανλή, «εξεδήλωσε την αγωνία του για το πού οδηγεί η πολιτική της κυβερνήσεως του ΠΑΣΟΚ». Αυτό, τουλάχιστον, έγραψε η «Ακρόπολις», —με τη σειρά της— προεξοφλεί ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας «θα πρέπει να διαβεβαιώσει τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως ότι παρακολουθεί προσεκτικά την κατάσταση και, ασφαλώς, σε περίπτωση που θα είναι αναγκαίο, θ' ασκήσει τις υποχρεώσεις που επιτάσσουν το Σύνταγμα και οι Νόμοι». Με άλλα λόγια, δηλαδή, βρίσκμαστε στα πρόθυρα μιας ανοικτής ρήξης, ανάμεσα στον ρυθμιστή του Πολιτεύματος και τον υπεύθυνο πρωθυπουργό της χώρας και το μόνο που απομένει να γνωσθεί, είναι π ό τ ε θα εκδηλωθεί η παρέμβαση του κ. Καραμανλή!

Από το Ασοσιαίητετ στους «Τάιμς»...

ΤΟ ΠΕΡΙΕΡΓΟ —ή το καθόλου περιεργό...— στην υπόθεση αυτή, είναι ότι τα περί «ανησυχιών» του προέδρου της Δημοκρατίας έσπευσαν να υιοθετήσουν τόσο το αμερικανικό πρακτορείο Ασοσιαίητετ Πρες, όσο και οι βρετανικοί «Τάιμς». Που, σε ανταποκρίσεις τους από την Αθήνα, βεβαιώνουν πως «διαφορές απόψεων», μεταξύ Προέδρου και πρωθυπουργού, έχουν, πράγματι, ανακύψει (σε θέματα όπως είναι οι βάσεις ή οι σχέσεις με το ΝΑΤΟ και την ΕΟΚ) και ότι «ο 76χρονος Έλληνας πρόεδρος ενεργεί σαν αντίβαρο στον κ. Παπανδρέου».

ΟΙ «ΤΑΪΜΣ», ειδικότερα, δίνουν μια εικόνα ρευστότητας, αστάθειας και απόγνωσης, όπου «οι μισοί Έλληνες φαίνεται να φοβούνται την εκδήλωση στρατιωτικού πραξικοπήματος, και οι άλλοι μισοί την εγκαθίδρυση μονοκομματικού μαρξιστικού καθεστώτος»... Αλλά ακόμη και οι οπαδοί της κυβέρνησης —κατά την βρετανική εφημερίδα— διερωτώνται για το «πού το πάει ο Παπανδρέου», καθώς οι πιστοί του ΠΑΣΟΚ θυμίζουν τις προεκλογικές επαγγελίες του κινήματος (για σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, έξοδο από το ΝΑΤΟ, απομάκρυνση των βάσεων, κτλ.) και η Νέα Δημοκρατία επισημαίνει την «αποξένωση της Ελλάδας από τη Δύση», πράγμα που, σε τελική ανάλυση, βοηθάει την Τουρκία. Συμπέρασμα των «Τάιμς»: Για μια ακόμη φορά, οι Έλληνες στρέφονται προς τον πρόεδρο Καραμανλή, πιστεύοντας πως μόνον αυτός μπορεί να τους βγάλει από το «κεραμιδιάρο» (mess) και το χάος...

ΩΣΤΟΣΟ, ούτε οι «Τάιμς», ούτε το Ασοσιαίητετ Πρες, φρονούν ότι ο κ. Καραμανλής θα επιδιώξει τη ρ ή ξ η με την κυβέρνηση. Ο πρόεδρος Καραμανλής —μετέδωσε το Ασοσιαίητετ— προτιμά να παίζει συμβουλευτικό ρόλο, αυτόν που καθο-

ρίζει το Σύνταγμα του 1975. Και αμέσως παρακάτω: «Ο Καραμανλής θα χρειασθεί τη βοήθεια των σοσιαλιστών (του ΠΑΣΟΚ), αν αποφασίσει να διεκδικήσει και δεύτερη προεδρική θητεία, το 1985. Και οι αναλυτές λένε ότι ο Παπανδρέου θα έχει ελάχιστες αντιρρήσεις, αν ο Καραμανλής, που είναι ο πιο επιτυχημένος πολιτικός, θελήσει να παραμείνει αρχηγός του κράτους». Από την πλευρά τους οι «Τάιμς» γράφουν ότι ο Κ. Καραμανλής είναι ένας πολύ υπεύθυνος άνθρωπος, που δεν θα ήθελε, σε καμιά περίπτωση, «ν' αναβιώσει το διχασμό των ετών 1925 ή 1974». Συνεπώς, επιθυμεί ν' αποφύγει μια οποιαδήποτε αναμέτρηση με τον πρωθυπουργό, «εκτός πλέον αν υπάρξει κίνδυνος να πληγούν ανεπανόρθωτα οι σχέσεις της χώρας με τη Δύση (κυρίως με την Ευρώπη) ή να μη λειτουργήσουν οι δημοκρατικοί θεσμοί».

Οι σχέσεις με τη Δύση

ΑΛΛΑ ΟΛΕΣ οι ενδείξεις πείθουν ότι κίνδυνος «ανεπανορθώτου πλήγματος» των σχέσεών μας με τη Δύση, δεν υπάρχει... Οι ελληνοαμερικανικές συνομιλίες για τις βάσεις σημειώνουν πρόοδο («κινητικότητα», το λέει η κυβέρνηση...), ενώ κοινή είναι η αίσθηση στους Έλληνες και ξένους παρατηρητές ότι, με τον ερχομό του διαπραγματευτή Μπαρτόλομιου, στο πρώτο δεκαήμερο του Απρίλη, οι διαπραγματεύσεις τερματίζονται «κατ' ευχήν»! Όσο για τις σχέσεις μας με την ΕΟΚ, παραμένει γεγονός ότι εκκρεμούν ακόμα ορισμένα θέματα (όπως είναι λ.χ. η μεταβατική ρύθμιση για την προστασία της ελληνικής βιομηχανίας), αλλά αυτό δεν είναι λόγος, βέβαια, για να υποθέσει κανείς ότι ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου «προβληματίζεται» ως προς το αν θα μείνουμε ή θα φύγουμε από την ΕΟΚ... Άλλωστε, δεν είναι ευκαταφρόνητα ποσά ούτε τα 80 δισεκατομμύρια που θα εισπράξουμε από την Κοινότητα, μέσα στο 1983, για «τη βελτίωση των γεωργικών μας διαρθρώσεων», ούτε τα 200 δις, που προβλέπονται για την Ελλάδα, στα πλαίσια των «ολοκληρωμένων μεσογειακών προγραμμάτων» της Κοινότητας... Αλλά ούτε και οι σχέσεις μας με το ΝΑΤΟ βρίσκονται σε σημείο τέτοιο, που να προϊδεάζουν για ενδεχόμενη έξοδο από τον ατλαντικό συνασπισμό. Αντίθετα, όπως προκύπτει και από τις δηλώσεις του Α. Παπανδρέου στην Οτάβα, η κυβέρνηση επιδιώκει την «αμυντική συνεργασία» ακόμη και με τον μακρινό Καναδά, χώρα εξαιρετικά πιστή στα «ιδεώδη» του ΝΑΤΟ.

ΑΠΟ ΤΑ ΛΙΓΑ παραπάνω, προκύπτει ότι ο Κ. Καραμανλής δεν πρέπει να έχει λόγους «βαθύτατης ανησυχίας» γι' αυτό που το Ασοσιαίητετ Πρες αποκάλεσε «αντικονφορμιστική» εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Η πολιτική αυτή, φυσικά διαφέρει —σε σημεία...— από την πολιτική της Νέας Δημοκρατίας. Διαφέρει σε σχέση και με ορισμένες επεξεργασίες ή τοποθετήσεις του Α. Παπανδρέου σε διεθνή θέματα, όπως είναι ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών, το κίνημα της ειρήνης, το Παλαιστινιακό, η αποπυρηνική Βαλκανική, κ.ά. Όμως, στις βασικές επιλογές της, η «αντικονφορμιστική» πολιτική του ΠΑΣΟΚ δεν απομακρύνεται ούτε από το ΝΑΤΟ, ούτε από την ΕΟΚ, ούτε από την «αμυντική συνεργασία» με τις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο περίτεχνες και αν θα είναι οι διατυπώσεις της νέας ελληνοαμερικανικής συμφωνίας για τις βάσεις.

ΠΑΡ' ΟΛΑ αυτά, θα ήταν παράλογο αν υποστήριζε κανείς

τι δεν υπάρχουν διαφορές απόψεων ανάμεσα στον πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον πρωθυπουργό, όπως υπάρχουν —και υπό αποδειχτήκε πολλές φορές— ανάμεσα στον πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον κ. Αβέρωφ. Και επειδή η «Ακρόπολις» έγραψε για τις «διαβεβαιώσεις που θα πρέπει να έδωσε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας στον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως» (με την έννοια: όπου να 'ναι, απολύω τον Παπανδρέου, για να γίνεις εσύ πρωθυπουργός...), υπάρχουν πληροφορίες κριβώς αντίθετες: Ότι, δηλαδή, ο ρυθμιστής του Πολιτεύματος υπήρξε, απέναντι στον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας, έντονα κριτικός, τόσο για την απόφασή του να «κομματικοποιήσει» την κηδεία του Τζώρτζη Αθανασιάδη, όσο —προπαντός υπό— για τα αχαλίνωτα συνθήματα των οπαδών του κόμματος, με κορωνίδα το: *Κάτω η χούντα των δολοφόνων!*

Οι δύσκολοι καιροί και τα πονηρά «παιγνίδια»

ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ διαφορές απόψεων όμως, ανάμεσα στον Κ. Καραμανλή και τον Α. Παπανδρέου, δεν σημαίνει, κατ' ανάγκη, και ανοικτή αντιπαράθεση, όπως επιμένει η Δεξιά, συνεπικουρούμενη, ως ένα βαθμό, από ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία δημοσιογραφικά όργανα. Και είναι γνωστό ότι σε καιρούς δύσκολους, πολλά «παιγνίδια» παίζονται.

ΑΥΤΑ ΤΑ «ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ» φαίνεται ότι είναι η μεγάλη έγνοια —και η μεγάλη ανησυχία— του Κ. Καραμανλή, όπως προκύπτει και από το διάγγελμά του, με την ευκαιρία της επετείου της 25ης Μαρτίου. Και όσο και αν υποστηρίζουν μερικοί ότι δεν είναι εύκολο για τον πρόεδρο της Δημοκρατίας να λησμογήσει την πολιτική του καταγωγή ή να εθισθεί σε καταστάσεις και ρεύματα έξω από τη δική του φιλοσοφία, γεγονός παραμένει ότι οι επισημάνσεις του —για επαγρύπνηση, για ήμερα πολιτικά ήθη, για ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, κ.ά.— απευθύνονται και προς την κυβέρνηση, και προς την αντιπολίτευση. Και απευθύνονται σε μια στιγμή που οι Αμερικανοί ετοιμάζονται να εγκαταστήσουν τροχιακά οπλικά συστήματα στο διάστημα, για την «υπεράσπιση της αμερικανικής ηπείρου» και οι Τούρκοι απειλούν να επέμβουν στο ελεύθερο τμήμα της Κύπρου «για να εξουδετερώσουν τις εστίες των Αρμενίων τρομοκρατών»!

ΠΡΟΦΑΝΩΣ ο Κ. Καραμανλής δεν συμφωνεί με πολλά από αυτά συμβαίνοντα στην κυβερνητική παράταξη. Από την άλλη όμως, διαθέτει —όπως βεβαιώνουν στενοί συνεργάτες του— αρκετή πολιτική σοφία για να ξέρει πως οποιοσδήποτε βιασμός της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας, θα επισώρευε νέα, καταλυτικά δεινά στη χώρα. Ο Κ. Καραμανλής —λένε οι ίδιοι στενοί συνεργάτες του— δεν δέχεται, ασφαλώς, τον ρόλο του «ανεύθυνου άρχοντα»... Σαν πρώτος πολίτης της χώρας και ρυθμιστής του πολιτεύματος, με τις προνομίες που του δίνει το Σύνταγμα (άρθρο 38), έχει όχι μόνον υποχρεώσεις, αλλά και δικαιώματα, που θα πει, σε τελική ανάλυση, ευθύνη. Αυτό όμως δεν σημαίνει «χάραξη πολιτικής», που είναι έργο της ευθύνης κυβέρνησης. Σημαίνει, όμως, κάποιο συμβουλευτικό όλο, τον οποίο ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας, επιμένει να τηρεί.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ της Αλλαγής αντιμετωπίζει, ασφαλώς, πολλές δυσχέρειες και πολλά προβλήματα. Αλλά, όπως δεινούν τα πράγματα, δεν αντιμετωπίζει —μέχρι στιγμής τουλάχιστον— και πρόβλημα σχέσεων με τον ρυθμιστή του Πολιτεύματος. Όσο και να προβάλλει την εκδοχή αυτή η Δεξιά.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΛΕΞΗ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ



ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΣΚΥΛΟΥΣ

Διηγήματα

κυκλοφορήσε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΛΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ.: 36.15.783

Κυκλοφορεί

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

καί ὁ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

τεύχος 57-58, σελ. 128

Μιχάλη Παπαγιαννάκη, Κινησιοθεραπεία, Γιάννη Φλώρου, Σάν 'τζογαδόροι στην πράσινη τσόχα', Άγγελου Έλεφάντη, Ψηλά στης Ρωσίας τά χιόνια, 'Ηλία Εύθυμιόπουλου, 'Η κατάσταση των πραγμάτων, Γιώργου Καρρά, Αυτόκρίνεσθε ίνα μη κριθήτε, Μιχάλη Παπαγιαννάκη, Δεξιοί κι άριστεροί έπικριτές της οικονομικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, Άγγελου Έλεφάντη, Διεργασίες στην Άριστερά, Χάρη Σταύρου, 'Η διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ καί ή ύπονόμηση των μύθων, Γιάννη Μαρίνου, Λεωνίδα Λουλούδη, Νέα τεχνολογική επανάσταση made in Greece, Έρικ Χομπσμπάουμ, Τά Φώλκλαντς καί ή Βρετανία, Νόρας Σκουτέρη-Διδασκάλου, Προίκα ή περί του θηρευτικού βίου των Νεοελλήνων, Πασχάλη Κιτρομηλίδη, 'Ιδεολογικά ρεύματα καί πολιτικά αίτήματα. Προοπτικές από τόν ελληνικό 19ο αί., Άλεξάνδρας Δεληγιώργη, 'Η περίπτωση Λουί Άλτουσέρ καί τό φαινόμενο Τζών Λιούις, Σίγμουντ Φρόυντ, Γενικές παρατηρήσεις σχετικά μέ τήν ύστερική κρίση — Οί ύστερικές φαντασιώσεις καί ή σχέση τους μέ τήν διφυλοφυλία, Θάνου Λίποβατς, Οί τέσσερις Λόγοι, John Heartfield, Φωτομοντάζ.

Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Μάρκος Μέσκος, Στον τοκίο της γής, Πάνος Θασίτης, Γιά τή φύση τής ποίησης, Λουί Άραγκόν, Θέατρο/Μυθιστόρημα (άποσπάσματα), μετάφραση: Χρύσα Προκοπάκη, Νάσος Βαγενάς, Γιά έναν όρισμό του μοντέρνου στην ποίηση, Τζίνα Πολίτη, 'Ικανότητα καί έπιτέλεση μιά προβληματική σχέση στή σύγχρονη λογοτεχνία, Μαρία Σακαλάκη, Κοινωνιολογία καί Λογοτεχνία. Οί κοινωνικές συνθήκες παραγωγής καί κατανάλωσης των συμβολικών προϊόντων μιά προσέγγιση τής σκέψης του Πιέρ Μπουρντιέ.

Εξόρμηση
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ :Για ιστορικούς λόγους



Αν οι εκλογικές αναμετρήσεις των δύο τελευταίων χρόνων στο φοιτητικό και σπουδαστικό χώρο είχαν έντονο το στοιχείο της καταγραφής των παραταξιακών δυνάμεων, των επιρροών των κομμάτων και αποτελούσαν έτσι ένα «πολιτικό» επιχείρημα για την πιστοποίηση της ανοδικής πορείας του φοιτητικού κινήματος και την πολιτική αντιπαράθεση των δημοκρατικών οργανώσεων με την Δεξιά, οι φετινές φοιτητικές εκλογές φαίνεται να μη μπορούν ούτε σ' αυτό το επίπεδο να τροφοδοτήσουν τη γνωστή επιχειρηματολογία των δημοκρατικών κομμάτων. Βέβαια η αναμενόμενη νίκη των «δημοκρατικών δυνάμεων» και οι ελάχιστες διαφοροποιήσεις των εκλογικών ποσοστών θα συντηρήσουν και πάλι τη φιλολογία των πολιτικών επιχειρημάτων για την «πάλη του φ.κ. στο πλάι του λαού για την αλλαγή» κτλ. Πάντως η παρατήρηση ότι οι φοιτητικές εκλογές δεν αποτελούν πολιτικό γεγονός με το κύρος και τη βαρύτητα που είχαν στο παρελθόν δύσκολα αμφισβητείται. Αυτό δεν οφείλεται μόνο στο ότι «μετράει» λιγότερο από πριν ο φοιτητικός χώρος για τα κόμματα, αλλά αντίθετα στην διακριτή από το παρελθόν και φανερή σήμερα αδυναμία του φοιτητικού κινήματος να δημιουργήσει ορισμένες προϋποθέσεις παρέμβασής του στις πανεπιστημιακές και πολιτικές εξελίξεις, σαν κίνημα που λειτουργεί αυτόνομα και όχι σαν «κίνημα» που παρακολουθεί και ακολουθεί δια των κομματικών οργανώσεων και παρατάξεων τις εξελίξεις. Απ' αυτή την άποψη δεν είναι καθόλου τυχαία π.χ. η οργανική αδυναμία του φ.κ. να παρέμβει σε όσα έγιναν μετά την ψήφιση του νόμου - πλαισίου στις Ανώτατες Σχολές. Η όποια παρέμβασή του, ήταν αποτέλεσμα της σχετικής κομματικής «γραμμής» ή προήλθε από τον υπάρχοντα συσχετισμό των παρατάξεων στα ΑΕΙ. Μία τέτοιας μορφής λειτουργία όμως σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να ταυτισθεί με παρέμβαση, ενός ζωντανού κινήματος

ή να θεωρηθεί αποτέλεσμα κάποιων διαδικασιών που συνθέτουν και δημιουργούν ένα κίνημα. Το περιορισμένο ενδιαφέρον δηλαδή, είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι το φ.κ. δεν δημιουργεί πλέον κάποιους νέους συσχετισμούς δυνάμεων, αλλά εμπεδώνει τους υπάρχοντες κομματικούς, ότι αδυνατεί να παρέμβει πολιτικά και να διαμορφώσει ένα πλαίσιο έκφρασης αντιθέσεων, αλλά περιορίζεται στις υπάρχουσες κομματικές αντιθέσεις.

Ωστόσο, οι φετινές φοιτητικές εκλογές έχουν και το ενδιαφέρον τους. Όχι όμως για τους γνωστούς λόγους, που τα κόμματα επικαλούνται, αλλά για αντίθετους. Ότι θα καταγράψουν δηλαδή ποιες και τι είδους μεταβολές έγιναν τα τελευταία χρόνια, τι τάσεις εκφράζουν οι νέοι που μπήκαν στα ΑΕΙ με το νέο σύστημα εξετάσεων, ποιες σχέσεις και αντιθέσεις προκαλεί η μεταρρύθμιση με το νόμο - πλαίσιο στα ΑΕΙ, πώς λειτουργούν οι οργανώσεις της νεολαίας σήμερα κτλ.

Σε σχέση με τα τελευταία δεν πρέπει να περάσουν απαρατήρητες τάσεις π.χ. ανεξάρτητων οι οποίες όμως είναι αντίθετες από αυτές, που εκφράσθηκαν στο παρελθόν στις «Συσπειρώσεις» και ενδεχομένως να εκφρασθούν υπέρ της Δεξιάς. Οι άλλες συνδικαλιστικές παρατάξεις αναμένεται να μην έχουν μεγάλες αποκλίσεις σε ποσοστό ψήφων από τα περσινά ποσοστά, ενώ πιθανή μείωση των ψήφων της ΠΑΣΠ ή της Πσκ και η απλή διατήρηση των «Συσπειρώσεων» στις εκλογές θα έχει σαν αποτέλεσμα να αυξηθούν οι αριθμητικές δυνάμεις του ΔΑ. Τέτοιας μορφής μικρές ανακατατάξεις, αλλά και το όποιο ποσοστό λευκών ή ακυρών ψήφων, δεν πρόκειται να τροποποιήσουν τα όσα ισχύουν ή να δημιουργήσουν νέους συσχετισμούς. Κυρίως όμως δεν θα προσθέσουν τίποτε στη σημερινή λειτουργία του φ.κ. που δεν είναι μόνο απλά αδύναμο να διαμορφώσει καινούριες καταστάσεις, αλλά αδυνατεί να δώσει ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο και ένα ορισμένο πολιτικό κύρος σε μια από τις κορυφαίες και πιο μαζικές διαδικασίες του. Και αυτό σε συνθήκες «αλλαγής» δεν μπορεί παρά να προκαλεί τουλάχιστον κάποιο σκεπτικισμό...

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ

Η απάντηση της ΕΟΚ στο ελληνικό μνημόνιο, που δόθηκε στην δημοσιότητα την Τρίτη 29 Μαρτίου, δεν ξεφεύγει από την γενικότερη πολιτική που ακολουθεί η Κοινότητα

ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΕΞΩ ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΤΩ ΤΑ ΧΕΡΙΑ... ΑΠΟ ΤΟ PLAYBOY

Απίστευτο και όμως αληθινό: Ελληνική εταιρία, που ασχολείται με την έκδοση στα Ελληνικά και τη διακίνηση ξένων εκδόσεων, προετοίμαζε την κυκλοφορία του PLAYBOY (ναι, του γνωστού Αμερικάνικου σεξοπεριοδικού... ποικίλης ύλης). Κι ενώ οι σχετικές προετοιμασίες προχωρούσαν πυρετωδώς, καταφθάνει ένα TELEX από τη Νέα Υόρκη που διέτασσε το πάγωμα των διαδικασιών. Η διεύθυνση του περιοδικού τόνιζε ότι δεν πρέπει να προχωρήσει τίποτα, πριν ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις για τις βάσεις των ΗΠΑ!!!

Δεν ξέρουμε αν ο αυνανισμός είναι πολιτικός και διέπεται από τους περιορισμούς των εθνικών συνόρων. Το σίγουρο είναι ότι οι Αμερικάνοι είναι μάστορες του είδους και κάθε τόσο φροντίζουν να μας το υπενθυμίζουν...

Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Την ίδρυση Ανωτάτης Σχολής Δημοσιογραφίας, ζητεί με υπόμνημά του προς την κυβέρνηση και όλους τους αρμόδιους φορείς, ο Σύλλογος Σπουδαστών του Εργαστηρίου Επαγγελματικής Δημοσιογραφίας (το κείμενο έχει υπογραφεί και από τον Σύλλογο Σπουδαστών Ανώτερης Δημοσιογραφίας).

Αναφέρονται στη σημερινή κατάσταση των Δημοσιογραφικών Σπουδών, στις ευθύνες των δημοσιογράφων (από πλευράς εκπαίδευσης) στην κρίση του Τύπου και παραθέτουν ένα ιστορικό των προηγούμενων προσπαθειών που έγιναν στην Ελλάδα για την ίδρυση Ανωτάτης Δημοσιογραφικής Σχολής.

Χαρακτηριστικά στοιχεία: οι σχετικές ενέργειες άρχισαν πριν από 60 χρόνια. Εννέα αποφάσεις

(ορισμένες νομοθετήθηκαν κιόλας) έχουν ληφθεί για την ίδρυση Σχολής, οι οποίες παραπέμφθηκαν στις καλές ενδεδειγμένες. Θα προσθέταμε και μια ακόμη: τις διάφορες προεκλογικές επαγγελίες και μετεκλογικές διαβεβαιώσεις του ΠΑΣΟΚ. Το ερώτημα είναι ποιος έχει την πολιτική βούληση να κάνει το βήμα. Οι εκδότες; Και αν ξυπνήσουν οι δημοσιογράφοι; Η εξουσία; Και αν αποκτήσουν ανεξαρτησία πνεύματος; Και μετά —εδώ είναι το «κουμπί»— πως θα βάζουμε τους «δικούς μας» στις διάφορες θέσεις; Αφήστε που θα πρέπει να αποκτήσουν και οι επί του Τύπου προϊστάμενοι πτυχία. Γίνονται αυτά τα πράγματα; (γέροι άνθρωποι στα θρανία...).

ΞΑΝΑ ΣΤΙΣ 20 ΔΡΧ

Το γράψαμε σαν είδηση στο προηγούμενο τεύχος και η «Απογευματινή» το επιβεβαίωσε. Ξανά πίσω στις 20 δρχ. Δεν ξέρουμε τι θα κάνουν οι άλλες δύο που ε-

πιμένουν στις 30: η «Βραδυνή» πούλαγε μετά τη δολοφονία του Αθανασιάδη 300.000 φύλλα την ημέρα, και η «Μεσημβρινή» σταθεροποίησε το σχετικό χαμηλό κοινό της, κι εμφανίστηκε «παρδαλή» (δηλαδή χρωματιστή).

Η αιτία για όλα αυτά: Ο «Ελεύθερος Τύπος» των Βουδούρη-Πασσαλάρη κάνει μέσα στον Απρίλη την εμφάνισή του, «μόνο με ένα εικοσάρικο»!

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΠΤ

Δύο εξαιρετικά ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις πραγματοποίησε η Ένωση Συντακτών Περιοδικού Τύπου, τον τελευταίο καιρό. Η πρώτη ήταν μια επίδειξη των εφαρμογών της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας και των τεράστιων δυνατοτήτων της.

Η άλλη, πιο πρόσφατη, μια έκθεση για την Νομολογία του Ελληνικού Τύπου, με πολλά κείμενα του γνωστού δημοσιογράφου και Νομικού κ. Σταθάτου.

τε παρόμοιες περιπτώσεις.

Η ΕΟΚ δεν αποδέχεται την καθιέρωση ενός ειδικού καθεστώτος, μέσα από μια σειρά θεσμικών ρυθμίσεων, που είχε προτείνει η ελληνική πλευρά.

Δεν θέλει τη δημιουργία ενός προηγούμενου, το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από άλλα κράτη-μελλοντικούς εταίρους. Διατυπώνει όμως —διπλωματικά μεν, αλλά σαφώς— τις καθυστερήσεις της ελληνικής πλευράς, στα σημεία όπου θα μπορούσε να υπάρξει μια ευνοϊκή μεταχείριση, κυρίως στον τομέα της χρηματοδότησης, και θέτει ως προϋπόθεση γι' αυτήν την υποβολή συγκεκριμένων προγραμμάτων ανάπτυξης, σε συγκεκριμένους τομείς της ελληνικής οικονομίας.

Η γραμμή είναι σαφής: συμβιβαστικό πνεύμα, χωρίς πολιτικές διαθέσεις και δημιουργία αδιεξόδων, στο πλαίσιο πάντα της κοινοτικής πολιτικής. Απομένει η θέση της ελληνικής πλευράς. Ο αρμόδιος υφυπουργός για θέματα ΕΟΚ κ. Βάρφης αναμένει τον πρωθυπουργό από τον Καναδά, για να δώσει την απάντηση. Αμφιβάλλετε ότι και πάλι η διπλωματία θα μας πλασσάρει μια καλοδιατυπωμένη ανακοίνωση;

Τα Βαγόνια που φύγαν...

Το θέμα των βαγονιών της Ανατ. Γερμανίας, απασχόλησε τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων και ευαισθητοποίησε την κοινή γνώμη. Η ξαφνική δολοφονία του Τζώρτζη Αθανασιάδη έσπρωξε την υπόθεση στο περιθώριο και έτσι μια σειρά από ερωτήματα παραμένουν ακόμη αναπάντητα.

Η ιστορία του θέματος είναι λίγο πολύ γνωστή: Ο κ. Ακριτίδης ως Υπουργός εμπορίου (πριν την αναδόμηση) αρνείται να υπογράψει τη σύμβαση που προέβλεπε την προμήθεια βαγονιών για τον Ηλεκτρικό Σιδηρόδρομο, επειδή στην τιμή έχει υπολογισθεί μια προμήθεια ύψους 260 χιλ. δολαρίων για τον τοπικό αντιπρόσωπο. Ο υπουργός δηλώνει ότι έχει την έγκριση του πρωθυπουργού για τον τερματισμό των προμηθειών στις

περιπτώσεις διακρατικών ανταλλαγών.

Μετά την αναδόμηση, υπογράφεται η σύμβαση, η οποία δεν προβλέπει προμήθεια, αλλά προσθέτει τις 260 χιλ. στην αρχική τιμή. Ο ενδιαφερόμενος αντιπρόσωπος ή κάποιος του ιδίου κυκλώματος, φαίνεται ότι πληροφορεί την «Ελευθεροτυπία» η οποία —πολύ σωστά και ανεξάρτητα από τις προθέσεις του όποιου συντάκτη της— δημοσιοποιεί την υπόθεση. Βέβαια ο κ. Ποττάκης, ως αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Οικονομίας, δεν έχει υπογράψει την σύμβαση, είναι όμως κατά κάποιο τρόπο υπεύθυνος για τον έλεγχό της. Ο τρόπος όμως που αντιδρά ή προδίδει μια απώλεια ψυχραιμίας μπροστά στην πρώτη δειλή κριτική του Τύπου και αδυναμία διάλογου ή υποδηλώνει ότι κάτι ξέρει για την υπόθεση για την οποία το ξαναλέμε δεν είναι άμεσα υπεύθυνος. (Από κει και πέρα τα καμώματα του κ. Υπουργού απέναντι στον Τύπο θα μπορούσαν να τροφοδοτή-

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΕΛΙΔΕΣ 28-29



Τυπικός αναγνώστης ελληνικών εφημερίδων μετά από λουτρό πληροφόρησης

Τον ρωτήσαμε, παρουσία κρατικών υπευθύνων για τον Τύπο και δημοσιογράφων:

—Δεν μας λέτε και κάτι για τον Νόμο περί Τύπου. Θα βγει τελικά, γιατί κινδυνεύουμε να χάσουμε τον κ. Φιλιππόπουλο από τη δημοσιογραφική οικογένεια.

Η απάντηση:

—Τα νεκροταφεία είναι γεμάτα από αναντικατάστατους...

Και η απορία. Αυτά τα νεκροταφεία δεν είναι λοιπόν για τον Νόμο περί Τύπου;

ΤΟΥΣ ΤΗΝ ΚΟΠΑΝΗΣΕ ΑΠΟΤΟΜΑ

Μπορείτε να φανταστείτε κριτική στην «Ελευθερη Ώρα» από τα δεξιά; Λίγο δύσκολο, αλλά όχι αδύνατο. Την κάνει η «Νέα Θέσις», όργανο της φασιστικότετης ΕΝΕΚ. Αυτό που ίσως δεν μπορείτε να φανταστείτε είναι ποια είναι η «πέτρα του σκανδάλου»!

Ο τώως υπεύθυνος ύλης της «Ελευθερης Ώρας», το ίδιο πρόσω-

πο που σύμφωνα με την «Νέα Θέσις» «καθόριζε την πορεία της ειδησεογραφίας, ήταν ο πιο αρμόδιος να κρίνει τις ειδήσεις, τα ρεπορτάζ των συντακτών της, τα σχόλια, τα πάντα», μεταπήδησε —που αλλού— στην «Αυριανή». Κι όχι μόνο μεταπήδησε, αλλά αρθρογράφησε επώνυμα υπέρ της ΕΠΟΝ. «Θα έπρεπε συνεχίζει η «Νέα Θέσις» στον ένα χρόνο περίπου που εργάστηκε στην «Ελευθερη Ώρα» και τους «Νέους Ανθρώπους», να τον είχαν καταλάβει τι ήταν και να τον είχαν απομονώσει».

Γιατί «δεν είναι δυνατόν όσο καιρό δούλευε κοντά στον κ. Μιχαλόπουλο να ήταν εθνικόφρων

Υμνητής της ΕΠΟΝ
ἀπεδείχθη ο τώως επί της
ύλης υπεύθυνος
της 'Ελευθερης Ώρας

Ιερός λόχος των
σπουδαστών

Διαβάζοντας το κομματικό
απομνημόνιο, που έφωτο
στην «Αυριανή» και στην
«Ελευθερη Ώρα» με
καταπληκτικό Καραϊσκάκη
και τον ίδιο για μέλη του
ΕΠΟΝ, έπρεπε να είναι
από την ΕΠΟΝ. Η ιστορία
που της όρισε την κριτική
ήδη από την ιστορία, όσο
γρήγορα συντάκτη του κα-
τά τον υπεύθυνο ύλης της
«Ελευθερης Ώρας», τον Χρήστο
Μουζιλάνο! Τον Χρήστο
Μουζιλάνο, που τον γνωρίζαμε
από την ΕΠΟΝ ως υπεύθυνο
της «Ελευθερης Ώρας».

και να... άλλαξε απότομα».

Γιατί να άλλαξε; Δεν μπορεί δηλαδή ένας εθνικόφρων να δουλέψει στην «Αυριανή»;

ΕΜΑΣ ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΜΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΣΕΙ;

● Απ' το ΙΝΚΑ (Ινστιτούτο Προστασίας Καταναλωτών) πήραμε την ακόλουθη επιστολή:

Με την ευκαιρία του γιορτασμού της 15ης Μαρτίου (ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΜΕΡΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ), η Δευτεροβάθμια Ένωση Καταναλωτών ΔΕΚΑ, έκανε αποδεκτή την εισήγηση του σωματίου μας —ιδρυτικού μέλους της— «... να τιμηθούν αυτοί που συμβάλλουν πρακτικά στην βελτίωση των συνθηκών προστασίας των καταναλωτών στην χώρα μας».

Στον χώρο του περιοδικού ειδικού Τύπου εξαιρείται η προσφορά και συμβολή των περιοδικών σας για:

ΑΝΤΙ

«... τις σφαιρικές παρουσιάσεις καταναλωτικών και οικολογικών προβλημάτων αιχμής». (ι-

διαίτερη μνεία γίνεται για τις εργασίες του κ. Σ. Κούλογλου).

ΗΧΟΣ

«... την συνεχή παρουσίαση αδέκαστων ΤΕΣΤ ποιότητας προϊόντων αναπαραγωγής ήχου και εικόνων» (ιδιαίτερη μνεία γίνεται για τις εργασίες του κ. Θ. Σπίνουλα).

ΝΕΑ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΣ

«... το γεγονός ότι, αν και κλαδικό, δεν δίστασε να καυτηριάσει τα κακώς κείμενα στην ελληνική διαφήμιση».

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

«... την άψογη, ήρεμη και με παντελή έλλειψη μονομέρειας παρουσίαση των προβλημάτων της αγοράς και για τις πολύτιμες επισημάνσεις και υποδείξεις προς κάθε κατεύθυνση» (ιδιαίτερη μνεία γίνεται για τις εργασίες του κ. Γ. Μαρίνου).

Με εντολή και εκ μέρους των Δ.Σ. σας παρακαλώ να δεχτείτε τα συγχαρητήρια και τις ευχαριστίες μας για την πολύτιμη προσφορά σας.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Χαράλαμπος Κουρής
πρόεδρος του Δ.Σ.

σουν από αναλύσεις για την αλαζονεία της εξουσίας μέχρι θεατρικές επιθεωρήσεις: αρχικά «σνομπάρισμα» της υπόθεσης, κατόπιν μηνύσεις σε τρεις αντιπολιτευόμενες εφημερίδες που... αναδημοσίευσαν την «Ελευθεροτυπία», προσκλήσεις του συντάκτη της επίμαχης υπόθεσης σε συνεντεύξεις Τύπου για να βρισθούν και να του γίνουν μηνύσεις, συστάσεις της «Εξόρμησης» προς τις φιλικές εφημερίδες κλπ.).

Τα ερωτήματα όμως παραμένουν και πληθαίνουν μετά την παρέμβαση και των άλλων συμπολιτευόμενων εφημερίδων.

Τι έγιναν και γιατί πληρώσαμε τις 260.000 δολάρια;

Σχετίζεται με την υπόθεση η απομάκρυνση του Εμπορικού Ακόλουθου της Πρεσβείας της Λ.Δ. της Γερμανίας;

Πώς «χάθηκαν» οι φάκελοι από το Υπουργείο Οικονομικών και

Ποιοι είχαν συμφέρον να τους αποσύρουν και να τους κλέψουν;

Η υπόθεση συσκοτίστηκε και με την παρέμβαση του υπόλοιπου συμπολιτευόμενου Τύπου, που βρήκε την ευκαιρία για να λύσει τις διαφορές στα εσωτερικά του, να υποστηρίξει ή να υπονομεύσει Υπουργούς συμπαθείς ή αντιπαθείς, να προασπίσει διάφορα συμφέροντα εργολάβων, αντιπροσώπων και μεσαζόντων. Και έμελλε ένα άλλο γεγονός που ξεκίνησε από τον Τύπο, η δολοφονία του εκδότη της «Βραδυνής», ώστε η υπόθεση να ξεχαστεί ενώ τα ερωτηματικά παραμένουν για όλους που —δικαίως ή αδικώς— θεωρήθηκαν αναμιγμένοι...

«Ιδιωτικοί» λόγοι — πολιτικές συλλήψεις...



Φαίνεται ότι η κυβέρνηση προσανατολίζεται —έστω και καθυστερημένα— προς την εκδοχή της πολιτικής δολοφονίας. Δεν μπορούν να εξηγηθούν αλλιώς οι συλλήψεις πολιτών που δεν ανήκουν στον υπόκοσμο, αλλά σε συγκεκριμένους πολιτικούς χώρους. Και πολύ περισσότερο δεν υπάρχουν δικαιολογίες για τις μαζικές συλλήψεις αγωνιστών της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς. Το ίδιο είχε γίνει αρκετές φορές επί Δεξιάς, αλλά αυτή τουλάχιστον δεν ήξερε «από κοντά» τους ανθρώπους και τις προθέσεις. Εκτός κι αν με την ευκαιρία, «ενοχλούνται» και μερικοί ενοχλητικοί...

Καθυστερημένων διευκρινίσεων συνέχεια...

Από τον Γ. Αναστόπουλο, πρώτο γραμματέα της δεύτερης ΤΟ του ΠΑΣΟΚ Ηλιούπολης πήραμε το γράμμα που ακολουθεί, με διευκρινίσεις για την ομιλία του υπουργού Δημοσίων Έργων κ. Άκη Τσοχατζόπουλου και για απαντήσεις που έδωσε ο ίδιος σε ερωτήσεις ακροατών, στα πλαίσια της πρόσφατης ενημερωτικής καμπάνιας του ΠΑΣΟΚ.

ΠΑΣΟΚ

2η ΤΟ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ, ΕΙΡΗΝΗΣ 27, τηλ: 9921.400.

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ 14 ΜΑΡΤΗ '83

ΠΡΟΣ ΤΟ «ΑΝΤΙ»

Φίλοι του «ΑΝΤΙ»,

Στο τεύχος 225/18-2-'83, σελίδα 23 δημοσιεύετε ρεπορτάζ από την ομιλία του Υπουργού Δημ. Έργων σ. Άκη Τσοχατζόπουλου που έγινε στις 13-2-'83 στον κινηματογράφο «ΚΑΝΑΡΙΑ» της Ηλιούπολης.

Σχετικά με το ρεπορτάζ αυτό παρατηρούμε ότι: Σε κανένα σημείο της ομιλίας του ο Υπουργός δεν είπε «Στόχος μας είναι (...) να καταργηθεί η

μονιμότητα των δημόσιων υπαλλήλων»... όπως γράφετε. Αντίθετα στην παρέμβαση από το ακροατήριο σχετικά με το θέμα απάντησε ακριβώς αυτό που πιο κάτω στο ίδιο ρεπορτάζ σημειώνετε, ότι δηλαδή «... Η εξυγίανση δε γίνεται με μια μονοκονδυλιά, αλλά με διεργασίες, γιατί αλλιώς οδηγούμεθα σε κοινωνικές συγκρούσεις που πισωγυρίζουν τον δίκαιο αγώνα μας, τον αγώνα της αλλαγής!!!»

Άλλωστε θα ήταν μάλλον αφελές ένας υπουργός να δήλωνε (δημόσια μάλιστα) κάτι τέτοιο για τη μονιμότητα των δημόσιων υπαλλήλων (κατάργηση!) τη στιγμή που το ισχύον Σύνταγμα (Άρθρο 103) εγγυάται τη μονιμότητα αυτή! Ελπίζουμε σε δημοσίευση αυτής της απάντησης για να μάθουν κι οι αναγνώστες σας την αλήθεια...

Φιλικά

Γ.Ν. Αναστόπουλος

Α' Γραμματέας

Σ.Σ. Καταρχήν θα πρέπει να επαναλάβουμε πως τα αποσπάσματα που δημοσιεύσαμε από όλους τους ομιλητές (κ. Αρσένη, Γεννηματά, Τσοχατζόπουλο και Κεδίκογλου), είτε από τις εισηγήσεις τους είτε από τις απαντήσεις τους σε ερωτήσεις των ακροατών προέρχονται από απομαγνητοφώνηση, χωρίς την παραμικρή αλλοίωση εκ μέρους μας προς οποιαδήποτε κατεύθυνση.

Οπωσδήποτε θέλουμε να πιστεύουμε πως η συνολική δομή του λόγου του κ. Υπουργού κατέληγε σ' αυτό που ο κ. Αναστόπουλος θεωρεί ότι είναι το μονολεχθέν. Ο προφορικός λόγος άλλωστε έχει αυτό το μειονέκτημα ή πλεονέκτημα, να αναπτύσσει σε μεγάλη έκταση, ένα ορισμένο τελικό συμπέρασμα. Επιμένουμε λοιπόν ότι η όλη φράση είναι όπως την καταγράψαμε, αλλά δεν έχουμε κανένα λόγο να αμφισβητήσουμε ότι η πραγματική κατάληξη και η αυθεντική ερμηνεία της είναι αυτή που δίνει ο φίλος α' γραμματέας της Β' τοπικής Ηλιούπολης του ΠΑΣΟΚ.

Ποιοι προκαλούν τρόμο;

«Σημάδι εκφυλισμού που προκαλεί τρόμο» χαρακτήρισε τη διάλεξη του Ντήτερ Λότμαν με θέμα «Η κίνηση για την Ειρήνη στην Ευρώπη, Ανατολή και Δύση» που έγινε με πρωτοβουλία του Ινστιτούτου Γκαίτε στην Ελλάδα, ο δημοσιογράφος Πέτερ Ράνκε, ανταποκριτής της «Βέλτ» στη χώρα μας. Η αιτία ήταν το περιεχόμενο της διάλεξης του Ν. Λότμαν, που για πολλά χρόνια υπήρξε βουλευτής του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος στην Ομοσπονδιακή Βουλή της Δ. Γερμανίας. Ο Ν. Λατμαν υποστήριξε στη διάλεξή του τα κινήματα ειρήνης στην Ευρώπη, υπογράμμισε του κινδύνους που προκαλούν οι εξοπλισμοί των στρατιωτικών συνασπισμών και αναφέρθηκε στους στόχους και την πρακτική του κινήματος ειρήνης στη χώρα του.

Ο Ράνκε και η «Βέλτ» φαίνεται να μη θεωρούν «εκφυλιστικά συμπτώματα» τη συνέχιση των εξοπλισμών, τους πολέμους, τον ανταγωνισμό των μεγάλων δυνάμεων στους εξοπλισμούς, τη δημιουργία νέων όπλων κτλ. Είναι ικανοποιημένοι από τη συνέχιση των εξοπλισμών και φαίνεται να προτιμούν τους πολίτες της Ευρώπης να χειροκροτούν την εγκατάσταση νέων πυραύλων στις χώρες τους. Αλλά ο Ράνκε δεν τα βάλει μόνο με τις απόψεις του

Λότμαν. Με έμμεσο τρόπο, αλλά ευθέως, άφησε να εννοηθεί ότι η διάλεξη είναι «αξιοπρόσεκτη» για έναν ακόμη λόγο: Αφού η ελληνική κυβέρνηση διαπραγματεύεται για τις βάσεις με τους Αμερικάνους μπορεί να είναι και «μια γερμανική πνευματική καθοδήγηση για μια πιθανή κινητοποίηση του πεζοδρομίου εναντίον των αμερικανικών βάσεων, και —ανάλογα με την έκβαση των διαπραγματεύσεων— εναντίον α-κόμα και του Παπανδρέου». Είναι κάτι, διαβεβαιώνει, που «δεν θα μπορούσε να εύχεται η συνετή πλειοψηφία των Γερμανών».

Το κείμενο στη «Βέλτ» δεν είναι μόνο μια κριτική στις απόψεις του Ν. Λότμαν για τα κινήματα ειρήνης. Αποτελεί ένα χαρακτηριστικό δείγμα της αντιμετώπισης όσων αγωνίζονται για την ειρήνη, στην Ευρώπη και εκφράζει ορισμένες απόψεις για το πώς οι αντίπαλοι των κινήματων ειρήνης αντιλαμβάνονται τις βάσεις, τους εξοπλισμούς και τα νέα όπλα. Τα κινήματα ειρήνης δεν προκαλούν τρόμο. Αντίθετα αποτελούν μια μεγάλη ελπίδα στο βαθμό που θα κατορθώσουν να ξεπεράσουν προβλήματα, και να δώσουν νέο περιεχόμενο στους αγώνες των λαών για την ειρήνη. Τρόμο προκαλούν οι εξοπλισμοί και οι ανταγωνισμοί για νέα όπλα, που φαίνεται η «Βέλτ» και ο Π. Ράνκε να επιθυμούν.

ΟΠΩΣ ΣΑΣ ΕΧΟΥΜΕ
ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙ
ΣΗΜΕΡΑ ΕΙΝΑΙ ΠΡΩΤΑΠΡΙΛΙΑ,
Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ
ΤΑ ΑΦΕΝΤΙΚΑ ΕΙΝΑΙ ΑΦΕΝΤΙΚΑ
ΚΑΙ ΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ, ΣΚΛΑΒΟΙ
(Ή ΚΑΝΟΥΜΕ ΛΑΘΟΣ;)
...
ΑΠΟ ΑΥΡΙΟ ΟΜΩΣ...

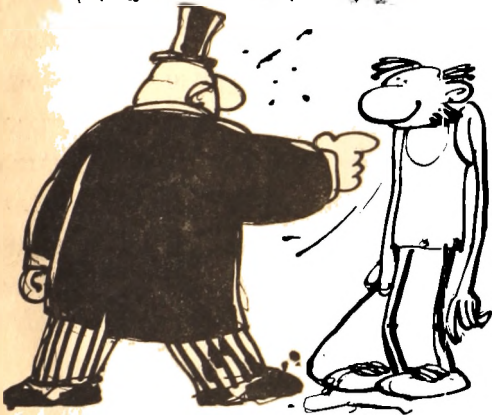
...ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΑΜΕ
ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΟΡΟΪΔΙΑ.
ΕΓΙΝΑ ΠΑΛΙ ΟΚΥΡΙΑΡΧΟΣ ΛΑΟΣ,
"Ο ΑΦΕΝΤΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΤΟΥ,"



ΕΜΠΡΟΣ ΣΚΛΑΒΟΙ
ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΕΣ,
ΔΟΥΛΕΥΤΕ ΝΑ ΦΑΕΙ
Ο ΚΥΡΙΑΡΧΟΣ ΛΑΟΣ
ΕΓΩ ΔΙΑΤΑΖΩ

...ΜΑ
ΟΧΙ!...

ΤΑ ΑΦΕΝΤΙΚΑ ΗΤΑΝ
ΑΦΕΝΤΙΚΑ ΜΟΝΟ ΕΧΤΕΣ,
ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ ΤΟΝ ΛΟΓΟ
ΕΧΩ ΕΓΩ, Ο ΣΚΛΑΒΟΣ,
ΚΙΑΝ ΔΕ Σ' ΑΡΕΣΕΙ...



...ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕ ΜΕ
ΚΑΙ ΦΕΥΓΑ

ΥΠΟΚΛΙΝΟΜΑΙ
ΣΤΗΝ ΔΥΝΑΜΗ
ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ
ΕΘΙΜΩΝ
ΑΛΛΑ...



ΓΚΛΑΝ
ΓΛΑΝ
...ΑΠΑΙΤΩ
ΑΜΕΣΗ
ΣΥΓΚΛΗΣΗ
ΤΗΣ ΚΛΑΔΙΚΗΣ



ΑΠΟ
ΠΟΥ
ΚΙ ΘΣ
ΠΟΥ;

Η ΗΜΕΡΑ ΠΟΥ
ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΟΙ
ΑΠΑΙΤΟΥΣΑΝ
ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΩΤΕΡΟΙ
ΣΥΜΟΡΦΟΝΟΝΤΑΝ
ΠΕΡΑΣΕ ΠΙΑ...



ΤΕΡΜΑ
ΣΤΗΝ ΤΥΡΑΝΙΑ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΗΣ
ΒΑΣΗΣ,



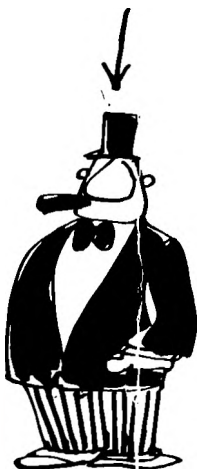
ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΞΟΥΣΙΕΣ
ΣΤΟΝ ΑΠΛΟ ΣΤΡΑΤΕΥΜΕΝΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗ ΥΠΟΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ
...ΔΗΛΑΔΗ



...ΣΤΟΝ
ΑΝΤΡΕΑ...



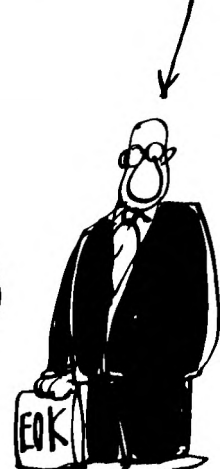
...ΣΤΟΝ
ΕΞΑΘΛΙΣΜΕΝΟ
ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΗ...



...ΣΤΟΝ
ΚΑΤΑΠΤΟΗΜΕΝΟ
ΣΥΜΜΑΧΟ...



...ΣΤΟΝ
ΠΟΔΟΠΑΤΗΜΕΝΟ
ΕΤΑΙΡΟ.



ΚΑΙ ΕΓΩ...
...ΕΓΩ ΠΟΤΕ
ΘΑ ΑΣΚΗΣΩ
ΤΙΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ
ΜΟΥ;



ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΠΟΥ
ΤΑ ΑΦΕΝΤΙΚΑ
ΘΑ ΞΑΝΑΠΝΟΥΝ
ΑΦΕΝΤΙΚΑ
ΔΗΛΑΔΗ
ΤΗΝ ΠΡΩΤΑΠΡΙΛΙΑ





ΕΝΤΟΣ ΕΚΤΟΣ & ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ

ΠΡΩΤΑΠΡΙΛΙΑ. Σήμερα —«το θέλει η μέρα»— κάποιες φάρσες πλασσάρονται σαν γεγονότα όπως —στις υπόλοιπες μέρες— ορισμένα γεγονότα χρειάζονται ισχυρές μαρτυρίες για να μην απορριφθούν σαν φάρσες.

Πρωταπριλιά. Φάρσες από εφημερίδες. Πρωταπριλιά 1981. Φάρσα από την «Καθημερινή»:

Σελίδα πρώτη. «Είδηση» από το συνέδριο του Κ.Κ. Βουλγαρίας στη Σόφια. «Είδηση» για «διαφοροποίηση» του ΚΚΕ —σε θέματα εξωτερικής πολιτικής— από το Κομμουνιστικό Κόμμα Σοβιετικής Ένωσης. Η «διαφοροποίηση»... προέκυπτε από την ομιλία του —προσκεκλημένου στο συνέδριο— Γενικού Γραμματέα του ΚΚΕ Χαρίλαου Φλωράκη.

Η «διαφοροποίηση» —μετά την κυκλοφορία της «Καθημερινής»— έγινε το θέμα της ημέρας. Οι πολλοί εμειδίασαν. Οι ολίγοιπίστευσαν.

Εκ των ολίγων: Οι αναρχικοί εκάγχασαν. Οι ανέντακτοι απόρησαν. Οι αναθεωρητές εσκίρτησαν. Οι συνεπείς λαχτάρησαν. Οι συνεπείς άγονται —ιδίως σε τέτοιες ύψιστες στιγμές— από την διαπαιδαγώγησή τους. Η διαπαιδαγώγηση θέτει ένα συνεπή στην υποχρέωση να ταξινομεί αενάως τους οποτεδήποτε κομμουνιστές σε ήρωες ή σε προδότες.

Μαρτυρία Τάσου Δήμου —συντάκτη τότε του «ΡΙζοσπάστη»— για την αντίδραση ενός συνεπούς συναδέλφου του όταν η είδηση για την —διά στόματος Χαρίλαου Φλωράκη— «διαφοροποίηση» του ΚΚΕ έφτασε στο τμήμα του ρεπορτάζ της τοπικής αυτοδιοίκησης της εφημερίδας. Ο συνάδελφος που δεν ήταν μόνο συνεπής αλλά ήταν και νεαρός είπε, τότε, για τον Γενικό Γραμματέα του ΚΚΕ: —Καλά τον είχα καταλάβει εγώ αυτόν...

25 ΜΑΡΤΙΟΥ. Παρελάσεις. «Απευθείας» τηλεοπτικές μεταδόσεις των παρελάσεων. Δημοσιογραφικές περιγραφές και πατριωτικά σχόλια.

Πατριωτικό σχόλιο περί το τέλος της φετινής «απευθείας» μεταδόσεως και περιγραφής από την ΕΡΤ-1:

—«Μαζί με την στρατιωτική ηγεσία η ικανοποίηση πρέπει να είναι ξέχειλη και στην πολιτική ηγεσία που παρακολουθεί την παρέλαση».

ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ. Στην πατρίδα ύστερα από 34 χρόνια προσφυγιάς —της βορειότερης απ'

όλες— και —όπερ και το χειρότερον— αυστηρής πολιτικής και κοινωνικής απομόνωσης. Αεροδρόμιο Ελληνικού. 25η Μαρτίου, ανήμερα. Υποδοχή. Αντιπροσωπείες κομμάτων —πολυμελείς ή πενταμελείς ή διμελείς— αντιπροσωπείες πολιτικών προσφύγων, Βετεράνοι καπετάνιοι. Φωτογραφικοί συναγωνισμοί. Δημοσιογραφικοί διαγκωνισμοί. Συνεργεία δραστήρια των τηλεοράσεων και των ραδιοφώνων που δούλεψαν χωρίς να το ξέρουν κατευθείαν —είδατε ή ακούσατε εσείς τίποτε;— για το αρχείο.

Γενικός συνωστισμός γύρω από τον ακατάβλητο γερούλη με τα ασημένια δόντια και τα φτηνά ματογυάλια που υπήρξε ο ονομαστός αρχιστράτηγος των ηττημένων του ελληνικού εμφύλιου.

Οι συνωστιζόμενοι ήταν όλοι επώνυμοι. Είχε καθένας τους την ιδιότητα ή τον ρόλο του. Να προσφωνήσει ή να καταγραφεί ή να φωτογραφηθεί ή να γράψει ή να φωτογραφήσει ή να κινηματογραφήσει ή να μαγνητοφωνήσει.

Γι' αυτό και κανείς —από τους συνωστιζόμενους— δεν έκρινε τον εαυτό του υποχρεωμένο να βοηθήσει τον παλαιμαχο επαναστάτη στο πιο συχνό και κοινό πρόβλημα που συναντούν —ιδίως οι άπειροι— ταξιδιώτες στα αεροδρόμια. Στο πως και από που θα παραλάβει τη βαλίτσα του.

ΠΟΙΗΣΗ και «μέτρα και σταθμά» για την ποίηση.

Διαβάζω σε επιστολή της ποιήτριας Νανάς Ησαΐα στο περιοδικό «Διαβάζω»:

«Και προχωρούμε και πάλι για να φτάσουμε στο πραγματικά επίμαχο θέμα του αν είναι δυνατόν ή όχι να έχουμε μεγάλο έργο στην ποίηση με 200 σελίδες μόνο! Η γνώμη μου είναι ότι δεν είναι. Η γνώμη μου είναι ότι η ποίηση, η πιο δύσκολη απ' όλες τις τέχνες, απαιτεί το καθημερινό γράψιμο μιας ολόκληρης ζωής για να ολοκληρωθεί, διαφορετικά δεν μπορεί παρά να παρουσιάζει λάθη. Λάθη που με το πέρασμα του χρόνου φαίνονται όλο και περισσότερο. Ας ακούσουμε και πάλι τα λόγια του Χέσσε που γενικά ρωτάει: «Όταν κάθε άλλο είδος ανθρώπινου επιτεύγματος μπορεί να κατορθωθεί μόνο κάτω από συνθήκες καταναγκασμού και σκληρής πίεσης· γιατί θα έπρεπε η τέχνη ν' αποτελεί εξαίρεση;»

ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ και Βιομηχανικόν

Επιμελητήριο Αθηνών». Εκλογές της 13ης και 14ης Δεκεμβρίου 1982. Μεταξύ των υποψηφίων στις εκλογές ήταν και ο γνωστός «καθηγητής» Άγγελος Θ. Νεζερίτης «πρόεδρος του πανελληνίου συνδέσμου μετόχων Α.Ε.». Προεκλογική ανοιχτή επιστολή του κ. «καθηγητού» μου την έστειλε ο φίλος και αναγνώστης της σελίδας Φίλιππος Φιλίππου. Επιλογές —δικές μου— από την επιστολή:

«Αδίκημένη βιομήχανε και επιχειρηματία, θύμα των εργατών και υπαλλήλων σου και των κρατικών τραπεζών.

Αγαπητέ συνάδελφε,

Κατόπιν επιμόνου προτροπής πολυαριθμών αγαπητών μου φίλων εκ του Βιομηχανικού και Εμπορικού κόσμου των Αθηνών, κατέστη αδύνατον να απουσιάσω από το Εθνικόν προσκλητήριο της αναμίξεως μου εις τας προκηρυχθείσας εκλογάς...

Ζητώ την ψήφον σου, ίνα αγωνιστώ με νέαν σκληράν μαχητικότητα, υπέρ των καταπατηθέντων δικαιωμάτων σου, ήτοι της θαυματουργού ιδιωτικής πρωτοβουλίας και την απαλλαγήν της χώρας μας από του καταστρεπτικού σεισμικού συστήματος του αποτυχόντος διεθνώς εν τη πράξει σοσιαλισμού, του διαλύσαντος και κηδεύσαντος την άλλοτε ακμάζουσαν Ελληνική Οικονομίαν μας...

Επίσης θα αγωνισθώ, ως και κατά το παρελθόν ενθυμείσθε, διά την εξυγίανσιν του Ταμείου Ασφαλίσεως Εμπόρων, διά την βελτίωσιν των πενιχρών συντάξεων του ήτοι εις το ήμισυ των συντάξεων τουλάχιστον των υπαλλήλων των επιχειρηματιών (πριγκίπων υπαλλήλων των Τραπεζών και των κλητήρων αυτών)....

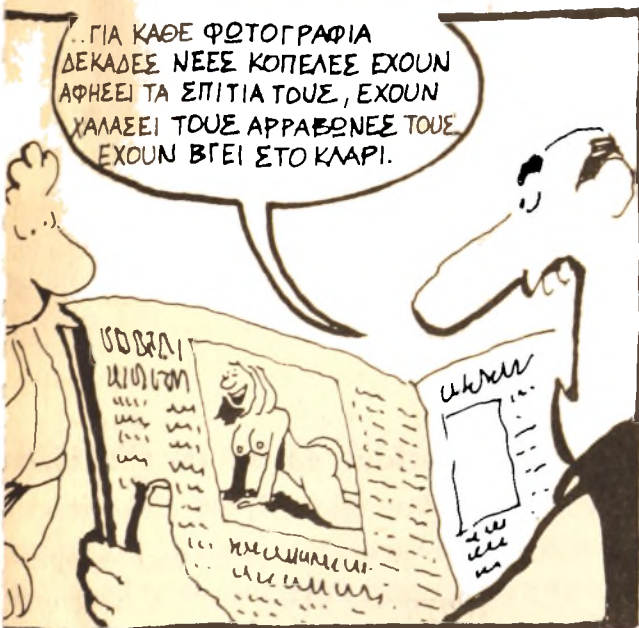
Ευελπιστώ και ευχαριστώ

Καθηγητής Άγγελος Θ. Νεζερίτης

ΕΚΔΡΟΜΕΣ. Μπορείτε να πάτε όπου θέλετε. Μπορείτε να πάτε όπως θέλετε. «Μόνος ή Μάνος» κτλ. Πριν αποφασίσετε —όμως— δείτε και αυτές εδώ:

- σειρά εκδρομών του Κέντρου Μαρξιστικών Ερευνών (Σολωμού 20, όροφ. 1ος τηλ: 3622215)
 - πολυήμερες του Φυσιολάτρη (Καρύτση 10, τηλ: 3225839)
 - μόνο-πολυήμερες του «Αττικού Ομίλου» (Γλάδστωνος 3, τηλ: 3616747)
- Και μην ξεχάσετε —καλού κακού— το πουλόβερ σας.

ΔΑΚΤΥΛΙΔΟΣΤΟΜΟΣ



Η πολιτική ομαλότητα εξαρτάται από την κάνη ενός όπλου;



«Βεβαίως κατέβηκε πολύς κόσμος», μας έλεγε το μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΟΝΝΕΔ που συναντήσαμε στην κηδεία του Τζώρτζη Αθανασιάδη. «Και βοήθησε σ' αυτό αποφασιστικά το ΠΑΣΟΚ, με τους άστοχους χειρισμούς του. Αν είχε χειρισθεί το θέμα πιο έξυπνα, δεν θα είχε γίνει απολύτως τίποτα».

Η καταπληκτική αυτή ομολογία, ανεξάρτητα από τον κυνισμό της, περιγράφει λίγο-πολύ το πολιτικό παιχνίδι που παίχθηκε γύρω από τον θάνατο του εκδότη της «Βραδυνής». Το επίπεδο των πολιτικών μας ηθών, η ιεράρχηση των κομματικών αναγκών πάνω από την ανακάλυψη της αλήθειας (οι «κομματικοί φατριασμοί» όπως έλεγε ο Κ. Καραμανλής λίγες μέρες μετά), έκαναν να προβάλλει —για μια ακόμα φορά— ένα δίλημμα εν πολλοίς πλαστό: Πολιτικό ή «ιδιωτικό» έγκλημα; Δίλημμα πλαστό όχι γιατί η μια ή η άλλη εκδοχή μπορούν να ταυτισθούν από πλευράς σοβαρότητας και κυρίως συνεπειών στην πολιτική μας ζωή. Αλλά επειδή κανείς και κυρίως αυτοί που υποστήριζαν την πολιτική εκδοχή της δολοφονίας δεν θέλησαν ή δεν μπόρεσαν να επιχειρηματολογήσουν ποιοι είχαν πολιτικό συμφέρον να οπλίσουν το χέρι του δολοφόνου. Όσο κι αν φαίνεται αντιφατικό, οι πολιτικοί μας αποπολιτικοποίησαν το θέμα μέσα από την —επιφανειακή— πολιτικοποίησή του. Και μεταβλήθηκαν σε σύγχρονους Σέρλοκ Χολμς διερευνώντας τα αστυνομικά στοιχεία της δολοφονίας, που χωρίς να είναι αμελητέα, ανήκουν —συνήθως τουλάχιστον— στη σφαίρα δραστηριοτήτων των Αρχών Ασφαλείας και των Αστυνομικών ρεπόρτερς...

Η ΠΕΠΟΝΟΦΛΟΥΔΑ ΤΟΥ κ. ΑΒΕΡΩΦ

Ο τίτλος του πρώτου λαγωνικού ανήκει αναμφισβήτητα στον κ. Αβέρωφ. Πριν καλά-καλά πληροφορηθεί ακόμη και τις ακριβείς συνθήκες θανάτου του Τ. Αθανασιάδη, λίγα λεπτά μετά το έγκλημα, ο αρχηγός του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης της χώρας, έσπευσε να αποφανθεί: Το έγκλημα ήταν πολιτικό. Απέμενε η σύλληψη των δραστών, που ήταν και το αποκλειστικό μέλημα της κυβέρνησης.

Για να δικαιολογήσει τη στάση του, ο κ. Αβέρωφ επικαλέστηκε —τι άλλο;— την ανάλογη τακτική του σημερινού πρωθυπουργού όταν ήταν στην αξιωματική αντιπολίτευση. Και οι φιλικές του εφημερίδες το έκαναν πιο συγκεκριμένο, αναφέροντας το παράδειγμα Παναγούλη. Πέρα από την απόδειξη ότι ο κ. Αβέρωφ θαυμάζει τον Α. Παπανδρέου σαν αρχηγό της αντιπολίτευσης —τουλάχιστον—, οι περιπτώσεις διαφέρουν ου-

σιαστικά: αυτοί που το 1976 υποστήριζαν ότι ο Α. Παναγούλης δολοφονήθηκε, πρόβαλλαν τότε και ορισμένους πολιτικούς λόγους που εξηγούσαν τη δολοφονία. Στην περίπτωση του 1983, τα πράγματα ήταν πιο απλά: ο θάνατος του «φίλου εκδότη», έδινε την ευκαιρία για μια πρώτης τάξεως αντιπολίτευση, που ήταν φυσικά ανέξοδη: Δεν χρειάζεται ούτε πρόγραμμα, ούτε τακτική, ούτε ανανέωση του κόμματος. Και επιπλέον ποιος δελφίνος μπορεί να αμφισβητήσει το κύρος ενός αρχηγού, που ξεπερνώντας τα «τυπικά» καθήκοντά του, ανεβαίνει στο ύψος ενός εισαγγελέα;

Βέβαια αν ο κ. Αβέρωφ ήθελε πραγματικά να ανακαλυφθεί ο δολοφόνος του «φίλου εκδότη», θα απέφευγε —το επεσήμαναν ήδη «Καθημερινή» και «Ελευθεροτυπία»— να πάρει μια τέτοια ξεκάθαρη θέση, που έσπρωξε την κυβέρνηση προς την αντίθετη κατεύθυνση, από πλευράς ερευνών των Αρχών Ασφαλείας. Αλλά υπερίσχυσε η προτεραιότητα της ηρωποίησης ή το ψυχολογικό σύνδρομο του καταδιωγμένου. Ο κ. Αβέρωφ —και τα άφθονα χαμόγελα στην, παραλίγο, κηδεία— μας θύμισαν λίγο τον τρόπο που η αριστερά παλιότερων εποχών πολιτικοποιούσε τις δολοφονίες των οπαδών της, υποτιμώντας την ανθρώπινη πλευρά των γεγονότων...

... ΚΑΙ ΠΩΣ ΤΗΝ ΠΑΤΗΣΕ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Αν όμως η... πεπονόφλουδα του κ. Αβέρωφ είναι πολιτικά κατανοητή, ανεξήγητη παραμένει η επιμονή της κυβέρνησης να... την πατήσει. Μετά τη δήλωση Αβέρωφ, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος και τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, βάλθηκαν να... ξορκίζουν τα πολιτικά κίνητρα του εγκλήματος, να το αποδίδουν σε κάποια προηγηθείσα διαφωνία θύματος - θύτη και να επιτίθενται με δριμύτητα στη δήλωση η οποία είχε πάψει να μεταδίδεται!!! Και η επιμονή αυτή —με δεδομένη την καθολική δυσπιστία που απολαμβάνει η κρατική τηλεόραση— λειτουργεί ουσιαστικά αντίστροφα: Υποψίασε τους —συνηθισμένους σε τέτοια— «πονηρούς» τηλεθεατές, εμφάνισε την κυβέρνηση σαν να θέλει να συγκαλύψει κάποιο πολιτικό έγκλημα (παρ' όλο που η ίδια είναι λογικά η πρώτη που θα ήθελε να διαλευκανθεί), εκνεύρισε και συσπείρωσε τους οπαδούς της «Νέας Δημοκρατίας».

Και την άλλη μέρα έβαλε τις φιλικές εφημερίδες να αποκλείσουν το ενδεχόμενο των πολιτικών κινήτρων, για να τις καταστήσει αναξιόπιστες λίγες μέρες αργότερα:

Με την στροφή των ανακριτικών αρχών προς τις «εξτρεμ-

τικές» ομάδες, η «Ελευθεροτυπία» αναγκάζονταν να παραδεχθεί ότι το έγκλημα ήταν πολιτικό, ρίχνοντας τις ευθύνες γι' αυτή την αργοπορημένη παραδοχή, στον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Ακόμα κι αν η κυβέρνηση είχε βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι το έγκλημα δεν είχε πολιτικά κίνητρα (και στις κατ' ιδίαν συνομιλίες επικαλείται την ιδιωτική ζωή του δολοφονηθέντος εκδότη) θα έπρεπε από πλευράς τακτικής να επιμείνει στην ανάγκη συνέχισης των ανακρίσεων χωρίς να υιοθετήσει άμεσα ή αργότερα καμιά εκδοχή. Από μία άποψη, έστω κι αν είναι υπερβολή, θα ήταν καλύτερο να «υιοθετήσει» την εκδοχή της πολιτικής δολοφονίας απλώς για να στενέψει τα περιθώρια αντιπολίτευσης του αντίπαλου. Σε μια τέτοια περίπτωση, τα αιτήματα της ΝΔ θα ήταν μόνο η γρήγορη ανεύρεση του δολοφόνου, και όχι η καταγγελία —και μάλιστα με τα συνθήματα που έγιγε— της κυβέρνησης. Και το κυριότερο: Αν ο δολοφόνος τελικά βρεθεί και το έγκλημα δεν είναι πολιτικό, η ηγεσία της ΝΔ θα έπρεπε κανονικά να παραιτηθεί διαλύοντας το κόμμα της. Όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα, θα προσπαθήσει να αμφισβητήσει τα πορίσματα της δικαστικής εξουσίας, επικαλούμενη την προηγούμενη στάση της κυβέρνησης.

ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΕΣ ΚΑΙ ΣΚΟΤΕΙΝΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Τι οδήγησε λοιπόν την κυβέρνηση σ' αυτή την τακτική; Η πρώτη ερμηνεία, την αποδίδει απλώς στην ανεπάρκεια και την αδυναμία ελιγμών του κυβερνώντος κόμματος, που αποδεικνύει καθημερινά σχεδόν ότι «*άλλο πράγμα η αντιπολίτευση κι άλλο η κυβέρνηση*».

Γιατί αν το ΠΑΣΟΚ ακολουθούσε μια άλλη πολιτική θα μπορούσε να εκμεταλλευθεί και να διευρύνει τις αντιδράσεις που υπήρξαν μέσα στη «Νέα Δημοκρατία» για την πρώτη δήλωση Αβέρωφ. Αντιδράσεις που οδήγησαν στην ουσιαστική σιωπή του ενός εκ των δελφίνων (ο οποίος ίσως για κάθε ενδεχόμενο «κράτησε πισινή») και στην καθυστερημένη δήλωση του κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή, τρεις μέρες μετά τη δολοφονία. Αυτό που τώρα κατάφερε ήταν να «*συσπειρώσει*»...

Η δεύτερη ερμηνεία είναι σοβαρότερη: το ΠΑΣΟΚ είχε υπόψη του κάποιο σχέδιο κάποιων «κύκλων της ανωμαλίας». Η δολοφονία του Τζώρτζη Αθανασιάδη ήταν μέρος αυτού του σχεδίου και ο ανθρώπινος στόχος κατάλληλος: Η «Βραδυνή» είχε καταφέρει, επιλέγοντας μια σκληρή αντικυβερνητική τακτική, να συσπειρώσει πολλούς από τους οπαδούς της «Νέας Δημοκρατίας», οι οποίοι αισθάνονται διωκόμενοι, όπως εξάλλου και η «Β», που μηνύεται κάθε τόσο και καταδικάζεται για διάφορα δημοσιεύματα. Έτσι η δολοφονία του εκδότη της, είχε στόχο να παρουσιάσει την κυβέρνηση σαν —ηθικό τουλάχιστον— αυτουργό. Άρα έπρεπε να απορριφθεί μια και καλή η εκδοχή της πολιτικής δολοφονίας. Τα σχέδια των «κύκλων της ανωμαλίας» (η έκφραση προέρχεται από την πρώτη ανακοίνωση του ΚΚΕ για τη δολοφονία) δεν αποκαλύπτονται στο παρόν, έστω και από μία σοσιαλιστική κυβέρνηση... Αυτή ήταν η άποψη που, εν μέρει, υιοθέτησε η «ΝΔ» αποδίδοντας «*κροκοδείνια δάκρυα*» στην κυβέρνηση. Και πρέπει να σημειωθεί ότι ο πρωθυπουργός τη βοήθησε με τη στάση του, αποφεύγοντας επί τρεις μέρες να κάνει έστω και μια δήλωση, αντίθετα με τους άλλους πολιτικούς αρχηγούς ή τα κόμματα αλλά και την καθηλωμένη πρακτική. Η δήλωση του κ. Παπανδρέου έγινε καθυστερημένα, με παράλληλες αναφορές στο ήπιο κλίμα και την ίδια μέρα με την πρωθυπουργική δήλωση για την Διεθνή Ημέρα της Δασοπονίας...

Μια τρίτη άποψη μιλά για το «κρύψιμο» της κυβέρνησης πίσω από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο τελευταίος λέγεται ότι δυσανεκτήθηκε και ήταν ριζικά αντίθετος με τη δήλωση Αβέρωφ. Η κυβέρνηση απλώς στηρίχθηκε στον κ. Καρα-

μανλή, ο οποίος όμως δεν μπόρεσε αυτή τη φορά να πείσει τους διάδοχους του να αλλάξουν τακτική.

Η ΔΙΕΞΟΔΟΣ ΤΗΣ «ΝΔ»

Και πραγματικά πώς να τους πείσει! Με τη βοήθεια των κυβερνητικών χειρισμών, η ΝΔ κατάφερε για πρώτη φορά να κινητοποιήσει μαζικά τους οπαδούς της. Καλοντυμένοι αστοί, νοικοκυρές που ποτέ δεν είχαν φαντασθεί ότι η ... Ιστορία θα τους έφερνε μέχρι αυτό το σκαλοπάτι, μαζί με την ΟΝΝΕΔ, διαδήλωσαν στους δρόμους της Αθήνας φωνάζοντας συνθήματα δανεισμένα από ανάλογες εκδηλώσεις της αριστεράς ή παραφρασμένα επί το αντιπασοκικότερον. Βέβαια η προσπάθεια ηρωποίησης του Τζώρτζη Αθανασιάδη, που υπήρξε ένας επιτυχημένος εκδότης και δημόσιος άνδρας με πίστη στις ιδέες του, δεν πέρασε. Αλλά δεν ήταν και αυτό που μέτρησε.

Στα χαμογελαστά πρόσωπα των διαδηλωτών πολύ περισσότερο από την ατμόσφαιρα της κηδείας είχε επιδράσει η δύναμη των πολλών που συναθροίζονται για πρώτη φορά και μετρούν τη δύναμή τους. Ο δελφίνος Κ. Μητσοτάκης μακριά από την αναγκαστική κατήφεια των συγγενών και του φέρετρου σκορπούσε χαμόγελα δεξιά αριστερά και ευτυχία στις ΝεοΔημοκρατίσες που κατάφερναν να τον... αγγίξουν. Επρόκειτο —και πρέπει να σοβαρευτούμε— για μια πολιτική εκδήλωση, στηριγμένη σε μια τακτική πόλωσης, στο ρεβανσισμό και το μίσος προς τον αντίπαλο. Μια πολιτική που αναδεικνύει τους κατάλληλους δελφίνους και οδηγεί σε μαζικές αποδοκιμασίες του πλήθους, ακόμα και στο λόγο του Π. Κανελλόπουλου, και γιατί όχι στις πιθανές προτροπές συμφιλίωσης του ίδιου του ιδρυτή της «Νέας Δημοκρατίας». Γιατί —και αυτό πρέπει να σημειωθεί— είναι η πρώτη φορά που αρχηγοί και δελφίνοι εκδηλώνουν την αντίθεσή τους με τον Κ. Καραμανλή.

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΩΣΗ

Φοβόμαστε ότι όλα αυτά δεν γίνονται αντιληπτά από το κυβερνών κόμμα. Αν δεν αληθεύει η πληροφορία ότι ο πρωθυπουργός έστειλε ειδικό ελικόπτερο για να μαγνητοσκοπήσει την συγκέντρωση, τότε απλώς θα μεταφέρθηκε από βαθμίδα σε βαθμίδα ότι «*καμία 10αριά χιλιάδες —που ίσως ήρθαν με πούλμαν— απομονώθηκαν από τον λαό της Αθήνας*». Ή για να σκεφθούμε και τη χειρότερη εκδοχή, η πόλωση επιδιώκεται για τον σωφρονισμό των ημέτερων «διαφωνούντων», και των άλλων αριστερών, που τρομάζουν στην ιδέα παλινόρθωσης των αγανακτισμένων δεξιών και συσπειρώνονται ξανά γύρω από την Αλλαγή.

Οι «ταυρομαχίες» στη Βουλή, οι εμπρηστικοί λόγοι διαφόρων Υπουργών που ξορκίζουν την «επάρατη» εφαρμόζοντας στην πράξη την ίδια πολιτική, η άρνηση ενημέρωσης για το πραξικόπημα, η συνθηματολογική αντιπαράθεση στον... Εθνικό Ύμνο την 25 Μαρτίου, πρέπει να αποδοθούν ή σε παιδαριώδη άγνοια άσκησης κυβερνητικής πολιτικής ή σε συνειδητή τακτική. Εν τω μεταξύ το αντίπαλο στρατόπεδο άλλο που δεν θέλει: Το ήπιο πολιτικό κλίμα αμφισβητείται (από έντυπα της δεξιάς) λίγο-πολύ σαν ανοησία, με άμεσες αιχμές κατά του προέδρου της Δημοκρατίας. Ποιος θα συγκρατεί τους θερμόαιμους σε λίγο καιρό; Και όλα αυτά ίσως θα έβρισκαν την δικαίωσή τους, αν αποτελούσαν κοινωνικές εντάσεις, για την κοινωνική αλλαγή. Αλλά δυστυχώς γίνονται «για το πάπλωμα».

Σε όποια από τις δυο προαναφερθείσες περιπτώσεις, η κυβέρνηση πρέπει να αναλογισθεί τις ευθύνες της. Μόλις μετά ενάμιση χρόνο διακυβέρνησης, πολλοί διαδηλώνουν με εμπρηστικά συνθήματα, κάτι που όπως έγραφαν οι δεξιές εφημερίδες «*δεν θα τολμούσαν να διανοηθούν λίγους μήνες πριν*». Αν αυτή η κατάσταση συνεχισθεί, φοβόμαστε ότι η υπόθεση Τζώρτζη Αθανασιάδη, τουλάχιστον στο πολιτικό της μέρος, θα επαναληφθεί...



ΑΛΕΞ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ

**Οι νεωτερικοί
ποιητές
του μεσοπολέμου**

από τη σειρά
**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ**

Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΑΝΤΡΕΑ ΚΕΡΕΝΗ

ΠΤΗΣΗ 474
Μυθιστόρημα

•

**ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ
ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ**
Διηγήματα

•

Εκδόσεις
«Α. Καρκαβίτσας»

Κεντρική διάθεση:
ΟΔΥΣΣΕΑΣ τηλ. 36.19.724

Κλασικές προβοκάτσες για το στρατό



του Στρ. Σχολιδή

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ για τα δικαιώματα ένστολων πολιτών είναι ίσως ένα από τα λίγα καινούρια πράγματα που συνέβησαν μετά την κυβερνητική μεταβολή του 1981. Τη σιωπή που περιέβαλε μεταδικτατορικά το θέμα του Στρατού την αντικατέστησε μια έντονη δραστηριότητα κομμάτων, ομάδων και των ίδιων των στρατευμένων.

ΟΙ ΛΟΓΟΙ που οδήγησαν σε ένα κίνημα για το στρατό είναι πολλοί: ορισμένοι εξηγούνται από τη συγκυρία (υποσχέσεις του ΠΑΣΟΚ για εκδημοκρατισμό, κάποια θετικά μέτρα της κυβέρνησης που «χαλάρωσαν» το κλίμα στις μονάδες, η προτεραιότητα που έδωσαν σ' αυτή την κατεύθυνση οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς). Κυρίως, όμως, το κίνημα για τα δικαιώματα των στρατιωτών εδραιώνεται και αναπαράγεται από τις συνθήκες του στρατού, που κατά βάση παραμένουν αναλλοίωτες.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ προχώρησε βέβαια σε κάποια δειλά μέτρα, που στην πράξη περιορίστηκαν ακόμα περισσότερο. Έτσι αν και καταργήθηκαν οι φάκελοι, οι διακρίσεις με βάση τα φρονήματα συνεχίζονται στις μονάδες. Η ανάγνωση εντύπων ενώ έχει γενικευθεί στο Ναυτικό και στην Αεροπορία (όχι παντού φυσικά) στο στρατό ξηράς διώκεται συστηματικά. Επιτράπηκαν τα «πολιτικά» στην έξοδο, αλλά πρέπει να φοριούνται εκτός στρατοπέδου (!) και άλλα τέτοια χαρακτηριστικά...

ΕΙΝΑΙ φυσικό, λοιπόν, με τα ημίμετρα το ΠΑΣΟΚ να αφήνει τους πάντες δυσαρεστημένους: αξιωματικούς και στρατιώτες αντιδραστικούς και προοδευτικούς, νομοταγείς και ανυπότακτους.

ΑΛΛΑ, φυσικά, το κίνημα για τα δικαιώματα των ένστολων πολιτών, δεν είναι κίνημα βελτίωσης των ημίμετρων του ΠΑΣΟΚ, αλλά κίνημα συγκεκριμένων διεκδικήσεων που αποσκοπούν (στον κορμό τους) σε ένα ουσιαστικό εκδημοκρατισμό του στρατεύματος, στη μετατροπή του σε μάχιμο οργανισμό στην υπηρεσία της Δημοκρατίας και των συμφερόντων του ελληνικού λαού.

ΜΑΛΙΣΤΑ, όπως συμβαίνει σε κάθε κίνημα, έχουν προκύψει ήδη σοβαρές διαφορές στρατηγικής και τακτικής των διάφορων ομάδων που συγκροτούνται μέσα και έξω από το Στρατό. Αλλού εμφανίζονται καθαρά αντεξουσιαστικές τάσεις («θητεία 12λεπτη, εθελοντική»), αλλού αναρχικές απόψεις για την κατάργηση του στρατού γενικά, αλλού το κίνημα οργανώνεται με αναγνώριση τρόπου στη βάση ρεαλιστικών και συγκεκριμένων διεκδικήσεων. Αλλού τέλος το κίνημα για τα δικαιώματα των στρατιωτών πρέπει να απαιτεί «χρήματα για το λαό και όχι για το ΝΑΤΟ» κ.ο.κ.

ΕΤΣΙ, λοιπόν, όταν αναφερόμαστε στο κίνημα των στρατιωτών, πρέπει να έχουμε συνείδηση μιας πολύπλευρης κινητοποίησης που συντελείται μέσα και έξω από τις μονάδες, τη συγκρότηση επιτροπών χωρίς ενιαία «πλατφόρμα» ή συντονισμό, και την ανάπτυ-

ξη πρακτικών που πολλές φορές συγκρούονται ριζικά η μια με την άλλη.

ΑΛΛΑ πρέπει εδώ να πούμε κατηγορηματικά, πως από όσα εμείς γνωρίζουμε — και είμαστε καλά πληροφορημένοι — σε καμιά περίπτωση δεν υπήρξε αμφιβολία ότι οι σχετικές δραστηριότητες αναπτύσσονταν από άτομα που το ιδεολογικό τους στίγμα και τα πολιτικά τους «πιστεύω» τους κατέτασαν σε ένα φάσμα δυνάμεων που άρχιζε από το ίδιο το ΠΑΣΟΚ και κατέληγε στην εξωκοινοβουλευτική αριστερά και τον αντεξουσιαστικό ή αναρχικό «χώρο».

ΔΕΝ ΣΥΜΦΩΝΟΥΜΕ, λοιπόν, καθόλου με την «εκτίμηση» κυβερνητικών κύκλων ότι χουντικά στοιχεία μετέχουν στο κίνημα των στρατιωτών.

ΑΥΤΟ που πιστεύουμε, όμως, είναι πως η αντιδραστική Δεξιά, οι χουντικές συσπειρώσεις και οι σπεσιαλίστες των διαβρώσεων «σύμμαχοι» μας στρέφουν το ενδιαφέρον τους προς μια «αξιοποίηση» των εξελίξεων μέσα στο Στρατό.

ΕΠΕΙΔΗ ακριβώς το κίνημα των φαντάρων είναι αυθόρμητο και αυτόνομο σε ένα μεγάλο βαθμό, επειδή έχει πολλούς και διαφορετικούς φορείς επειδή δρα πολλές φορές (αναγκαστικά) απομονωμένα και ασυντονιστα, φαίνεται να γίνεται ελκυστική η προβοκατόρικη επέμβαση στην εκμετάλλευση των κενών του.

ΑΥΤΗ η διαπίστωση σε καμιά περίπτωση δεν παρέχει «άλλοθι» στην κυβέρνηση, και ακόμα περισσότερο δεν δικαιολογεί κάποια δίωξη των αγωνιζόμενων στρατιωτών υπό το μανδύα της καταστολής των «προβοκατόρων». Αντίθετα μάλιστα, την ευθύνη για τις «προβοκάτσες» την έχει — και θα την διατηρεί — μόνο η κυβέρνηση, όσο δεν φροντίζει να αφαιρεί το έδαφος όπου πάνω του φυτρώνουν τα «άνθη του κακού». Όσο δηλαδή η κυβέρνηση δεν προχωρεί στις βαθιές δημοκρατικές τομές στη δομή και τη λειτουργία του στρατού, όσο δεν πραγματοποιεί τις ίδιες τις προεκλογικές της υποσχέσεις του «Συμβολαίου με το Λαό».



Η «προβοκάτσια»

ΦΥΣΙΚΑ, η πιο διαυγής περίπτωση εκμετάλλευσης του κινήματος για τα δικαιώματα των στρατιωτών είναι η «διεκδίκηση» της δολοφονίας του Τζώρτζη Αθανασιάδη από την ψευδώνυμη «Οργάνωση Αντιστρατιωτική Πάλη». Είναι βέβαια γνωστό ότι τέτοια οργάνωση υπάρχει, έχει θέσεις και πρακτικές τυπικά αριστεριστικές, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν συνδέεται ούτε με τέτοιες επιλογές στρατηγικής και τακτικής, ούτε φυσικά με αυτή τη συγκεκριμένη ενέργεια.

ΟΜΩΣ αυτό δεν εμπόδισε τους κατασκευαστές της προκήρυξης, να χρησιμοποιήσουν τον τίτλο της, ένα από τα δελτία που εξέδιδε (το Νο 6) και να επιχειρήσουν να διαλλάξουν συνολικά και την υπόθεση του εκδημοκρατισμού του στρατού και να οξύνουν το νικότερο πολιτικό κλίμα με σαφείς σκοπούς.

ΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΣ του κειμένου έχουν την κυριολεξία σατανικά προνοήσει να εξηγήσουν ότι αποφάσισαν τη δολοφονία του Αθανασιάδη ακόμα «και ενάντια σε πιθανές ανδράσεις (...) ενδεχόμενα, ορισμένων μελών της δικιάς μας οργάνωσης». Έτσι, αν συλλογιστούν οι υπεύθυνοι της πραγματικής οργάνωσης «Αντιστρατιωτική Πάλη», θα εκκρεμεί η ποινή ότι ναι μεν δεν το έκαναν αυτοί γιατί «διαφωνούσαν» αλλά οι άλλοι που συμφωνούσαν».

ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΑΝ, βέβαια, οι κατασκευαστές του κειμένου στον πολιτικό κρετίσμό της πραγματικής οργάνωσης «Αντιστρατιωτική Πάλη» που έσπευσε να εξηγήσει θέση της νιώθοντας υποχρεωμένη να δηλώσει ότι «δεν λυπάται καθόλου για το θάνατο του Αθανασιάδη». Διάλογο με προβοκάτορες νο αδιέξοδοι αριστεριστές μπορούν να ντασθούν, ακόμα κι όταν οι ίδιοι είναι άσασα θύματα της προβοκάτσιας...

ΑΛΛΑ φαίνεται πως το υπέδαφος της προκάτσιας είχε ήδη προετοιμαστεί από καιρό. Εδώ και 20 μέρες βρίσκεται στα χέρια του ΑΝΤΙ μια δακτυλόγραφη επιστολή με ταγγελίες και αιτήματα για το Στρατό.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ Επιτροπή του ΑΝΤΙ, αποφάσισε να μη δημοσιεύσει την επιστολή γιατί διασταυρώνοντας το ύφος του γραψίματος της και τις καταγγελίες που περιείχε, πίστεψε πως ήταν κατασκευασμένη και σκοπούσε στη δημιουργία σύγχυσης για να συμβαίνουν στο Στρατό.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ, μάλιστα, πως από τον όπο γραφή προκύπτει άνετα ότι συντάκτες της επιστολής είναι πρώην στρατιωτικοί που παπαγάλισαν κάποια «κλισέ» του

προοδευτικού κινήματος που τα συνέρραψαν κακότεχνα. Αν και το κείμενο των προβοκατόρων της «Αντιστρατιωτικής πάλης» είναι πιο «φιλοτεχνημένο», τίποτα δεν αποκλείει να βρισκόμαστε στον ίδιο κύκλο σε διαφορετικές «επιδόσεις»...

ΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΟΙ μας αφού μας προσφωνούν: «Αγαπητοί κύριοι», συνεχίζουν: «Αυτά που συμβαίνουν στην σημερινή εποχή στον Ε.Σ. αποτελούν πρόκληση στο δημοκρατικό αίσθημα του λαού μας, στο πολιτεύμα της χώρας, στο σοσιαλισμό. Σε κάθε φιλελεύθερο άνθρωπο, σε κάθε δημοκράτη.

Πιστεύουμε ότι (μιλώντας πάντα πλειοψηφικά και όχι απόλυτα), τις γνωστές δυσάρεστες καταστάσεις που επικρατούν και κάνουν τη ζωή μας αφόρητη τις δημιουργούν έντεχνα ορισμένοι νοσταλγοί περασμένων εποχών, εχθροί της δημοκρατίας και του τόπου».

ΠΟΣΑ μαργαριτάρια στις δύο πρώτες παραγράφους. «Αγαπητοί κύριοι» δεν υπήρξαμε ποτέ για κανένα κείμενο που μας έστειλαν στρατιώτες, γιατί μας ένωσαν και είμαστε, σύντροφοι, συναγωνιστές, φίλοι. Ποτέ επίσης σε κανένα κείμενο δεν υπήρξε η συντομογραφία «Ε.Σ.» (Ελληνικός Στρατός), που τη χρησιμοποιούν μηχανιστικά μόνο οι διατελέσαντες μόνιμοι αξιωματικοί. Ποιος δημοκράτης άλλωστε θα έκανε αυτόν τον στρατιωτικής σύνταξης «αχατμά» π.χ. (μιλώντας πάντα πλειοψηφικά και όχι απόλυτα), που κοσμεί το γράμμα;

ΝΑ ΜΗΝ ΑΝΑΦΕΡΘΟΥΜΕ σε άλλα σημεία του γράμματος, όπου με στοιχεία ανακριβή για ορισμένες μονάδες επιδιώκεται σύγχυση και διαβολή συγκεκριμένων καταστάσεων.

ΝΑ ΜΗΝ ΑΝΑΦΕΡΘΟΥΜΕ στο γελοίο τέλος, όπου οι κατασκευαστές της καταγγελίας υπογράφουν με το ανεπανάληπτο: «μετά τιμής, οι ΕΦΕΔΡΟΙ».

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΟΥΜΕ αυτά τα γελοία υποκείμενα, πως όσον αφορά το ΑΝΤΙ, ο σκουπιδοτενεκές είναι ο μόνος χώρος που θα υποδέχεται τα κείμενά τους.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ βέβαια αμφιβολία ότι οι επιτροπές των στρατιωτών που αγωνίζονται για τα δικαιώματά τους ξέρουν, και μπορούν να περιφρουρήσουν τον αγώνα τους. Και είναι ανάγκη η κυβέρνηση να πράξει επιτέλους το χρέος της, προστατεύοντας τον τόπο από όσα επιχειρούν να δημιουργήσουν τα γνωστής προέλευσης «αφανή» κέντρα.

ΝΑ ΠΡΟΧΩΡΗΣΕΙ δηλαδή, χωρίς δισταγμούς, ταλαντεύσεις και ημίμετρα, σε έναν πραγματικό εκδημοκρατισμό του Στρατού.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ο 9ος

Πρακτικός τεχνικός οδηγός
«**ολα μονος σου**»

**ΦΥΤΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ
ΣΤΗ ΒΕΡΑΝΤΑ
ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ**



Ζητείστε τον στα βιβλιοπωλεία

Κυκλοφορούν ακόμα

1. Υδραυλικά-Ηλεκτρολογικά
2. Τοίχοι-Δάπεδα-Οροφές
3. Συντήρηση αυτοκινήτου
4. Τα πράγματα του σπιτιού
5. Επισκευές επίπλων
6. Θέρμανση και μόνωση
7. Ηλεκτρικές οικιακές συσκευές
8. Τηλεόραση-Ραδιόφωνο
Στερεοφωνικά

Ο ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΑΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΤΙΜΗ
ΟΔΗΓΟΥ
300 δρχ

Κεντρική διαθεση

kyklos ΕΠΕ.

Χαρ. Τρικούπη 31 · ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3625138 · 3624607

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ

ΛΟΝΤΟΥ 1 ΤΗΛ. 3624187

ΜΙΚΡΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΕΙΡΑ



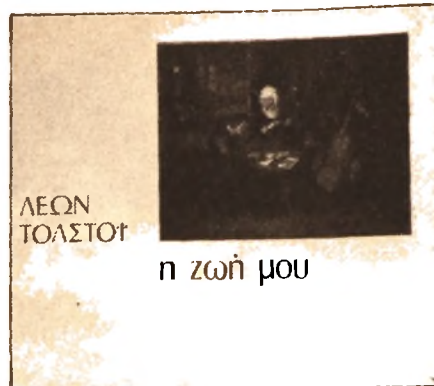
ΓΚΑΙΤΕ

βέρδερος



ΕΜΙΛ
ΖΟΛΑ

η πλημμύρα
το αίμα



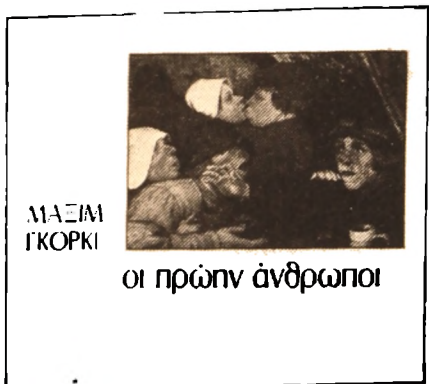
ΛΕΩΝ
ΤΟΛΣΤΟΙ

η ζωή μου



ΓΚΥ
ΝΤΕ
ΜΩΠΑΣΑΝ

υβέτ



ΜΑΞΙΜ
ΓΚΟΡΚΙ

οι πρώην άνθρωποι



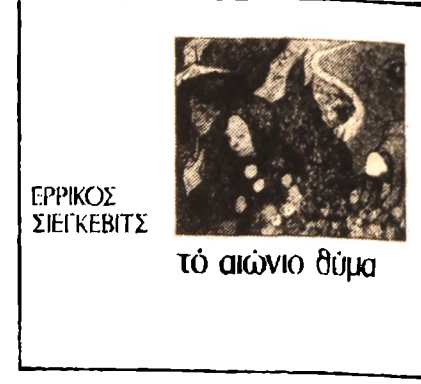
ΛΕΟΝΙΝΤ
ΑΝΤΡΕΓΕΦ

το κόκκινο γέλιο



ΛΕΟΝΙΝΤ
ΑΝΤΡΕΓΕΦ

η τρέλα



ΕΡΡΙΚΟΣ
ΣΙΕΓΚΕΒΙΤΣ

τό αιώνιο θύμα



ΓΚΑΙΤΕ

χέρμαν και
θωροδέα



ΚΑΡΟΛΟΣ
ΝΤΙΚΕΝΣ

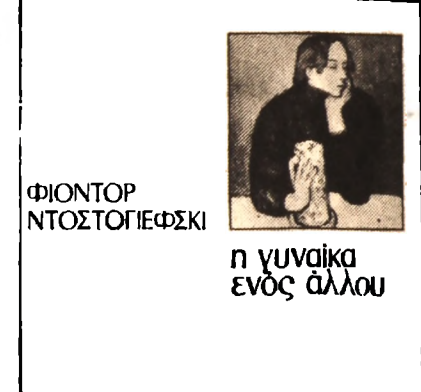
εμπενέζερ
σκρούτζ

μια χριστουγεννιάτικη ιστορία



ΙΒΑΝ
ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ

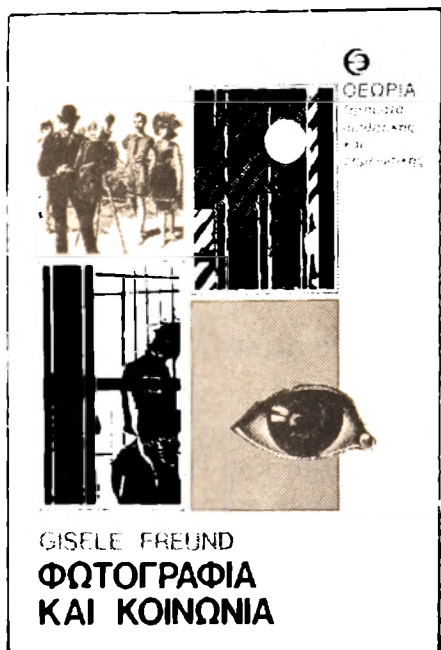
ιάκωβος
πασίγκωφ
κλάρα μίλιτς



ΦΙΟΝΤΟΡ
ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ

η γυναίκα
ενός άλλου

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗΣ



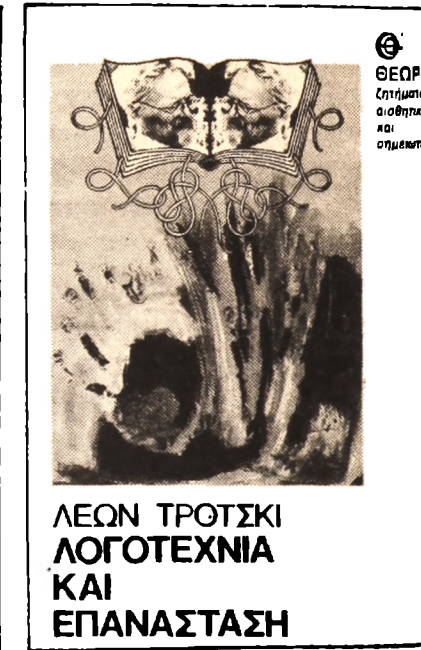
ΓΙΣΕΛΕ ΦΡΕΥΝΤ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ



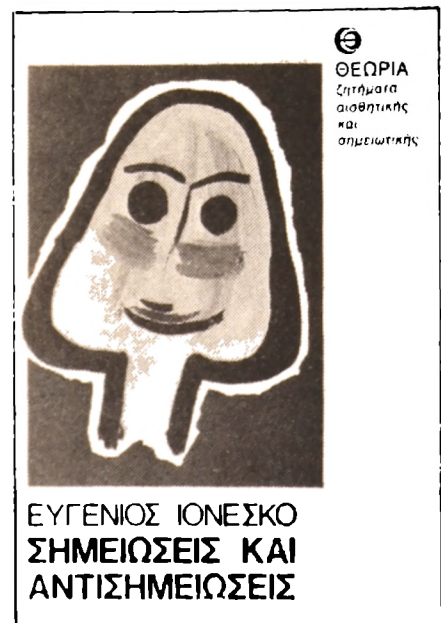
ΠΙΤΕΡ ΜΠΡΟΥΚ
Η ΣΚΗΝΗ
ΧΩΡΙΣ ΟΡΙΑ



ΜΑΡΤΙΝ ΕΣΣΛΙΝ
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΟΓΟΥ



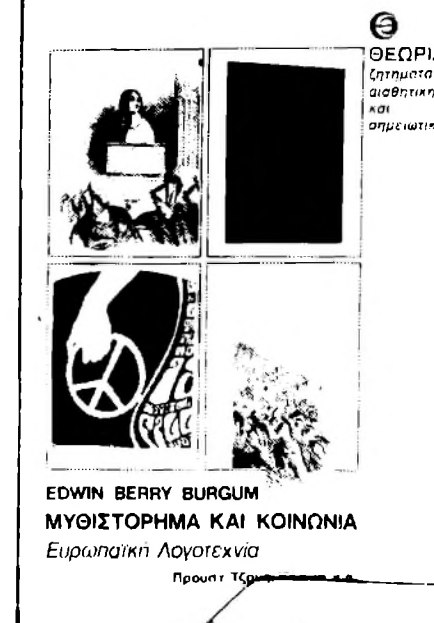
ΛΕΩΝ ΤΡΟΤΣΚΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΚΑΙ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ



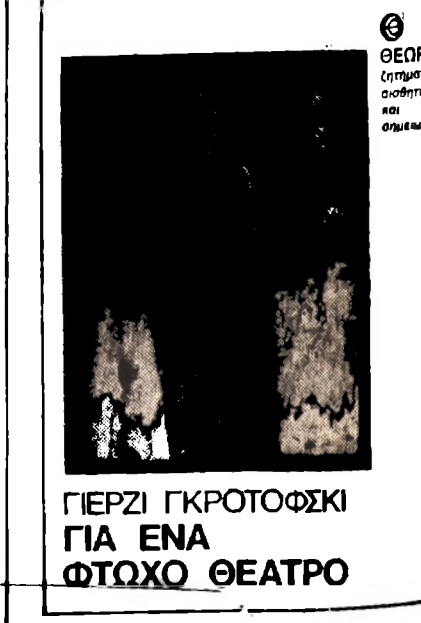
ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΙΟΝΕΣΚΟ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ



ΕΡΙΚ ΜΠΕΝΤΛΕϋ
ΤΟ ΣΤΡΑΤΕΥΜΕΝΟ
ΘΕΑΤΡΟ



ΕΔΩΙΝ ΜΕΡΡΥ ΜΠΕΡΓΚΥΜ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία
Προσφυγική Τέχνη



ΓΙΕΡΖΙ ΓΚΡΟΤΟΦΣΚΙ
ΓΙΑ ΕΝΑ
ΦΤΩΧΟ ΘΕΑΤΡΟ

Άλλη μια εκδοχή του «Πεθαίνω σαν χώρα»...

του Πέτρου Ευθυρίου

ΑΥΤΟΣ ο Μάρτης ήταν μήνας σκληρός και μακάβριος. Δυο θά-
ντοι, δυο πτώματα, του ναυτεργάτη Γ. Ζαρέντη αδειασμένο έξω
ιό το γραφείο του Κατσιφάρα και του εκδότη Αθανασιάδη σω-
ασμένο στο γραφείο του, φώτισαν άγρια μια κλινικά νεκρή χώ-
ι. Μια χώρα που αφού έχασε τη δυνατότητα να νοσηματοδοτεί τη
ή, χάνει και την ευαισθησία να διδάσκεται από το θάνατο.

ΚΑΙ οι δυο θάνατοι ήταν επώδυνοι στα συμπτώματα που αποκά-
ψαν. Καμιά διαπίστωση περί «κρίσης των αξιών» δεν μπορεί να
τοδώσει την κοινωνική αποσάρθρωση και τον πολιτικό κυνισμό
ου περιστοίχισαν του δυο νεκρούς. Ο ζεστός ακόμα Αθανασιά-
ης σκυλεύτηκε βάνουσα από την παράταξη του. Ο βυθισμένος
το βούρκο του Περαιά ναυτεργάτη έκανε στους ώμους των
νιτρόφων του την πιο μοναχική τελευταία πορεία: του λεηλάτη-
ν τον θάνατο, αυτοί που μαζί τους ήθελε να φτιάξει αλλιώς τη
ή...

ΟΣΟ, όμως, και οι δυο θάνατοι καταλήγουν να δρουν ομόλογα,
ς μιλήσουμε για το νεκρό ναυτεργάτη. Όχι μόνο γιατί άλλο εί-
ι το πλαίσιο της δολοφονίας του Αθανασιάδη. Ούτε γιατί ο επώ-
μος εκδότης ανήκει «αλλού». Ούτε πάλι γιατί τον χειρίστηκε
ι τον μεταχειρίστηκε μια παράταξη που οι κώδικες αξιών της
ς είναι ξένοι.

ΑΣ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ για τον ανώνυμο άνθρωπο που χάνει τη ζωή
ου σε ένα ατύχημα. Έναν άνθρωπο που μέσα του μπορείς να α-
γνωρίσεις μια ολόκληρη κοινωνική συνθήκη να ανιχνεύσεις έ-
ι ολόκληρο καθεστώς. Ο θάνατος στον ντόκο δεν απέχει πάντα
ολύ απ' τη δολοφονία στη μοκέτα. Κι αν στη μια περίπτωση ένα
ρόσωπο δολοφονεί ένα άλλο, εδώ είναι η απρόσωπη συνεργα-
ία νόμων, θεσμών και συνθηκών που στερούν τη ζωή σε έναν άλ-
ο.

Το ατύχημα — Κράτος και συνδικαλισμός

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ συντηρήσεως του ιδιοκτησίας εταιρείας λαϊκής
άσης «Μίνως», βρισκόταν στη δεύτερη μέρα τους, όταν ο Ζαρέ-
της τσακίστηκε από 15 μέτρα στον ντόκο και βούλιαξε στον θά-
πτο. Χρειάστηκαν τρεις ολόκληρες ώρες για να έρθει ένα συνερ-
είο με δύτες και να ανασύρει το πτώμα από τον βούρκο του λιμα-
ού. Τρεις ώρες όπου γύρω από το «Μίνως» συγκεντρώθηκε η η-
σία της ΠΕΜΕΝ, για την ακρίβεια τα στελέχη του ΚΚΕ στο ναυ-
ργατικό χώρο. Ο νεκρός ήταν μέλος του ΚΚΕ και στην αγανά-
ψη για το ατύχημα και την αδιαφορία του κράτους προστέθη-
η οργή του συνάδελφου και του κομμουνιστή που χάνει έναν
νιτρόφό του.

ΑΝ αυτές είναι οι σκέψεις των ηγετών της ΠΕΜΕΝ που καθοδή-
σαν τις πράξεις τους, πάντως η οργή τους βρήκε εύκολα τον
ινωνικό και πολιτικό της στόχο: το κράτος, την κυβέρνηση, που
ι άλλη μια φορά έδειξαν το αποτρόπαιο ταξικό τους πρόσωπο
ι χαρακτήρα.

ΜΑΛΙΣΤΑ, στην παγερή μοναξιά της αποβάθρας όπου ένα επι-
βο αίσθημα ευθύνης κυριαρχεί στον κάθε μέτοχο του γεγονό-
ς, οι ηγέτες της ΠΕΜΕΝ, δεν εντοπίζουν μόνο με ευκολία τον έ-
χο. Αλλά για άλλη μια φορά, αποφασίζουν να πρωτοστατήσουν
ωνιστικά στην αποκάλυψή του.

ΓΙ' ΑΥΤΟ ο νεκρός, όταν κάποτε ανασύρεται φορτώνεται σε τρι-
κλο, και οδηγείται στο χώρο της αυτοργίας, στο Υπουργείο
πορικής Ναυτιλίας, όπου οι ηγέτες της ΠΕΜΕΝ πετούν το πτώ-
του στα πόδια του Κατσιφάρα, όπως οι δικηγόροι το τελικό
ιστήριο μπροστά στον ένοχο.

ΕΙΝΑΙ όμως τα πράγματα έτσι στην περίπτωσή μας;

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΜΕ βάσιμα να ισχυριστούμε ότι το βάρος που
ξε η ΠΕΜΕΝ στα πόδια του Κατσιφάρα το απέσεισε απλώς α-
τους δικούς της ώμους.

ΓΙΑΤΙ, τουλάχιστον, μ' αυτή τη δραματική χειρονομία δεν με-
λλαξε ούτε κατ' ελάχιστο την πραγματική συνθήκη που παρή-



γαγε αυτό το ατύχημα και θα επαναλάβει αύριο το αντίστοιχο.

ΓΙΑΤΙ συνδικαλισμός δεν είναι βέβαια ο ρόλος της εισαγγελι-
κής ρητορικής ούτε του εφαρμοστή στις «ειδικές συνθήκες» των
«γενικών πολιτικών καθηκόντων». Συνδικαλισμός σημαίνει καθη-
μερινός αγώνας στο κοινωνικό και πολιτικό πεδίο για την ανατρο-
πή των όρων αναπαραγωγής του αστικού καθεστώτος και την α-
ποτροπή των κτηνωδιών του.

ΒΕΒΑΙΑ το αίτημα για περισσότερους λιμενικούς, συνεχή έλεγ-
χο της ναυτασφάλειας και σταθμούς πρώτων βοηθειών είναι όχι
απλά επιβεβλημένο αλλά επιτακτικά αυτονόητο, που κάκιστα δε-
καοχτώ μήνες διαφορετικής διακυβέρνησης της χώρας δεν το
'χουν κάνει ήδη πράξη.

ΑΛΛΑ είναι ήρεμη η ηγεσία της ΠΕΜΕΝ με την υπενθύμιση των
διαβημάτων της; Θα γινόταν για παράδειγμα το ατύχημα αν κάθε
πρωί τα μέλη της κάναν μια βόλτα ελέγχου στους ντόκους του
Περαιά, όπου τους ίδιους δεκαοχτώ μήνες συμβαίνουν σταθερά
τα ίδια πράγματα; Πιο συγκεκριμένα στην περίπτωση μας είναι
γνωστό ότι απαγορεύονται οι εργασίες στην πλευρά του кара-
βιού που ακουμπά στην αποβάθρα. Και για να μη γίνουν οι «μα-
νούβρες» της αλλαγής θέσης δεν ευθύνονται πάντα μόνο οι λιμε-
νικοί και οι πλοιοκτήτες αλλά πολλές φορές η συνενοχή του «δεν
βαριέσαι» από τον πλοίαρχο, τον ύπαρχο και το λοστρόμο, μέχρι
τον τελευταίο ναύτη.

ΕΙΝΑΙ ΑΚΡΙΒΩΣ αυτή η βαθιά «ελληνική» συνθήκη που διατρέ-
χει όλες τις παρατάξεις, η πραγματικότητα δηλαδή να μην αντι-
μετωπίζεται σαν ένα σύνολο που οικοδομείται από πολλές μικρές
καθημερινές συμβάσεις παραλείψεις και αδυναμίες, αλλά σαν μια
απρόσμενη αστραπή που συνταράσσει και εξοργίζει. Είναι αυτή η
καθημερινή πραγματικότητα την οποία κανένας συνδικαλισμός
δεν θίγει, που οδήγησε σε τρεις νεκρούς από εργατικά ατυχήμα-
τα στο «Σπίτι του Λαού» του ΚΚΕ που αυτούς όμως τους τύλιξε η
σιωπή και δεν τους σήκωσε κανένας ώμος... Είναι λοιπόν πέρα α-
πό το φόβο της εργοδοσίας και την κούραση της βραδιάς συνυ-
πεύθυνη και η συνδικαλιστική διαπαιδαγώγηση που δεν παρακί-
νησε κανένα ναύτη του «Μίνως» σε μια καταγγελία, έστω τηλεφω-
νική, στην ΠΕΜΕΝ, της παράβασης στο πλοίο τους, ώστε να στα-
ματήσει το συνδικάτο τις εργασίες μέχρι να αποκατασταθούν οι
συνθήκες ασφαλείας.

ΓΙΑΤΙ η σχέση με το συνδικάτο δεν προσδιορίζεται από την κα-
θημερινότητα του χώρου εργασίας, αλλά από τις «μεγάλες πολι-
τικές μάχες» του κλάδου: πως θα κερδίσουμε τις εκλογές, πως θα
κάνουμε πετυχημένη απεργία σε συνάρτηση με τους γενικότε-
ρους πολιτικούς στόχους του κόμματος, και τα ανάλογα.

ΕΤΣΙ, ο εργάτης, όπου κι αν δουλεύει, δεν αντιμετωπίζει μόνο
την εχθρική οργάνωση της αστικής κοινωνίας και των μηχανι-
σμών της αλλά και συνήθως την αδιαφορία για την καθημερινότη-
τά του από τις οργανώσεις του. Γι' αυτό και δεν αναπτύσσει τη
συνείδησή του σε σχέση με τους συγκεκριμένους όρους και τις
συνθήκες εργασίας του αλλά σε σχέση με τους γενικότερους πο-
λιτικούς όρους που δημιουργούν, ή υποτίθεται ότι δημιουργούν,
αυτές τις συνθήκες.

ΓΙΑ να το πούμε διαφορετικά: τη μέρα που θα καταφθάνει στον
τόπο ενός παρόμοιου ατυχήματος η όποια ηγεσία της όποιας ΠΕ-
ΜΕΝ μαζί με τα κρατικά όργανα και οι εργάτες θα πουν απλά «τώ-
ρα μας θυμηθήκατε;» και θα περιφρουρήσουν τους εαυτούς τους
θα βρισκόμαστε μπροστά στη χαραυγή μιας νέας συνείδησης του
εργατικού κινήματος στη χώρα.

ΚΑΙ της πιο ελπιδοφόρας...



Ο Στρατηγός Ε. Μπακιρτζής, ο καπετάνιος Μάρκος Βαφειάδης και ο επιτε-
λάρχης της Ο.Μ.Μ. μελετούν την επιχείρηση.



Ο Μάρκος Βαφειάδης, ύστερα από 35 χρόνια προσφυγιάς, ψάχνει να βρει
τη βαλίτσα του — 25η Μαρτίου 1983.

«Εμένα αρρώστια μου είναι η Ελλάδα»

Επιμέλεια: Άντειας Φραντζή - Γιάννη Φλώρου

Παρασκευή, 25η Μαρτίου. Ξαφνικά μας ειδοποιούν για την άφιξη του Μάρκου. Κάτι που από καιρό περιμέναμε. Όπως περιμένεις να φανεί ο γέροντας πατέρας σου που πρόσφυγας επιστρέφει κι εσύ μεγάλος πια θέλεις κάποτε ο μύθος της παιδικής σου ηλικίας να γίνει πραγματικότητα. Το παρελθόν που θες σήμερα να ξαναγράψεις, εξωραϊζοντάς το, προκειμένου να το μνημονεύσει κάποτε το μέλλον.

Ανατολικός Αεροσταθμός. Λιγοστός κόσμος περιμένει να δει το θρύλο με τα μάτια του. Το θρύλο όχι μόνο του στρατηλάτη, αλλά κυρίως του ριζοτόμου.

Είναι λιακάδα κι ο Μάρκος ακουμπά ύστερα από 35 χρόνια τοντσιμεντένιο διάδρομο του αεροδρόμιου. Είναι ο Μάρκος και οι αναμνήσεις του. Είναι ο Μάρκος που εμείς τον γνωρίζουμε μέσα από τις αναμνήσεις. Είναι η ιστορία που δρα σαν αυτόνομο πεπρωμένο. Είναι η σημερινή πραγματικότητα που συνεξετάζει μνήμη και γεγονός και προσδιορίζει έτσι το μελλοντικό όλων μας.

Ο Μάρκος είναι εδώ και είναι γέρος κουρασμένος και κάπου ανίσχυρος, ο Μάρκος είναι εδώ και είναι νέος γερός και ισχυρός. Ο Μάρκος μνημιώνει τη μνήμη μας και συγκεντρώνει την αγωνία μας. Πόσο επικίνδυνα εύκολο μοιάζει να γίνει ο Μάρκος ο ρυθμιστής μας; Πόσο επικίνδυνα εύκολο για το Μάρκο είναι να παγιδευτεί στο πραγματικό μας;

Φωτογραφίες, δημοσιογράφοι, τηλεόραση. Όλοι αποτυπώνουν και προσπαθούν να συγκρατήσουν τη στιγμή. Ο καθένας για δικό του λογαριασμό. Αναμενόμενη και η αντιμετώπιση από τον Τύπο —τον ονομαζόμενο δημοκρατικό. Συνεντεύξεις, πρωτοσέλιδοι βερμπαλισμοί και τίτλοι εντυπωσιακοί. Αναμενόμενη και η στάση του δεξιού Τύπου, που ανεξάρτητα από μικρές αποκλίσεις προσδιορίστηκε από τις γνωστές εμφυλιοπολεμικές απόψεις της Δεξιάς εκείνης της περιόδου που αναθερμαίνονται στη σημερινή πολιτική συγκυρία. Με διαφορετικό τρόπο προσδιορίζεται η αντιμετώπιση του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ από τη Δεξιά σήμερα σε σχέση με το πώς αντιμετωπιζόταν ο Δημοκρατικός Στρατός. Διαφορετική είναι η στάση της —σε σχέση με την τωρινή πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα— προς την Εθνική Αντίσταση '40-'44 και άλλη η αντιμετώπιση της περιόδου '46-'49.

Οι διαστάσεις, όμως, που έδωσε ο δεξιός Τύπος στην επιστροφή του Μάρκου Βαφειάδη δεν προσδιορίζουν πλέον ουσιαστικά, το γεγονός. Η πολιτική διάστασή του, αντίθετα —σχετικά και με το παρελθόν, αλλά και με το παρόν— δίδεται από το δημοκρατικό Τύπο, αλλά και τον κομματικό της Αριστεράς. Και βρίσκεται στην πολιτική αντιμετώπιση του γεγονότος, στην τοποθέτησή του τόσο απέναντι στη σημερινή πολιτικοκοινωνική πραγματικότητα και τις τωρινές πολιτικές και κομ-

ματικές αντιθέσεις, όσο και στην προβολή/αναγωγή του στις αντιθέσεις του Εμφυλίου Πολέμου.

Είναι πάνω σ' αυτήν την πλατφόρμα του χρόνου που κινείται ο Μάρκος, φορτισμένος από το παρελθόν του, «φωτισμένος» επίσης, και εισβάλλει στην περιοχή του πραγματικού μιας κοινωνίας προσδιορισμένης μεν από τις κοινωνικές και πολιτικές αντιθέσεις του παρελθόντος της, έχοντας όμως στην ουσία τοποθετήσει τα γεγονότα στο μουσείο της ιστορίας και το Μάρκο στο πάνθεο των ηρώων ή εχθρών. Αυτό, όμως, που μετράει είναι το πάνθεον. Έτσι παραμένει για την αριστερά ως ο μυθικός αρχιστράτηγος του Δημοκρατικού Στρατού, ο αγωνιστής που προσδιορίστηκε μόνο από τις εσωκομματικές αντιθέσεις στο ΚΚΕ εκείνης της περιόδου, οι οποίες ήσαν εκτός των αντιθέσεων της τότε πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Μία υπόθεση, δηλαδή, οικογενειακή μεταξύ «καλών» και «κακών». Η δεξιά λοιπόν «κακή», «κακό» και το ΚΚΕ —τότε.

Τώρα, μιας και η Εθνική Αντίσταση αναγνωρίστηκε, οι πολιτικοί πρόσφυγες επιστρέφουν στην πατρίδα και οι «διχασμοί» είναι του παρελθόντος... συμπαρασύρονται μαζί και οι κοινωνικές και πολιτικές αντιθέσεις, καθώς και όλος εκείνος ο χώρος του πραγματικού που είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρξει κάποτε Αντίσταση, να γίνει κάποτε Εμφύλιος Πόλεμος.

Τώρα, σιγανά και ταπεινά, βαδίζουμε συμφιλωμένα και ομόψυχα στην Αλλαγή και το σοσιαλισμό. Και που καιρός για αναμνήσεις και τα ρέστα, τα παλιά...

Η ΝΔ φροντίζει, βέβαια, να αξιοποιεί κάθε τι προς τη δική της κατεύθυνση. Οι απαράδεκτες —αλλά για λόγους τελείως διαφορετικούς απ' αυτούς που προβλήθηκαν— εκδηλώσεις οπαδών, στη Μητρόπολη, κατά τη διάρκεια της επίσημης δοξολογίας για την 25η Μαρτίου, οδήγησαν στις κομπευόμενες διατυπώσεις, ο «ολοκληρωτικός στρατός» κι ο «αρχιστράτηγος» του, προειδοποιώντας έτσι για τα πιθανά «καλωσορίσματα» και όχι μόνο γι' αυτά. Και, βέβαια, το κράτος έπιασε το «μήνυμα» και το ΠΑΣΟΚ εισίωπησε επισήμως περί Μάρκου. Και η τηλεοπτική κάλυψη της άφιξής του πήγε κατευθείαν στο αρχείο, για άλλες μέρες ή για την ιστορία, γενικώς.

Όσο και για τα δύο κομμουνιστικά κόμματα, περιορίστηκαν —με δηλώσεις ηγεσιών και κομματικού Τύπου— στην ένταξη του γεγονότος στη διμερή γραμμή του, το καθένα. Απ' τη μια, στην ερμηνεία/τοποθέτηση που έχει το καθένα για το παρελθόν κι απ' την άλλη στην τακτική/πρακτική που έχει επιλέξει το καθένα στη σημερινή συγκυρία, για την αντιμετώπιση του διχασμού ή καλύτερα κατακερ-

τισμού του Ελληνικού Κομμουνιστικού Κινήματος, σήμερα. Όσο α την τοποθέτηση του λεγόμενου δημοκρατικού Τύπου, ακολουθή-
κε η κλασικά αγνωστικιστική επιλογή: διαλέγουμε απ' το καλάθι
τι μας ταιριάζει —και μας ταιριάζει πάντα το φόρεμα της εξου-
ας...

Κι ο Μάρκος που μόνη του αρρώστια είναι η Ελλάδα, πού μπορεί να
αθεί —δίχως να συντριβεί— ανάμεσα σ' αυτές τις συμπληγάδες;
«Όλα αυτά τα χρόνια έζησα στην Ελλάδα», είπε ο Μάρκος, και τον
στενύωμαι. Η Ελλάδα, όμως, έζησε όλα αυτά τα χρόνια με το Μάρ-
κο; Και πέρα από τις όποιες τιμίες προσπάθειες «αποκατάστασης»
του παρελθόντος, δεν προϋποθέτει πάντα αυτή η προσπάθεια μία συν-

τελεσμένη ήδη στο παρελθόν καταστροφή ή παραχάραξη;

Και το χάσμα που άνοιξε ο χρόνος και η ήττα του κινήματος είναι ά-
πατο. Δεν μπορεί —νομίζουμε— να γεφυρωθεί ακόμη και με τις ευγε-
νέστερες χειρονομίες και προθέσεις.

Ο Μάρκος τότε, μπορεί να είναι τώρα ο μάρτυρας κατάθεσης σ' αυ-
τή την αντιδικία αλλά όχι ο ρυθμιστής της και μεις να γίνουμε οι φο-
ρείς της πραγματικότητας και όχι οι «οδηγοί» της.

Τα καλωσορίσματα συνηθίζεται να είναι γεμάτα γέλια και χαρές.
Όταν, όμως, καλωσορίζουμε με τιμιότητα το παρελθόν μας, μπορού-
με να γίνουμε και μοναδικά ειλικρινείς. Αυτό το λογαριάζουμε για υ-
ψηλή φιλία και μήνυμα εγκάρδιο στην άφιξη του Μάρκου Βαφειάδη.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΜΑΡΚΟΣ ΣΤΗΝ ΕΑΡΙΝΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ 1947



948: Ο Μάρκος, αρχιστράτηγος του Δημοκρατι-
κού Στρατού Ελλάδας, στο Γράμμο.

Το «ΑΝΤΙ» είχε στο παρελθόν δημοσιεύ-
ει κείμενα του Μάρκου Βαφειάδη. Συγκε-
ριμένα: Στο τχ. 42, ο Μάρκος Βαφειάδης
ράφει «για τη Συνέλευση των Καπετα-
αίων του ΕΛΑΣ στη Λαμία», στις 17-18
ου Νοέμβρη του 1944· στο τχ. 49, για την
πόδραση της Πέτρας, στις 14 του Ιούλη
1942· και, τέλος, στο τχ. 52, γράφει για τη
συνάντηση με τον Στάλιν, τη Βάρκιζα και
την καταγγελία Ζαχαριάδη», απαντώντας
το Μήτσο Παρτσαλίδη.

Σήμερα, με την ευκαιρία της επιστρο-
ής του στην Ελλάδα —με άδεια παραμο-
ής για τρεις μήνες— αναδημοσιεύουμε
τόσπασμα κειμένου του Ζήση Ζωγρά-
ου, «Ο στρατηγός Μάρκος στην εαρινή
στρατεία του 1947», «Δημοκρατικός
τρατός», χρ. Α', αρ. φύλλου 8, Αύγου-
τος 1948.

Ήξερε καλά ότι στους ώμους του Δ.Σ.
τεφταν βαρειά καθήκοντα και τεράστιες
ιθύνες και υπογράμμιζε πάντα την α-
ίγκη να δώσουμε στο κίνημα όχι μόνο ό-
ς μας τις δυνάμεις, αλλά και τη μεγα-
κέρη έντασή τους, επέμενε στο να κα-
ιτοποιούνται σ' όλα αυτά σωστά όλοι οι
ιχητές και δεν ήθελε να κρύψει από κα-
να, ούτε από τα στελέχη, ούτε από τους
ντάρτες την αλήθεια. Μα μιλώντας για
ς δυσκολίες, έτσι θαρρετά και καθαρά
ινάμωνε την αισιοδοξία ότι το κίνημα
ι βγεί τελικά οπωσδήποτε κερδισμένο.
Οι σύντροφοι, που σε κρίσιμες στιγμές
ήγαιναν κοντά του, γεμάτοι από ανησυ-

χίες και ερωτηματικά —τα περισσότερα
απόλυτα δικαιολογημένα— έφευγαν από
κοντά του πιο φρέσκοι και αποφασιστικοί,
έτοιμοι και για τις πιο δύσκολες αποστο-
λές. Στα στελέχη της Θεσσαλίας και της
Ρούμελης θα μείνουν αξέχαστες αυτές οι
επαφές, που έκαναν να σκιρτούν μέσα
τους καινούργιες δυνάμεις για μεγαλύτε-
ρες επιτυχίες και νίκες. Μα και τα στελέ-
χη που βρίσκονταν μακριά του δεν έ-
νοιωθαν λιγώτερο τη συμπάρταση και
την παρόρμησή του για πιο έντονη δράση
και πιο σκληρά χτυπήματα στον εχθρό.

Όμοια πιο πολύ φανατισμένοι και πει-
σμένοι έφευγαν από κοντά του και οι
αντάρτες, που σε σκληρές μάχες εξα-
ντλούσαν τα πυρομαχικά τους και αναγ-
κάζονταν ν' αφήσουν θέσεις, που αλ-
λοιώς, αν είχαν πυρομαχικά, θα ήταν ά-
παρτες για τον εχθρό.

Πόσο σκληρό είναι αυτό για το μαχητή,
μόνο όποιος έχει στερηθεί τις σφαίρες
στην ώρα της μάχης μπορεί να το νοιώ-
σει. Όμως κι αυτούς τους αντάρτες ο
Στρατηγός Μάρκος έβρισκε τον τρόπο
—ξέρει να μιλάει τόσο απλά και κατευ-
θείαν στη ψυχή του μαχητή—, να τους
σφηνώνει την πεποίθηση ότι θαρθεί η ώ-
ρα, που αυτός ο γυμνός, ο ξυπόλυτος, ο
στερημένος τα πάντα και με γυμνά τα
στήθη ΔΣ, θα βρει και τα ντουφέκια και τα
πυρομαχικά για να σωφρονίσει το θρασύ-
δειλο μοναρχοφασισμό. Και, φυσικά, ύ-
στερα από λίγες μέρες οι ίδιοι οι αντάρ-



Μάρκος Βαφειάδης και Ζαχαριάδης στο βουνό
τες γύριζαν πλημμυρισμένοι από χαρά
για να του δείξουν τα ντουφέκια είτε τα
πυρομαχικά που είχαν πάρει από τον ε-
χθρό.

Με τον απλό τρόπο που μιλούσε, με τις
συγκεκριμένες του υποδείξεις, με τις βα-
θειές του στρατιωτικές οδηγίες, εντολές
είτε παρατηρήσεις, με τη βοήθεια που έ-
δινε στα στελέχη του και τη μελετημένη
ανάδειξή τους, με το σωστό χειρισμό στα
δύσκολα στρατιωτικο-πολιτικά προβλή-
ματα ο Στρατηγός Μάρκος κέρδιζε όλο



Στο Στρατηγείο του ΕΛΑΣ.

και πιο πολύ την αγάπη και αφοσίωση
των μαχητών και στελεχών, γίνονταν ο α-
ναγνωρισμένος Αρχηγός του Δημ. Στρα-
τού.

Στο λόγο του στους απόφοιτους της
Σχολής Αξιωματικών του Γ.Α. ο Στρατη-
γός Μάρκος είπε ανάμεσα στ' άλλα: "Να
αγαπάτε, να υποστηρίζετε το Λαό μας,
που κάνει τόσες θυσίες και υποστηρίζει
το ΔΣΕ, δίνοντας τα πάντα για τη νίκη. Να
χτυπάτε τις αυθαιρεσίες σε βάρος του
Λαού και να σέβεστε τη Λαϊκή Εξουσία".

Τα λόγια του αυτά δεν είναι μόνο η έκ-
φραση της απαραίτητης ενότητας Λαού
και Στρατού, που αποτελεί βασική προϋ-
πόθεση για τη Νίκη, είναι ταυτόχρονα το
καταστάλλαγμα της βαθιάς συμπόνοιας
και αγάπης για το Λαό, που από τα σπλά-
χνα του έβγαине και χρόνια αγωνιζόταν
για τη δίκαιη υπόθεσή του.

(...) Σ' αυτήν την αμείλικτη αυστηρότητα
για τους εχθρούς του Λαού, τους πράκτο-
ρες και τους χαφιέδες αντιστοιχούσε μια
απέραντη στοργή και αγάπη προς τα στε-
λέχη και τους μαχητές του ΔΣΕ. Απλός, α-
πέρिटτος, σεμνός, χωρίς κομπασμό ήξερε
να περνάει ώρες μαζί τους, γύρω απ' τη
φωτιά το βράδυ όταν η ταχτική κατάστα-
ση το επέτρεπε, πάνω στα «Λατσούδια» α-
πό έλατα και να τους χαρίζει την ευχάρι-
στη συντροφιά του και την ικανοποίηση ό-
τι βρίσκεται μαζί τους, ενώ ο ίδιος βρι-
σκονταν εκεί κοντά και μαζί τους, μα ταυ-
τόχρονα μέσα στο μυαλό του δούλευε τα
δύσκολα προβλήματα που έμπαιναν για
λύση μπροστά στην καθοδήγηση του ΔΣΕ,
φροντίζοντας μόνο μην τον πιάνουν οι
συναγωνιστές, που με το μυαλό του ξεμά-
κρυνε τόσο πολύ από τη συντροφιά και το
τραγούδι τους. □

Οι αδυναμίες του πολιτικού κόσμου και η απλή αναλογική

του τ. Υπουργού
Πολυχρόνη Πολυχρονιάδου

Η πολιτική ομαλότητα και συνεπώς η εδραίωση της Δημοκρατίας, είναι η βάση για την προκοπή μας ως λαού και έθνους.

Η κρατούσα διεθνής αβεβαιότητα δεν αφήνει περιθώρια για πολιτικές ανωμαλίες, χωρίς τον κίνδυνο σοβαρών εθνικών επιπτώσεων.

Στις λίγες αυτές λέξεις διαγράφεται το καθήκον του πολιτικού μας κόσμου, που είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες για την ομαλή λειτουργία του Δημοκρατικού Κοινοβουλευτικού μας πολιτεύματος.

Και τίθεται το ερώτημα ο πολιτικός μας κόσμος ανταποκρίνεται στην εκπλήρωση του εθνικού τούτου χρέους, που άλλωστε είναι και ο σκοπός της ύπαρξής του;

Η ύπαρξη πολλών κομμάτων για να εκφράζονται όλες οι δοξασίες του λαού, που συνιστούν την κυρίαρχο θέλησή του, είναι απαραίτητη.

Όμως η ύπαρξη πολλών κομμάτων, δεν σημαίνει την ύπαρξη πολλών κομμάτων της αυτής ιδεολογίας, γιατί τότε κερματίζεται η εκλογική δύναμη των πολιτών της αυτής ιδεολογίας, με συνέπεια να αχρηστεύεται και σε τελευταία ανάλυση να παραποιείται η θέληση των πολιτών αυτών.

Ο πολιτικός κόσμος της χώρας μας, όπως βεβαιώνει η σύγχρονη πολιτική μας ιστορία, παρουσιάζει ένα μεγάλο μειονέκτημα, που άμεσα επηρεάζει την ομαλή λειτουργία του κοινοβουλευτικού μας πολιτεύματος.

Όσοι πολιτευόμεθα, όλοι μας θέλουμε να γίνουμε Αρχηγοί!

Για το σκοπό αυτό, παίζουμε ένα εκ των ένδον διαβρωτικό ρόλο στην παράταξη που ανήκομε, με συνέπεια να αποδυναμώνεται η παράταξη ή και να διαλύεται.

Το ακόμη δε χειρότερο, άλλες παρατάξεις που διατηρούν την ενότητά τους, με τη βοήθεια και νόθων εκλογικών συστημάτων, να εμφανίζονται ως συγκεντρώσεις την πλειοψηφία του λαού, ενώ αποτελούν τη μειοψηφία και να ανέρχονται στην εξουσία.

Όμως ένας Πολιτικός Αρχηγός άξιος της αποστολής του, δεν γίνεται ούτε με μηχανορραφίες, που κινούνται από νοσηρές φιλοδοξίες για Αρχηγοποίηση ούτε

με μια δήλωση στον Άρειο Πάγο για ίδρυση κόμματος υπό την ηγεσία του.

Ο πραγματικός πολιτικός ηγέτης βγαίνει μόνο από την κοινή συνείδηση του λαού, που παρακολουθεί τις δραστηριότητες του κάθε πολιτικού και του δίδει την θέση που του αξίζει.

Κραυγαλέα επιβεβαίωση των δυσάρεστων αυτών αληθειών, είναι η διάλυση της μεγάλης Δημοκρατικής παράταξης της Ένωσης Κέντρου.

Η διάλυση αυτή ξεκίνησε από την αποστασία του 1965 και ολοκληρώθηκε μετά τις βουλευτικές εκλογές του 1977, όχι από τους πολιτικούς αντιπάλους της Ένωσης Κέντρου, αλλά από τα στελέχη της.

Τα στελέχη αυτά, με μόνο κίνητρο τις παθολογικές τους φιλοδοξίες για Αρχηγοποίηση, δεν διστάσανε να πραγματοποιήσουν τη διάλυση της Ένωσης Κέντρου, όταν μάλιστα η λαϊκή βάση της παράταξης αυτής επίμονα ζητούσε την ύπαρξή της.

Όμως οι νοσηρές αυτές φιλοδοξίες των σύγχρονων πολιτικών μας, που δυστυχώς συνεχίζονται, έχουν εμποδίσει την ανάπτυξη σοβαρών ιδεολογικών πολιτικών οργανισμών, ώστε να μπορεί επάξια να πραγματοποιείται σύμφωνα με τη γνήσια θέληση του λαού η εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία, που είναι η βάση για την ομαλή λειτουργία του Δημοκρατικού Κοινοβουλευτικού μας πολιτεύματος.

Πολλοί πιστεύουν ότι η θέσπιση ως μονιμου εκλογικού συστήματος της απλής αναλογικής στις βουλευτικές εκλογές, θα εξασφαλίσει την πολιτική ομαλότητα και την εδραίωση της Δημοκρατίας.

Γιατί έτσι θα πραγματοποιείται η πραγματική καταγραφή των πολιτικών μας δυνάμεων και η κατοχύρωση της λαϊκής κυριαρχίας, που είναι κατά το Σύνταγμα η υπέρτατη εξουσία.

Η αποψη αυτή είναι σωστή πολύ δε περισσότερο όταν κατά καιρούς θεσπισθikan εκλογικά συστήματα, που παραποιούσαν τη γνήσια θέληση του κυρίαρχου λαού, με συνέπεια τη δημιουργία πολιτικών ανωμαλιών.

Όμως η απλή αναλογική για να έχει π αναμενόμενη αυτή απόδοση πρέπει να υπάρχουν κόμματα καλώς οργανωμένα κ με σαφή ιδεολογία, ώστε να βρίσκουν πήχηση στους πολίτες της αυτής ιδεολογίας, αλλά και γενικότερα στην κοινή γνώμη.

Αντίθετα να μην υπάρχουν κομματιδ της αυτής ιδεολογίας για τον μόνο σκοπ την ικανοποίηση της νοσηρής αρχηγικ φιλοδοξίας, που ο ίδιος ο λαός κατά τ τελευταίες βουλευτικές εκλογές αποδοι μασε. Επίσης να μην υπάρχουν κόμματα που να αποτελούν συνονθύλευμα τ πλεον αντιτιθέμενων δοξασιών, που μόν κοινό σκοπό έχουν τη συγκέντρωση μεγ λύτερης λαϊκής δύναμης, ενώ η κάθε φ τρία των αντιτιθέμενων κατευθύνσεων ποβλέπει στην επιβολή των απόψεών τη με βέβαιο καταστάλαγμα την αυτοδιάλ ση των μωσαϊκών τούτων.

Τα ανωτέρω γεγονότα, που δίδουν τη εικόνα της ελληνικής πολιτικής πραγματ κότητας, δημιουργούν το ερώτημα αν μ νη η απλή αναλογική, θα μπορέσει να έχε την αναμενόμενη και κοινώς ποθητή από δοση. Δηλαδή την εξασφάλιση της πολιτ κής ομαλότητας και την εδραίωση της Δη μοκρατίας; Ή μήπως μετεκλογικά θα υ πάρξουν θέματα ως προς την ύπαρξη Κυ βέρνησης, ικανής να ανταποκριθεί στην α ποστολή της;

Είναι ένα ουσιώδες ζήτημα, που η πολιτ κή εμπειρία διδάσκει ότι επιβάλλεται να συνεξετασθεί με την υπάρχουσα ελληνικ πολιτική πραγματικότητα, ώστε να επιτευ χθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός, που είναι η πολιτική ομαλότητα.

Το εκλογικό σύστημα πρέπει να εξασφαλίζει τη γνήσια εκδήλωση της θέλησ ης του λαού, μετεκλογικά δε την ύπαρξη Κυβέρνησης, που να ανταποκρίνεται στην ευρύτερη κοινή αποδοχή του λαού και δεν θα είναι αποτέλεσμα ανεπιτρεπτων κομ ματικών συναλλαγών, που πάντα αποτε λούν πηγή ανωμαλίας.

Οι πολιτικοί και πολιτειακοί παράγοντες έχουν το χρέος να εξετάσουν το θέμα τούτο με εθνική υπευθυνότητα.

Τι σημαίνει $E = MC^2$;

Στο πυρηνικό μας εργαστήριο της ομορφιάς, σημαίνει, τη μετατροπή λίγων από τα χρήματά σας σε κέφι και ζωντάνια, κομψότητα και άνεση.

Ελάτε λοιπόν:

Ειδικοί επιστήμονες της ποιότητας και της οικονομίας θα σας ξεναγήσουν στα θαύματα του σύγχρονου ντυσίματος, με ζεστό χαμόγελο και πολύ-πολύ μουσική.

Όταν μιλάμε για ρούχα, $E = MC^2$ σημαίνει:

FENA

ΑΦΟΙ ΣΑΡΑΦΙΔΗ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Θερμαϊκού και Αιγαίου (πριν το Υπουργείο Συγκοινωνιών) - ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ
(Λεωφορείο Νο 27 — στάση ΑΦΩΝ ΣΑΡΑΦΙΔΗ): ΤΗΛ. 656.903
ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ 8.30' πμ.-3.30' μμ. Σάββατο 8.30' πμ.-2 μμ.



Νόμος υγιής εν κυβερνήσει υγιεί...

του Ιπποκράτη Φλεβοτόμου

Η καθυστέρηση της κατάθεσης στη Βουλή του νομοσχεδίου για το Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ) και η παραπομπή του κυβερνητική επιτροπή προκάλεσε σειρές αντιδράσεων, φημών και συζητήσεων. Δηλώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου δεν αποσαφήνισαν τα αίτια της καθυστέρησης, ούτε απάντησαν ουσιαστικά ως προς την τελική τύχη του νομοσχεδίου. Αψεύσθηκαν βέβαια οι πληροφορίες, που δημοσίευσε ο αντιπολιτευόμενος Τύπος για την παραίτηση του υπουργού Υγείας και Προνοίας κ. Παρ. Αυγερινού, αλλά δεν διασαφηνίσθηκαν ούτε οι προθέσεις, ούτε οι επιλογές σε θέματα αρχών της κυβέρνησης για το τελικό περιεχόμενο του νομοσχεδίου. Επιπλέον ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάσθηκε το όλο θέμα στον Τύπο, προμοδότησε μια παρασκηνιασμένη συζήτηση περιορίζοντας έτσι τις δυνατότητες του διάλογου, της διατύπωσης προβλημάτων και της ανοιχτής αντιπαράθεσης των απόψεων φορέων, κομμάτων, αλλά και των άμεσα ενδιαφερόμενων. Αποτέλεσμα είναι το τελικό περιεχόμενο της «μεγάλης αλλαγής στην Υγεία» να παραμένει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του σχετικού νομοσχεδίου άγνωστο. Όπως άγνωστες να παραμένουν και οι τελικές επιλογές για τις βασικές κατευθύνσεις του νομοσχεδίου για το ΕΣΥ. Η επιλογή της μελέτης του νομοσχεδίου «σε κάθε του πτυχή» και η καθυστέρηση της κατάθεσής του στη Βουλή φανερώνει —και αυτό ομολογείται έμμεσα και από την κυβέρνηση— ότι υπάρχουν σοβαρές αντιρρήσεις και διαφορετικές απόψεις για βασικές κατευθύνσεις του νομοσχεδίου και τις προτεραιότητες που πρέπει να δοθούν στον τομέα της Υγείας. Λέγεται ότι κυρίως προβάλλονται έντονες αντιρρήσεις από ορισμένους εξωκυβερνητικούς παράγοντες, με επιρροή όμως κυβερνητικά στελέχη. Η επιχειρηματολογία τους στηρίζεται στην επισήμανση των δυσμενών επιπτώσεων, που θα έχει η άμεση εφαρμογή του συστήματος που προτείνεται με το νομοσχέδιο στην παρούσα σήμερα ιατρική περίθαλψη. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, πρέπει να θεωρείται βέβαιο ότι οι «καλοί γιατροί» θα μείνουν έξω από το προτεινόμενο σύστημα, αποτέλεσμα να υποβαθμισθεί η ποιότητα της νοσοκομειακής περίθαλψης και να κινδυνεύει η ιδιωτική νοσηλεία. Τονίζουν ακόμη οι κίνδυνοι να μην υπάρξουν άμεσα αποτελέσματα στην υγειονομική περίθαλψη εξαιτίας των ελλείψεων σε έργα υποδομής, πράγμα που επιβάλλει κατά συνέπεια ή τη σταδιακή εφαρμογή της μεταρρύθμισης στην υγεία ή την τροποποίηση ορισμένων βασικών κατευθύνσεων του

νομοσχεδίου. Τα επιχειρήματα αυτά θεωρούνται από ορισμένα κυβερνητικά στελέχη και βουλευτές του ΠΑΣΟΚ ως σοβαροί λόγοι για να επανεξετασθούν ορισμένες πλευρές και αρχές του νομοσχεδίου. Η υιοθέτηση όμως αυτής της επιχειρηματολογίας ή κάποιας αντίστοιχης, θα έχει συνέπειες και στο πώς θα διαμορφωθεί τελικά το νομοσχέδιο. Γιατί είναι φανερό ότι η επιχειρηματολογία αυτή προϋποθέτει και πολιτική επιλογή διαφορετικών κατευθύνσεων για βασικές αρχές του νομοσχεδίου, είτε προκριθεί η σταδιακή εφαρμογή της υγειονομικής μεταρρύθμισης, είτε η τροποποίηση του νομοσχεδίου.

Σύμφωνα με πληροφορίες, η πρόταση για μεταβολές προς «απότερες» κατευθύνσεις φαίνεται να κερδίζει έδαφος.

Ένας επιπλέον λόγος που ενισχύει αυτή την τάση, είναι και οι αντιρρήσεις για πλήρη εφαρμογή του νόμου από τους οικονομικούς υπουργούς, που προβάλλουν ταμειακές δυσχέρειες.

Ορισμένες πληροφορίες φέρνουν το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης να έχει «σοβαρές επιφυλάξεις» για το οικονομικό κόστος της εφαρμογής του νέου συστήματος, που θεωρείται ότι είναι υπερβολικό. Ωστόσο σε μια τελευταία δήλωσή του ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Γερ. Αρσένης είπε ότι δεν έχει μελετήσει ακόμη το νομοσχέδιο, αφού δεν είχε πάει στο υπουργείο...

Από την άλλη πλευρά οι υποστηρικτές του νομοσχεδίου στο ΠΑΣΟΚ πιστεύουν ότι πρέπει να ψηφισθεί χωρίς να τροποποιηθούν ή να μεταβληθούν οι βασικές αρχές και κατευθύνσεις του. Η άποψη αυτή θεωρεί ότι παρά τα κάποια κενά —που όμως μπορούν να βελτιωθούν— και ορισμένες ελλείψεις, που πράγματι υπάρχουν, η ψήφιση του νομοσχεδίου θα ανοίξει το δρόμο για τη ριζική αλλαγή του καθεστώτος της υγειονομικής περίθαλψης. Η επιχειρηματολογία των στελεχών αυτών βασίζεται στο γεγονός της κατ' αρχήν αποδοχής του νομοσχεδίου από τους Ιατρικούς Συλλόγους και της εκτίμησης ότι η μεγάλη πλειοψηφία των γιατρών θα μπει στο νέο σύστημα με αποτέλεσμα να φανούν άμεσα τα θετικά αποτελέσματα της εφαρμογής του νομοσχεδίου.

Από υποστηρικτές του νομοσχεδίου θεωρείται ότι η επιχειρηματολογία και οι πιέσεις εξωκυβερνητικών παραγόντων που εκφράζουν αντιρρήσεις για το νομοσχέδιο, στηρίζουν και τις υπαρκτές επιφυλάξεις στελεχών της κυβέρνησης και ορισμένων βουλευτών του ΠΑΣΟΚ. Κάτι τέτοιο όμως δείχνει ότι ενισχύονται οι απόψεις εκείνες που θεωρούν ότι η υγειονομική μεταρρύθμιση και η αλλαγή στην Υγεία

πρέπει να εφαρμοσθούν σταδιακά και συνεπώς τροποποιήσεις και μεταβολές και στις βασικές αρχές του νομοσχεδίου καθίστανται απαραίτητες.

Ο υπουργός Υγείας και Προνοίας κ. Π. Αυγερινός, σύμφωνα με τις μέχρι τώρα ενδείξεις, φαίνεται να υποστηρίζει την διατήρηση των βασικών κατευθύνσεων του νομοσχεδίου και να εμμένει στην ψήφισή του. Λέγεται μάλιστα ότι αν επιβληθούν αλλαγές, οι οποίες θα μεταβάλλουν τις αρχές του νομοσχεδίου, θα αναγκασθεί να υποβάλλει την παραίτησή του από το Υπουργείο.

Από όσα αναφέρθηκαν πριν, αλλά και από όσα είναι γνωστά μέχρι τώρα από τον Τύπο, φαίνεται να διαμορφώνονται δυο κατευθύνσεις σε κυβερνητικό επίπεδο, που ανεξάρτητα από δευτερεύουσες επιλογές, θα καθορίσουν και το τελικό περιεχόμενο του νομοσχεδίου για το ΕΣΥ. Η πρώτη βλέπει με επιφύλαξη το νομοσχέδιο, επισημαίνει κινδύνους και θεωρεί ότι θα ήταν αποτελεσματικότερη η «σταδιακή» εφαρμογή της αλλαγής στην Υγεία, πράγμα που σημαίνει τροποποίηση βασικών αρχών του νομοσχεδίου. Η δεύτερη θεωρεί αναγκαία την ψήφιση του νομοσχεδίου με διατήρηση των βασικών κατευθύνσεων του και προσπάθεια βελτίωσης κενών ή ελλείψεων στη διαδικασία εφαρμογής του νέου συστήματος. Τελικά το βάρος της τελικής απόφασης και των χειρισμών φαίνεται να το έχει και πάλι ο πρωθυπουργός. Και με όσα είναι επίσημα και υπεύθυνα γνωστά μέχρι σήμερα, είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να διατυπωθεί η οποιαδήποτε πρόβλεψη για το τελικό περιεχόμενο του νομοσχεδίου, αν και από πολλές πλευρές θεωρείται πιθανή η «χρυσή τομή»: Και να ξεκινήσει η αλλαγή στην Υγεία και να ικανοποιηθούν ορισμένες αντιρρήσεις και επιφυλάξεις.

Ανεξάρτητα όμως από την τελική επιλογή, οι διαφορετικές απόψεις για την τύχη του νομοσχεδίου για την υγεία σηματοδοτούν και ορισμένου χαρακτήρα τάσεις στους κόλπους του κυβερνητικού κόμματος. Οι τάσεις αυτές όσο και αν δεν είναι απόλυτα διακριτές σήμερα ή δεν εκφράζονται με διαφορετικούς όρους, δεν είναι ανεξάρτητες από απόψεις που υπάρχουν ή διαμορφώνονται γύρω από πολιτικές επιλογές της κυβέρνησης σε κρίσιμα προβλήματα, που με τη σειρά τους καθορίζονται σε σημαντικό βαθμό και από τις πιέσεις κοινωνικών ομάδων και συμφερόντων. Και απ' αυτή την πλευρά η τελική τύχη του νομοσχεδίου έχει ένα ακόμη ενδιαφέρον σημαντικό για το πώς διαμορφώνονται ορισμένες σχέσεις και συσχετισμοί στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση. ●

χάρτης

ΔΙΜΗΝΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ἀφιέρωμα στον Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗ

μέ ανέκδοτα κείμενα
του Κ.Π. Καβάφη και του Άλέκου Σεγκόπουλου

συνεργάζονται:

ΝΑΝΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ • ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ • ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ
ΠΑΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ • ΝΑΣΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΣΑΡΗΣ • ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΕΚΤΩΡ ΚΑΚΝΑΒΑΤΟΣ • ΕΛΕΝΗ ΚΑΛΟΚΥΡΗ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ • Ξ.Α. ΚΟΚΟΛΗΣ
Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ • ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ
Δ.Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ • ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΥΤΑΡΑΣ
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ • ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΙΕΡΗΣ • ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΟΖΑΝΗΣ
Γ.Π. ΣΑΒΒΙΔΗΣ • ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ
ΣΟΦΙΑ ΣΚΟΠΕΤΕΑ • ΜΙΜΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ • ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΤΥΑΡΑΣ
ΔΙΑΝΑ ΗΑΑΣ • ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ • ΓΙΑΝΝΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ



ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ

5/6

Οι ελέφαντες δεν χωράνε στο δάσος

του Ν. Σ. Μάργαρη Καθηγητή Οικολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Συχνά διαβάζω ότι η Ελλάδα ήταν γεμάτη από δάση. Μάλιστα βλέπω ρέκτες φυσιολάτρες και επιστήμονες ν' αναφέρουν: «Στην επανάσταση του 1821 τα δάση ήταν το 50% ενώ σήμερα μόλις το 20%. Τα καταστρέψαμε τελείως». Πραγματικά είχα προβληματιστεί σοβαρά μ' αυτό το γεγονός με έχοντας υπόψη αρκετές πηγές της Κλασικής Ελλάδας αρνούσας για το πώς ήταν δυνατό τα δάση να καλύπτουν, πριν το 150 χρόνια, την τότε Ελλάδα. Ήταν κάτι μάλλον απίστευτο. Έτσι, άρχισα να προσπαθώ να βρω ποιος ήταν κείνος που ανέφερε την τότε στατιστική. Όταν σήμερα η Δασική Υπηρεσία, με τόσα σύγχρονα μέσα στη διάθεσή της, ανεβοκατεβάζει το ποσοστό της Δασοκάλυψης στη χώρα —πότε 17 πότε 22%— δεν μπορούσα να φανταστώ ότι ο Κολοκοτρώνης ή κάποιος άλλος σύγχρονός του είχαν κάνει τέτοια στατιστική. Ήταν αμύη μεγαλύτερη η έκπληξή μου όταν διαπίστωσα ότι υπήρχε μια στατιστική του 1842 που την είχε κάνει ένας Βαυαρός πρόξενος, ο Strong που ανέφερε ότι τα δάση κάλυπταν το 17%, ποσοστό τελείως λογικό. Τελικά, νομίζω ότι βρήκα το πως το 50% έγινε 50%.

Υπήρχαν στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου δύο διακεκριμένοι σολόγοι. Ο ένας ήταν Βενιζελικός, ο Κόκκινος, ο δε άλλος φιλοβασιλικός, ο Κοντός. Ο δεύτερος απ' αυτούς, που θεωρείται ο τέρμας της Ελληνικής Δασολογίας, γνώριζε τα στοιχεία που αναφέρει ο Strong, δηλαδή το 17%. Πρέπει ν' αναγνωριστεί, όμως, ότι υπήρχαν στη στατιστική του Strong αρκετά λάθη στην εμβαδομέτρηση της τότε Ελεύθερης Ελλάδας. Έτσι, το 17% μπορεί να έφθανε το 22-23%. Όμως, ο Κοντός θεώρησε, όπως και οι σημερινοί συνάδελφοί του όχι το πραγματικό δάσος αλλά το «δυνάμει δάσος», δηλαδή ουσιαστικά ό,τι δεν καλλιεργείται. Έτσι έφθασε το ποσοστό στο 50% και το δημοσίευσε εκατό χρόνια μετά τον Strong, το οποίο, τελείως αδιαφορητήρητα το δεχθήκαμε σαν γεγονός. Βεβαίως, πολλοί θ' αναφέρουν ότι υπάρχουν στοιχεία από παλιούς περιηγητές που αφέρουν μεγάλα δάση σε περιοχές που σήμερα τις καλύπτουν υποβαθμισμένοι θαμνώνες. Χωρίς ν' αντιδικώ μ' αυτούς υποστηρίζω όμως ότι η Ελλάδα πρέπει να είναι δασωμένη παντού και να φαίνεται σαν γεγονός απαράδεκτο μέχρι γελοίο. Οι λόγοι είναι αρκετοί και γι' αυτό θα αρκεστώ στους κυριότερους απ' αυτούς.

Κατ' αρχήν ο μύθος της δασωμένης Ελλάδας έχει τις αρχές του στην αποικιακή μας νοοτροπία. Το αναπτυσσόμενο Ελληνικό Κράτος του περασμένου αιώνα κοίταζε προς τη Μεσευρώτινη για μεθόδους οργάνωσης και διοίκησης. Εκεί σε ό,τι αφορά γεωργία υπήρχαν δύο κλάδοι η γεωπονική, για τις καλλιεργούμενες εκτάσεις και η δασολογική για τις μη καλλιεργούμενες, που στις περιοχές του εύκρατου κλίματος ήταν, φυσικά, δάση. Έτσι έγινε κι εδώ. Οι πρώτοι επιστήμονες δασολόγοι που σπούδασαν εκεί όταν γύρισαν στην Ελλάδα απόρρησαν. «Αντί εδώ δεν έχουμε πολλά δάση;» Η απάντηση ήταν εύκολη και υπήρχε εδώ ανθρώπινη παρέμβαση χιλιετηρίδων. Η υποβάθμιση, με τις δραστηριότητές του ο άνθρωπος. Έτσι, «αφτίστηκαν» όλες οι μη καλλιεργούμενες εκτάσεις με ονόματα όπως, μερικώς δασοσκεπείς, δασικές εκτάσεις και πάει λέγοντας. Δεν υπάρχει θαμνώνας στην Ελλάδα που να μην έχει χαρακτηριστεί σαν υποβαθμισμένο δάσος.

Όμως, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Είμαστε σε μια περιοχή μεσογειακού κλίματος, με εξαίρεση περιοχές της ορεινής Ελλάδας όπου το κλίμα είναι εύκρατο και φυσικά υπάρχουν δάση. Τέτοιο κλίμα υπάρχει και στην Καλιφόρνια, την Αμερική, τη Νότιο Αφρική και τη Νότια και ΝότιοΔυτική Αυστραλία. Εκεί αντιστοιχεί ανθρώπινη παρέμβαση δεν υ-

πήρξε. Παρόλα αυτά και εκεί κυριαρχούν ψηλοί αειθαλείς σκληρόφυλλοι θάμνοι στις υγρότερες περιοχές (όπως το πουρνάρι, η κουμαριά, η μυρτιά, η αγριελιά, ο σχοίνος, η χαρουπιά σε μας) ενώ στις ξηρότερες χαμηλοί θάμνοι που έχουν διαφορετικό τύπο φύλλων την υγρή περίοδο από ότι την ξηρή (όπως η ασφάκα, η λαδανιά, το θυμάρι, το θρούμπι, η γαλατσίδα σε μας). Στην Καλιφόρνια τον πρώτο τύπο βλάστησης τον λένε τσάπαραλ. Άλλωστε, επειδή οι ταινίες γουέστερν γυρίστηκαν στο Χόλυγουντ πιθανώς οι αναγνώστες να θυμούνται αυτόν τον τύπο βλάστησης, που σίγουρα δεν είναι δάσος. Ακόμη και το όνομα —τσάπαραλ— προέρχεται από την ισπανική λέξη «τσάπράλο» που δεν σημαίνει τίποτε άλλο από πουρνάρι. Ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία η σύγκριση της δομής και της λειτουργίας των μεσογειακού τύπου οικοσυστημάτων της υδρογείου αποτελέσσε καίριο σημείο έρευνας με έκδοση βιβλίων, διοργάνωση συνεδρίων, ανταλλαγές επιστημόνων κλπ. Ακόμη και η φωτιά, που στην Ελλάδα είναι ξορκισμένη, φαίνεται να είναι ένας παράγοντας ενσωματωμένος στα οικοσυστήματα αυτά. Όμως, για τη φωτιά θα συζητήσουμε σε άλλο σημείωμα μια και ήδη αναφέρθηκα σ' αυτή πριν ένα χρόνο από το ΒΗΜΑ.

Οι απόηχοι αυτής της συσσώρευσης πληροφόρησης για την καταγωγή, τη δομή και τη λειτουργία αυτών των οικοσυστημάτων, σε παγκόσμιο επίπεδο, δυστυχώς ακόμη δεν έφθασαν στη χώρα μας. Έτσι, είμαστε ακόμη στη φάση που χωρίς καμιά αιτιολόγηση («πίστευε και μη ερεύνα») κάθε στοιχείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την απόδειξη καταστροφής του δάσους μεγεθύνεται ενώ εκείνα που λένε το αντίθετο θεωρούνται αιρετικά.

Έτσι, το γεγονός της αναφοράς στον «Οιδίποδα επί Κολωνώ» για άλσος —δηλαδή φυτεμένα δένδρα— αναφέρεται σαν δάσος. Τα νερά και τα πλατάνια του Ιλισσού να γίνονται ποτάμι ενώ ο Πausanias τον αναφέρει υδάτιο —δηλαδή χειμαρρο. Το ότι ο Πίνδαρος αναφέρει τον Υμηττό «ηωστεφή» από την ανάκλαση του ήλιου στο μάρμαρο, δηλαδή σε γυμνό τμήμα, δεν το αναφέρει κανένας και το ίδιο συμβαίνει και με την αναφορά του Πλάτωνα για το ότι ο Υμηττός είναι κατάλληλος μόνο για παραγωγή μελιού —το θυμάρι. Ακόμη, μιλάμε για την καταστροφή των δασών της Αττικής στην κλασική αρχαιότητα για ξυλεία ενώ αυτό απαγορευόταν και τα ξύλα τα έφερναν από άλλες περιοχές —με νόμο— μια και τα δένδρα ήταν ιερά (δρυάδες)!

Το γελοίο όμως της υπόθεσης είναι η χρησιμοποίηση στοιχείων όπως η ανεύρεση απολιθωμένων οστών από μεγάλα ζώα όπως τα λιοντάρια, οι ρινόκεροι, οι ελέφαντες. Τα χρησιμοποιούμε για ν' αποδείξουμε την ύπαρξη δάσους ενώ είναι πασίγνωστο ότι πρόκειται για ζώα ανοιχτών θαμνώνων όπως η σαβάνα. Δεν χωράει το λιοντάρι και ο ελέφαντας σε δάσος! Είναι ζώα της σαβάνας όχι της ζούγκλας. Κάποτε πρέπει να σταματήσει αυτό το κακό. Δεν μπορούμε να κάνουμε σοβαρή επιστημονική συζήτηση με χρησιμοποίηση αποσπασμάτων από τον... Ταρζάν.

Αντιλαμβάνομαι ότι θίγω ένα θέμα που για τους λόγους που ανέφερα παραπάνω κινδυνεύει να χαρακτηριστεί αίρεση. Από την άλλη πλευρά δεν μπορώ να παραγνωρίσω το γεγονός ότι σήμερα στην Ελλάδα υπάρχει σοβαρότατη υποβάθμιση σε πολλές περιοχές. Όμως, υπάρχουν άλλες αιτίες και άλλοι βαθμοί καταστροφής. Προϋπόθεση της σωστής διαχείρισης είναι η γνώση και όχι τα αξιώματα και τα ταμπού. Για το λόγο αυτό και εφόσον υπάρξει ενδιαφέρον θα συνεχίσω με περισσότερη ανάλυση και στοιχεία σ' επόμενο σημείωμα.

□

Η γυναίκα στις χώρες της ΕΟΚ

της Άννας Ραφιά



Οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης και της Αμερικής υπέστησαν μεγάλες τεχνολογικές και κοινωνικοοικονομικές αλλαγές τα τελευταία είκοσι χρόνια. Ο δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος είχε τεράστια επίδραση στη ζωή των ανθρώπων, στο είδος της εργασίας, στην κατοικία και στην παιδεία. Οι αλλαγές αυτές καθ' αυτές υπήρξαν ιδιαίτερα εμφανείς στις γυναίκες, στο ρόλο και τη σχέση των δύο φύλων όσον αφορά τον νομικό τομέα.

Αν και η σύγχρονη μεταβιομηχανική κοινωνία έχει δώσει έμφαση στην αλλαγή των παραδοσιακών ρόλων οι άνδρες συνεχίζουν να έχουν το προνόμιο στην οικονομία και την εργασία. Το αξιokratικό σύστημα που κυριαρχεί σε όλες σχεδόν τις καπιταλιστικές χώρες της Δύσης συνεχίζει να αναγνωρίζει υψηλότερη κοινωνική θέση στους άνδρες από τις γυναίκες. Το γόητρο στις χώρες της ελεύθερης αγοράς πηγαίνει σ' εκείνους που κατέχουν θέσεις με υψηλές αποδοχές, πολλές εκ των οποίων ανήκουν στον τομέα της παραγωγής και στην ανάπτυξη της τεχνολογίας. Οι περισσότερες απ' αυτές τις θέσεις καλύπτονται από άνδρες. Αντίθετα, τα 2/3 του γυναικείου πληθυσμού των χωρών αυτών δεν λαμβάνουν καμία αποδοχή για το ρόλο τους ως μητέρες. Οι υπόλοιπες γυναίκες που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό συγκεντρώνονται γύρω από υπηρεσιακές δουλειές και βρίσκονται στο κατώτερο επίπεδο της επαγγελματικής ιεραρχίας.



Αγώνας κατά των διακρίσεων

Στην αρχή της δεκαετίας του '60, η Ευρωπαϊκή μπηκε στην αγορά εργασίας με καλπάζοντα ρυθμό. Η οικονομία βρισκόταν σε άνθηση, ένα μεγάλο ποσοστό εργατικής δύναμης μετανάστευε στις ανθηρότερες οικονομικά ευρωπαϊκές χώρες και οι γυναίκες ενθαρρύνονταν να μπουν στον επαγγελματικό στίβο. Η αλλαγή όμως δεν σταματούσε εκεί. Καινούρια νομοσχέδια καταργούσαν τη διάκριση των δύο φύλων στον τομέα της εργασίας. Παντρεμένες γυναίκες που αναγκάστηκαν ν' αφήσουν τη δουλειά τους μετά τον τοκετό ή που δισταζαν μέχρι τότε να εργαστούν, τώρα ζητάνε δουλειά με έναν ανεπανάλητο ρυθμό. Το 1976 η Οργάνωση για την Οικονομική Συνεργασία κι Ανάπτυξη των Δυτικών βιομηχανικών χωρών ανέφερε ότι κατά την οικονομική ύφεση του 1974-75 οι επαγγελματικές ευκαιρίες για τις γυναίκες διατηρήθηκαν περισσότερο σταθερές συγκριτικά μ' εκείνες των ανδρών.

Τα πράγματα από τότε άλλαξαν κατά πολύ. Σήμερα, όταν οι Ευρωπαίοι οικονομολόγοι και ειδικοί μιλούν για δομικούς συντελεστές υποβοήθησης της ανεργίας αναφέρονται συνήθως στην αυξανόμενη συμμετοχή της γυναίκας στην αγορά εργασίας. Ο υπαινιγμός σ' αυτή τη διαπίστωση είναι ότι το ποσοστό ανεργίας θα μειωθεί μόλις η γυναίκα παραιχωρήσει τη δουλειά της στον άνδρα.

Δυστυχώς η περιορισμένη μόρφωση της γυναίκας και οι μειωμένες ευκαιρίες που της παρέχονται έχουν εξαλείψει κάθε προηγούμενη κατάκτηση στον τομέα της εργασίας, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία κι Ανάπτυξη. Μία έρευνα που δημοσιεύτηκε το 1978 στη Γαλλία, Βέλγιο, Βρετανία και Σουηδία από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας αναφέρει

ότι η γυναικεία εργασία σε «γενικές γραμμές παραμένει ριζωμένη σε παραδοσιακές σφαίρες δραστηριότητας» και ότι η αύξηση στον αριθμό των εργαζομένων γυναικών τη δεκαετία του '70 «δεν επηρέασε αισθητά το πεδίο των επαγγελματικών ευκαιριών».

Εν τούτοις η Ευρωπαϊκή έχει αρχίσει να διεκδικεί το μερίδιό της από τις οικονομικές παροχές. Η ΕΟΚ σπεύδει να δώσει λύσεις σε μερικά από τα προβλήματά της. Η κήρυξη του 1975 σαν Διεθνές Έτος της Γυναίκας επηρέασε τα προγράμματα της κοινότητας αλλά κι εκείνα των επί μέρους χωρών. Τον Φλεβάρη του 1975 το Συμβούλιο της ΕΟΚ υιοθέτησε την αρχή της ίσης αμοιβής για ίση εργασία —η οποία είχε συμπεριληφθεί στη Συμφωνία της Ρώμης αλλά ουδέποτε πραγματοποιήθηκε— ενώ παράλληλα χορηγούσε στη γυναίκα το δικαίωμα να πάει στα δικαστήρια για ίση αμοιβή. Το Φλεβάρη του 1976 το ίδιο Συμβούλιο υιοθετεί ένα δεύτερο νομοσχέδιο που επιτρέπει στη γυναίκα την ίση πρόσβαση με τον άνδρα στην εργασία, ενώ της δίνει το δικαίωμα ν' απευθυνθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο καταργώντας κάθε κανονισμό που την απέτρεπε μέχρι σήμερα να το κάνει, και τέλος την προστατεύει από τον εργοδότη που θα επιχειρήσει να την βλάψει σαν αντίποινα στα παράπονά της.

Ένα υπόμνημα που δημοσιεύτηκε παράλληλα από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της ΕΟΚ τονίζει τα επαγγελματικά προβλήματα της γυναίκας συστήνοντας μεταρρύθμιση στην παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση για τις νέες γυναίκες, ελαστικό ωράριο εργασίας, και ευκολίες φροντίδας του παιδιού. Το 1978 το Κοινωνικό Ταμείο της ΕΟΚ καθιέρωσε πρόγραμμα χρηματοδότησης επαγγελματικής εκπαίδευσης για γυναίκες που επιθυμούν να επανέλθουν στη δου-

λειά τους και χρειάζονται καινούρια προσόντα. Η Επιτροπή της ΕΟΚ πρότεινε επίσης το χαμηλότερο όριο ηλικίας στα 25, ενώ διατίθεται να βοηθήσει τις γυναίκες στην εύρεση εργασίας. Σαν μία ουσιαστική αλλαγή αξίζει να αναφερθεί τέλος το νομοσχέδιο για την ισοτιμία στα προγράμματα κοινωνικών ασφαλίσεων.

«Ίση αμοιβή για ίση εργασία»

Για την «ίση αμοιβή για ίση εργασία» που πρόβλεπε η Συμφωνία της Ρώμης, η Ζακλίν Νονόν επί κεφαλής του Γραφείου για τα γυναικεία θέματα της ΕΟΚ είχε δηλώσει πως δεν προτάθηκε το νομοσχέδιο αυτό για φιλανθρωπικούς σκοπούς αλλά για πρακτικούς και συγκεκριμένα από φόβο ορισμένων χωρών μήπως υπάρξει ανταγωνισμός από χώρες που πλήρωναν χαμηλά ημερομίσθια στις γυναίκες.

Η ΕΟΚ χειρίζεται μόνον τα προβλήματα της εργαζόμενης γυναίκας και δεν προβλέπει για νομοθεσία που αφορά προβλήματα όπως το διαζύγιο ή την άμβλωση. Είναι διεθνώς γνωστή η περίπτωση της Βελγίδας Ντεφρέν που κέρδισε για πρώτη φορά σαν γυναίκα στο ανώτατο δικαστήριο της ΕΟΚ μηνύοντας την αεροπορική γραμμή Σαμπίνα για υποχρεωτική συνταξιοδότηση των γυναικών στα σαράντα.

Δυστυχώς αν και πολλές γυναίκες σήμερα έχουν υιοθετήσει το σλόγκαν «ίση αμοιβή για ίση εργασία», εν τούτοις ένα μικρό μόνο ποσοστό γνωρίζει τις ακριβείς συνέπειες του όρου. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γυναίκα σήμερα είναι εκείνο της λανθασμένης πληροφόρησης.

Ο δρόμος της Ελληνίδας προς την ΕΟΚ άνοιξε όταν τον Γενάρη του '81 μία ομάδα εννέα γυναικών ξεκίνησε από την Αθήνα με στόχο τις Βρυξέλες και το Λουξεμβούργο για

ζοντας μία νέα γραμμή στην κοινωνικοπολιτική γκραβούρα της ελληνίδας γυναίκας. Σύμφωνα με στατιστικές του '77 το ποσοστό του ελληνικού γυναικείου πληθυσμού άνει το 51% και 49% το αντίστοιχο των δρών. Από αυτές τις γυναίκες περίπου 0.000 κάνουν γεωργική εργασία χωρίς αμβή. Από το 1974 ως το 1978 το ποσοστό των αμοιβόμενων γυναικών αυξήθηκε στο 1% ενώ το αντίστοιχο των ανδρών 11%. Σύμφωνα με το νόμο του συντάγματος που σπύστηκε το 1975 άρθρο 4 παρ. 2, «οι Έλληνες άνδρες και γυναίκες έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις», ενώ ο νόμος 133/1975 απαγορεύει την άνιση αμοιβή μεταξύ των ανδρών και τις γυναίκες. Εν τούτοις, οι άνδρες με ίσα προσόντα και ίδια προϋπηρεσία με τις γυναίκες αμοιβονται περισσότερο από αυτές.

Αν και το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών παραμένει προσκολλημένο σε παραδοσιακές εργασίες, η Ελληνίδα έχει κάνει σημαντική πρόοδο σπάζοντας το παραδοσιακό πρόγραμμα με την εισοδό της στο διπλωματικό σώμα το 1969, στα σώματα της αστυνομίας το 1979 και στις λιμενικές αρχές το 1980. Περιορισμένο αριθμό γυναικών συναντά κανείς στον κλάδο της δικαιοσύνης ενώ ο αριθμός των γυναικών στα πανεπιστήμια και στο υλτεχνείο αυξήθηκε ουσιαστικά τα τελευταία χρόνια. Στους 100 φοιτητές το γυναικείο ποσοστό αυξήθηκε από 7 το ακαδημαϊκό έτος 1970-71 σε 27 το 1976-77 στις τεχνικές σχολές και από 31 σε 38 στα πανεπιστήμια. Ωστόσο, ο αποφασιστικής σημασίας επαγγελματικός προσανατολισμός και η επαγγελματική εκπαίδευση απουσιάζουν από τη ζωή της Ελληνίδας με αποτέλεσμα το ποσοστό των ειδικευμένων γυναικών στις βιομηχανίες να μην ξεπερνά το 3%.

Επιπλέον, στην Ελλάδα δεν επαρκούν οι βρεφονηπιακοί σταθμοί και τα συμβουλευτικά κέντρα. Οι 732 κρατικοί βρεφονηπιακοί σταθμοί και οι 150 περίπου ιδιωτικοί δεν φτάνουν για να εξυπηρετήσουν την εργαζόμενη Ελληνίδα μητέρα.

Η προέκταση της υποχρεωτικής παιδείας από 6 σε 9 χρόνια δίνει τώρα το δικαίωμα στην Ελληνίδα για περισσότερη μόρφωση και ευρύτερους ορίζοντες. Τα ανοιχτά πανεπιστήμια που λειτούργησαν το 1979 σε έξι διαφορετικές πόλεις δεν έγιναν πόλος έλξης μεγάλου αριθμού Ελληνίδων.

Η σημερινή Ελληνίδα υποφέρει από διάφορα παραδοσιακά μειονεκτήματα και η ζωή της σκιαγραφείται προσκολλημένη σε οικονομικά και κοινωνικά ταμπού που παίζουν κατασταλτικό ρόλο στην όλη της χειραφέτηση. Απουσία από την πολιτική και κοινωνικοοικονομική ζωή της χώρας (ψήφισε για πρώτη φορά το 1952) έφτασε σήμερα να καλύπτει το 50% των Ελλήνων ψηφοφόρων.

Στη Βουλή το ποσοστό των γυναικών αυξάνεται μάλλον αργά. Το 1974 από τις 35 υποψήφιες εξελέγησαν οι 7. Το 1977 το ποσοστό αυξήθηκε στις 11 και το 1981 εξελέγησαν 17 γυναίκες στη Βουλή και 2 στο Ευρωκοινοβούλιο.

Στη δημόσια διοίκηση το ποσοστό είναι επίσης χαμηλό. Το 1977 υπήρχαν 63.000 μόνο δημόσιοι υπάλληλοι και 14.000 προσω-

ρινοί εκ των οποίων μόνο το 30% ήταν γυναίκες. Από στατιστικές του 1977 βλέπουμε ότι οι άνδρες κερδίζουν 61.000 δραχμές το χρόνο, περισσότερο από τις γυναίκες. Έξι από τους πενήντα νομάρχες είναι γυναίκες. Για πρώτη φορά γυναίκα έχει οριστεί μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Τράπεζας Ελλάδος. Συγκεκριμένα η κ. Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου είναι ανώτερη διοικητική υπάλληλος, ενώ η κ. Βάσω Παπανδρέου είναι πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε-ΟΜΜΕΧ.

Ο Υπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών υπέβαλε στο Συμβούλιο των Υπουργών νομοσχέδιο σύμφωνα με το οποίο οι διατάξεις της Σύμβασης 103 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την προστασία της μητρότητας καθίστανται αναπόσπαστο μέρος της ελληνικής νομοθεσίας. Η Υφυπουργός κ. Περράκη ανακοίνωσε την πρόθεσή της να παρουσιάσει στο Κοινοβούλιο νομοσχέδιο που προβλέπει τη χορήγηση στους γονείς και τα παιδιά προστασίας που θα ξεπερνά τις διατάξεις της σύμβασης της ΔΟΕ. Ο νέος αυτός νόμος απορρέει από τις εργασίες που διεκπεραίωσε επιτροπή υπό την καθοδήγηση του καθηγητή κ. Δεληγιάννη. Το νομοσχέδιο εισάγει το δικαίωμα για άδειες υπέρ του ενός ή του άλλου των γονέων.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ εκτός από τη θέσπιση νόμου που υποχρεώνει και τους δύο γονείς να αναλάβουν ίσα δικαιώματα κι υποχρεώσεις στο γάμο και την ανατροφή των παιδιών, έδωσε για πρώτη φορά σύνταξη στην αγρότισσα στο ύψος των συντάξεων που καταβάλλονται στους γεωργούς.

Στις αρχές του περασμένου Μάρτη, ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στα Ηνωμένα Έθνη κ. Δούντας υπογράψε εκ μέρους της Ελληνικής Κυβέρνησης και παρουσία της κ. Μ. Παπανδρέου τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την κατάργηση κάθε μορφής διάκρισης εναντίον των γυναικών. Η Σύμβαση που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1979 έχει υπογραφεί από 80 και πλέον κράτη.

Στατιστικές και προτάσεις της ΕΟΚ

Ο γυναικείος πληθυσμός σε σύγκριση με τον συνολικό πληθυσμό στις χώρες της ΕΟΚ σύμφωνα με στατιστικές του 1977 είχε ως εξής: Γερμανία 52,4%, Γαλλία 51%, Ιταλία 51,1%, Κάτω Χώρες 50,3%, Βέλγιο 51,1%, Λουξεμβούργο 50,4%, Μ. Βρετανία 51,3%, Ιρλανδία 51,3%, Δανία 50,5%.

Το ποσοστό των διαζυγίων το 1977 σε αυτές τις χώρες ανέρχεται στους 1000 ως εξής: Γερμανία 1,8%, Γαλλία 1,2%, Ιταλία 0,2%, Κάτω Χώρες 1,6%, Βέλγιο 1,3%, Λουξεμβούργο 1,2%, η Μ. Βρετανία 2,4% και η Δανία 2,6%. Από το 1960 τα ποσοστά διαζυγίου διπλασιάστηκαν σε όλες τις χώρες εκτός της Δανίας και τριπλασιάστηκαν στις Κάτω Χώρες. Στην Αγγλία το ποσοστό πενταπλασιάστηκε ενώ στην Ιρλανδία δεν υπάρχει θεσμός διαζυγίου.

Στα 100 άνεργα πρόσωπα το 45,51 είναι γυναίκες. Το υψηλότερο ποσοστό σημειώνεται στο Βέλγιο όπου ανέρχεται σε 64,2% ενώ το χαμηλότερο στην Ιρλανδία με 20,8%. Στη Γαλλία φτάνει το 54,7% - Δανία 51,5% - Λουξεμβούργο 50 - Γερμανία 47,8 - Ιταλία 47 - Μ.

Βρετανία 36,2 - Κάτω Χώρες 25,8. Στα 100 μη ενεργά άτομα τα 70 είναι γυναίκες με υψηλότερο ποσοστό στην Ιρλανδία 74 και χαμηλότερο στη Δανία 66,6.

Στις 100 γυναίκες οι 27 έχουν κύρια απασχόληση, ενώ ποσοστό 1,5 είναι άνεργες, 52,2 χωρίς καμία δραστηριότητα και 19,2 κάτω των 14 ετών. Η Δανία έχει το υψηλότερο ποσοστό άνεργων γυναικών συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες.

Οι γυναίκες στην ΕΟΚ αποτελούν 130 εκατομμύρια δηλαδή το 51,6% του πληθυσμού. Από αυτές τα 38 εκατομμύρια είναι εργαζόμενες που αντιμετωπίζουν σε γενικές γραμμές τα ίδια προβλήματα, όπως:

Συγκέντρωση της γυναικείας εργασίας σε ορισμένους τομείς, —συνήθως τους λιγότερο ειδικευμένους— με χαμηλούς μισθούς και περιορισμένες ευκαιρίες προαγωγής. Τέτοιοι τομείς είναι η γεωργία, η υφαντουργία, η βιοτεχνία ενδυμάτων, και οι διάφορες υπηρεσίες. Ανεπαρκής επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, περιορισμένες ευκαιρίες εξέλιξης.

Τεράστιες ευθύνες και υποχρεώσεις για τη γυναίκα στην οικογενειακή ζωή, με αποτέλεσμα να διστάζει να βγει στην αγορά εργασίας έχοντας το αίσθημα της ενοχής που της δημιουργεί η κοινωνία για εγκατάλειψη της οικογένειας.

Σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΟΚ η κάθε χώρα πρέπει να λάβει τα ακόλουθα μέτρα:

- μείωση των διακρίσεων

- δραστική λήψη μέτρων με σκοπό την ισορροπία στον τομέα πρόσληψης, προαγωγής και συνθηκών εργασίας

- αναθεώρηση της επαγγελματικής κλίμακας και διεύρυνση των επαγγελματικών προοπτικών με σκοπό να περιέλθουν οι γυναίκες σε δουλειές που μέχρι τώρα θεωρούνται «ανδρικές»

- αναθεώρηση των συνθηκών επαναπρόσληψης και θέσπιση ορίων ηλικίας.

Η ΕΟΚ στο υπόμνημά της προτείνει προς τις χώρες-μέλη τα εξής:

- ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί για την σωματική ασφάλεια των εργαζόμενων και ιδιαίτερα των γυναικών που εγκυμονούν

- απαγορεύεται η απόλυση εξαιτίας εγκυμοσύνης και η καταβολή ολόκληρων των μισθών ή ημερομισθίων κατά τη διάρκεια της εγκριθείσας απουσίας

- πιο ευέλικτο ωράριο ώστε οι εργαζόμενοι να εκπληρώνουν άνετα τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις

- ευκαιρίες προαγωγής για τη μερική απασχόληση και δικαιώματα όπως κοινωνική ασφάλιση.

Η οικονομική ιστορία της Ευρώπης μας έχει διδάξει πως οι γυναίκες παίζουν το ρόλο εργατικού αποθεματικού στην αγορά εργασίας. Σε περίοδο οικονομικής ευημερίας η γυναίκα ενθαρρύνεται να πάρει μέρος στην εργασία ενώ σε καιρό ύφεσης συμβαίνει το αντίθετο. Είναι άμεση η ανάγκη να σταματήσει αυτός ο ανήθικος μηχανισμός του ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος και να ληφθούν μέτρα για τον έλεγχο αυτών των διαδικασιών.

□

Το 16ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΙΤΑΛΙΚΟΥ Κ.Κ.

Ένα μεταβατικό συνέδριο

Ανταπόκριση του Δημήτρη Δεληολάνη

ΟΠΩΣ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ
ΚΑΝΟΥΜΕ Ο ΜΑΡΞ ΑΝΗΚΕΙ
ΣΤΟΝ ΑΙΩΝΑ ΤΟΥ...
... Το 19° !

Το άνοιγμα του Μπερλινγκουέρ προς τους Σοσιαλιστές για μια «δημοκρατική εναλλακτική λύση» και η επίσημη υποβάθμιση του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού από «αρχή» σε «μέθοδο λειτουργίας» σηματοδοτούν μια νέα μεταβατική φάση του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος.

Τρία ήταν τα κύρια θέματα που έπρεπε να αντιμετωπίσει το 16ο συνέδριο του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, που πραγματοποιήθηκε απ' τις 2 μέχρι τις 6 του Μάρτη στο Μιλάνο. Το πρώτο και κυριότερο, που στην ουσία μονοπώλησε την προσοχή των συνέδρων, ήταν η πρόταση της γραμματείας για μια «δημοκρατική εναλλακτική λύση» στη χρόνια πολιτική κρίση της Ιταλίας.

Η πρόταση αυτή είχε πρωτοεμφανιστεί στις δημόσιες δηλώσεις του Μπερλινγκουέρ ύστερα απ' τον καταστροφικό σεισμό της 22ης Νοεμβρίου 1980, στην Νότια Ιταλία. Αποτελούσε την έμπρακτη εγκατάλειψη από μέρους της ηγεσίας του ΙΚΚ της περίφημης πολιτικής του «ιστορικού συμβιβασμού» με την Χριστιανοδημοκρατία, ύστερα από την καθίζηση που είχε υποστεί το κόμμα στις βουλευτικές εκλογές του 1979. Τα αποτελέσματα εκείνα αποτελούσαν σαφή μαρτυρία της αποτυχίας αυτής της στρατηγικής.

Από το Νοέμβριο του '80, σημείωσε μικρές μόνο προόδους: σταδιακά ξεκαθαρίστηκε (κυρίως με δημόσιες δηλώσεις του ίδιου του Μπερλινγκουέρ, που κατά κανόνα έβρισκαν απροετοίμαστο το σώμα των κομματικών μελών) ότι σήμαινε μια «μακροχρόνια διαδικασία», κατάληξη της οποίας θα ήταν μια «κυβέρνηση μετασχηματισμού» χωρίς την Χριστιανοδημοκρατία: ότι κεντρικός της άξονας θα ήταν η συνεργασία, παρ' όλες τις δυσκολίες, με το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Μπετίνο Κράξι.

Ο Μπερλινγκουέρ έφθασε μάλιστα στο σημείο να υπογραμμίσει, λίγες βδομάδες πριν απ' το συνέδριο, ότι, αντίθετα προς αυτά που είχε διακηρύξει στην εποχή της «εθνικής αλληλεγγύης», τώρα ένα ενδεχόμενο εκλογικό 51% των κομμάτων της Αριστεράς (καθώς και των μικρότερων ενδιάμεσων κομμάτων) ήταν αρκετό για να μπει στα σκαριά η «δημοκρατική εναλλακτική λύση» και σε κυβερνητικό επίπεδο...

της Σόνιας Μητραλιά

Σόνια

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη για τις πηγές της αρχαιογνωσίας του Οδυσσέα Ελύτη. Τεχνηριωμένη προσέγγιση του ποιητικού έργου μέσα από την καταγραφή των αντλήσεων του από τα αρχαία ελληνικά κείμενα.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορεί:

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ
ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ



Όπως γίνεται αντιληπτό, επρόκειτο για α στροφή 180 μοιρών στην πολιτική των αλών κομμουνιστών, η οποία, ωστόσο, χωρίς επικύρωση από ένα συνέδριο, έχασε μεγάλο μέρος της πολιτικής δυναμικότητάς της.

Το δεύτερο θέμα το έθεσαν επί τάπητος φιλοσοβιετικοί Αρμάντο Κοσσούττα (έλος της καθοδήγησης) και ο Γκουίντο αππελλόνι (υπεύθυνος μεσαιών στρωμάτων). Ήδη, στην ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του περασμένου Νοέμβρη, ο Κοσσούττα και ο Καππελλόνι καταψήφισαν όνιοι αυτοί (με την υποστήριξη τριών αρχών) την πλατφόρμα που παρουσίασε η οργάνωση για το συνέδριο. Οι δύο εξέφρασαν την πλήρη αντίθεση τους προς την αρνητική κρίση που προέκυψε απ' την πλατφόρμα γύρω απ' τις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και ιδιαίτερα προς την περίφημη διατύπωση του Μπερλινγκουέρ (ύστερα απ' τα γεγονότα της Πολωνίας): «το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό σύστημα που οικοδομήθηκε στην ΣΣΔ έχασε την ικανότητά του να προωδεί και να εμπνέει τον αγώνα για τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό».

Το τρίτο θέμα επιβλήθηκε στις προσυνεδριακές συζητήσεις και κατόπιν στο συνέδριο του Μιλάνου σχεδόν αυθόρμητα και οπωσδήποτε απροσδόκητα. Ο Πιέτρο Ινγκράο, κύριος εκπρόσωπος της «ιστορικής» αριστερής πτέρυγας του κόμματος, δη από την εποχή του Παλμίρο Τολιάττι, είχε υποστηρίξει στην κεντρική επιτροπή του Νοέμβρη την αναγκαιότητα να εξασφαλιστεί η «διαφάνεια» των συζητήσεων και συχνά των ρήξεων που πραγματοποιούνται στα κεντρικά όργανα του κόμματος. Αλλά ο ίδιος (σε αντίθεση με τον Κοσσούττα) δεν είχε θελήσει να δημοσιεύσει η ομιλία του αυτή στην εφημερίδα του κόμματος «Ουνιτά».

Οι λόγοι δεν είναι ξεκαθαρισμένοι: στο περιβάλλον του υποστηρίζεται ότι ο Ινγκράο δεν είχε καμιά πρόθεση να επαναλάβει την τραυματική εμπειρία του 11ου

συνεδρίου, του 1966, όταν μαζί μ' εκείνους που τέσσερα χρόνια αργότερα θα σχημάτιζαν την ομάδα του «Μανιφέστου», έδωσε και έχασε μία παρόμοια μάχη γύρω από τους κανόνες εσωκομματικής λειτουργίας.

Γεγονός όμως είναι ότι, στα τέλη του Γενάρη, ένα ψήφισμα φανερά εμπνευσμένο από τις θέσεις του Ινγκράο, εγκρίθηκε πανηγυρικά στο προσυνέδριο της Φλωρεντίας, παρ' όλη την αντίθεση του προεδρεύοντος Τζανκάρλο Παγιέτα. Από τότε, παρόμοια ψηφίσματα προτάθηκαν σε όλα σχεδόν τα προσυνέδρια καταφέροντας να εξασφαλίσουν μια ευρεία πλειοψηφία. Στην Βενετία μάλιστα, ο κομμουνιστής φιλόσοφος Μάσσιμο Κοτσάρι παρουσίασε μια ακόμη πιο ριζοσπαστική παραλλαγή της πρότασης με την οποία ζητούσε την κατάργηση του «δημοκρατικού συγκεντρωτισμού», και κατάφερε να κερδίσει το 49% των ψήφων. Παράλληλα, επικράτησε η άποψη να ισχύσει μυστική ψηφοφορία στη λήψη αυτών των αποφάσεων καθώς και στην εκλογή των αντιπροσώπων. Μια μέθοδος ριζικά ανανεωτική για το ΙΚΚ που δεν άργησε να αποδείξει την αποσταθεροποιητική αξία της: στο προσυνέδριο της Νάπολης, ηγέτες όπως ο Τζιόρτζιο Ναπολετάνο και ο Λουτσιάνο Λάμα μόλις και μετά βίας κατάφεραν να εκλεγούν αντιπρόσωποι για το Συνέδριο.

Έτσι, κατά την έναρξη του Συνεδρίου το παιχνίδι είχε σχεδόν κριθεί: η άποψη του Ινγκράο είχε με το μέρος της την πλειοψηφία των μελών του κόμματος (παρ' όλο που, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, μόνον το 25% των 1.700.000 εγγεγραμμένων πήρε μέρος στις προσυνεδριακές εργασίες), η στρατηγική της «δημοκρατικής εναλλακτικής λύσης» είχε καταφέρει εύκολα να υπερισχύσει, ενώ ο Κοσσούττα, διαψεύδοντας όλα τα προγνωστικά, είχε κερδίσει μόνον ένα 5% των ψήφων (και την απόλυτη πλειοψηφία μόνον στην νότια πόλη Ιζέρνια, με 65%).

Ο Μπερλινγκουέρ, στην εισήγησή του,

ασχολήθηκε κυρίως με την πολιτική πλευρά του προβλήματος των σχέσεων με τους Σοσιαλιστές. Απαρίθμισε χωρίς ενδοιασμούς όλες τις διαφορές που χωρίζουν τα δύο κόμματα: απ' το πρόβλημα των πυρηνικών εξοπλισμών (οι σοσιαλιστές το 1979 ψήφισαν στο κοινοβούλιο υπέρ της εγκατάστασης των πυραύλων Κρουζ στο Κόμιζο της Σικελίας), μέχρι την οικονομική πολιτική, την κυβερνητική συμμαχία με τους Χριστιανοδημοκράτες και τη διάλυση, τις τελευταίες βδομάδες μιας σειράς αριστερών τοπικών κυβερνήσεων και Δήμων. Αλλά η απάντηση που έδωσε την επομένη ο Κράξι ήταν, κατά μεγάλη έκπληξη των συνέδρων, ήπια. «Έχουμε πλούσιο παρελθόν κοινών αγώνων», τόνισε διαβεβαιώνοντας ότι «το Σοσιαλιστικό Κόμμα δεν υπέστη καμιά γενετική μεταβολή και εξακολουθεί ν' ανήκει στην Αριστερά».

Έτσι η συνεδριακή συζήτηση δεν ξέφυγε απ' τον φορμαλισμό. Μόνον την τελευταία μέρα, κι ενώ είχαν αρχίσει να καταφθάνουν οι πρώτες ανησυχητικές ειδήσεις για τις γερμανικές και τις γαλλικές εκλογές, το συνέδριο καταπιάστηκε με 400 περίπου ψηφίσματα που είχαν εγκριθεί απ' τις οργανώσεις πόλεων. Ο Κοσσούττα απέσυρε τα δικά του (αφήνοντας, όμως, ένα από την πόλη Βιτέρμπο που ζητούσε την έξοδο της χώρας απ' το ΝΑΤΟ και που κέρδισε μόνον 6 ψήφους και 13 αποχές), ενώ έγιναν αποδεκτές οι προτεινόμενες αλλαγές στο καταστατικό: επιψηφίστηκε η «διαφάνεια» των συζητήσεων, και ο «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός» υποβαθμίστηκε από «αρχή» σε «μέθοδο» λειτουργίας του κόμματος.

Ίσως να επρόκειτο για «ένα μεταβατικό συνέδριο» όπως το χαρακτήρισαν συζητώντας μαζί μας ορισμένοι δημοσιογράφοι της «Ουνιτά». Τα αποτελέσματα όμως της μετάβασης αυτής θα κριθούν προπαντός στο επίπεδο της συνεργασίας με τους Σοσιαλιστές όπου η εγκάρδιότητα και η ψυχρότητα εναλλάσσονται μέχρι σήμερα σχεδόν καθημερινά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της Παραλογοτεχνίας

Τέσσερις μονογραφίες και ένα δοχίμιο πάνω στα αστυνομικά και κατασκοπικά μυθιστορήματα, την «επιστημονική φαντασία» και τα κόμικς.

Οι ιστορικές καταβολές, οι λογοτεχνικές συγγένειες και η ψυχολογική λειτουργία της ανάγνωσης της παραλογοτεχνίας.

Μια μελέτη που διαβάζεται με τόσο ενδιαφέρον όσο και ένα αστυνομικό μυθιστόρημα: επιπλέον δίνει όλες τις πληροφορίες και τα στοιχεία για την κατανόηση ενός είδους με πολλούς φίλους.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819

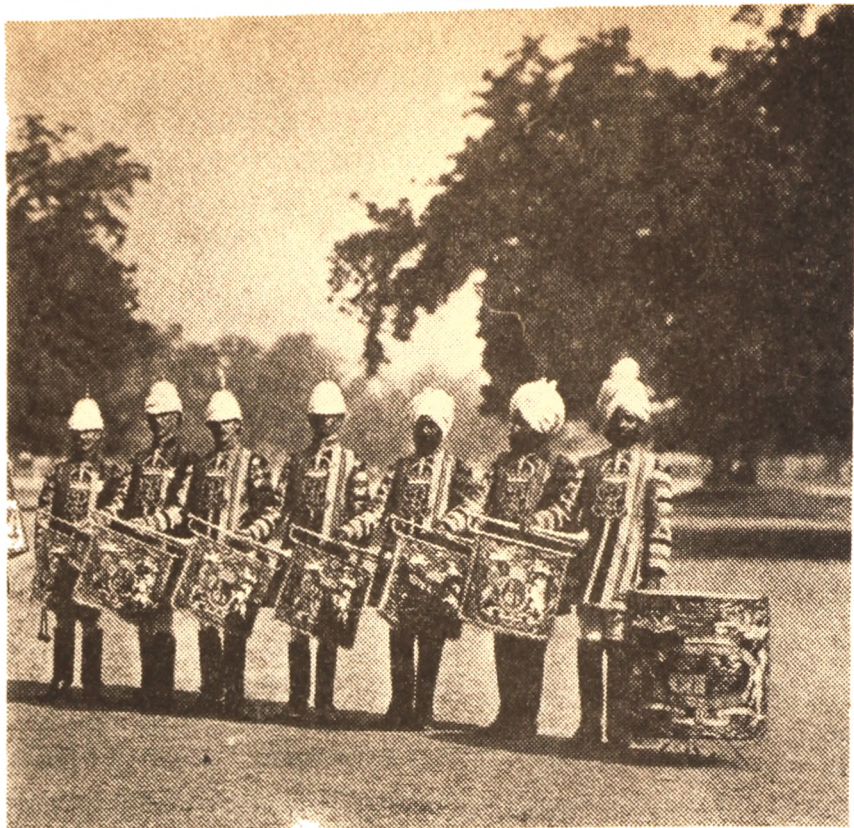


Φωτογραφίες



Με ενθουσιασμό υποδέχεται η νεολαία τις διακηρύξεις του υπουργείου Νέας Γενιάς.

Συνεδρίαση του πειθαρχικού του ΠΑΣΟΚ ασχολήθηκε με θέματα ρουτίνας.



Ανεξάρτητος Συνδυασμός που υποστηρίχθηκε κυρίως από ΑΛΛΕΣ δημοκρατικές δυνάμεις.



Δεν υπάρχει οικογ Παπανδρέου.



Ο κ. Μητσοτάκης ενώπιον κουμπάρων του αναλύει τις προοπτικές της Δεξιάς.

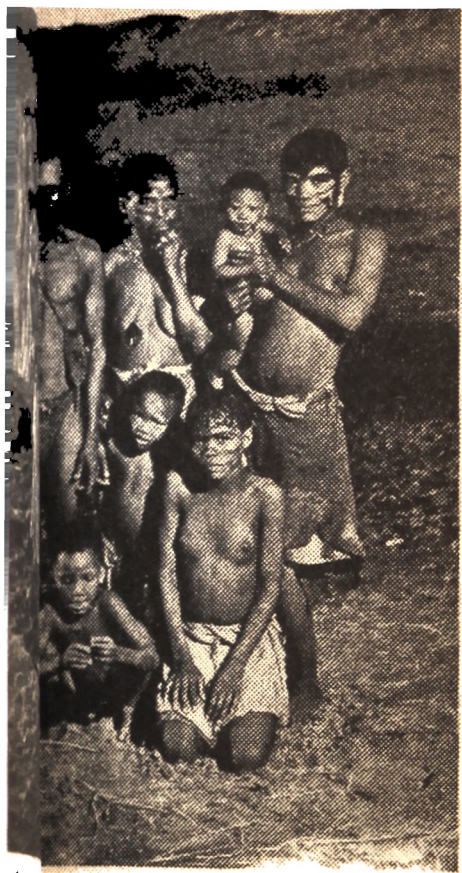
Ο Μπάμπης Δρακόπουλος συμβάλλει προσωπικά στην οικονομική εξόρμηση του ΚΚΕα.



Νέοι Φωτο

Κάτοικοι του πέ





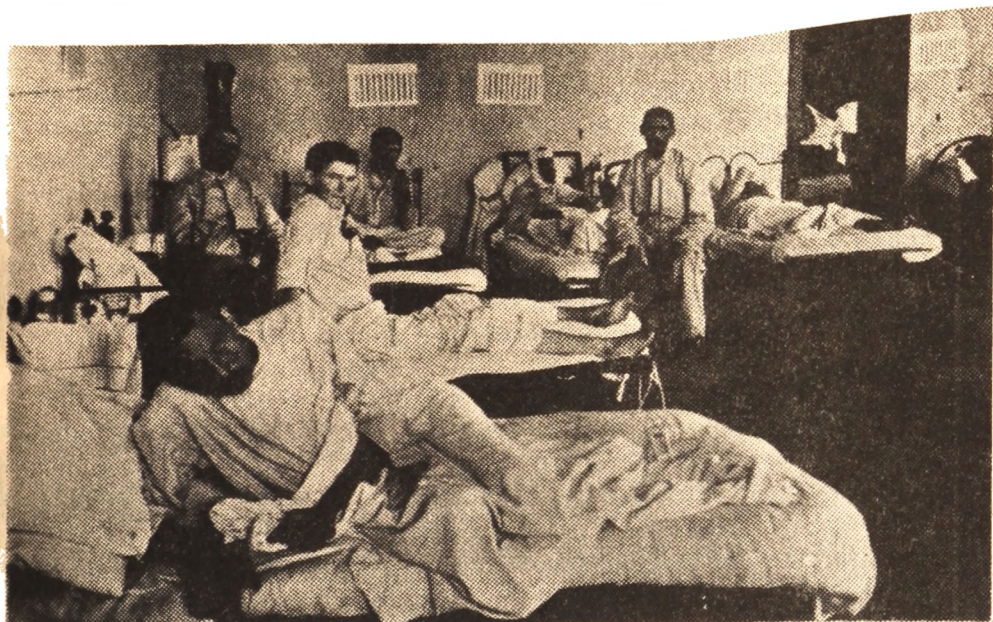
...για στο κίνημα, δήλωσε ο κ.



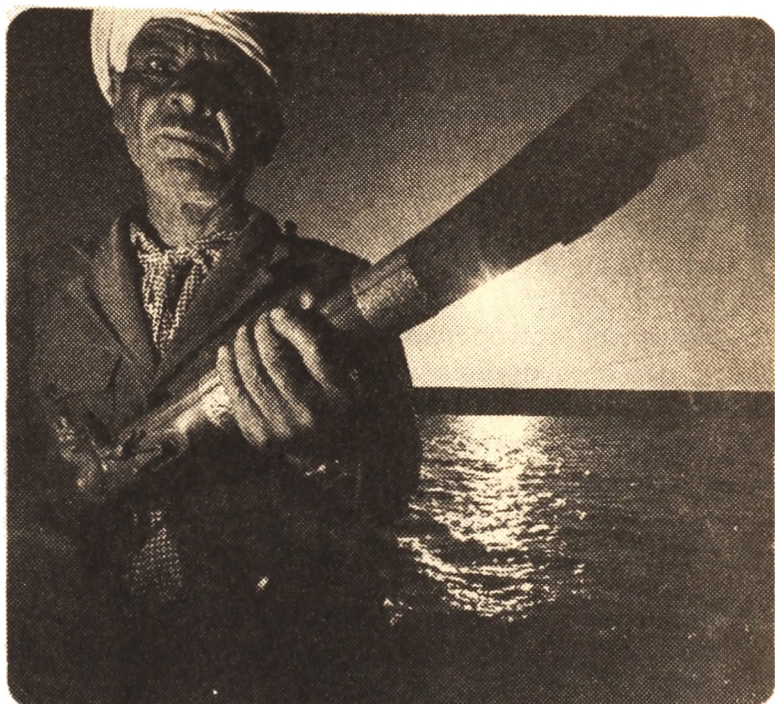
Ο κ. Γ. Μαύρος



...και ο σ. Άκης Τσοχατζόπουλος.



Οι συνεργάτες του «ΑΝΤΙ», μετά την έκδοση του τεύχους, έτοιμοι για νέους επαναστατικούς αγώνες.



«Αν χρειαστεί θα πάρω τα όπλα», δήλωσε ο κοινω-
νιολόγος κ. Φίλιας.

...ικισμού του κ. Τρίτση δεν κρύβουν τον ενθουσιασμό τους.



Η Βιργινία Τσουδερού σε περιοδεία της στην επαρχία.
Αριστερά, μη διακρινόμενος, ο κ. Πεσματζόγλου παίζει
τύμβανον.



Πάνω στην έκλειψη του παλαιοκομματισμού:

Μια σύγκριση Βαλκανίων-Λατινικής Αμερικής

του Νίκου Μουζέλη

Παρ' όλες τις τεράστιες διαφορές που εκρέουν από την γεωγραφική απόσταση και τις διαφορετικές ιστορικές και πολιτιστικές εμπειρίες, η Ελλάδα, και σε μικρότερο βαθμό οι βορειο-βαλκανικές χώρες, παρουσιάζουν σημαντικές ομοιότητες με τις σχετικά «προηγμένες» χώρες της Νοτίου Λατινικής Αμερικής (Χιλή, Αργεντινή, Βραζιλία). Έτσι σ' αντίθεση με τις χώρες της Νότιας Ευρώπης, και οι βαλκανικές και λατινο-αμερικανικές κοινωνίες αποτέλεσαν μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα υπόδουλα τμήματα δύο τεραστίων αυτοκρατοριών (της Οθωμανικής και της Ιβηρικής), με συνέπεια να μη δοκιμάσουν ποτέ την εμπειρία του δυτικού τύπου φεουδαρχισμού και απολυταρχισμού. Επιπλέον, και οι βαλκανικές και οι λατινο-αμερικανικές χώρες απέκτησαν την πολιτική τους ανεξαρτησία τον 19ο αιώνα και στη διάρκειά του αποπειράθηκαν, με διάφορους βαθμούς επιτυχίας, να εφαρμόσουν δυτικές κοινοβουλευτικές μορφές πολιτικού καθεστώτος. Στο πλαίσιο αυτό παρατηρούμε ότι παρά το γεγονός ότι τέτοιες μορφές και εύθραστες αποδείχθηκαν και δεν λειτούργησαν ομαλά, οι κοινοβουλευτικοί θεσμοί επέδειξαν εκπληκτικό βαθμό ανθεκτικότητας. Επέζησαν και λειτούργησαν λίγο-πολύ αδιάλειπτα από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα μέχρι και τη δεκαετία του '30 (στις βορειο-βαλκανικές κοινωνίες που κολλεκτιβοποιήθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο), και μέχρι την εγκαθίδρυση των γραφειοκρατικών-αυταρχικών καθεστώτων στη δεκαετία του '60 και '70 στην Ελλάδα και στις νότιες χώρες της Λ. Αμερικής. Αλλά ακόμα και η επικράτηση τέτοιων καθεστώτων, όπως τουλάχιστον δείχνει η περίπτωση της Ελλάδας, δεν είχε σαν αναγκαία συνέπεια την οριστική εξαφάνιση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Τελικά, στο οικονομικό επίπεδο, οι χώρες αυτές, μολονότι εκκίνησαν καθυστερημένα στην οικονομική τους ανάπτυξη και δεν κατάφεραν να εκβιομηχανοποιηθούν στον περασμένο αιώνα, δημιούργησαν μια σημαντική οικονομική υποδομή κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού της περιόδου αυτής και πέτυχαν ένα εντυπωσιακό βαθμό καπιταλιστικής εκβιομηχάνισης στο μεσοπόλεμο και στα μεταπολεμικά χρόνια.

Ο όρος που θα ταίριαζε σαν αναφορά στις παραπάνω χώρες είναι *κοινωνίες που ξεκίνησαν καθυστερημένα την εκβιομηχάνισή τους με σχετικά πρώιμους αλλά ανθεκτικούς ημι-κοινοβουλευτικούς θεσμούς*. Όπως ο παραπάνω χαρακτηρισμός δεν είναι εκφραστικά βολικός, θα χρησιμοποιώ τον όρο κοινοβουλευτική ημιπεριφέρεια ή απλώς ημιπεριφέρεια όταν αναφέρομαι συλλογικά στις βαλκανικές και νοτιο-λατινοαμερικανικές κοινωνίες — θέλοντας να τονίσω μ' αυτό τον όρο ότι οι χώρες αυτές βρίσκονται, και οικονομικά αλλά και πολιτικά πιο κοντά στην Δύση από τον υπόλοιπο «Τρίτο Κόσμο».

Στο δοκίμιο αυτό θ' ασχοληθώ με την κρίσιμη μεταβατική περίοδο από τον ολιγαρχικό κοινοβουλευτισμό σε ευρύτερες μορφές πολιτικής συμμετοχής στις παραπάνω χώρες. Ο ολιγαρχικός κοινοβουλευτισμός, ή όπως ονομάστηκε στην Ελλάδα παλαιοκομματισμός, έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό το ότι η άσκηση της εξουσίας μονοπωλείται από ένα μικρό αριθμό οικογενειών οι οποίες: από την μια μεριά κατορθώνουν να διατηρήσουν ένα πλουραλιστικό σύστημα εξουσίας βασισμένο σε φιλελεύθερες δημοκρατικές αρχές, ενώ από την άλλη επιτυγχάνουν, με διάφορους τρόπους, να κρατήσουν την πλειοψηφία του πληθυσμού έξω από την πολιτική αρένα. Ο αποκλεισμός των μαζών από την ενεργό πολιτική είτε απορρέει απ' το σύνταγμα (π.χ. όταν το δικαίωμα της ψήφου περιορίζεται σε όσους έχουν μόρφωση ή περιουσία), είτε, όπως στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, επιτυγχάνεται άτυπα με τη δύναμη που έχουν οι ολιγαρχικές οικογένειες να ελέγχουν, λίγο πολύ αυτόματα, τις ψήφους των κατωτέρων τάξεων.

Αυτό το στενό σύστημα πολιτικής εκπροσώπησης λειτούργησε κατά σχετικά ομαλό τρόπο στο δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα και άρχισε να παρακμάζει, σ' όλες τις χώρες που εξετάζουμε στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα.

1. Διαδικασίες που οδηγούν στην πρώιμη έκλειψη της ολιγαρχικής πολιτικής

Αν πάρουμε υπόψη μας και την καθυστέρηση και τον εξαρτημένο χαρακτήρα της εκβιομηχάνισης στην λατινο-αμερικανική και βαλκανική χερσόνησο, η φθορά της ολιγαρχικής πολιτικής στην πλειονότητα των κοινωνιών αυτών συντελέστηκε όταν ο βιομηχανικός καπιταλισμός είτε ήταν ακόμα αδύνατος είτε η εγκατάστασή του είχε γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε τα αποτελέσματά του πάνω στις διαδικασίες μετάβασης με κανένα τρόπο να μην μπορούν να συγκριθούν με την επαναστατική επίδραση που είχαν πάνω στη διαδικασία πολιτικής ανάπτυξης οι «βιομηχανικές» τάξεις των δυτικο-ευρωπαϊκών χωρών.

Σ' αντίθεση με τη Δύση, στις χώρες αυτές εκτυλίσσονται σημαντικές διαδικασίες κρατικής επέκτασης και πολιτικής κινητοποίησης *πολύ πριν από την κυριαρχία του βιομηχανικού καπιταλισμού*. Μολονότι ο δυτικός βιομηχανικός καπιταλισμός δεν εξαπλώθηκε αυτόματα στον υπόλοιπο κόσμο, η κυριαρχία του στη Δύση είχε βαθιές επιπτώσεις στις κοινωνικές δομές των περιφερειακών και ημι-περιφερειακών σχηματισμών. Η ένταση της προσπάθειας της Δύσης για την ανεύρεση πρώτων υλών και νέων αγορών σήμαινε την εμπορική διείσδυση της περιφέρειας, την ανάπτυξη του πάγιου κοινωνικού κεφαλαίου στους τομείς της γεωργίας και της εξαγωγής ορυκτών, την όξυνση των διαδικασιών εξαστισμού κτλ.

Μ' άλλα λόγια, αν η εξαρτημένη ενσωμάτωση των κοινωνιών αυτών στην παγκόσμια αγορά τον 19ο αιώνα δεν οδήγησε στην εκβιομηχάνιση των οικονομιών τους, έθεσε από την άλλη μεριά σε κίνηση διαδικασίες εμπορευματοποίησης, εξαστισμού και κρατικής επέκτασης που προσέλαβαν πολύ πιο οξυμένη μορφή σε σύγκριση με τις παρόμοιες διαδικασίες που σημειώθηκαν στην προ-βιομηχανική ή ακόμα και στα πρώτα στάδια της βιομηχανικής Ευρώπης. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο του 1815 — όταν δηλαδή η εκβιομηχάνιση βρισκόταν σε προηγμένο στάδιο — μόνο 10,2 τοις εκατό του πληθυσμού ζούσε σε πόλεις με πληθυσμό 50.000. Στη Γερμανία στη δεκαετία του 1860, οι πόλεις με 20.000 κατοίκους και πάνω αντιπροσώπευαν το 10,1 τοις εκατό του συνόλου, ενώ για τις πόλεις με πληθυσμό 100.000 το ποσοστό ήταν 3,4 τοις εκατό. Από την άλλη μεριά, στην Αργεντινή γύρω στα 1920, όταν δηλαδή η εκβιομηχάνιση της χώρας ήταν σχετικά ασθενική, το ποσοστό των πόλεων με 50.000 κατοίκους ήταν 39,7 ενώ για τις πόλεις με 100.000 ήταν 27,1. Στη Χιλή, την ίδια περίοδο, τα στοιχεία ήταν 32,7 τοις εκατό για πόλεις με 20.000 κατοίκους και 27,1 για πόλεις με πληθυσμό 100.000 και πάνω. Στην Ελλάδα το 1920 τα αντίστοιχα στοιχεία ήταν 17,6 και 12,6. Στα υπόλοιπα Βαλκάνια, παρ' όλο που ο ρυθμός του εξαστισμού ήταν πολύ χαμηλότερος από τον της Ελλάδας, ήταν πιο ψηλός απ' αυτόν της προβιομηχανικής ή πρωτοβιομηχανικής Ευρώπης.

Οι διαφορές μεταξύ κέντρου και ημιπεριφέρειας είναι εξίσου χτυπητές και από την άποψη των ρυθμών επέκτασης του κράτους. Μια σύγκριση, για παράδειγμα, των αντίστοιχων αναλογιών των εργαζόμενων στη δημόσια διοίκηση μόλις πριν ή γύρω στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, δείχνει ότι ο κρατικός μηχανισμός στην ημιπεριφέρεια, παρά τα εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα εκβιομηχάνισης, είχε φθάσει ή ακόμη και ξεπεράσει το μέγεθος των δημόσιων γραφειοκρατιών των δυτικών κοινωνιών που είχαν ήδη εκβιομηχανισθεί. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (1911) οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν αντιπροσώπευαν παρά μόνο το 1,1 τοις εκατό του συνολικού οργανικού δυναμικού, στη Γερμανία (1907) το 1,4 και στη Γαλλία (1911) επίσης το 1,4 τοις εκατό. Αντίθετα, στην Αργεντινή (1914) τα αντίστοιχα στοιχεία ήταν 3,3, στη Χιλή (1920) 1,8 και στις βαλκανικές χώρες 1,1 τοις εκατό.

Τέτοιες σχετικά «πρώρες» διαδικασίες επέκτασης των πόλεων και

του κράτους ακόμα και όταν δεν επιφέρουν *αυτόματα* την οριστική και αμετάκλητη έκλειψη της ολιγαρχικής πολιτικής, τείνουν να την υπονομεύουν, *ιδιαίτερα* όταν λειτουργούν μέσα σ' ένα πολιτικό πλαίσιο κοινοβουλευτικού πολυκομματικού συστήματος διακυβέρνησης. Στο βαθμό που ο ολιγαρχικός κοινοβουλευτισμός βασίζεται πρωταρχικά στο στενό έλεγχο που ασκούν πάνω στις κατώτερες αγροτικές τάξεις οι τσπικοί προύχοντες και κομματάρχες, η μαζική αγροτική έξοδος, η επέκταση της αγοράς και του κράτους, εξασθενίζουν την τοπική πολιτική τους βάση και στο πλαίσιο του κομματικού ανταγωνισμού, δημιουργούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη διεύρυνση της πολιτικής συμμετοχής.

Στο φως της ανάλυσης αυτής δεν πρέπει να εκπλήσσει το ότι στην ημιπεριφέρεια η έκλειψη της ολιγαρχικής πολιτικής και το πέρασμα από τις τοπικές κομματικές λέσχες των προυχόντων σε πολιτικά κόμματα με ευρύτερη μαζική βάση συντελέστηκε πριν οι κοινωνίες αυτές πετύχουν υψηλό βαθμό εκβιομηχάνισης, δηλαδή πριν από την εμφάνιση ενός αριθμητικά σημαντικού προλεταριάτου και βιομηχανικής αστικής τάξης. Μ' άλλα λόγια, ενώ στη Δυτική Ευρώπη η έκλειψη της ολιγαρχικής πολιτικής επήλθε μετά την ανάπτυξη του βιομηχανικού καπιταλισμού, στην περιφέρεια έγινε το αντίστροφο. Αυτή η θεμελιώδης διαφορά σημαίνει ότι στην ημιπεριφέρεια οι βιομηχανικές τάξεις έπαιξαν λιγότερο σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του μετα-ολιγαρχικού πολιτικού συστήματος. Ενώ το αστικό βιομηχανικό κεφάλαιο, περισσότερο βέβαια στις Αγγλο-σαξωνικές χώρες και λιγότερο στις Δυτικοευρωπαϊκές, κατάφερε να αποτυπώσει τη σφραγίδα του στο Κράτος που διαδέχτηκε το παλιό καθεστώς ή τουλάχιστον να επηρεάσει έμμεσα τη διαμόρφωσή του, το λατινο-αμερικανικό και βαλκανικό βιομηχανικό κεφάλαιο ήταν πολύ πιο εξαρτημένο από την κρατική οικονομική πολιτική και φυσικά το ξένο κεφάλαιο. Εν όψει λοιπόν των δυσκολιών ανταγωνισμού με την εκβιομηχανοποιημένη Δύση, όχι μόνο η δημιουργία μεγάλων βιομηχανικών συγκροτημάτων αλλά και η ίδια η συνέχιση της ύπαρξής τους εξαρτήθηκαν από τον κρατικό προστατευτισμό και τις γενναίες κρατικές επιχορηγήσεις. Τα τεράστια αυτά προνόμια και κέρδη οφείλονταν πολύ λιγότερο στην ανταγωνιστικότητα των συγκροτημάτων αυτών απ' όσο στις συνθήκες θερμοκηπίου μέσα στις οποίες λειτουργούσαν.

Ούτε φυσικά ο ρόλος που διαδραμάτισε το προλεταριάτο στις χώρες αυτές μπορεί να συγκριθεί μ' αυτόν στις δυτικο-ευρωπαϊκές χώρες. Και λόγω της αριθμητικής ισχνότητας των βιομηχανικών εργατών και του χρόνου που έκαναν την εμφάνισή τους, οι οικονομικές και πολιτικές τους οργανώσεις δεν κατάφεραν να αποκτήσουν αυτονομία παρόμοια με κείνη που κατέκτησαν τα δυτικά εργατικά σωματεία και τα εργατικά κόμματα. Στην ημιπεριφέρεια οι βιομηχανικές τάξεις εμφανίστηκαν σε χρόνο που ο κρατικός μηχανισμός είχε ήδη προσλάβει εντυπωσιακές διαστάσεις και λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων μια αυξημένη ικανότητα παρέμβασης και καταστολής. Όταν μέσα στις συνθήκες αυτές ο βιομηχανικός συνδικαλισμός εισέβαλε στο προσκήνιο, στα Βαλκάνια και στη Λατινική Αμερική, λειτουργούσαν ήδη ισχυρές δυνάμεις που προσπάθησαν όχι να καταστρέψουν το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα αλλά να υπονομεύσουν την αυτονομία του και να το θέσουν κάτω από την κηδεμονία του κράτους.

Επομένως, στην ημιπεριφέρεια, η διεύρυνση της πολιτικής συμμετοχής συντελέστηκε σε πλαίσια όπου οι βιομηχανικές τάξεις και ιδιαίτερα το βιομηχανικό προλεταριάτο είτε απουσίαζαν ολωσδιόλου είτε ήταν οικονομικά και πολιτικά ισχνά οργανωμένα. Μέσα σε τέτοιες

συνθήκες η μετάβαση από την ολιγαρχική στη μαζική πολιτική δεν επηρεάστηκε, όπως στη Δύση, από την παρουσία και παρέμβαση ισχυρών συνδικαλιστικών οργανώσεων και εργατικών κομμάτων, αλλά πρωταρχικά από την ανάπτυξη λαϊκιστικών κινήματων που κατάφεραν να κινητοποιήσουν είτε τις μάζες των πόλεων (όπως σ' αρκετές χώρες της Λατινικής Αμερικής) είτε την αγροτιά (όπως σ' αρκετές κοινωνίες στα Βαλκάνια).

2. Τύποι μετάβασης στη μετα-ολιγαρχική πολιτική

Διακρίνουμε τρεις τύπους μετάβασης από την περιοριστική / ολιγαρχική πολιτική σ' ευρύτερες μορφές πολιτικής συμμετοχής στην ημιπεριφέρεια.

3. Αστικός λαϊκισμός εκ των άνω

Στην λατινο-αμερικανική ημιπεριφέρεια, όπου ο εξαστισμός ήταν πολύ πιο αναπτυγμένος απ' ό,τι στα Βαλκάνια κι όπου η τάξη των γαιοκτημόνων ήταν πολιτικά και οικονομικά πολύ πιο ισχυρή, ο λαϊκισμός άνθισε κυρίως στις πόλεις στις δεκαετίες του '30 και του '40, ενώ ο πληθυσμός των αγροτικών περιοχών παρέμεινε κάτω από τον ασφυκτικό έλεγχο των μεγάλων γαιοκτημόνων. Παρόλα αυτά η μεταβατική στροφή από την ολιγαρχική στη μη ολιγαρχική πολιτική δεν πραγματοποιήθηκε μέσω του λαϊκισμού. Ο λαϊκισμός εμφανίστηκε μάλλον μετά την αρχική διάρρηξη του παλιού πολιτικού πλαισίου, αφού δηλαδή οι «νέοι άνδρες» με την αποφασιστική βοήθεια του στρατού κατάφεραν να σπάσουν το πολιτικό μονοπώλιο της ολιγαρχίας. Απ' αυτή την άποψη ο λαϊκισμός μπορεί να θεωρηθεί ως μέσο οριστικής εδραίωσης της διεύρυνσης του πολιτικού συστήματος που είχε ήδη συντελεστεί με άλλες διαδικασίες. Λόγω της διατήρησης της οικονομικής, και σε μικρότερο βαθμό, της πολιτικής ισχύος των γαιοκτημόνων στην μετα-ολιγαρχική περίοδο, ο λαϊκισμός των πόλεων, μπορεί να θεωρηθεί ως μέσο που με τη βοήθειά-του οι «νέοι άνδρες» κατάφεραν να διασφαλίσουν και να σταθεροποιήσουν τη θέση-τους απέναντι σε απόπειρες ολιγαρχικής παλινόρθωσης.

Πιο συγκεκριμένα, παρόλες τις σημαντικές διαφορές στον τρόπο και χρόνο μετάβασης στο μετα-ολιγαρχικό σύστημα, βλέπει κανείς και στις τρεις λατινο-αμερικανικές χώρες που εξετάζουμε τις ίδιες βασικές διαδικασίες:

- τη βαθμιαία υπόσκαψη του ολιγαρχικού συστήματος με την ανάπτυξη των πόλεων, των αγορών και του κράτους
- το σπάσιμο του ολιγαρχικού μονοπωλίου δύναμης με την άμεση ή έμμεση παρέμβαση μερίδας «προοδευτικών» αξιωματικών (το 1912 στην Αργεντινή, το 1924 στη Χιλή και το 1930 στη Βραζιλία).
- Τη μετέπειτα άνοδο χαρισματικών, λαϊκιστικών ηγετών (του Ιριγκογιέν και αργότερα του Περόν στην Αργεντινή, του Αλεσσάντρι και του Ιμπανέζ στη Χιλή και του Βάργκας στη Βραζιλία) που εφαρμόζουν μια σειρά από εντυπωσιακές μεταρρυθμίσεις ανάλογες μ' αυτές του Βενιζέλου στην Ελλάδα (δηλ. εκσυγχρονισμό στην παιδεία, κοινωνική πρόνοια, προοδευτική εργατική νομοθεσία και συγχρόνως κρατικό πατρωνάρισμα των συνδικάτων, συγκεντρωτισμός της κρατικής μηχανής, ένταση κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία, εντατικές προσπάθειες εκβιομηχάνισης, κτλ.).
- Όσον αφορά τη μετα-ολιγαρχική πολιτική απέναντι στις ισχυρές γαιοκτητικές τάξεις, αντίθετα με τα Βαλκάνια, βλέπουμε μια διπλή

στον ΠΕΙΡΑΙΑ...



βιβλία - περιοδικά - αφίσσες

πρισμα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

μπουμπουλινάς 48 και υψηλάντου - τηλ. 4172366

**ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ
ΣΗΜΑΙΑ**

εφημερίδα

του Κ.Ο. του Κ.Κ.Ε.(μ-λ)



ΑΘΗΝΑ Σολωμού 5 - τηλ. 3615597
ΓΡΑΦΕΙΑ : ΘΕΣ/ΚΗ Εγγνατίας 128 - τηλ. 278978

Κυκλοφορεί Κάθε δεύτερη Παρασκευή

στρατηγική: από την μια μεριά αναγνώριση των οικονομικών προνομίων και της πολιτικής κυριαρχίας των γαιοκτημόνων στην ύπαιθρο, και από την άλλη κινητοποίηση εκ των άνω των μαζών της πόλης σαν ένα αντίβαρο στη δύναμη της γαιοκτητικής ολιγαρχίας — δηλ. σαν ένα μέσο σταθεροποίησης του μετα-ολιγαρχικού συστήματος εξουσίας και προστασίας-της από την παλαιοκομματική αντίδραση.

Β. Αγροτικός λαϊκισμός από τα κάτω

Ενώ στο λατινο-αμερικανικό νότιο ημισφαίριο ο αστικός λαϊκισμός αποτέλεσε το κυριότερο χαρακτηριστικό γνώρισμα της μετα-ολιγαρχικής περιόδου, στο βόρειο τμήμα της βαλκανικής χερσονήσου η λαϊκιστική κινητοποίηση της αγροτικής τάξης πάνω απ' όλα ήταν εκείνη που επηρέασε βαθύτατα τα μετα-ολιγαρχικά γεγονότα. Η βασική αυτή διαπίστωση εντοπίζει και τις διαφορές στις δύο περιπτώσεις από την άποψη τόσο των κοινωνικών φορέων όσο και του τρόπου της λαϊκιστικής κινητοποίησης (από τα κάτω μάλλον παρά από τα πάνω) και του ρόλου που έπαιξε ο λαϊκισμός γενικότερα στις μετέπειτα πολιτικές εξελίξεις.

Μια σημαντική διαφορά στις κοινωνικές δομές των κοινωνιών της Λατινικής Αμερικής και των Βαλκανίων τον 19ο αιώνα βρίσκεται στην αντίστοιχη πολιτική ισχύ των γαιοκτημόνων. Σ' αντίθεση με τη Λατινική Αμερική, οι μεγάλοι γαιοκτήμονες στα Βαλκάνια ήταν σχετικά ανίσχυροι, πράγμα που εξηγείται από το γεγονός ότι ακόμα και στον προηγούμενο αιώνα η θέση-τους είχε εξασθενήσει σαν συνέπεια της βαθμιαίας παρακμής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της ανόδου των βαλκανικών εθνικιστικών κινημάτων. Καθώς οι Τούρκοι γαιοκτήμονες, που σαν κατακτητές κατείχαν τις καλύτερες εκτάσεις γης στη βαλκανική χερσόνησο, εξαναγκάστηκαν να φύγουν λίγο - πολύ ξαφνικά, οι αγρότες κατάφεραν να αποκτήσουν τη γη που καλλιεργούσαν για τους ξένους αφέντες-τους πριν οι σχετικά αδύναμοι αυτόχθονες γαιοκτήμονες μπορέσουν να την καταπατήσουν. Ήταν μια μοναδική ευκαιρία που ουδέποτε παρουσιάστηκε στους αγρότες άλλων χωρών της ανατολικής Ευρώπης και φυσικά της Λατινικής Αμερικής. (Η Ρουμανία που βρισκόταν κάτω από έμμεση τουρκική κυριαρχία, είχε σχετικά σημαντική αυτόχθονη τάξη γαιοκτημόνων. Αλλά ακόμα κι εκεί οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις του μεσοπολέμου είχαν σημαντική εξασθενήσει την έγγειο ιδιοκτησία).

Στα Βαλκάνια, γενικότερα, η θέση των οικονομικά κυρίαρχων τάξεων στην ύπαιθρο και ο έλεγχος που ασκούσαν πάνω στους αγρότες ήταν πολύ πιο επισφαλείς σε σχέση με τη Λατινική Αμερική. Κι ενώ αυτό ίσχυε για τον 19ο αιώνα αληθεύει ακόμα περισσότερο για την μετέπειτα περίοδο, μετά δηλαδή τις σημαντικές αγροτικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στις βαλκανικές χώρες στη μεσοπολεμική περίοδο.

Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό γνώρισμα των βαλκανικών κοινωνιών στον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ού ήταν ο βαθμός εξαστισμού, που με εξαίρεση την Ελλάδα ήταν πολύ μικρότερος σε σχέση με τις ημι-περιφερειακές κοινωνίες της Λατινικής Αμερικής. Παρά το γεγονός ότι οι βόρειες βαλκανικές χώρες επιτάχυναν τη διαδικασία

εκβιομηχάνισής-τους μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 (για τις δεκαετίες του '30 και '40 από την άποψη της συμβολής της βιομηχανίας στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν δεν συναντούμε χτυπητές διαφορές μεταξύ της Ελλάδας και των βορείων γειτόνων-της), ο αγροτικός-τους πληθυσμός εξακολούθησε να είναι τεράστιος. Π.χ. το 1948 στη Γιουγκοσλαβία το 77,8 τοις εκατό του εργατικού δυναμικού απασχολούνταν στη γεωργία, ενώ τα αντίστοιχα στοιχεία για τη Βουλγαρία ήταν 75,5 το 1946 και τη Ρουμανία περίπου 70,0 τοις εκατό, ακόμα και μέχρι το 1956.

Η βασική διαφορά ως προς τη δομή του εργατικού δυναμικού μεταξύ της Ελλάδας και των νοτίων κοινωνιών της Λατινικής Αμερικής από τη μια μεριά και των βορείων βαλκανικών χωρών από την άλλη — *διαφορά που παρέμεινε παρά τα παρόμοια επίπεδα εκβιομηχάνισης στη βάση της υποκατάστασης των εισαγωγών που διαπιστώνουμε σ' όλες τις χώρες* — έχει εξαιρετική σημασία για να καταλάβουμε την πολιτική αδυναμία των μεσαιών τάξεων στο βόρειο τμήμα της βαλκανικής χερσονήσου.

Τα χαμηλά επίπεδα εξαστισμού στα βόρεια Βαλκάνια σήμαιναν όχι μόνο την ύπαρξη αδύναμης βιομηχανικής αστικής τάξης αλλά γενικά πολύ μικρή μεσαία τάξη (επαγγελματίες, εμπόρους, διοικητικούς υπαλλήλους κλπ.). Στις αρχές του 20ού αιώνα στις βορειο-βαλκανικές χώρες, πάντα σε σύγκριση με την Ελλάδα και τις ημι-περιφερειακές κοινωνίες της Λατινικής Αμερικής, η τάξη των γαιοκτημόνων ήταν αδύναμη, οι δε μεσαιές τάξεις των πόλεων αριθμητικά μικρές και πολιτικά ανίσχυρες. Το γεγονός ότι οι οικονομικά κυρίαρχες τάξεις των πόλεων και της υπαίθρου δεν μπορούσαν να ασκούν στενό έλεγχο πάνω στους αγρότες — τη στιγμή μάλιστα που οι τελευταίοι ήταν τελείως εκτεθειμένοι στις διακυμάνσεις των εθνικών και διεθνών δυνάμεων της αγοράς — εξηγεί γιατί οι διανοούμενοι των πόλεων κατάφεραν να κινητοποιήσουν την αγροτική τάξη και γιατί σημαντικά αγροτικά κόμματα με λαϊκιστικό, αντι-αστικό και συχνά αντι-βιομηχανικό πρόγραμμα ξαπλώθηκαν στις βορειο-βαλκανικές κοινωνίες κατά τη διάρκεια του πρώτου τέταρτου του 20ού αιώνα.

Στις ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη του αγροτικού λαϊκισμού θα πρέπει επίσης να προσθέσουμε μερικές σημαντικές συγκυρίες. Παρά το γεγονός ότι μερικά αγροτικά κινήματα είναι προγενέστερα των βαλκανικών πολέμων και του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, η εξαιτίας περιόδος (1912-1918) που στη διάρκειά-της οι χώρες αυτές βρίσκονταν συνεχώς επί ποδός πολέμου έπαιξε το ρόλο του καταλύτη για την κινητοποίηση τεράστιων αγροτικών μαζών και την ανάδυση αγροτικών κομμάτων ως σημαντικών και υπολογίσιμων πολιτικών δυνάμεων.

Γ. Ο μη λαϊκιστικός δρόμος προς την μετα-ολιγαρχική πολιτική

Στην Ελλάδα, σ' αντίθεση με τα υπόλοιπα Βαλκάνια και την λατινο-αμερικανική ημι-περιφέρεια, η μετάβαση από την ολιγαρχική σε ευρύτερες μορφές πολιτικής συμμετοχής πραγματοποιήθηκε χωρίς την ανάπτυξη κανενός ισχυρού λαϊκιστικού κινήματος είτε στην ύπαιθρο ει-



ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΜΕΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΗ

Κριτικά δοκίμια για θεσμούς, γεγονότα και καταστάσεις. Οδοιπορικό των αποτυχιών και απογοητεύσεων της μεταπολεμικής περιόδου, με σαρκασμό και αναζήτηση της προσωπικής-μας αλήθειας:

● Στρατιωτική θητεία ● Δημοσιογραφία ● Κομματική ένταξη ● Επάγγελμα ερευνητής ● Λειτουργήματα πολιτευτής ● Καταλήψεις ● Ήταν ο Νέρων αριστερός; ● Διακοπές ● Επιμύθια, ψιμύθια, παραμύθια

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 ● τηλ. 72.29.237—72.32.819

ε στις πόλεις. Μολονότι συγκυριακά γεγονότα ίσως να έχουν σοβαρή σχέση με την ιδιαιτερότητα αυτή της ελληνικής πολιτικής, νομίζω ότι πάνω απ' όλα μερικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κοινωνικής δομής της Ελλάδας είναι σε θέση να φωτίσουν καλύτερα την προβληματική αυτή περιοχή.

Όπως ανέπτυξα πιο πάνω, κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα και μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι αγροτικές δομές της Ελλάδας ήταν παρόμοιες μ' αυτές που επικρατούσαν στις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες (δηλαδή σχετικά αδύναμη τάξη γαιοκτημόνων, σημαντικές αγροτικές μεταρρυθμίσεις στο μεσοπόλεμο κλπ.). Από την άλλη μεριά όμως, από την άποψη των ρυθμών εξαστισμού, επέκτασης της αγοράς και του κράτους, η Ελλάδα έμοιαζε μάλλον με χώρες όπως η Χιλή και Αργεντινή.

Υπάρχει κι άλλη μια ιδιαιτερότητα της ελληνικής κοινωνικής δομής που είναι σχετική μέσα στο πλαίσιο αυτό: παρά τον ταχύρρυθμο εξαστισμό και τη δημιουργία μεσαίας τάξης κάθε άλλο παρά ευκαταφρόητης σε μέγεθος ο «περιθωριοποιημένος» πληθυσμός των πόλεων στην Ελλάδα ουδέποτε προσέλαβε τις λατινο-αμερικανικές διαστάσεις. Στην Αθήνα, για παράδειγμα, ποτέ δεν υπήρξαν οι τεράστιες περιοχές με τρώγλες που συναντά κανείς στο Σαντιάγκο ή το Σάο Πάολο. Απ' αυτή την άποψη το διάγραμμα της αστικής δομής στην Ελλάδα έμοιαζε κι ακόμα μοιάζει με αναστραμμένο αχλάδι: εξογκωμένο στο μέσον και πολύ στενό στη βάση.

Μερική εξήγηση του περιέργου αυτού φαινομένου βρίσκεται στη μακρή μετανάστευση στο εξωτερικό που σημειώθηκε τον 19ο αιώνα, φαινόμενο που εν μέρει είχε σχέση αλλά και διευκολύνθηκε από την ύπαρξη της τεράστιας ελληνικής διασποράς που πάντα διατηρούσε ισχυρούς δεσμούς με την πατρίδα, το γνωστό παροικιακό φαινόμενο.

Αυτές ήταν σε γενικές γραμμές οι σημαντικότερες διαφορές ανάμεσα στην κοινωνική δομή της Ελλάδας και των υπόλοιπων βαλκανικών χωρών και της λατινο-αμερικανικής ημι-περιφέρειας. Ας εξετάσουμε τώρα με συντομία την έκλειψη της ολιγαρχικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Οι διαδικασίες εξαστισμού, η επέκταση της αγοράς και του κράτους σε συνδυασμό με την υιοθέτηση κοινοβουλευτικών θεσμών και της καθολικής ψηφοφορίας άρχισαν να υπονομεύουν τη βάση της περιοριστικής ολιγαρχικής πολιτικής πριν η χώρα μπει στο δρόμο της σοβαρής εκβιομηχάνισης. Οι βαθμιαίες αυτές διαδικασίες υπονόμησης, διάβρωσης και φθοράς μαζί μ' ορισμένες συγκυριακές εξελίξεις όπως πχ. η ήττα της Ελλάδας στον πόλεμο του 1897 με την Τουρκία, οι άμεσες επεμβάσεις του θρόνου στις στρατιωτικές υποθέσεις, κλπ.) συντέλεσαν στην επιτυχία της στρατιωτικής επέμβασης του 1909, επέμβαση που σηματοδοτεί το τέλος του ολιγαρχικού κοινοβουλευτισμού.

Το ελληνικό στρατιωτικό πραξικόπημα του 1909, όπως παρόμοιες στρατιωτικές επεμβάσεις μεταρρυθμιστικών προθέσεων και στόχων στη Λατινική Αμερική κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, άνοιξε το δρόμο για την είσοδο νέων κοινωνικών στρωμάτων στην πολιτική κο-

νίστρα. Πράγματι ο στρατός, καλώντας τον Ε. Βενιζέλο να αναλάβει το ρόλο του πολιτικού-του συμβούλου, εγκαινίασε σειρά εξελίξεων που οδήγησαν στη θεαματική είσοδο του Βενιζέλου στην ελληνική πολιτική και στην άνευ προηγουμένου συντριπτική εκλογική νίκη του Φιλελεύθερου κόμματος τον Δεκέμβριο του 1910. Οι παλαιοκομματικοί (η παλιά πολιτική ολιγαρχία) χάσαν παταγωδώς και άνοιξε έτσι ο δρόμος για τη συμμετοχή των ανερχόμενων μεσαίων τάξεων στην ενεργό πολιτική. Ακόμα κι αν οι παλιές πολιτικές οικογένειες που είχαν μονοπωλήσει την πολιτική ζωή από τον 19ο αιώνα (τα λεγόμενα τζάκια) δεν σαρώθηκαν ολοκληρωτικά, ασφαλώς όμως εξαναγκάστηκαν να μοιραστούν την εξουσία με τους νέους άνδρες —δικηγόρους, γιατρούς, νεόπλουτους επιχειρηματίες, κλπ.

Σ' αντίθεση με τις εξελίξεις στα υπόλοιπα Βαλκάνια, η διεύρυνση του πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα μετά το 1909 δεν οδήγησε στην εμφάνιση ισχυρού αγροτικού κινήματος. Έτσι η αγροτική μεταρρύθμιση που άρχισε το 1917 δεν εφαρμόστηκε σοβαρά παρά μόνο μετά τη μαζική εισροή προσφύγων από τη Μικρά Ασία το 1922 και μάλιστα χωρίς κινητοποιήσεις των αγροτών σε μεγάλη κλίμακα. Στην πραγματικότητα, σ' όλη τη διάρκεια του μεσοπολέμου, οι αγρότες παρέμειναν εγκλωβισμένοι στα δίκτυα της πολιτικής πελατείας των δύο μεγάλων αστικών κομμάτων που ήταν βαθιά διχασμένα πάνω στο θέμα του θρόνου. Παίρνοντας υπόψη την αριθμητική δύναμη των μεσαίων τάξεων των πόλεων και το βάθος που πήρε ο διχασμός στο θέμα της μοναρχίας, οι αγρότες σύρθηκαν σε μια ενδο-αστική σύγκρουση που φυσικά ελάχιστη σχέση είχε με τα ταξικά-τους συμφέροντα.

Ήταν επόμενο λοιπόν ο Βενιζέλος, που η χαρισματική-του προσωπικότητα εδέσποσε στην πολιτική του μεσοπολέμου, να καταφέρει να κρατήσει το πηδάλιο της ελληνικής πολιτικής στην αμέσως μεταολιγαρχική φάση χωρίς να καταφύγει είτε σε κινητοποίηση των αγροτών, όπως ο Σταμπολίσκι στη Βουλγαρία, είτε στις λαϊκιστικές λύσεις τύπου Περόν ή Βάργκας. Οι ανερχόμενες μεσαίες τάξεις που το Φιλελεύθερο κόμμα εκπροσωπούσε κατάφεραν να εφαρμόσουν πρόγραμμα αγροτικών μεταρρυθμίσεων που στην ουσία εξάλειψε τη μεγάλη έγγειο ιδιοκτησία χωρίς καμιά λαϊκιστική κινητοποίηση των αγροτών. Κατάφεραν επίσης να σταθεροποιήσουν τη θέση-τους απέναντι στην ολιγαρχία που εκτόπισαν εν μέρει από την πολιτική εξουσία και να εισάγουν τις συνήθεις μεταρρυθμίσεις της μετα-ολιγαρχικής περιόδου (κοινωνική νομοθεσία, εκβιομηχάνιση στη βάση της υποκατάστασης των εισαγωγών, εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, κλπ.), χωρίς να χρησιμοποιήσουν τον κρατικό μηχανισμό για να δημιουργήσουν λαϊκιστική βάση υποστήριξης στις πόλεις. Μια τέτοια λαϊκιστική βάση και μη αναγκαία ήταν (επειδή υπήρχαν μικρές πιθανότητες ολιγαρχικής παλινόρθωσης) και δύσκολο ήταν να δημιουργηθεί (επειδή έλειπε το στρώμα περιθωριοποιημένων μαζών στις πόλεις).

Τελικά, θα πρέπει να τονίσουμε ότι, αν ο ελληνικός τύπος μετάβασης στην μετα-ολιγαρχική πολιτική ήταν διαφορετικός κι από τον τύπο των βορειο-βαλκανικών χωρών και από τον τύπο των νότιων χωρών της Λατινικής Αμερικής, ήταν επίσης διαφορετικός και από τον

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

CHARLES KAHN: Ο ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ

Μετάφραση: Νίκος Γιανναδάκης

Στο σημαντικό αυτό βιβλίο, παρουσιάζεται και αναλύεται η Μιλήσια θεωρία για τον φυσικό κόσμο και προσδιορίζεται η επίδραση αυτής της θεωρίας στην όλη εξέλιξη της ελληνικής σκέψης.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν προσεχώς:

- G. KIRK: ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ — Τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥΣ: Στοιχειώσεις Θεολογική
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοχράτους 131 ● τηλ. 72.29.237—72.32.819

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
CHARLES
KAHN



ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟΣ 1982

δυτικο-ευρωπαϊκό τύπο από την άποψη ότι η διεύρυνση του πολιτικού συστήματος και η συμμετοχή νέων κοινωνικών στρωμάτων στο πολιτικό παιχνίδι δεν προέκυψε σαν αποτέλεσμα δημιουργία αυτόνομων και μαζικών εργατικών σωματείων και κομμάτων της εργατικής τάξης, αλλά με μεθόδους του συστήματος της πολιτικής πελατείας. Φυσικά, το γεγονός ότι το σύστημα αυτό διατηρήθηκε σ' όλη τη διάρκεια της μεσοπολεμικής περιόδου δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξαν θεμελιώδεις διαφορές ανάμεσα στο ολιγαρχικό σύστημα της πολιτικής πατρωνείας και το της μετα-ολιγαρχικής περιόδου. Η θεαματική επέκταση της κρατικής γραφειοκρατίας και ο συγκεντρωτισμός των μεγαλύτερων κομμάτων επηρέασε βαθιά τον πιο παραδοσιακό τύπο της πολιτικής πελατείας κάτω από τον οποίο οι τοπικοί κομματικοί παράγοντες ασκούσαν τέτοιο έλεγχο πάνω στους ψηφοφόρους-τους και απολάμβαναν τέτοια μεγάλη αυτονομία απέναντι στους εθνικούς ηγέτες ώστε τα κόμματα σε εθνικό επίπεδο δεν ήταν παρά χιλιάδες συμμαχίες πολιτικών βαρώνων.

Στην περίοδο μετά το 1909, η είσοδος νέων κοινωνικών στρωμάτων στην πολιτική και η παρακμή των τζακιών σήμαινε την ενδυνάμωση της κεντρικής οργάνωσης των κομμάτων καθώς οι κοινωνικοί προσανατολισμοί και οι υλικοί πόροι μετακινήθηκαν από το τοπικό στο εθνικό επίπεδο. Οι εξελίξεις αυτές με τη σειρά-τους σήμαιναν ότι το παραδοσιακό σύστημα της πολιτικής πελατείας έπρεπε να παραχωρήσει τη θέση-του σε πιο συγκεντρωτικές μορφές κομματικής και κρατικά προσανατολισμένης πατρωνείας.

Εφόσον η αυτονομία των τοπικών προυχόντων διαβρώθηκε οριστικά, οι λειτουργίες της πολιτικής μεσιτείας έπρεπε πλέον να διαμοιραστούν με τους νέους πάτρωνες —τους δικηγόρους, γιατρούς, κλπ. Οι αλλαγές αυτές έδειξαν ότι το σύστημα της πολιτικής πελατείας όχι μόνο άλλαξε μορφή αλλά έγινε πιο εύθραυστο και επισφαλές εφόσον ευρύτερες οικονομικές εξελίξεις και ταξικά προβλήματα ήταν πλέον σε θέση να διαρρήξουν ευκολότερα τα δίκτυα της πολιτικής πελατείας και των παραδοσιακών επιμεριστικών δεσμών.

Συμπερασματικά, παρά τις βαθιές παραλλαγές ανάμεσα στους τρεις τύπους μετάβασης που προσπάθησα να αναλύσω πιο πάνω, τα Βαλκάνια και το νότιο ημισφαίριο της Λατινικής Αμερικής έχουν ως κοινό σημείο το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης της μετάβασης στη μετα-ολιγαρχική πολιτική, οι αριθμητικά αδύναμες και εξαρτημένες βιομηχανικές τάξεις δεν έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών θεσμών της μεταολιγαρχικής περιόδου. Επομένως η διεύρυνση της πολιτικής συμμετοχής πραγματοποιήθηκε μέσω των μηχανισμών του λαϊκισμού και του συστήματος της πολιτικής συμμετοχής, ο λαϊκιστικός και ο πελατειακός, οδήγησαν σε μια πιο «κάθετη» ενσωμάτωση των κατώτερων τάξεων στην πολιτική αρένα κι επομένως σ' έναν πιο συσσωματικό / πατερναλιστικό κρατικό μηχανισμό και μια αδύναμη κοινωνία των πολιτών (civil society).

Φυσικά, θα πρέπει να σημειώσω ότι ανάμεσα στις ίδιες τις κοινωνίες της ημι-περιφέρειας παρατηρούμε πολλές παραλλαγές της σχέσης κράτος-κοινωνία των πολιτών. Στο ένα άκρο υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο συσσωματικός χαρακτήρας του κράτους είναι πολύ ισχυρός, και τόσο τα εργατικά σωματεία όσο και τα πολιτικά κόμματα είναι αδύναμα και επισφαλή (πχ. Βραζιλία). Στο άλλο άκρο υπάρχει μεν ισχυρότερη κοινωνία πολιτών σε περιπτώσεις όπου αδύναμα εργατικά σωματεία συνυπάρχουν με σχετικά ισχυρά πολιτικά κόμματα (πχ. προδικτατορική Χιλή) ή ισχυρά εργατικά σωματεία με αδύναμες πολιτικές οργανώσεις (πχ. Αργεντινή). Όμως ακόμα και σ' αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει μια ποιοτική διαφορά σε σχέση με τη Δύση. Καμιά από τις παραπάνω περιπτώσεις δεν έχει να παρουσιάσει τον τύπο εκείνο ισχυρής κοινωνίας πολιτών που έχει ως σπονδυλική-της στήλη ισχυρά εργατικά σωματεία και ισχυρά πολιτικά κόμματα, σωματεία και κόμματα που αν και συνδέονται στενά, είναι σχετικά ανεξάρτητα κι από το κράτος και μεταξύ-τους.

3. Ο ρόλος του στρατού στην αρχική φάση της μετα-ολιγαρχικής πολιτικής αρένας στην ημι-περιφέρεια

Στην προσπάθεια να εκτιμήσουμε το πόσο ισχυρή είναι η κοινωνία πολιτών στην ημι-περιφέρεια, θα έπρεπε να εξετάσουμε όχι μόνο τις συνιστώσες-της (εργατικά σωματεία, πολιτικά κόμματα, κλπ.) και τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται μεταξύ-τους, αλλά επίσης και τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία πολιτών σαν σύνολο αρθρώνεται με το κράτος και ιδιαίτερα με τους καταπιεστικούς μηχανισμούς-του. Αυτό φέρνει στο κέντρο της προσοχής-μας το ρόλο του στρατού στη διάρ-

κεια της μετάβασης από την ολιγαρχική στη μετα-ολιγαρχική πολιτική, ρόλο που θα προσπαθήσω τώρα να εξετάσω με συντομία.

Κατ' αρχήν πρέπει να τονιστεί ότι σ' όλες τις περιπτώσεις όπου η έκλειψη της ολιγαρχικής πολιτικής δεν πραγματοποιήθηκε με κινήση των αγροτών από τα κάτω, ο στρατός έπαιξε ρόλο-κλειδί στη συντριβή του ολιγαρχικού κοινοβουλευτισμού. Έτσι, στην Ελλάδα, τη Βραζιλία και τη Χιλή, αν και οι διαδικασίες που διέβρωσαν τελικά την ισχύ του ολιγαρχικού κοινοβουλευτισμού διήρκεσαν πολλά χρόνια, το «άνοιγμα» του πολιτικού συστήματος προέκυψε έμπρακτα ως αποτέλεσμα άμεσης στρατιωτικής επέμβασης.

Ακόμα και στην Αργεντινή όπου ο νόμος για την εκλογική μεταρρύθμιση του Πένα το 1912 (που οδήγησε στην πρόσκαιρη παρακμή της ολιγαρχικής πολιτικής κυριαρχίας) δεν ήταν αποτέλεσμα ανοιχτής στρατιωτικής επέμβασης, η πολιτική ολιγαρχία αναγκάστηκε να δεχτεί την εκλογική μεταρρύθμιση εν μέρει τουλάχιστον επειδή φοβήθηκε το ενδεχόμενο μιας τέτοιας στρατιωτικής επέμβασης. Επιπλέον αυτό που έχει σημασία είναι το γεγονός ότι μετά την αρχική διάρρηξη του παλιού πολιτικού πλαισίου και κατά τη διάρκεια της μακρόχρονης μεταβατικής περιόδου από την ολιγαρχική στη μαζική πολιτική, ο στρατός αναδύθηκε ως η κυριότερη πολιτική δύναμη, ο κυριότερος διαιτητής / ρυθμιστής του πολιτικού παιχνιδιού. Η διαπίστωση αυτή ισχύει ανεξάρτητα από το αν οι κυρίαρχες φράξιες μέσα στο στρατό συνέχισαν να έχουν αντι-ολιγαρχικό προσανατολισμό ή, όπως στην Αργεντινή, προσπάθησαν να παλινорθώσουν το ολιγαρχικό σύστημα.

Κάτι τέτοιο δεν πρέπει καθόλου να μας εκπλήσσει, αν λάβουμε υπόψη την προβληματική που υποστήριξα στο δοκίμιο αυτό και κυρίως την κεντρική-μου άποψη ότι στην ημι-περιφέρεια το «άνοιγμα» του πολιτικού συστήματος συντελέστηκε μέσα σε προβιομηχανικά κατά κύριο λόγο πλαίσια, όπου οι βιομηχανικές τάξεις, σε σύγκριση με τη Δύση, ήταν αριθμητικά αδύναμες και εξαρτημένες. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες το σώμα των αξιωματικών που είχε ήδη συγκροτηθεί σαν επαγγελματις κι είχε αποκτήσει συνείδηση των συντεχνιακών-του συμφερόντων αναπόφευκτα κατέλαβε το κέντρο της πολιτικής σκηνής.

Αντίθετα, στη Δύση, η ύπαρξη ισχυρών εργατικών σωματείων και πολιτικών κομμάτων κατά τη μετα-ολιγαρχική μεταβατική περίοδο αποτέλεσε, σε συνδυασμό φυσικά και με άλλους παράγοντες, ευνοϊκή βάση για τον αποτελεσματικό περιορισμό της στρατιωτικής πολιτικής ισχύος.

Απ' αυτή την άποψη και πάλι δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι στη Χιλή —τη μόνη κοινωνία στη Λατινική Αμερική με σχετικά ισχυρό σύστημα πολιτικών κομμάτων— η κυρίαρχη θέση των στρατιωτικών μέσα στο κράτος, αν και σημαντική, ήταν μικρότερη σε σύγκριση μ' άλλες χώρες της ημι-περιφέρειας, μετά τα ταραχώδη χρόνια της στρατιωτικής επέμβασης (1924-1932) που επακολούθησαν την έκλειψη της ολιγαρχικής πολιτικής.

Σ' όλες τις άλλες περιπτώσεις η ισχύς των πολιτικών οργανώσεων της εργατικής τάξης σε συνθήκες διεύρυνσης της πολιτικής συμμετοχής δημιούργησε κενό εξουσίας που αργά ή γρήγορα κλήθηκε να πληρώσει ο στρατός. Όποια κι αν πήρε το πολιτικό παιχνίδι στη μετα-ολιγαρχική περίοδο σε συγκεκριμένες κοινωνίες της ημι-περιφέρειας, ο στρατός έγινε ο κυριότερος ρυθμιστής της πολιτικής σφαίρας και σαν κυρίαρχο στοιχείο μέσα στο κράτος, ο φύλακας των μηχανισμών εκείνων συσσωμάτωσης ή αποκλεισμού από το πολιτικό παιχνίδι μέσω των οποίων το κράτος ασκούσε τον έλεγχο πάνω στην κοινωνία των πολιτών.

Τελικά, για να τοποθετήσω τις παραπάνω εκτιμήσεις για τη θέση ισχύος των στρατιωτικών μέσα σε πιο ισόρροπα και συγκριτικά πλαίσια, θα πρέπει να τονίσω ότι αν και ο στρατός στη μετα-ολιγαρχική περίοδο διαδραμάτισε ένα πιο κυρίαρχο ρόλο στην ημι-περιφέρεια παρά στο κέντρο, η «αυτονομία»-του δεν ήταν τόσο μεγάλη όσο στους περιφερειακούς κοινωνικούς σχηματισμούς, όπου ο εξαστισμός και η εκβιομηχάνιση έχουν μικρότερη έκταση. Πράγματι, ιδιαίτερα αναφορικά με την Ελλάδα και τις χώρες του νοτίου ημισφαιρίου, οι εντυπωσιακοί ρυθμοί εξαστισμού και η υιοθέτηση του κοινοβουλευτικού κομματικού συστήματος από τον 19ο αιώνα κιόλας, είχαν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία αριθμητικά μεγάλης μεσαιας τάξης με κάθετη, πελατειακή μεν αλλά συγχρόνως βαθιά ριζωμένη πολιτική οργάνωση. Βέβαια, από την άποψη της πολιτικής-τους οργάνωσης, οι μεσαιές τάξεις στις κοινωνίες αυτές δεν μπορούν να συγκριθούν με τις αντίστοιχες στη Δυτική Ευρώπη. Δεν υπάρχει όμως αμφιβολία ότι ήταν ισχυρότερες από τις αντίστοιχες που συναντούμε σε κοινωνίες όπου οι κοινοβουλευτικοί θεσμοί άργησαν να εφαρμοστούν ή όπου ο εξαστισμός

η εκβιομηχάνιση κινήθηκαν σε χαμηλότερα επίπεδα ή εμφανίστη-
αν πολύ αργότερα. Επιπλέον θα πρέπει να πάρουμε υπόψη-μας ότι ο
θμός ελέγχου που ασκούσαν τα ξένα συμφέροντα πάνω στις οικονο-
κά κυρίαρχες τάξεις στην ημι-περιφέρεια ήταν αισθητά μικρότερος
σχέση με άλλες χώρες, όπως πχ. στην προ-επαναστατική Κούβα ή
αρκετές άλλες λατινο-αμερικανικές «δημοκρατίες της μπανάνας».
Με βάση την ανάλυση αυτή μπορούμε να πούμε ότι η κυριαρχία του
ρατού μέσα στο συνασπισμό εξουσίας στη μετα-ολιγαρχική περιό-
, αν και είχε πραγματική υπόσταση, δεν ήταν συντριπτική, με την
νοια ότι, σε σύγκριση με περιφερειακές κοινωνίες, ισχυρά πολιτικά
οιχεία μέσα στον συνασπισμό περιορίζουν την ικανότητα των ενό-
ων δυνάμεων να θεσμοποιήσουν την παρουσία-τους στην πολιτική
μή με οριστικό τρόπο ή να επιβάλλουν μια «επανάσταση από τα πά-
» περουβιανού ή τουρκικού - κεμαλικού τύπου. Μπορούμε έτσι να
ύμε ότι αν οι πολιτικοί εκπρόσωποι της κοινωνίας πολιτών στη με-
-ολιγαρχική περιφέρεια δεν κατάφεραν να κρατήσουν το στρατό
τω από τον έλεγχο, όπως στη Δυτική Ευρώπη, από την άλλη μεριά
τε ο στρατός κατάφερε να καθυποτάξει τις δυνάμεις αυτές σε βαθμό
τοιο που να εδραιώσει μια σαφή κι οριστική υπεροχή και κυριαρχία
σα στο κράτος.

ΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Υποστήριξα ότι σ' αντίθεση με τη Δύση, η έκλειψη της ολιγαρχικής
λιτικής στην ημι-περιφέρεια, που επήλθε από τη σχετικά πρώιμη
υθέτηση κοινοβουλευτικών θεσμών και προ-βιομηχανικών διαδικα-
ών εξαστισμού, εμπορευματοποίησης και κρατικής επέκτασης,
ντελέστηκε πριν οι οικονομίες των χωρών αυτών μπουν στο δρόμο
ς ολόπλευρης καπιταλιστικής εκβιομηχάνισης. Κατά συνέπεια, η
ύρυνση του πολιτικού συστήματος στην ημι-περιφέρεια δεν χαρα-
ηρίστηκε από την ανάπτυξη σχετικά αυτόνομων και ισχυρών εργα-
ών σωματείων και κομμάτων της εργατικής τάξης. Αντίθετα, οι
σαίες και κατώτερες τάξεις μπήκαν στην πολιτική αρένα είτε έπει-
από εντατική λαϊκιστική κινητοποίηση και ή από την επέκταση και
«συγχρονισμό» των δικτύων της πολιτικής πελατείας. Τέτοιοι όμως
πολιτικής ενσωμάτωσης είχαν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία
σύγκριση με τη Δύση) μίας αδύναμης κοινωνίας πολιτών και ενός
τερναλιστικού, συσσωματικού κράτους μέσα στο οποίο ο στρατός

έπαιξε πρωταρχικό ρόλο. Τέτοια πολιτικά πλαίσια ήταν φυσικό να
μήν μπορέσουν να δημιουργήσουν επαρκή βάση για την αντιμετώπιση
με δημοκρατικά μέσα των τεράστιων προβλημάτων που συνάντησαν
οι ημι-περιφερειακές κοινωνίες στη μεταπολεμική περίοδο, όταν οι
ρυθμοί εκβιομηχάνισης της οικονομίας-τους επιταχύνθηκαν κι όταν
το πολιτικό-τους σύστημα βασίστηκε σε μεγαλύτερη έκταση στη μαζι-
κή συμμετοχή.

Με βάση την ανάλυση αυτή είναι σαφές ότι οι πολιτικές λύσεις που
εφαρμόστηκαν στην ημι-περιφέρεια στο μεσοπόλεμο για τη μετάβαση
από την ολιγαρχική σ' ευρύτερες μορφές πολιτικής συμμετοχής, άφη-
σαν αρνητική κληρονομιά κι όρθωσαν εμπόδια για την οριστική επι-
κράτηση ισχυρών δημοκρατικών κοινοβουλευτικών θεσμών στη μετα-
πολεμική περίοδο. Έτσι (με εξαίρεση τις χώρες των βόρειων Βαλκα-
νίων που κολλεκτιβοποιήθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο) και
στην Ελλάδα και στις χώρες του νότιου ημισφαιρίου η εξαρτημένη α-
πό το εξωτερικό εκβιομηχάνιση που σημειώθηκε έθεσε σε κίνηση δια-
δικασίες πολιτικής κινητοποίησης και ριζοσπαστικοποίησης που απο-
τέλεσαν λίγο-πολύ άμεση απειλή για την κρατούσα συσσωματική συγ-
κρότηση των σχέσεων κράτους-κοινωνίας των πολιτών, συγκρότηση
όπου ο στρατός νοθετούσε και ρύθμιζε στα παρασκήνια.

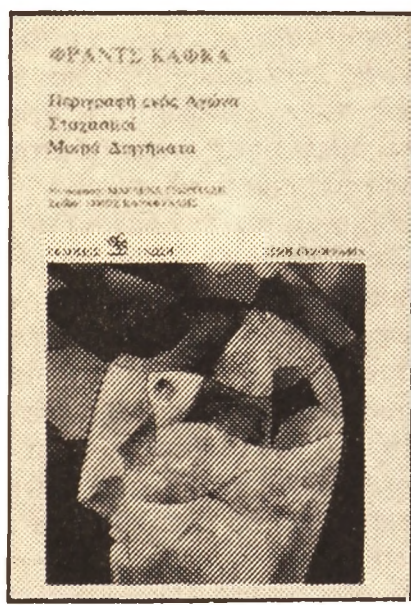
Απ' αυτή την άποψη, μπορούμε να θεωρήσουμε τα στρατιωτικά κα-
θεστώτα που εγκαταστάθηκαν σ' όλες αυτές τις χώρες στη μεταπολε-
μική περίοδο σαν προσπάθεια του στρατού να διασφαλίσει την προνο-
μιακή θέση που κατείχε στο συνασπισμό της εξουσίας, (θέση που κα-
τέλαβε στη διάρκεια της πρώτης φάσης της μετα-ολιγαρχικής περιό-
δου), αποκλείοντας από την πολιτική αρένα τον αυξανόμενο αριθμό
πολιτικών δυνάμεων που δεν μπορούσαν πλέον αν συνυπάρξουν συμ-
βιβαστικά ή να βουλευτούν μέσα στο συσσωματικό πλαίσιο κυριαρχίας
που επικρατούσε στο πολιτικό σύστημα των χωρών αυτών.

Όπως αν πάρουμε υπόψη-μας ότι οι πολιτικές δυνάμεις στις χώρες
της ημι-περιφέρειας δεν είναι πλέον τόσο αδύναμα συγκροτημένες όσο
στις κοινωνίες της περιφέρειας, μου φαίνεται ότι η διαρκής / οριστική
θεσμοποίηση του στρατιωτικού αυταρχισμού αποτελεί μάλλον απίθα-
νη δυνατότητα. Είναι, ίσως, αυτό μιά μικρή αχτίδα ελπίδας για τους
λαούς της Λατινικής Αμερικής που στενάζουν κάτω από το στρατιω-
τικό ζυγό.

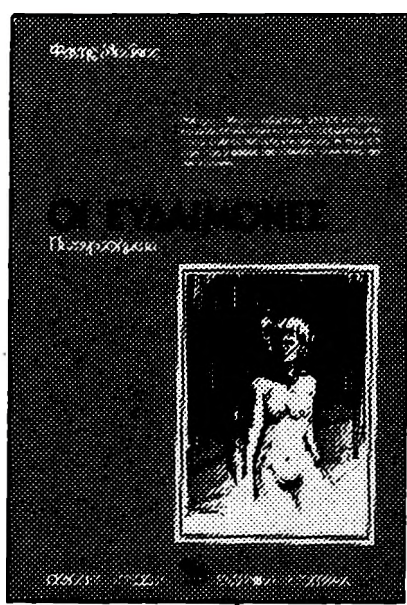
Τα νέα βιβλία της «Γνώσης» (Πεζογραφία)



Μάριος Ποντίκας
ΚΛΕΙΔΑΡΟΤΡΥΠΑ
και άλλες ιστορίες



Φραντς Κάφκα
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΕΝΟΣ ΑΓΩΝΑ
Μετάφραση:
Μαρλένα Γεωργιάδη



Φάνης Μούλιος
ΟΙ ΕΥΔΑΙΜΟΝΕΣ
Πεζογραφήματα



Δημήτρης Αλεξίου
ΜΙΚΡΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ
Διηγήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ,
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879-7786441

Το μονοτονικό που συμβιβάστηκε

Η απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης να καθιερώσει το μονοτονικό σύστημα τονισμού είχε για μια στιγμή δυναμώσει όχι την ελπίδα, παρα την πεποίθηση όλων-μας ότι θα κατάληγε στην οριστική, δηλαδή ορθή και αναντίρρητη λύση του τονικού-μας προβλήματος. Οι ελπίδες και η πεποίθηση αφτη στηρίζονταν κυρίως στο γεγονός, ότι το Ιδρυμα Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης — «κοινα αναγνωρισμένη αυθεντία στα θέματα της νεοελληνικής γλώσσας» — απο το 1976 έχει προτείνει τους γνωστούς «Κανόνες του μονοτονικού συστήματος», που απο τότε με αδιάψεφστη επιτυχία δοκιμάστηκαν όχι μόνο στην Ελλάδα, παρα και στην Κύπρο, ακόμα και στο χώρο της Διασπορας. Καθηγητες πανεπιστημίου (Ι.Θ. Κακριδης, Ε. Κριαρας κ.ά.), συγγραφεις και λογοτέχνες (Ν. Κάσδαγλης, Στέφ. Σταμάτης, Βασίλης Κατσαβος κ.ά.), καθώς και περιοδικες εκδόσεις, όπως τα «Θρακικα χρονικα», το «Θεσσαλικο ημερολόγιο», τα «Κείμενα του Βόλου», το «Αντι» κ.ά. το εφαρμοσαν με εμπιστοσύνη, ενω η εφαρμογη-του στην έκδοση του πολύτομου «Λεξικου της μεσαιωνικης ελληνικης δημώδους γραμματείας» του καθ. Ε. Κριαρα έχει εξασφαλίσει στο σύστημα το πρεπούμενο κύρος. Στην Κύπρο ήδη απο το 1977-78 πολλοι εκπαιδεφτικοι και λογοτέχνες (Λεύκιος Ζαφειρίου, Γ. Φιλίππου Πιερίδης, Φοίβος Σταυρίδης, Σάββας Παύλου, Κάτια Χατζηδημητρίου, Αντρέας Κ. Φυλακτου κ.ά.) το υιοθέτησαν με αληθινο ενθουσιασμο, όπως και ορισμένα δημοσιογραφικα όργανα (εφη. «Τα νέα», «Ο ανεξάρτητος», τα περιοδ. «Οικογένεια και σχολείο», «Ο εκπαιδευτικος»), καθώς και οι εκδόσεις του «Εκπαιδευτικου μεταρρυθμιστικου ομίλου Κύπρου», για να περιοριστούμε στις πιο γνωστες περιπτώσεις.

Ολες αφτες οι δοκιμες απόδειξαν με το παραπάνω, ότι το σύστημα που επεξεργάστηκε το πανεπιστημιακο ιδρυμα της Θεσσαλονίκης ήταν — και είναι — το πιο έγκυρο και το πιο σωστο. Ο καθ. Ε. Κριαρας, που εργάστηκε επικεφαλής της κυβερνητικης «ομάδας εργασίας» (ή Επιτροπης) για την καθιέρωση του μονοτονικου, το χαρακτήρισε «γνήσιο», σε αντίθεση με το λεγόμενο «περιορισμένο», (δηλ. συντηρητικο) που πρόβαλε η πλειοψηφία των μελων της Επιτροπης. Και όμως αφτο το «γνήσιο» σύστημα κανόνων, πολλαπλα δοκιμασμένο, καρπος μελέτης φιλολόγων και όχι συζήτησης ανάμεσα σε βυζαντινους εκπρόσωπους αιρέσεων, παραμερίστηκε, και στη θέση-του η Κυβέρνηση αναγκάστηκε να αποδεχτει και να επιβάλει το σύστημα που πιότερο ικανοποιούσε μια ομάδα «ειδικων» της «αδόκιμης» πλειοψηφίας.

Είπα: η Κυβέρνηση «αναγκάστηκε», και όχι χωρις λόγο. Για κακή τύχη του μονοτονικου, στη συζήτηση έλαβε μέρος, όπως είναι γνωστο, και το Κέντρο Εκπαιδευτικων Μελετων και Επιμόρφωσης» (ΚΕΜΕ), που η αντιφατικη και κάθε άλλο παρα εποικοδομητικη θέση-του προκάλεσε μεγαλύτερη σύγχυση. Οπως παρατήρησε η εφημ. «Το βήμα» (φύλλο της 26 α' 1982), τα δύο σώματα (η Επιτροπη των ειδικων και το ΚΕΜΕ) «περιέπλεξαν αδικαιολόγητα ένα απλο ζήτημα και άφησαν την Κυβέρνηση ουσιαστικα χωρις συμβουλη, προτεινοντάς-της δύο διαφορετικες λύσεις». Το αποτέλεσμα ήταν φυσιολογικο. Υστερ' απο ατελείωτες και άγονες συζητησεις με αφετηρία και βάση το πανεπιστημιακο σύστημα, φτάσαμε σε μια συμφωνία συμβιβασμου, όπου η πλειοψηφία των ανειδίκεφτων ειδικων επίμονα αρνήθηκε τη λογικη-του.

Σκοπος του άρθρου αφτου δεν είναι να αναλύσει τη λογικη της πλειοψηφίας. Ωστόσο θα μπορούσε κανεις να εικάσει, ότι η λογικη που επιβλήθηκε πηγάζει μάλλον απο την αδυναμία της πλειοψηφίας να ανεχτει το «παρείσαχτο» σημάδι του ενωτικου, που στους «Κανόνες» του Ινστιτούτου Νεοελληνικων Σπουδων παιζει βασικο ρόλο στο θέμα των μονοσύλλαβων. Αλλα ακριβως ο εξωβελισμος του ενωτικου άνοιξε στο νέο σύστημα ορισμένα ρήγματα, που δεν μπορεί να τα καλύψει. Η κύρια αδυναμία που παρουσιάζει είναι η παράγραφο γ' του τέταρτου άρθρου, όπου αναφέρεται, ότι οι αδύναμοι τύποι των προσωπικων αντωνυμιων

(μου σου του της τον την το μας σας τους τα), που κανονικα είναι άτονες λέξεις, παίρνουν τονικο σημάδι «όταν στην ανάγνωση υπάρχει περίπτωση να θεωρηθουν εγκλιτικες» (βλ. «Εφημ. της Κυβερνήσεως», φύλλο 52/29 δ' 1982). Πλήθος είναι οι εξαιρέσεις στο χώρο της ελληνικης γραμματικης. Ωστόσο τούτη η φαινομενικα αθώα αδελφη-τους έχει ιδιαίτερη σημασία στο θέμα-μας, γιατί ανοίγει το χάσμα των περιπτώσεων, όπου μόνιμα **καταδοκει** η αβεβαιότητα. Ποια είναι λοιπον η «απαραίτητη» σημασία του ενωτικου; Αναμφίβολα, αφτη: Ξεχωρίζει με απόλυτη **ασφάλεια** τις γραμματικες κατηγορίες των ομόηχων, στην περίπτωση-μας τις προσωπικες απο τις ομόηχες χτητικες αντωνυμιες (μου σου του κτλ).

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι η ο ρ θ ο γ ρ α φ ι α είναι κάτι πολυ περισσότερο απο τεχνικο πρόβλημα. Να μην ξεχνούμε, ότι αφτο που ονομάζουμε **αναγνωστικο μηχανισμο**, δηλαδή η δυνατότητα και η συνήθεια που αποχτούμε να διαβάζουμε, βασίζεται στην απρόσκοπτη λειτουργία του κώδικα των οπτικων εικόνων που αντιπροσωπείβουν (μεταφέρουν απο το φωνητικο στο οπτικο πεδίο) τις λεκτικες μονάδες, τις λέξεις. Οι εικόνες των λέξεων λέγονται **λογογράμματα**. Σύμφωνα με τις νεότερες αντιληψεις γύρω από τη λειτουργία της γραφης, διαβάζουμε τα λογογράμματα όχι όπως τὰ γράφουμε, γράμμα με γράμμα, παρα ως εικόνα, προσπαθώντας να συλλάβουμε και να αναγνωρίσουμε ως σύνολο, ως λογόγραμμα. Συνακόλουθα η ανάγνωση (η αναγνώριση των εικόνων) γίνεται τόσο πιο βέβαια, όσο πιο καθαρες και εφκολοδιάκριτες είναι οι λεκτικες εικόνες (τα λογογράμματα). Με το συνδετικο (-) ο πανεπιστημιακος «Κανονισμος» ξεκαθαρίζει το έδαφος απο κάθε τσουκνίδα αμφιβολίας και δίνει σταθερη και εφκολοθύμητη γραμματικη εικόνα: **Ο πατέρας-μου μου είπε** αποτελεί πολυ πιο ξεκάθαρη και ασφαλέστερη εικόνα απο το σχήμα **ο πατέρας μου μου είπε**. Στην περίπτωση αφτη δεν έχουμε, βέβαια, απο καμια διεφκρίνιση σχετικα με τον τονισμο φράσεων όπως **γιατι μας τα λες αφτα; τι μας έστειλες; η δασκάλα που μας έστειλαν** κλπ. Το ζήτημα δεν είναι απλως να περιορίσουμε στο ελάχιστο τα τονισμένα μονοσύλλαβα, ούτε αν στον κανονισμο θα προσθέταμε μια ακόμα παράγραφο. Το σπουδαιότερο είναι, νομίζω, να έχουμε καθαρη και βέβαιη μορφολογία γραφης, όπου μιας να ξεχωρίζουμε τις γραμματικες κατηγορίες των λέξεων, ώστε άμεσα και ανεμπόδιστα να επικοινωνούμε με το νοηματικους περιεχόμενο.

Βρισκόμαστε, λοιπον, μπροστα σε ένα καθιερωμένο σύστημα τονισμού, που είναι καρπος συμβιβαστικης συμφωνίας, σωστότερα σύγχυσης, γιαφτο και «στιγματισμενο» απο εστίες μόνιμης σύγχυσης. Είναι χαρακτηριστικη η απορία και η σύγχυση που προκάλεσε σε πλήθος εκπαιδεφτικους και πνευματικους ανθρώπους, όπως και σε δημοσιογραφικους κύκλους στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Απο όσο είμαι σε θέση να γνωρίζω, ο καθ. Κριαρας, αιχμάλωτος της συμβιβαστικης-του αδυναμίας, πρόκειται να εγκαταλείψει το σύστημα για το οποίο με πίστη αγωνίστηκε, και να συνεχίσει την έκδοση του Λεξικου-του εφαρμόζοντας απο τώρα και ύστερα το νέο. Δε γνωρίζω ποια είναι η πρόθεση του «Αντι», που ως αφτη τη στιγμή εξακολουθει να εφαρμόζει το «γνήσιο», όπως και ορισμένες κυπριακες εφημερίδες. Όσο για την ταπεινότητά-μου, θα επιθυμούσα να δηλώσω, ότι στο ζήτημα του μονοτονικου δεν έχω ούτε προκαταλήψεις, ούτε και αφταπάτες. Και καθώς αποκλείω κάθε συμβιβασμο, δεν μπορω παρα να μείνω πιστος στο «σύστημα» του Ελισταίου Γιανίδη, που εφαρμόζουν και τα «Τετράδια του Ρήγα», αλλα και το κυπριακο περιοδικο «Σοσιαλιστικη έκφραση» και άλλα έντυπα. Το μονοτονικο πρόβλημα, πιο απλο και απο το $2 + 2 = 4$, μένει για την ώρα άλυτο, δηλαδή κολοβο, όπως το θέλησαν οι πιο «δυνατοι».

Μεσεβρινος

Μάλμδ, Σεπτέμβρης 1982

Το «Α
Είμασ
Το «γ
γχυστ
Η γλώ
γκαία
Θα θέ
και
ς ενν
Σε επ
ιννιδι

Η
ήματ

ΙΟΝ
Έχει
στην
χθηκε
λοι (α
ς, ό
ύτη σ
ος τό
αλία
στόν
, να
υ ή δ
στημ
ποτε
χρά,
Η πα
ύμεν
ύς κα
ύπαρ
ξανδρ
ιδαγα
ουδω
ν να
κερδ
τούτ
ΈΗ
ς σκε
διακ
ετωπ
ου καί
σε π
της ά
ονοϊκ
της τ
οτέλα
αρξη
α οίκ
ς δέν
έθνι
κέρδ
α μέ
αν κ
λόγο
ς έα
λατι
ο πα
τίον

37

τῶν κλασικῶν καὶ τὴν γλωσσικὴ συνέχεια. Αὐτὸ δὲν ἐγινε σημειώνον-
τας κωδικὰ τοὺς τόνους τῆς φωνῆς, ἐγινε ἐνσωματώνοντάς τοὺς στὴν
ἴδια τὴν λέξη, ὅπως συνέβη μὲ τοὺς φθόγγους καὶ τὰ γράμματα. Μὲ
τὴν ἀνακάλυψη τῆς τονογραφίας περισώθηκε ἡ ἀρχέγονη ἀκουστικὴ
εἰκόνα τῶν λέξεων, ἡ δὲ ἡχορρυθμικὴ αὐτοτέλεια τῆς γλώσσας ἐπε-
βίωσε στὴν δημοτικὴ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, διατηρώντας ἀ-
νέπαφο τὸ βαθύτερο αἶτημα τοῦ πολιτισμοῦ μας: τὴν ἐνότητα σώμα-
τος καὶ πνεύματος σὲ μία τελείωση προσωπικῆ. Μνημειώνοντας τοὺς
τόνους καὶ τὰ πνεύματα, οἱ γραμματικοὶ ἀξίωσαν τὸν ἑλληνικὸ λόγο
νὰ ἀποφύγῃ στὸν ποιητικὸ του πυρῆνα τὴν διάσπαση περιέχοντος καὶ
περιεχομένου, διάσπαση ποὺ ὠδήγησε στὴν σημερινὴ ἀποσύνθεση τὸν
πολιτισμὸ τῆς Δύσεως. Ὁ χωρισμὸς περιέχοντος καὶ περιεχομένου
προκαλεῖ μιὰ τέχνη μὲ ἐνέργεια ἀποκλειστικὰ νοητικὴ, ἡ ὁποία τείνον-
τας σὲ μορφικὴ πραγμάτωση ὀρισμένης ιδέας, χρησιμοποιεῖ τὸ μουσι-
κὸ στοιχεῖο ὡς μέσον, γιὰ νὰ τὸ καταντήσῃ ἡχητικὸ ἐξωτερικὸ περι-
βλημα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΝΙΚΗ ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΣΗΜΙΑΣ

Ἱστορικὸ δὲν εἶναι τὸ χρονολογικόν, εἶναι τὸ καταγωγικόν. Ἐχει δὲ
«πρακτικὴ» σημασία σπουδαία γιὰ τὴν δείχνει ποιοὶ εἴμαστε καὶ ἀπὸ
ποῦ ἐρχόμαστε, βοηθώντας μας νὰ ἀποφασίζουμε καὶ πρὸς τὰ ποῦ πᾶ-
με. Ὑπ’ αὐτὴ τὴν ἐννοία οἱ τόνοι ἀντιπροσωπεύουν κάτι σημαντικόν
γιὰ τὴν γλῶσσα καὶ τὴν ἐθνικὴ μας ὑπόστασι. Ἄν τὸ ποσοτικὸ συλ-
λαβικὸ στοιχεῖο τῆς παλαιᾶς προφορᾶς ἔχει πιά ἐξελειφθῇ, αὐτὸ δὲν
θίγει τοὺς τόνους. Θὰ τοὺς ἔθιγε ἐφ’ ὅσον συγκροτοῦσαν εἶδος κωδι-
κῶν σημείων, πρᾶγμα ὅπως εἶδαμε ἀσύστατο. Τὸ κωδικὸν σημείον κα-
ταργεῖται μὲ τὴν ἴδια εὐκολία ποὺ ἰδρύεται, ὅχι ὁμως καὶ τὸ ἐγκεντρι-
σμένο στὰ γράμματα σῆμα τῆς τονογραφίας. Οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύμα-
τα εἶναι ἡ κυπαρισσένια μνήμη ὀργανικῆς σχέσεως τῆς ἐκφράσεως μὲ
τὴν γραφὴν σὲ μιὰ γλῶσσα ποὺ ἀνεδύθη ἀπὸ μουσικοὺς ρυθμούς, μνήμη
ἡ ὁποία συνδέει τὸν ἀναγνώστη μὲ τὸ σύστημα τῆς ἱστορικῆς ὀρθο-
γραφίας γιὰ τὸ αὐτὸ ποὺ διέκρινε πρῶτα μὲ τὸ αὐτὸ τὰ διακρίνει τώρα
μὲ τὸ μάτι. Τὴν ὀργανικὴν αὐτὴν σχέσιν, ποὺ ὑποδηλώνει ἡ τονογραφικὴ
παράδοση τῶν αἰώνων, πρέπει νὰ ἔχωμε πάντα κατὰ νοῦ, ἐὰν δὲν
θέλωμε νὰ χάσουμε τὴν ἐπαφὴν μὲ τὰ κρυφὰ ρεύματα τῆς γλώσσας καὶ
νὰ ἐνισχύσουμε τὴν προϋοῦσα ἐκφραστικὴ παρακμή, στὴν δίνῃ τῆς ὁ-
ποίας πνίγεται ἡ μιλιὰ μας. Τὴν τονικὴν μεταρρύθμισιν θὰ ἀκολουθήσῃ
ἀναπόδραστα ἐπέμβαση στὴν ἱστορικὴ ὀρθογραφία — ἡ ἐπέμβαση ἔχει
ἤδη ἀρχίσει ὡς «ἀπλοποίηση» —, τὴν ἐπέμβαση στὴν ἱστορικὴ ὀρθο-
γραφία θὰ ἀκολουθήσῃ ἐνδεχομένως εἰσαγωγὴ τῆς μεγαλογράμματης
γραφῆς, δηλαδὴ ἐξοβελισμὸς ὀλοσχερῆς τοῦ μουσικορρυθμικοῦ στοι-
χείου ἀκόμη καὶ σὰν ἀναμνήσεως, ποὺ μὲ τὴν φροντίδα τῶν ἐνδιαφε-
ρομένων δὲν ἀποκλείεται νὰ καταλήξῃ σὲ καθιέρωσιν τοῦ λατινικοῦ
— ἑλληνικῆς ἐξ ἄλλου προελεύσεως — ἀλφαβήτου. Οἱ διαδοχικὲς με-
ταβάσεις θὰ ἀποφασίζονται κάθε φορὰ ἐν ὀνόματι πρακτικῆς σκοπι-
μότητος, στὴν πραγματικότητά ὁμως θὰ καταστρέφουν τὴν ποιητικὴν
φλέβα τῆς γλώσσας, δεδομένου ὅτι χωρὶς τόνους σὺν τοῖς ἄλλοις δυ-
σχεραίνεται ἡ διάκρισις θεμελιακῶν στοιχείων τοῦ λόγου, ὅπως οἱ ἀν-
τωνυμίες, οἱ πτώσεις ἢ τὰ μόρια, καὶ ὁ λόγος κατ’ ἀνάγκην ἀναπτύσ-
σεται πρὸς τὴν βαρβαρότητα ἐπικοινωνιακὴ ἐκφραση (βαρβαρότητα ἐ-
δῶ σημαίνει τὴν διανοητικὴν γλῶσσαν τοῦ στεῖρου ἀναλυτικοῦ πλατυα-
σμοῦ), μὴ διαθέτοντας ἄλλη διέξοδον ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν στὸ χρησιμοθη-
ρικὸ πνεῦμα τῆς τεχνοκρατίας. Στὸ βασίλειον τῆς πρακτικῆς σκοπιμό-
τητος, κάθε ἀποτέλεσμα τρέπεται ἀενάως σὲ μέσον νέου σκοποῦ διότι
ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὸ βάθος τῆς πρακτικότητος — ἄρα καὶ τῆς ὕλι-
κῆς ἀναγκαιότητος — κλονίζεται. Ἡ γλῶσσα σ’ αὐτὴ τὴν προοπτικὴν
ἀφήνει μοιραῖα τὸν κόσμον τῶν σημασιῶν καὶ ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον τῆς
κωδικοποιήσεως.

Μὲ τὴν ἐπικοινωνιακὴν λειτουργίαν τοῦ λόγου συναναπτύσσεται δεον-
τολογία ὅχι πιά ὀργανικῆς σχέσεως ἐκφράσεως καὶ γραφῆς ἀλλὰ συμ-
πτώσεως γραφῆς καὶ προφορᾶς, συμπτώσεως ἡ ὁποία πλήττει εὐθέως
τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν καὶ κατ’ ἐπέκτασιν τὴν ἐτυμολογικὴν διαφά-
νεια τῆς λέξεως, ποὺ φέρει τὸ βάρος τῆς σημασίας. Ἡ ταύτιση γραφῆς
καὶ προφορᾶς, ταύτιση ἀρχῆς γιὰ τὴν νομιμοποίησιν τοῦ μονοτονικοῦ
συστήματος καὶ κάθε γλωσσικῆς μεταβολῆς, ὑποκαθιστᾷ στὴν ἱστο-
ρίαν καὶ τὴν πολυσημίαν ποὺ αὐτὴ συνεπάγεται, τὰ λήμματα καταλογο-
γραμμένων λεξικῶν. Μὰ δὲν ὑπάρχει ἱστορία καὶ πολυσημία στίς
γλώσσας ποὺ ἀντὶ ἧτα, ὕψιλον, ἰῶτα, ἔψιλον ἰῶτα ἢ ὀμικρον ἰῶτα ἔ-
χουν ἓνα καὶ μοναδικὸ «ι»; Ὑπάρχει, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι αὐτὸ τὸ μο-
ναδικὸ «ι» προβαίνει ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τους, ἱστορία μακραίωνος
γλωσσικοῦ καὶ πνευματικοῦ δανεισμοῦ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν καὶ ὅχι πη-

γαίας δημιουργίας. Γι’ αὐτὸ καὶ ἡ σημασία ἐδῶ ὑπάρχει ἐννοιοκεντρι-
κὴ, ἐνῶ στὴν περίπτωσίν μας, ποῦ ἡ ἱστορία φθάνει μέχρι τὸ φωνολογι-
κὸ ὑπόστρωμα τῆς γλώσσας, ἡ σημασία — αὐτὸ εἶναι τὸ βάθος τῆς ἐλ-
ληνικῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας — συμπλέκεται μὲ τὴν μουσικὴν ὕψιν
τοῦ λόγου. Ἀφ’ ἧς στιγμῆς ἡ ὕψιν τούτῃ καταργηθῇ διὰ διατάγματος, ἡ
φωνητικὴ γραφὴ ποὺ θὰ προκύψῃ (ἐὰν προκύψῃ, διότι στὴν γλῶσσαν
δὲν ἐκβιάζονται μὲ νόμους τὰ πράγματα) θὰ ἀντιστοιχῇ σὲ ἰδίωμα μο-
νοσήμαντο καὶ ἀνιστορικόν, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἡ σημασία θὰ εἶναι παρὰ-
γωγοῦ τῶν ἐννοιῶν ἀντὶ νὰ ξεπηδήσῃ ἀπὸ τὴν σύνολον λέξιν. Θὰ δηλώ-
νουμε ἐπομένως ὅ,τι λέμε καὶ ὅ,τι θὰ λέμε δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνῃ τίπο-
τε πέρα τοῦ δηλώματος (πολλὰς φορὲς οὔτε αὐτὸ γιὰ τὸ ἄν ὁ γεωδότης
ἐμφανισθῇ γεωδότης ἀντὶ νὰ μοιράζῃ δένει τὴν γῆν καὶ ἐπὶ πλέον ἀλλάζῃ
φύλον), ὁπότε ἡ γραφὴ ἐκπίπτει σὲ σημειωτικὴ πράξιν. Χάνοντας τὴν ἱ-
στορίαν τῆς ἡ λέξιν ἀποβάλλει τὴν πολυσημίαν, γιὰ νὰ ἀχρηστευθῇ οὐ-
σιαστικὰ ὡς τύπος δημιουργίας, εἰς βάρος τοῦ πολιτισμοῦ. Αὐτὸ τὸν
δρόμον πῆρε τὸ ἔθνος μὲ τὴν καθιέρωσιν τοῦ μονοτονικοῦ καὶ τὴν νο-
μιμοποίησιν τῆς ἀπλουστευτικῆς λογικῆς του.

ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ Η ΟΠΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ

Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ πῶς οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα εἶναι λειτουργικὰ
ξένοι πρὸς τὸ ὀπτικόν μέρος τῆς λέξεως καὶ συνεπῶς καταργούμενοι
δὲν ἐξασθενίζουν τὸν δεσμὸν τῆς εἰκόνας μὲ τὸν ἦχον καὶ τὸ νόημα σὲ
βαθμὸν ποὺ νὰ ἀλλοιώνεται ἡ λέξιν. Οἱ τόνοι δημιουργήθηκαν καὶ ἡ με-
ταρρύθμισιν ἐπεδιώχθη ἀκριβῶς ἐπειδὴ συνδέονται μὲ τὸ ἀκουστικόν
μέρος τῆς λέξεως, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ μεταξύ ἐπαψαν ἀμέσως νὰ ἐκφρά-
ζουν. Δεχόμενοι καὶ προβάλλοντες τὴν ὀπτικὴν κυρίως ἐνέργειαν τῶν
τόνων, παρακάμπτομε τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος καὶ ἐνθαρρύνομε ἀ-
κουσίως τὴν «τεχνικὴν» τοῦ ἀντιμετώπισιν. Ἡ οὐσία ἐδῶ εἶναι ἱστορι-
κὴ, ἀντιφάσκει δὲ ὁποῖος ἀποδίδει πρωταρχικὴν σημασίαν στὸν ὀπτικόν
ρόλον τῆς τονογραφίας καὶ συγχρόνως ἐπικαλεῖται ἐμφαντικὰ τὸ ἱστο-
ρικὸν ἐπιχείρημα. Λέω «ἀντιφάσκει» γιὰ τὸ νὰ στηρίξῃ τὸν συλλο-
γισμὸν στὴν εἰκονοστατικὴν δράσιν τῶν τόνων, ὑποβιάζει ἐκ τῶν πραγ-
μάτων τὸν ἱστορικὸν παράγοντα. Εἶναι ὀρθὸν νὰ δεχθῇ κανεὶς, ὡς πρὸς
τὴν ὀρθογραφίαν, ὅτι ἡ σαφήνεια τῆς ὀπτικῆς εἰκόνης βοηθεῖ ἀποφασι-
στικὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ νοήματος, πλην τούτου δὲν ἰσχύει γιὰ τὸν τονι-
σμὸν παρὰ ὅλως δευτερευόντως. Καὶ στίς δύο περιπτώσεις ἡ ὁποιαδὴ-
ποτε μεταβολὴ πλήττει τὸ ἱστορικὸν στοιχεῖον, ἀλλὰ στὴν πρώτη ὁ δε-
σμὸς τῆς ὀρθογραφίας μὲ τὴν ἐτυμολογίαν καταστρέφει τὸ νόημα στὸν
κυκεῶνα τῶν διαφορῶν «ἀπλοποιήσεων» (παράδειγμα ἡ τοῦ ἧτα τῶν
ρηματικῶν καταλήξεων, ποὺ γράφεται πλέον ἀδιακρίτως μὲ ἔψιλον
ἰῶτα, εἰς πείσμα διασκεδαστικῶν συγχύσεων τοῦ τύπου ζεῖ, τὸ ὁποῖον
ὡς γνωστὸν σημαίνει «βράζει», καὶ ζῆ, τὸ ὁποῖον σημαίνει «βρίσκεται
ἐν ζωῇ»), ἐνῶ στὴν δευτέρῃ ἡ ἀπώλεια τοῦ ἀρχικοῦ ἡχορρυθμικοῦ
προορισμοῦ κάνει περίπου ἀδιάφορον γιὰ τὸ νόημα τῆς λέξεως τὴν μο-
νοτονικὴν συρρίκνωσιν τῆς τονογραφίας. Συνδεόμενοι μὲ τὸ ὀπτικόν μέ-
ρος τῶν λέξεων καὶ ὅχι μὲ τὴν προφορὰν τῶν συλλαβῶν, οἱ τόνοι ἐξαρ-
τῶνται ἀπὸ τὸ ἐκάστοτε τονογραφικὸν ἔθος καὶ τροπολογοῦνται μαζὶ
του, ὅπως συνέβη στὴν περίπτωσιν τῆς βαρείας. Ἄν καὶ προφέρεται
πάντα ἡ βαρεῖα στὴν γλῶσσαν μας, ἡ ἡχητικὴ τῆς ἐκδήλωσιν ἔχει μιὰ
λεπτότητα δυσδιάκριτην στὴν ρύμην τοῦ καθημερινοῦ λόγου, ὁπότε θεω-
ρήθηκε σημεῖον διακοσμητικόν καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἀνέτως καταργήθηκε
γιὰ τὸν δὲν διέθετε τὴν ὀρθογραφικὴν αἴγλην τῆς ὀξεύσεως καὶ τῆς περισπω-
μένης. Ἡ σημασία λοιπὸν τοῦ παραδεδομένου τονικοῦ συστήματος εἶ-
ναι κατ’ ἐξοχὴν ἱστορικὴ καὶ δὲν ἔχει νόημα νὰ τὸ συντηροῦμε τυπο-
λατρικά, ἀφ’ ἧς στιγμῆς μάλιστα ἀποτελεῖ κι αὐτὸ προϊόν σειρᾶς τρο-
ποποιήσεων (τροποποιήσεων οἱ ὁποῖες ὁμως ἀφοροῦσαν τὸν τρόπον
τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ὅχι αὐτὴν ταύτην τὴν χρῆσιν πνευμάτων καὶ τόνων),
ἀλλὰ νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν πνευματικὴν του διάστασιν, νὰ συνειδητο-
ποιήσουμε δηλαδὴ ὅτι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πολυτονικόν, ποὺ διατηρεῖ
ἔστω μνημονικὰ τὴν ποιητικότητά (ὁ τόνος ὡς διορισμὸς τοῦ συλλαβι-
κοῦ χρόνου ἀφορᾷ τὴν φράσιν καὶ τὴν συναρμολογεῖ σὰν μιὰ λέξιν ρυθ-
μικὴν), τὸ μονοτονικὸν ἐξαφανίζει κάθε ἔχνος μουσικῆς ἐτυμολογίας τῆς
ἐλληνικῆς φωνῆς, γιὰ νὰ περιορισθῇ καὶ νὰ μᾶς περιορίσῃ στὴν νοημα-
τοδοσίαν (ὁ τόνος ὡς συλλαβικὴ ἐπίτασις ἀφορᾷ τὴν λέξιν καὶ τὴν ἀφί-
ζει ἀποκλειστικὰ ὡς χώρον νοήματος).

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Ποιά εἶναι ἡ σχέση ὀρθογραφίας καὶ τονογραφίας; Ἡ ὀρθογραφία
ἀναδεικνύει τὴν σημασίαν τῆς λέξεως διὰ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λειτουρ-
γίας τῆς στὴν πρότασιν ἡ τονογραφία σχηματοποιεῖ τὴν ἀκουστικὴν εἰ-
κόνα τῆς λέξεως καὶ κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον μετέχει ἐνεργᾶ στὴν σύστα-

καὶ τὴν μετάδοση τοῦ νοήματος. Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἔγραφαν τόνους ἐ-
δὴ τοὺς ἐπρόφεραν, ἀργότερα ὅμως χρειάστηκε νὰ τοὺς σημειώ-
ν γιατί με τὴν ἐκλειψη τῆς ποιητικῆς προσωδίας ἡ φωνητικὴ γραφὴ
ν ἀδύνατο νὰ παίξῃ τὸν ρόλο τῆς: ἔπρεπε ἡ χαμένη προφορὰ νὰ
μειωθῇ. Μὲ τοὺς τόνους διασώθηκε ἡ συνθετικὴ ὑφὴ τῆς γλώσσας
τοῦτο φαίνεται ὅταν κανεὶς διαβάσῃ μονοτονισμένο ἢ ἀτονικὸ ἀρ-
ο κείμενο. Θὰ συναντήσῃ ἐμπόδια σὲ κάθε στοιχεῖο τοῦ λόγου ποὺ
ατανόησή του δὲν ὑπηρετεῖται ἀπὸ τὴν ἐρμηνεία ἢ τὰ συμφραζόμε-
Νὰ προσθέσω ὅτι στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα ἡ ἔκφραση μένει καθ' ἐ-
τὴν ἀλλότρια πρὸς τὰ ὅποια συμφραζόμενα ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἀνα-
ύεται στὰ μόρια; Τότε ποὺ ἡ γραφὴ ἦταν κεφαλαιογράμματα καὶ τὸ
βασμα γινόταν μεγάλωφωνα δὲν ὑφίστατο ζήτημα γιατί ἐπρόφεραν
ς τόνους: ὅταν ἔσβησε ἡ ἀρχαία προφορὰ καὶ ἡ ἀνάγνωση ἔγινε
πληρὴ (πρώτη μαρτυρία σιωπηρᾶς ἀναγνώσεως βρίσκουμε, ἀπ' ὅσο
ω, στὶς *Ἐξομολογήσεις* τοῦ Αὐγουστίνου), οἱ τόνοι μετεβλήθησαν
στοιχεῖο ἀπαραίτητο γιὰ τὴν προσπέλαση τῶν κειμένων. Ἀτονικὴ
ιονοτονικὴ ἢ ἑλληνικὴ καταδικάζεται σὲ ἀναλυτικὸτητα, ποὺ με-
σειρά τῆς θεραπεύει τὴν σχηματικὴ σκέψη καὶ τὸν τεχνικὸ πολιτι-
ό, ὁδηγεῖ δὲ ἀναπόφευκτα σὲ ἱστορικὴ ἀφασία. Τὸ κλασικὸ πιά πα-
δειγμα «ελικόπτερο τραυμάτισε κηπουρο εφοπλιστὴ» ἀποδεικνύει
λόγου τὸ ἀληθές. Ἡ συνθετικὴ ἐνεργεία καθαρεύουσα δομὴ τῆς
τάσεως, δημιουργεῖ σοβαρὸ πρόβλημα κατανόησεως στὴν μονο-
ικὴ δημοτικὴ καταγραφὴ τῆς διότι ἡ γενικὴ πτώση με τὴν ἀναρρη
ἄτονη ἔκφορὰ δὲν διακρίνεται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο θὰ ἀπεφεύγετο ἐ-
εἶχαμε τὴν φράση «τραυμάτισε τὸν κηπουρο ἐνός εφοπλιστῆ». Ἀ-
ὺς (ἀπλῶς;) θὰ παραμένουμε στὰ ὅρια τῆς ἀναλυτικῆς ἐκφράσεως,
ι πλαίσια δηλαδὴ μιᾶς σηματοδοτικῆς.

στὶς γλώσσες σὰν τὴν δική μας με ἱστορία μακρά, ἡ ὁποία φορτίζει
λόγημα τῶν λέξεων, κάθε μεταβολὴ ἀπερίσκεπτη στὸν τύπο τοῦ γρα-
ῶ λόγου εἶναι τραυματικὴ διότι μειώνει τὴν πολυφωνία καὶ τὴν ποι-
κότητα. Ἡ τονογραφία ἐνσαρκώνει τὸ παρελθὸν τῆς γλώσσας καὶ
αὐτὴ τὴν ἐννοία ἀφορᾷ ἀμέσως τὸ παρόν τῆς. Ὁ ἐπικριτὴς τοῦ μο-
ονικὸ ὀφείλει ἐπομένως νὰ ὑπερμαχῇ τοῦ παραδεδομένου τονικοῦ
ὀρθογραφικοῦ συστήματος καὶ νὰ ἀπορρίπτῃ ὅλες τὶς αὐθαίρετες,
ἰσυνειδησίᾳ τοῦ τονικοῦ φαινομένου ἐπιγενόμενες «ἀπλοποιήσεις»
τὰ ποῖα λογικὴ ὀρίζουμε τὸ ἄλφα στὸ γλῶσσα μακρὸ καὶ κατὰ
ἂ τὸ διατηροῦμε βραχὺ στὸ *πῆγα*), ἂν θέλῃ νὰ εἶναι συνεπὴς καὶ
πτός. Ὄφειλε ἀκόμη νὰ κατανόησῃ πὼς ἡ ἀρχέγονη μουσικορρυθ-
ἡ διάσταση τῆς γλώσσας μας, ποὺ μνημειώνεται στοὺς τόνους καὶ
πνεύματα, ἐπηρεάζει ἔμμεσα τὴν λειτουργία τῆς σύνολης ἐκφράσε-
καὶ πὼς κατὰ συνέπεια στὴν τονικὴ «ἀπλοποίηση» χορδίζεται μοι-
α παραφωνία. Ἐξ οὗ ἡ ἀνάγκη διατηρήσεως τῶν τριῶν κλίσεων,
με τὴν ποικιλία τῶν πτώσεων (τῆς φωνῆς) συντηροῦν ἐπὶ ἄλλου ἐ-
έδου τὴν γλωσσικὴ ἡχορρυθμία. Μετατρέποντας, αἰφνης, τὰ θηλυ-
τριτόκλιτα σὲ πρωτόκλιτα στὴν γενικὴ ἐνικοῦ, κερδίζω ἴσως σὲ
σοδευτισμό», ὁ λόγος μου ὅμως χάνει σὲ εὐφωνία καὶ πλαστικότη-
ἀκόμη καὶ ἂν πρόκειται γιὰ δισύλλαβα, τὰ ὅποια με τὴν συντομία
ς ἀμβλύνουν τὴν ὀξύτητα τῆς παρατονισμένης πρωτοκλίτου κατα-
εως. Ἐξ οὗ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ μονοτονικοῦ συστήματος ἀπὸ τὸ ἀ-
ικό. Μὲ ἀτονικὸ προφέρω ἀδιακρίτως τοῦ *συνέδριου* ἢ τοῦ *συνε-*
ν ἀλλὰ ἔχει ζωτικὴ σημασία γιὰ τὸ ἦθος τῆς γλώσσας τί ἀπὸ τὰ
θὰ πῶ. Ἄν ὅμως τὸ μονοτονικὸ διασώζῃ τὴν συλλαβικὴ ἐπίταση,
σώζει τὴν ἀκεραιότητα τῆς φράσεως ὡς ἐνότητος σημαντικῆς καὶ
ὲν περισσότερο δὲν τὴν προάγει. Ὁ συνθετικὸς λόγος δὲν ἔχει μόνο

ἀπαιτήσεις σηματοδοτήσεως, ἔχει κυρίως ἀπαιτήσεις δημιουργίας καὶ
μεταδόσεως σημασιῶν. Ἡ κωδικὴ ἐνέργεια τοῦ σήματος ἀποκλείει
κάθε ποιητικὴ πνοή.

ΑΠΟ ΤΟ ΗΘΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ

Θὰ πρέπη νὰ τὸ πῶ χωρὶς περιστροφές. Ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως οἱ
τόνοι ἔχουν τὴν ἴδια σημασία με τὶς κολῶνες τοῦ Παρθενῶνα, με τὰ
ἀρχαῖα ἀγάλματα ποὺ ἀναζητοῦμε μανιωδῶς καὶ ἂν δὲν καπηλευώμα-
στε πληρώνουμε ἀδρὰ γιὰ νὰ τὰ φυλάμε στὰ μουσεῖα μας, ἐνῶ θὰ ἦταν
ἀπείρως «ὠφελιμώτερο» νὰ ἰδρύαμε με αὐτὰ τὰ ποσὰ νοσοκομεῖα. Ὁ-
μως τὰ θέλουμε καὶ τὰ διατηροῦμε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ διότι ἀκτινο-
βολοῦν ἓνα πνεῦμα ζωῆς ποὺ μεταρσιώνει τὸ εὐτελές παρόν μας. Αὐτὰ
τὰ οὐτιδανὰ σημεῖα εἶναι κόσμος ὁλόκληρος καὶ κατὰ κανένα τρόπο
διακοσμητικὰ «μπιχλιμπίδια», κόσμος ὁ ὁποῖος ἀντὶ νὰ ἀπορριφθῇ ἀ-
συλλόγιστα, πρέπει νὰ συντηρῆται πάση θυσίᾳ ὄχι γιὰ νὰ μεταδίδεται
μηχανικὰ ὑπὸ μορφὴν γραμματικῶν κανόνων ἀλλὰ γιὰ νὰ παραδίδῃ
ἀπὸ γεννὰ σὲ γεννὰ τὸ μυστικὸ τῆς ἐθνικῆς μας φωνῆς. Ἐννοῶ τὴν
μουσικορρυθμικὴ τῆς διάστασης, ἡ ὁποία ἀφ' ἧς στιγμῆς ὑπάρχει γηγε-
νῆς, μᾶς βαθαίνει με τὴν παρουσία τῆς σὲ αὐτεπίγνωση καὶ μᾶς διδά-
σκει νὰ μὴν ξεπερνοῦμε τὰ ὅρια τῶν δυνατοτήτων καὶ τοῦ ἥθους τῆς
γλώσσας μας. Ἡ νεοελληνικὴ ἔκφραση ἔχει νὰ ὠφεληθῇ πολλαπλὰ ἀ-
πὸ τέτοια συνειδητοποίηση διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ
ἀντιμετωπίσῃ εὐθέως τὰ ἀδιέξοδα ὅπου τὴν ἔσπρωξε ἡ ἰδιοφυῆς ἀσυ-
νειδησία τοῦ Σολωμοῦ, ὁ ὁποῖος γιὰ νὰ πλάσῃ μορφές κατὰ τὰ ἐσπέ-
ρια πρότυπα, χρησιμοποίησε ἓνα λόγο ποὺ τὶς ἀθετοῦσε.

Τὸ ζήτημα τῶν τόνων εἶναι ἀξεχώριστο ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς γλώσ-
σας ἀλλὰ μόνο ἂν συσχετισθῇ με τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν παράδοσή
μας νοιώθουμε τὸ ἀληθινὸ τοῦ μέγεθος. Ἡ τονικὴ ἀλλαγὴ συνδέεται
με τὴν κατάργηση τῶν Ἀρχαίων στὸ Γυμνάσιο, ἐντάσσεται δὲ στὸ
πλαῖσιο τῆς πολυφωνικῆς μεταρρυθμίσεως, ποὺ ἄρχισε τὸ 1976 καὶ συ-
νεχίζεται μέχρι σήμερα. Ἐὰν δὲν εἶχε προηγηθῇ ἡ κατάργηση τοῦ μα-
θήματος τῶν Ἀρχαίων, γιὰ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ ἔδαφος ὑπονομεύοντας τὸ
ἱστορικὸ θεμέλιο τῆς γλώσσας καὶ τὴν θέση τῆς παραδόσεως στὴν
παιδεία μας, ἡ καθιερωμένη τονογραφία θὰ ἔμενε ἀκλόνητη. Τα παι-
διὰ θὰ μαθαίνουν στὸ ἐξῆς ὄχι μόνο φτωχὰ ἑλληνικὰ καὶ κακόχυμα, ὄ-
χι μόνο βαθμηδὸν ὁ λόγος τους θὰ ὀδηγηθῇ σὲ σημασιολογικὴ πτώχευ-
ση, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον θὰ σκοτισθῇ στὶς συνειδήσεις τους τὸ πραγματικὸ
γλωσσικὸ μας πρόβλημα. Καὶ τὸ πραγματικὸ γλωσσικὸ μας πρόβλη-
μα δὲν εἶναι ἡ ἐπίμονη προσήλωση στὰ παραδεδομένα —τόσο ἡ λογία
ἐκφραση ὅσο καὶ ἡ τονογραφία συνδυάστηκαν με πνευματικὰ ἔργα ὑ-
ψηλοτάτης περιωπῆς—, εἶναι ἡ παρέκκλιση ἀπὸ τὸ ἦθος τῆς δημιουρ-
γίας καὶ ἡ προσχώρηση διὰ τῶν «ἀπλουστεύσεων» στὴν ἀήθεια τῆς τε-
χνικῆς. Γιατὶ ἀπόρριψη τῆς παραδόσεως δὲν σημαίνει λήθη τοῦ ἱστορι-
κοῦ παρελθόντος —ποτὲ δὲν ξέραμε γιὰ τὸ παρελθὸν ὅσα ξέρουμε
στὴν ἀντιπαραδοσιακὴ ἐποχὴ μας—, σημαίνει ἀπόρριψη ὀρισμένης
μοναδικῆς του προσφορᾶς, ποὺ διεδραμάτιζε ρόλο συνδετικοῦ ἱστοῦ
καὶ ὀδηγητικοῦ νήματος, μεταφερόμενη σὰν ἐθνικὸς θησαυρὸς ἀδα-
πάνητος ἀπὸ γεννὰ σὲ γεννὰ. Ὡς κατὰ χρόνον ἀπεριόριστη καίτοι κα-
τὰ χώρον περιορισμένη, ἡ παράδοση ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένη καθο-
λικῆς περιχωρήσεως ζώντων καὶ τεθνεώτων. Στὴν περιχώρηση τούτη,
ποὺ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐγνώρισε ἀνέκαθεν ὡς λόγο κοινὸ καὶ ὁμιλία
προσώπων, οἱ ζωντανοὶ με τὴν ἰδιοτελείᾳ τους ξεχωρίζουν ποιητικὰ
καὶ οἱ νεκροὶ με τὴν ἀνιδιοτελείᾳ τους τοὺς ἐνώνουν. □



Ελγίνεια



Ελγίνεια μάρμαρα: να μας επιστραφούν ποιος θα μπορούσε να διανοηθεί —να τολμήσει να πει— να τα κρατήσουν. Η υπουργός Πολιτισμού κ. Μ. Μερκούρη ανακίνησε το θέμα, για πρώτη φορά, στο Συνέδριο της Ύδρας, το περασμένο καλοκαίρι. Και επιμένει. Αλλά, γιατί μόνο τα Ελγίνεια μάρμαρα; Θα έπρεπε, αναλογικά, να συλλογιστούμε και όλα τα υπόλοιπα δημιουργήματα του ελληνικού πολιτισμού που «παραδέρνουν» σε διάφορα μουσεία ανά τον κόσμο: στο Λούβρο, στο Μόναχο, στη Ν. Υόρκη και σε τόσα άλλα... Κι αν μας πουν πως τα Ελγίνεια αποτελούν απόσπασμα από ένα σύνολο, γιατί τότε θα πρέπει να συζητήσουμε επί πολύ για να μπορέσουμε να ορίσουμε τα όρια του μέρους από το όλο.

Μήπως, όμως, θα έπρεπε πιο πριν να σκεφτούμε τα μνημεία του πολιτισμού μας που διαβρώνονται και πάσχουν σ' όλη την Ελλάδα;

Γιατί το ζήτημα δεν είναι πού και πώς σκορποχώρησαν τα υλικά μέρη του πολιτισμού μας ανά τον κόσμο, ούτε πώς και πότε θα περιμαζεύουμε τα κομμάτια του, αλλά με ποιό τρόπο ακόμη και σήμερα αντιλαμβανόμαστε την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Ο πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας ζητά εδώ και χρόνια την καθιέρωση διεξαγωγής των Ολυμπιακών αγώνων στη γενέτειρά τους. Η υπουργός Πολιτισμού, τώρα, ζητά την επιστροφή των Ελγίνειων μαρμάρων.

Η Ελλάδα, λοιπόν, ως παρελθόν, δεν είναι παρά Ολυμπιακή ιδέα και Παρθενώνας; Και σε τι διαφέρει αυτή η αρχαιοκεντρική αντίληψη, ενισχυμένη μάλιστα από τα «μεγάλα» και τουριστικά ατού της σύγχρονης Ελλάδας, από την παλαιά εκείνη αρχαιοπληξία και αρχαιολατρεία; Και σε τι διαφοροποιείται το σημερινό ιδεολογικό περίβλημα του ΥΠΠΕ από την κλασική παρελθοντολογία; Δεν το διακρίνουμε. «Τ' αγάλματα είναι στο μουσείο», λέει ο ποιητής και ο πολιτισμός στο ψυγείο, τολμούμε να συμπληρώσουμε.

Και χωρίς πρόθεση να μειώσουμε τις όποιες προσπάθειες, είμαστε αναγκασμένοι να παραδεχτούμε πως και σήμερα ακόμη είμαστε ανεπαρκείς στη συντήρηση και διατήρηση, αλλά κυρίως στη μελέτη και έρευνα του «πολιτισμού» που βρίσκεται στα χέρια μας. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία, έντονα διασπασμένη, εκτελεί συχνότερα το αναγκαίο μεν, αλλά —φευ— περιοριστικό γι' αυτήν έργο του χωροφύλακα των μνημείων ή ανασκαφών. Αλλού γκρεμίζεται μια πολεμίστρα ενός κάστρου και το υπουργείο Πολιτισμού ζητά την βοήθεια του υπουργείου Εθνικής Αμύνης, αλλού γραφειοκρατικά εμπόδια αναστέλλουν οποιαδήποτε μορφή έρευνας, αλλού μνημεία «λιώνουν» καθημερινά απ' την εγκατάλειψη κι αλλού δεν υπάρχει ούτε ένας φύλακας για να τα προστατεύσει απ' τα κονσερβοκούτια και τις μικροαποσπάσεις για τη «διακόσμηση» των σπιτιών ή για την ενίσχυση των αρχαιοκαπήλων...

Μέσα σ' αυτό το πραγματικό πλαίσιο, η πολιτική του ΥΠΠΕ είναι δυσδιάκριτη έως αόρατη... Η πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου σχετίζεται όχι μόνο με τη διαχρονική του αντιμετώπιση, αλλά και τη διεθνική του. Γιατί τότε που ανήκουν τα φράγκικα κάστρα ή τα μουσουλμάνικα τζαμιά και τουρκόσπιτα, αν όχι σ' αυτή την πανσπερμία πολιτιστικών επιρροών με την οποία η ιστορική μοίρα του τόπου είναι συνδεδεμένη;

Ζητήματα που σχετίζονται με την «ιδιοκτησία» του πολιτισμού, πάντως, μας απασχολούν και θα επανέλθουμε. Ας επανέλθει, όμως, και το ΥΠΠΕ σε μια επανεξέταση του όλου θέματος.

● Τεχνικοί λόγοι υποχρεώνουν τη γκαλερί «Μπερνιέ» σε αναβολή των εγκαίνιων της έκθεσης των αμερικανών ζωγράφων *Carroll Dunham* και *Terry Winters*. Τελικά η έκθεση θ' αρχίσει στις 18 Απριλίου, στις 8 το βράδυ (Γκαλερί «Μπερνιέ», Μαρασλή 51).

● Ως τις 16 Απριλίου μπορούμε να δούμε την ευαίσθητη ζωγραφική της **Μαρίας Κοκκίνου** που εκθέτει στην *Ομάδα Τέχνης 4+* (Αγ. Μελετίου 60, 2ος ορ.) κάθε μέρα, εκτός Κυριακής, 6-9 το βράδυ και την Τρίτη 10.30-1.30 το πρωί.

Παράλληλα, η *Ομάδα Τέχνης 4+* οργανώνει διάλεξη-συζήτηση που θα πραγματοποιηθεί στις 8 Απριλίου, 8 το βράδυ. Θα μιλήσει η **Αίλα Μαραγκού** με θέμα «Κυκλαδική μαρμαρογλυπτική την 3π.Χ.-χίλ.».

● Η «Πνευματική Εστία Νικαίας» με τον 3ο «πνευματικό μήνα», συνεχίζει μια πραγματικά ωραία πρωτοβουλία, παρουσιάζοντας και φέτος πρόσωπα και θέματα λογοτεχνίας, μουσικής, κινηματογράφου και εικαστικών τεχνών. Έχουν πραγματοποιηθεί ήδη σειρά από εκδηλώσεις και το πρόγραμμα του Απριλίου είναι το ακόλουθο:
Δευτέρα, 4: Ροκ μουσική - Γιάννης Πετρίδης. Τετάρτη, 13: Ταινίες σούπερ 8 - Αντώνης Μοσχοβάκης. Δευτέρα, 18: Κοκκινιά και λαϊκό τραγούδι - Κώστας Χατζηδουλής. Τετάρτη, 20: Η πεζογράφος Τατιάνα Μιλιέξ - Θάνος Κωσταβάρας. Δευτέρα, 24: Τα προβλήματα του κινηματογράφου και η αντιμετώπισή τους από την πολιτεία - Μάνος Ζαχαρίας, διευθυντής κινηματογράφου ΥΠΠΕ.

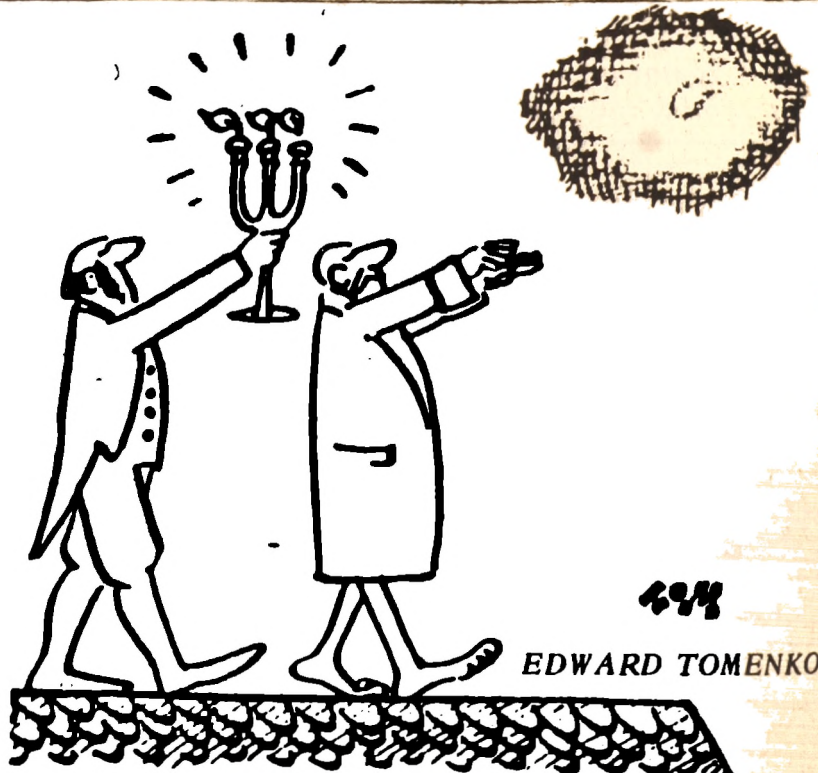
Οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στην αίθουσα της ΠΕΝ, Κύπρου 9,

Νίκαια, στις 8 το βράδυ.

● Η Κινηματογραφική Λέσχη Γιαννίνων, τμήμα του «Οργανισμού Ηπειρωτικού Θεάτρου», λειτουργεί ήδη για τρία χρόνια με προβολές κάθε Δευτέρα στην αίθουσα του «Καμπέρειου Ιδρύματος». Τον Απρίλη το πρόγραμμα περιλαμβάνει τις ταινίες: *Ο κλέψας του κλέψαντος*, του Μάριο Μονιτσέλι, *Σολάρις*, του Αντρέι Ταρκόφσκι, *Η Γη*, του Αιγύπτιου Γιουσέφ Σαχίν και *Οι επιζήσαντες*, του Κουβανέζου Τόμας Αλέα.

● Αφιερωμένο στη γενιά των μπήτνικ το τχ. 64 του περιοδικού «διαβάζω» περιλαμβάνει συναγωγή άρθρων, σε μετάφραση της Άννας Πετρίδου, από το «Magazine Littéraire» αλλά και μια ενδιαφέρουσα συνέντευξη με την Καίη Τσιτσέλη.

● Το Ισπανικό Λατινοαμερικάνικο Πνευματικό Κέντρο *al andar* (Χαρ. Τρικούπη 170 Α) διοργανώνει έκθεση, στην οποία παρουσιάζονται δύο όψεις της πολιτιστικής έκφρασης της Κουβας του σήμερα. Ο νέος τοπιογράφος **Τόμας Σάνσεξ**, στα πλαίσια μιας περιοδείας του στην Ευρώπη, θα δείξει και στην Αθήνα την πρωτότυπη δουλειά του στην πλαστική αναζήτηση. Στον τομέα του βιβλίου και των εκδόσεων το κοινό θα μπορέσει να ενημερωθεί, βλέποντας περισσότερα από 200 χαρακτηριστικά δείγματα. Την πρωτοβουλία για την οργάνωση της έκθεσης ζωγραφικής και βιβλίου στην Ελλάδα είχε η Κουβανέζικη πρεσβεία σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού. Η έκθεση θα είναι ανοικτή από την Τρίτη 5 Απριλίου μέχρι τις 13 του ίδιου μήνα κάθε μέρα από τις 10-1 το πρωί και 6-9 το βράδυ, εκτός από το Σάββατο απόγευμα και την Κυριακή.



EDWARD TOMENKO

Ο μικρός πατέρας των κοριτσιών

Πόπη Γερονυμάκη

Ιεράσαμε ένα κανάλι πιο στε-
 απ' του Ευρίπου, ένα μαύρο
 νάλι και μετά το πλοίο ανέκο-
 ταχύτητα και μπήκαμε στον
 ιο. Τι έχω να θυμηθώ εγώ; Σ'
 το ταξίδι έβρεχε κι είμαι σί-
 ρος πως άκουγα τη φωνή της
 υτότοκης κόρης μου να βοά.
 θιά μεσάνυχτα αποβιβαστή-
 ιε και σαν ανδράποδα πηδού-
 ιε τα βράχια από βασάλτη, α-
 ιηκώναμε τα βρεμένα παλτά
 , σκοτάδι κι ερημιά, ούτε έ-
 ιφανός απ' το φυλάκιο του τε-
 ιη, κόσμε-κόσμε τι έχω να θυ-
 λώ εγώ ένας μικρός πατέρας.
 έρχουν αλήθεια υγρά δέρμα-
 πράσινα όντα από σκέτο ένα
 μμα που παραμονεύει και λέ-
 νυχτερινής θύελλας, δεν ξέ-
 δεν καταλάβαινα αν ήμουν α
 ή μέσα στην κοιλία του κή-
 ς σαν άλλος Ιωνάς, τίποτα
 ξεχώριζες, έφταναν στην α-
 μου οι αλλαλαγμοί των χα-
 ηδων, φορτωμένοι μετάλλι-
 αποσκευές προσέκρουαν ο έ-
 πάνω στον άλλον, ύστερα
 ισαν να βουλιάζουν με τα χέ-
 τους υψωμένα στον ουρανό,
 ερα ήρθε ομίχλη, οι φωνές α-
 άτισαν, το ξημέρωμα θαλα-
 όλοι διερμηνείς με γούνες εμ-
 ιστηκαν σε κάθε χαμηλό λό-
 οδηγηθήκαμε έφιπποι στον
 ορισμό μας.

ημερώνει στο Λαύριο ίσως,
 ; ράγες ανύπαρκτων βαγο-
 /, στα περιστύλια των επαύ-
 νενώ έξω απ' το κατώφλι του
 ταπεινού οικήματος ένα προ-
 τικό κοριτσάκι κοιτάζει τι
 πει στο χώμα, κοιτάζει τις
 ες σαν την πρόληψη μεσ' την
 ληψη, δες το ταξίδι κατά
 μου λέει εμένα που είμαι α-
 ντι και μένω σε μια βίλα μ' ι-
 ιτητο παγωμένο κοιμητήριο,
 ε τόσο διαβάτες περαστικοί
 κλέβουν λαμπάδες. Πού ει-
 οι κόρες σου, με ρωτάει το
 ιτσάκι κόσμε-κόσμε όποιος
 τα 'χει όλα δε σημαίνει πως
 μπορεί να 'χει τίποτα, έχω
 ένες κόρες όπως άλλοι χαμέ-
 πατρίδες ή ακόμα κι αυτό. Η
 ότερη καταστρατηγούσε γι-
 ταιές γυναίκες αθεόφοβες
 ις φρύδια κι η μεγαλύτερη
 απάτησε τους νόμους. Η με-
 ι μου κόρη έγκαιρα προσπά-
 : να παραιτηθεί και να γλιτώ-
 έναν άτυχο κυνηγό κι εμένα
 κύναιδο πατέρα τους.

ρέπει μάλλον να 'μαι παρά-
 ρς ο μισός, κάπου πέρα απ'
 ζανκούβερ σ' ακατοίκητη πε-
 ρή, βρέθηκα νύχτα πάλι πριν
 να, καθόμουνα με τη μεγα-
 ρη κόρη μου την έμπιστη,
 αγαπημένη, έξω από μια ξύ-
 | παράγκα στο σκαλοπατάκι.
 πόδια μου κρέμονταν μέσα
 νερά του βρώμικου ποταμού,
 ναγε ο πόταμός. Τόσο μαύ-
 διέφευγε. Τόσο μiasμένος α-

νεξίχνιαστος μικροπρεπής ανεξήγητος ώστε εκεί κόλλησα έκτοτε. Και με τον ποταμό σαν έμψυχο σκάφος και τον εαυτό μου μικρή άκαρδη καμπίνα περιηγήθηκα στέππες από νερά «και πολλών τα ήθη καθώς και πόλεις γνώρισα» κατά Οράτιον. Α κόρες μου περιπλανώμενες μαζί μου και χώρια μου στα προαύλια του έρωτα. Ούτε χιλιοστό απ' όσο σκοτάδι μας περιστοιχίζει δεν μπορέσαμε να λησμονήσουμε μέσω του έρωτα. Μακριά, πόσο μακριά το οικογενειακό μας σπίτι ευωδίαζε ύπατη αρμοστεία χαμένο στα κίτρα. Ποιοί είναι οι λόγοι που με οδηγούν να σκέφτομαι συνεχώς τη μεγαλύτερη; Αυτήν που ξέχασαν οι άλλες δύο, την είχαν ξεχάσει κι όλες πριν να γίνει άφαντη. Μόνο εμένα δε μου βγαίνει ποτέ απ' το μυαλό. Ζήλευε τα μικρότερα αδέρφια της, ζήλευε κι οι πόνοι της ήταν αβάσταχτοι, κανείς δε φαντάζεται. Το 1958 αυτή η ίδια η πρωτότοκη, ζώντας σε μια Ευρώπη κακοφωτισμένη, ψιθυριστή σαν κατεχόμενη σκώτωσε τη σύζυγο του φίλου της, την ξέκανε κι αμέσως μετά κατευθύνθηκε στο δωμάτιο με την κούνια, μωρό μου, είπε και το ρόπαλό της ήταν θαλάσσιο κύμα ενώ το κεφάλι του βρέφους τιποτένιος κυματοθραύστης από σπόγγο γιάλινο, κερί γιάλινο, πού να ξέρω. Συμφύρθηκαν αυτό είναι όλο. Αλληλοχάθηκαν αυτό είναι όλο. Τι ζητάτε; Ένα μωρό σαν βατραχάκι κυλιόταν στα χιόνια, στον ουρανό. Αυτήν την έσπρωξαν και την κλειδώσαν μέσα στο σωφρωνιστήριο για γριές γυναίκες, πολύ γριές, άσκημες φιλήδονες, αμαρτωλές, έκφυλες. Ήταν τόσο αποκρουστικές που τι ασέλγεια μπορούσαν ποτέ να διαπράξουν; Τέλος την πέθαναν την κόρη μου με λυπητερά τραγούδια από άρπα. Το κοριτσάκι στο Λαύριο έκλεισε τότε τα όχτώ του χρόνια. Ξημέρωνε σε αρχαιοπρεπή σπίτια με κεραμίδια, βράδιαζε σε τούβλινα εργοστάσια χτισμένα στις λάσπες, ένα ταχυδρομικό τραίνο θα κατέβαινε μέχρι τις αποθήκες της προβλήτας μισοκρυμμένο από βάγια και καλάμια, τον ζήλευε η κόρη σου το φίλο της, αόρητα ζήλευε την ευτυχία του με την οικογένειά του, μου είπε το κοριτσάκι. Βγήκα κι εγώ στον εξώστη της βίλας.

Γιατί να μη γνωρίζεις την αλήθεια, της λέω. Εκεί ζεις εσύ μικρή πατέρα κι όλο φαντάζεσαι, μου απαντάει σκεπτική. Όμως η μεγάλη μου κόρη μετάλαβε τη μετάληψη της αλήθειας της και συχωρέθηκε σαν άγγελος, δεν το ξέρεις; Κι η αλήθεια ήταν απίστευτη όσο κι η αδικία που της γινόταν. Ήταν μια άδικη μάνα η μάνα του μαωρού δηλαδή η γυναίκα του φίλου της. Αφοσιώθηκε

στο μωρό που γέννησε λες κι η δική μου κόρη δεν υπήρχε. Σα να μην υπήρχε. Ανήκουστο! Την παραμελούσε τη δική μου πρωτότοκη κόρη, τι μονότονη ιστορία, απ' τη αρχή ήξερα εγώ το τέλος της και πως μεγαλωμένη διά της βίας σαν ενήλικη γυναίκα θα την πέθαιναν αυτήν που ζήλευε μόνο σα μικρό παιδί. Απόμεινε στο βυθό ένα άγνωστο δασύτριχο ζώακι ακέφαλο. Τόσο αταίριαστο στα γύρω χρώματα των κοραλιών. Όσο κι η αταίριαστη απομόνωση του παιδιού μου. Κύριε υιέ Δαυίδ, ως επιδερμίδα, ως αόρατο φως περιβάλλομαι την τελευταία άβυσσο, την εύκρατη εντούτοις άβυσσο. Δε θέλω να συνεχίσεις πια, είπε το προληπτικό κοριτσάκι, βλέπω τώρα και το δικό μου κακό ταξίδι κατά γης, θα φεύγω τους χειμώνες... Α κόρες μου δραπετές, αρρώστιες που ενδημείτε μέσα μου κι έπειτα ξεφεύγετε, κόρες μου φυγάδες, διαλείποντες πυρετοί, μια χάνεστε μια ανάβετε στα μάτια μου, πού οδεύετε τότε; Μαζί μου και χώρια μου περιπλανώμενος στα προαύλια, η νύχτα είναι όπως την ακούτε, γεμάτη κίονες παντού, γλιστράνε τα δάπεδα, οι λείες αψίδες, αυτό είναι μαρτύριο του γρανίτη, η έλλειψη προεξοχής μας αποκαρδιώνει, μας αποθαρρύνει, θα μας καταστρέψει σε τρελά ερμηονήσια. Κι ήταν αλήθεια εκείνο το κάτι που καταπονημένο έσπασε ξαφνικά και χύθηκε στο μυαλό μου, σας το 'χα ήδη επισημάνει. Κατάλαβα αμέσως και δια παντός το απύθμενο, το κατακλυσμιαίο της υπόθεσης. Μέσα σε μια τέτοια ζωή σαν υπόγεια στέρνα χαμογέλασα πικρά. Ο έρωτας μου παρουσιάστηκε αχρείος και πιο άχρηστος από ένα πέταλο λουλουδιού εν ειδει σωστικής σχεδίας σε ναυάγια που δεν τα βάζει ο νούς. Πιο αμελητέος απ' το ανάξιο αίμα μας που δε φύλαξε τη ζωή μας, αδειάζει η ζωή μας στάζοντας κατά θρόμβους. Ούτε μια πιθανή απ' το σκοτάδι μας δεν μπόρεσε να ξεδιαλύνει με φαιδρά γέλια ο έρωτας, καταλαβαίνετε... Κι εσείς κόρες μου πού βασιστήκατε. Είμαι ίσως παράλυτος ο μισός. Πρίν χρόνια κάπου πέρα απ' το Ντέρμπαν... Τι πρέπει να θυμάμαι εγώ από δω κι εμπρός; Αποβιάστηκα πρόσφατα σ' εκείνο το βροχερό λιμάνι και σέρνομαι τώρα βρεμένος προς το φυλάκιο. Αλλά ακόμα, ακόμα βοά απ' τη μεριά του καναλιού, απ' το μαύρο στόμιο η μεγάλη φωνή της κόρης μου, μικρέ μου πατέρα, λέει κατά κύματα ανέμου, φύγε μικρέ μου πατέρα και μη θυμάσαι τίποτα. Φύγε. Εγώ η κόρη σου έτσι έπρεπε να θριαμβέψω και θριάμβεψα γιατί δεν έπρεπε.

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΦΕΛΗΣ



ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ
ΜΑΡΚΕΣ

Μάτια γαλάξιου σκύλου

**ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ
ΜΑΡΚΕΣ**

Ἡ κηδεῖα τῆς Μεγάλης
Μάμα

XENPY MILLER

Ὁ καιρός τῶν δολοφόνων

ΣΟΥΖΑΝ ΣΟΝΤΑΓΚ

Ἡ αἰσθητική τῆς σιωπῆς

ПЕТЕР ХАНТКЕ

Ἀμέριμνη δυστυχία

ΓΚΥΓΙΩΜ ΑΠΟΛΛΙΝΑΙΡ

Οί κυδιστές Ζωγράφοι

ZAN ПІЕР БЕРНАН

Μύθος και σκέψης στήν

Ἀρχαία Ἑλλάδα

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ

Τά χρονικά τοῦ ψεύτη

ΛΩΡΕΝΣ ΦΕΡΛΙΝΓΚΕΤΤΙ

Ποιήματα

РАМП. ТАГКОР

Τό Μισόγεμο φεγγάρι

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

Η ΧΩΡΑ ΤΟΥ

ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Ἐπδόσεις ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9

'Αθήνα 143

τηλ. 3607744-3604793



Ὅταν κατέβουμε τὴ σκάλα, τί θὰ ποῦμε
στοὺς ἱσκιούς πού θὰ μᾶς ὑποδεχτοῦνε,
αὐστηροὶ γνώριμοι, ἀόριστοι φίλοι,
μ' ἓνα χαμόγελο στ' ἀνύπαρκτά τους χεῖλη;

Τουλάχιστον δωπέρα εἴμαστε μόνοι,
περνάει ἡ μέρα μας, ἡ ἄλλη ξημερώνει,
καὶ μὲς στὰ μάτια μας διατηροῦμε ἀκόμα
κάτι πὺ δίνει στὰ πράγματα χρῶμα.

Ἀλλὰ ἐκεῖ κάτου τί νὰ ποῦμε, ποῦ νὰ πᾶμε;
Ἀναγκαστικά ἓνας τὸν ἄλλο θὰ κοιτᾶμε,
μὲ κομμένα τὰ χέρια στοὺς ἀγκῶνες,
ἀσάλευτοι σὰν πρόσωπα σὲ εἰκόνες.

Ἄν ἔρθει κανεὶς τὴν πλάκα μας νὰ χτυπήσει,
θὰ φαντάζεται πὺς ἔχουμε ζήσει.
Ἄν πάρει ἓνα τριαντάφυλλο ἢ ἀφήσει χάμου,
τὸ τριαντάφυλλο θὰ 'ναι τῆς ἄμμου.

Κι ἂν ποτὲ στὰ νύχια μας ἀνασηκωθοῦμε,
τίς βίλες τοῦ Posilipo θὰ ἰδοῦμε,
Κύριε, Κύριε, καὶ τὸ τερραῖν τοῦ Παραδείσου
ὅπου θὰ παίζουν cricket οἱ ὀπαδοί Σου.

Κώστας Καρυωτάκης

Γ. ΑΡΑΓΗ: ΛΙΓΑ ΠΑΝΩ Σ' ΕΝΑ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΟ ΤΟΥ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ

Αν και το ποῖμα αὐτὸ ἀποτελεῖ μῖα ἐνότητᾳ, ὅπως συμβαίνει μ' ὅλα τὰ ποῖματα, θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ πῶ λίγα γιὰ τὸ τελευταῖο τοῦ τετράστιχο μονάχα. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο βέβαια το ξεχωρίζω, ἀλλὰ ἐξυπακούεται πὺς ὅ,τι ἀναφέρω παρακάτω προϋποθέτει τὸ τετράστιχο μέσα στο ποῖμα.

Δε θυμάμαι πότε πρωτοδιάβασα τὸ συγκεκριμένο ποῖμα τοῦ Καρυωτάκη, σίγουρα πρὶν ἀπὸ εἰκοσὶ χρόνια. Πάντως ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια, ὅταν τὸ διαβάζω, αἰσθάνομαι αἰφνιδισμένος ἀπὸ τὸ τελευταῖο τοῦ τετράστιχο. Δε νομίζω ὅτι μπορῶ νὰ περιγράψω με ἀκρίβεια τι μου συμβαίνει. Πρόκειται γιὰ μῖα στιγμιαία ἀντίδραση πὺ μόνο υστερόχρονα ἔχω ὡς ἓνα βαθμὸ τῆς δυνατότητᾳ, ἀφοῦ τὴν ἀνακαλέσω, νὰ πάρω θέση θεατῆ ἀπέναντί της. Ἀλλὰ καὶ πάλι εἶναι πολὺ δύσκολο, ἀν ὄχι ἀδύνατο, νὰ ἀναλυθεῖ ὡστε νὰ δοθεῖ με σαφήνεια ἡ υφῆ της. Ἀς δοκιμάσω ὅσο γίνεται.

Διαβάζοντας ἀκόμη μῖα φορὰ τὸ ποῖμα γνωρίζω ἤδη τὸ περιεχόμενό του. Γνωρίζω ἐπιπλέον τίς ἀντιδράσεις πὺ μου προκαλεῖ. Ὅταν λοιπὸν φτάνω στο τελευταῖο τοῦ τετράστιχο ἔχω ὑπόψη μου ὅ,τι ξεχωριστὸ ἐκφράζει. Ἀλλὰ τὰ πράγματα δε δικαιώνουν τὴ λογικὴ συνέχεια πὺ θὰ περιμένε κανεὶς, γιὰτὶ δεν εἶναι τόσο ἡ αἴσθησι μῖας ἐπανάληψης πὺ επικρατεῖ ὅσο ἡ αἴσθησι τοῦ αἰφνιδισμοῦ. Κάτι σαν μικρὴ δόσι ἐνέργειας, πὺ ἐκλύεται ἀπὸ τοὺς στίχους, με βρίσκει κάπου ἀπροετοίμαστο καὶ με ξαφνιαίνει. Εἶναι σαν ἓνα μικρὸ χτύπημα μέσα μου νὰ πᾶει νὰ με κάνει νὰ χάσω τὴν ἰσορροπία μου. Ὅ,τι ἤξερα γι' αὐτοὺς τοὺς στίχους ἐκλείπει στιγμιαία καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σα νὰ τοὺς διάβαζα τώρα πρώτη φορὰ. Ἡ διαδικασία αὐτὴ δε μου εἶναι ἀγνωστὴ, ἀλλὰ κάθε φορὰ ἀφήνει τὴν ἐντύπωση τῆς νέας. Νομίζω μάλιστα πὺς ἐνυπάρχει πάντοτε ἡ δυνατότητα τῆς διαφοροποίησης. Ὅταν τελικὰ διαβάσω τοὺς στίχους καὶ μείνει ὁ ἀπόηχος ἀπὸ τὸ σύντομο γεγονός, ἔχω τὸ περιθώριο νὰ συλλογιστῶ πάνω σ' αὐτό. Οἱ σκέψεις ὁμῶς δε προσδιορίζουν ἀμεσα τὸ γεγονός κι ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ μάλλον δεν ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία. Ἐτσι προτιμῶ νὰ διατυπώσω ἐδῶ ἓνα ἐρώτημα πὺ ἐπανερχεται συχνὰ κι ἔχει στενὴ σχέση με τὴν ἀντίδραση τοῦ αἰφνιδισμοῦ πὺ προανέφερα. Τὸ ἐξῆς. Πῶς, ἀπὸ ποιοὺς δρόμους, ἔφτασε κάποιος, ἓνας νεοέλληνας τῆς δεκαετίας τοῦ '20, νὰ ἐκφραστεῖ με τοὺς συγκεκριμένους στίχους τόσο ρηξικέλευθα ὡστε νὰ μᾶς αἰφνιδιάζει σήμερα ἐπαναληπτικά. Τὸ ἐρώτημα θὰ μπορούσε βέβαια νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ σ' ἄλλα κείμενα τοῦ Καρυωτάκη, καθὼς καὶ ἄλλων ποιητῶν. Αὐτὸ ὡστόσο δε μειώνει τὴν ἀξία τῶν στίχων ἀπὸ τοὺς οποιοὺς υπαγορεύτηκε.

Ἐχω τὴ γνώμη πὺς τὰ προηγούμενα συνδέονται ὡς ἓνα βαθμὸ με τὴν αἴσθησι τοῦ εἰρωνικοῦ χάσματος τὴν ὁποία υποβάλλει τὸ τετράστιχο γιὰ τὸ ὁποῖο μιλῶ. Ἀν καὶ ἡ αἴσθησι καθεαυτῇ δεν ἀναλύεται, τὸ σχετικὸ χάσμα εὐκόλα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ προσδιορίσει. Ἀπὸ τοὺς δύο πόλους του, τὸν ἓνα τὸν ἀποτελεῖ ὁ Κύριος με τοὺς ὀπαδοὺς του καὶ τὸν ἄλλο αὐτὸς πὺ μιλάει, ὁ ποιητῆς-μαζὶ με ἄλλους τῆς σειράς του. Μεταξὺ τοὺς χωρίζονται ἀπὸ λευκὸ, δηλαδὴ ἀποξενωτικὸ, διάστημα. Τὴν αἴσθησι τοῦ εἰρωνικοῦ χάσματος τὴν υποβάλλουν ἀρχικὰ οἱ δύο πρώτοι στίχοι, «Κι ἂν ποτὲ στὰ νύχια μᾶς ἀνασηκωθοῦμε... θὰ ἰδοῦμε», καὶ τὴν ὁλοκληρώνουν οἱ δύο ἐπόμενοι. Γιὰ τὸν ποιητῆ φαίνεται νὰ ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ ἀνήκει στοὺς υπηκόους

ο Κυρίου, αλλά όχι στους οπαδούς του. Ανάμεσα σ' αυτόν
 ι στους οπαδούς του Κυρίου υπάρχει κάτι σαν απαγορευτι-
 φράχτης. Σ' ένα δεύτερο επίπεδο την αίσθηση του χάσμα-
 την υποβάλλουν οι ξένες λέξεις (*βίλες, Posilipo, terrafin,*
cket) τις οποίες ο ποιητής χρησιμοποιεί μάλλον ειρωνικά.
 να υποδηλώσει δηλαδή διάσταση, απόσταση ανάμεσα
 ους μεν και στους δε.

για το τι αντιπροσωπεύουν στην επίγεια ζωή ο Κύριος με
 ος οπαδούς του και ο ποιητής με τους ομοίους του, θα μπο-
 ρουν να ειπωθούν πολλά. Θα ήταν δυνατό π.χ. να πει κανείς
 ο Καρυωτάκης με το πρώτο υπονοεί τη «θεϊκή» εύνοια με
 οποία περιβάλλεται η μεγαλοαστική τάξη. Ή ό,τι υπονοεί
 ο τό ένα μέρος την κορυφή σ' όλες τις μορφές της κι από τ'
 ο τη βάση στην οποία τοποθετούσε τον εαυτό του, κτλ. Αυ-
 τις εκδοχές το τετράστιχο δεν τις αρνείται, αλλά ούτε τις ε-
 ρώνει οπωσδήποτε. Αν θέλουμε μάλιστα να μείνουμε κον-
 στα πράγματα θα πρέπει να τις δεχτούμε σαν απόψεις εκεί-
 του ποιήματος. Ό,τι προέχει μ' άλλα λόγια είναι η ίδια η
 θηση του ειρωνικού χάσματος και η διαμαρτυρία του ποιη-
 που υποβόσκει. Σίγουρα ο ποιητής ξεκινούσε από ατομικά
 βιώματα και όχι από γενικές ιδέες ή θεωρίες. Και το περισ-
 τερο που θα 'λεγα είναι ότι ζώντας μέσα σ' ένα κόσμο με φυ-
 ές και επίκτητες διακρίσεις δίχως ηθικό αντίκρισμα, τη
 γμή που νιώθει αδικαιώτη την ύπαρξή του εκφράζει τη δια-
 τυρία του έτσι που να παίρνει τη μορφή μιας έμμεσης κα-
 γελίας. «Κύριε, Κύριε... οί οπαδοί Σου», ενώ «'Αν έρθει κα-
 τήν πλάκα μας νά χτυπήσει, θά φαντάζεται πώς έχουμε ζή-
 ». Αλλά κι αυτό είναι μια άποψη ανάμεσα σε τόσες άλλες
 το ποίημα μας επιτρέπει να διατυπώνουμε χωρίς να τις
 υπογράφει.



χρόνια αναγνώστριά μας Αντωνία Νικολάου μας γράφει, σχολιάζοντας τη νέα
 α «Ανθολόγιο» και την πρώτη συνεργασία:

γαπητό Αντί,

ταν η τιμή του τεύχους έχει φτάσει τις 50 δρχ., όλοι συνειδητοποιούμε πόσο
 τιμος γίνεται ο χώρος του περιοδικού σας και πόσο προσεχτική πρέπει να εί-
 η επιλογή των κειμένων που δημοσιεύονται σ' αυτό.

εν ξέρω με τι κριτήρια γίνεται κάθε φορά αυτή η επιλογή, ωστόσο το πρώτο
 ενο της σειράς «το ανθολόγιο» δεν με πείθει καθόλου για τη σοβαρότητα
 τη χρησιμότητα της σειράς. Αν και ενδιαφέρομαι πολύ για τον νεο-ελληνικό
 τικό λόγο, πιστεύω πως αυτός ο σχολαστικός και υπερβολικά αναλυτικός
 τος προσέγγισής του δεν είναι και ο ιδανικός για την προβολή του.

α 'πρεπε να είστε περισσότερο προσεχτικοί στο θέμα της διάθεσης πολύτιμου
 ου του περιοδικού σας (άλλωστε δυστυχώς διαθέτει μόνο 54 σελίδες) σε συ-
 άτες που δεν μπορούν να κατανοήσουν τι είναι αυτό που ενδιαφέρει το μέσο
 γνωστικό κοινό ενός πολιτικού περιοδικού. Ένα λογοτεχνικό κείμενο γνωρί-
 ι και αγαπιέται, όχι βέβαια μέσα από άχρηστες και λεπτομερειακές φιλολο-
 γ αναλύσεις που μοιάζουν «φιλοκοσκίνισμα». Ο κ. Κοπιδάκης, συντάκτης
 άρθρου, θα μπορούσε να εκθέσει τις απόψεις του περί συνιζήσεων, παρηγήσε-
 προσωποποιήσεων και «... διάχυτης λιβιδώ» σε κάποιο ειδικό φιλολογικό
 οδικό ή μαθητικό αναγνωστάριο ή όπου αλλού νομίζει ότι αυτές ενδιαφέ-

πάμαι που είμαι αναγκασμένη να κάνω αυτές τις ενοχλητικές παρατηρή-

Μια χρόνια αναγνώστριά σας,
 Αντωνία Νικολάου

ο Αντί έθεσε υπόψη του συνεργάτη του την επιστολή της κ. Αντωνίας Νικολά-
 και αυτός —φευ, αδιόρθωτος— απάντησε πάλι με παρηγήσεις από τον Σωζο-
 ν και τον Καβάφη:

Ουκ έγνωσ

τες σχολαστικές μας αναλύσεις
 πκος έγραψεν Αντωνία «'Ανέγνωσ, έγνωσ,
 έγνωσ». Τάχατες μας εκμηδένισε
 ο κατέγνωσ της, η μονομερέστατη.

μες στιφάδες όμως πέρασι δεν έχουνε σε μας,
 απολιτικούς. «'Ανέγνωσ, άλλ' ούκ έγνωσ' εί γάρ έγνωσ,
 αν κατέγνωσ» απαντήσαμεν αμέσως.



ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τις έφημε-
 ρίδες πού διαβάσετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού
 σάς ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο την είδηση.

Ζητείστε μας τά αποκόμματα όλων των έφημερίδων,
 γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσε-
 τε.

Δουλειά μας είναι νά ενημερωνόμαστε καί νά σάς έ-
 νημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τις έφημερίδες (έλληνικές καί ξέ-
 νες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά αποκόμματα
 πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο
 δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα
 γιά την είδική - δική σας ενημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
 ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ένα κόμικς άλμπουμ
 ενός μεγάλου δημιουργού

altan

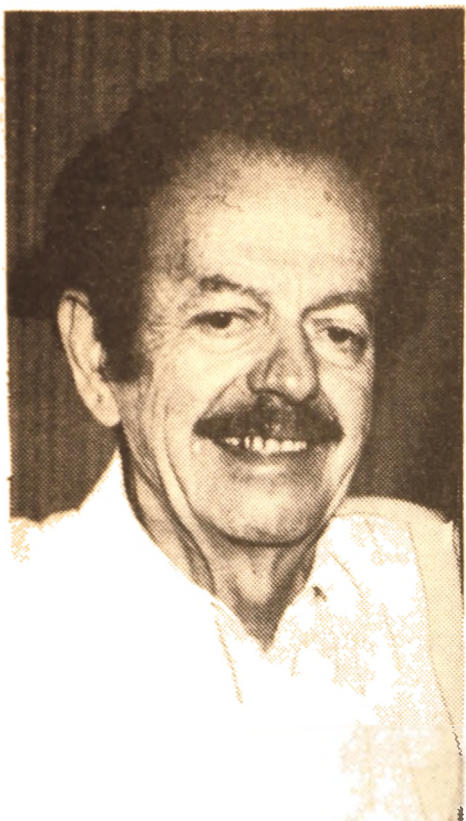
ADA



η ατρόμητη κι αυθάδης (αν και λίγο χοντρή)
 πλούσια κληρονόμος Ada ταξιδεύει στη ζούγκλα
 προς αναζήτηση απωλεσθέντα εξαδέλφου. Τι
 της επιφυλάσσει η άγνωστος Αφρική; Θ' απωλέ-
 σει άραγε ό,τι πολυτιμότερο διαθέτει; Θα επι-
 στρέψει πλούσια και ηλιοκαμένη στη δοκιμαζό-
 μενη απ' τον απαίσιο πόλεμο Αγγλία; Οι απαντή-
 σεις (όπως και τα ερωτήματα) σχεδιασμένα απ'
 τον πιο σημαντικό ίσως ιταλό γελοιογράφο, σ'
 αυτή την πανέξυπνη σάτιρα που πρωτοδημο-
 σιεύτηκε σε συνέχειες στη βαβέλ.

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

από τη
ΒΑΒΕΛ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 68 ☎ 3645133



ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΤΣΑΝΗΣ «ΛΙΤΑΝΕΙΑ» (Venus)

Η «Λιτανεία» του Βασίλη Τσιτσάνη, που κυκλοφόρησε πριν λίγες εβδομάδες από την ανεξάρτητη εταιρεία Venus, είναι ένας από τους σημαντικότερους ελληνικούς δίσκους που ακούσαμε τα τελευταία χρόνια. Κι αυτό, όχι με κριτήρια «ποιοτικά» ή με βάση τα σουξέ και τις πωλήσεις που θα κάνει ο δίσκος, αλλά απλά και μόνο γιατί με τα δεκατρία παλιότερα και νέα τραγούδια του, που ο Τσιτσάνης περιέλαβε στη «Λιτανεία», κατάφερε να μας δώσει μια συνολική άποψη για δυο θέματα που απασχόλησαν πολύ τους Έλληνες λαϊκούς τραγουδοποιούς, εδώ και δεκαετίες. Τον έρωτα και το χασίσι, για τα οποία εκατοντάδες τραγούδια έχουν γραφτεί κι απ' αυτά πολλά είναι του ίδιου του Τσιτσάνη. Με μια πολύ καλή ορχήστρα με ακουστικό ήχο, όπως πρέπει (μπουζούκι και μπαγλαμά ο ίδιος) και με τρεις γυναίκες στα σκετόντα (Ελένη Γεράνη, Μίνα Δερλίκου και η Καίτη Γκρέν, που λέει και δυο τραγούδια μόνη της), ο Τσιτσάνης κάνει μια θριαμβευτική επανεμφάνιση στη δισκογραφία και αποδεικνύει, την ίδια ώρα που κάθε βράδυ κομπανίες «αναβιώνουν» τα τραγούδια του, ότι ο ίδιος είναι μεν ένας θρύλος, αλλά θρύλος ζωντανός και παρών. Και επειδή οι ζωντανόι θρύλοι είναι που παίρνουν τα ρίσκα επάνω τους (από τον Ντύλαν και τον Στήβι Γουόντερ μέχρι τον Άκη Πάνου και το Σαββόπουλο), έχουμε εδώ έναν Τσιτσάνη που με εντιμότητα που αγγίζει και τα όρια της ρομαντικής αφέλειας τραγουδά, στη δεύτερη πλευρά του δίσκου του, έξι τραγούδια απ' αυτά που δεν ακούμε στο ραδιόφωνο ως απαγορευμένα (ποιος είπε ότι καταργήθηκε η λογοκρισία;), ενώ όλοι ξέρουμε πως ακούγονται κάθε βράδυ σε σπίτια και σε κέντρα και με ακροατές επιφανείς και ευυπόληπτους πολίτες), από δίσκους και κασέτες, ακόμη και παραγωγής ελληνικών εταιρειών δίσκων των ΗΠΑ και μας τραγουδά παλιά τραγούδια στην ορθόδοξη στιχουργική τους εκδοχή («Πέριξ», «Λιτανεία» κτλ.),

για πρώτη ίσως φορά σε επίσημη κυκλοφορία δίσκου, ενώ γράφει και καινούρια, όπου δείχνει πως σαν άτομο έχει την ικανότητα να αντιλαμβάνεται τις κοινωνικές αλλαγές:

«Τώρα αργιλέ μου
έφυγες απ' τον τεκέ μου
κι απ' την καταφρόνια
μπήκες στα σαλόνια»,

ενώ κοινοποιεί δημόσια και κάτι που κυβερνήσεις και επιστήμονες χρόνια αποκρύπτουν, ότι δηλαδή μέσα στα λεγόμενα ναρκωτικά, υπάρχουν διαφορές επιπέδου χυμού πορτοκάλι με Φάιν Όλντ Σκοτς Ουίσκι:

«Το χασίσι κι αν φουμάρω
εγώ κανέναν δεν πειράζω»
και, απ' την άλλη:

«Τώρα γράμματα-κορώνα,
η ζωή με τη βελόνα,
τα σκληρά στη γκαρσονιέρα
με το θάνατο παρέα».

Δεν γράφω άλλα για το θέμα, γιατί μπορεί αντί για τον Τσιτσάνη να πάω εγώ στη φυλακή. Το μόνο που θέλω να πω, κλείνοντας, είναι ότι βλέποντας κι ακούγοντας αυτόν τον μεγάλο τραγουδοποιό, καταλαβαίνεις εύκολα πως μπορεί να μη βλέπουμε στο δρόμο μάγκες με καβουράκι, τριλάτο παπούτσι και μπεγλέρι, αλλά μάγκες υπάρχουν και με κοστούμια Πιερ Καρντέν ή μπλου-τζην, με «παπάκι» ή Μερσεντές, με πτυχία ή χωρίς και ασφαλώς αυτοί είναι που θα συγκινηθούν, θα τραγουδήσουν και θα χορέψουν με τη «Λιτανεία» του δάσκαλου. Και τέτοιοι, σπάνιοι, δίσκοι, μεταθέτουν την, ποθητή για πολλούς, λιτανεία του ελληνικού τραγουδιού, πολύ βαθιά στο μέλλον. Ευτυχώς!

Θοδωρής Μανίκας

ΦΑΤΜΕ «ΨΕΜΑΤΑ» (EMI)

Πάνε χρόνια που οι ηθικολόγοι των μουσικών μας πραγμάτων, έχουν κηρύξει τον ιερό πόλεμο στην «ξενόφερτη» μουσική. Η νεολαία μας, κατ' αυτούς καμικάζι, ντισκόβιοι και ροκάδες, χρήζει καθοδήγησης για να απαλλαγεί από τις αλλοδαπές επιρροές και να επιστρέψει στο δρόμο «της παράδοσης και των πεπρωμένων της φυλής». Όταν αρχίζει να φαίνεται καθαρά πως ελάχιστα πια συστατικά μπορούμε να αποβάλλουμε από το τεράστιο πολιτιστικό χωνευτήρι της Ελλάδας, η οικειοποίηση, τουλάχιστον στους τύπους είναι αναπόφευκτη. Ροκ, λοιπόν, ο Μικρούτσικος, ροκ ο Μαρκόπουλος («εγώ είμαι το ελληνικό ροκ» εδήλωσε), ροκ ο Παπακωνσταντίνου (που αν είναι όπως τα λέει καλά θα κάνουμε να τον φοβόμαστε) και τόσοι άλλοι του «έντεχνου».

Υπάρχει βλέπετε πάντα το κρυφό όνειρο του προσεταιρισμού της νεολαίας, της μεγαλύτερης καταναλωτικής δύναμης στο χώρο της μουσικής δισκογραφίας.

Την ίδια ώρα στις γειτονιές, δεκάδες νεανικά ροκ συγκροτήματα, το πλείστον αγγλόφωνα και κομπανίες του ρεμπέτικου, ένεκα που έτσι το θέλει ο νόμος δράσης - αντίδρασης, οργανώνονται με ποικίλες προθέσεις, δυνατότητες και στόχους. Η αγορά είναι ανοιχτή.

Αντίβαρο στη σύγχυση που προκαλεί αυτή η πόλωση έρχεται να αποτελέσει η δουλειά κάποιων πιο

ώριμων τραγουδοποιών που έχουν σαν αντικείμενό τους περισσότερο τους νέους (Γερμανός, Κηλαηδόνης κ.ά.) και μιας χούφτας νέων συγκροτημάτων απ' όπου προσωπικά ξεχωρίζω την «Φατμέ».

Ο δεύτερος δίσκος της «Φατμέ», που κυκλοφορεί αυτές τις μέρες με τον τίτλο «Ψέματα» είναι η απτή απόδειξη της δυνατότητας μερικών νέων παιδιών που διανύουν τώρα την τρίτη δεκαετία της ζωής τους, να γράφουν τραγούδια στη γλώσσα τους, σε προσωπικό μουσικό ύφος, για πράγματα που τους καίνε, τους γοητεύουν, τους βασανίζουν και τελικά τους καθορίζουν. Εδώ δεν υπάρχει τραγούδι ροκ, λαϊκό έντεχνο, «ελληνικό», «ξένο». Υπάρχουν όλα μαζί και τίποτα απ' αυτά που κανείς δεν μπορεί να καθορίσει με ακρίβεια την πολιτιστική ταυτότητα της γενιάς που πέρασε την εφηβεία στα χρόνια του Πολυτεχνείου και της μεταπολίτευσης.

«Δεν είμαι βέρος Έλληνας/ δεν είμαι Ευρωπαίος/ δεν είμαι πανκ ούτε ροκάς/ ούτε και Ζαγοραίος/» παραδέχεται η «Φατμέ». Το μόνο που ζητούν από τους γύρω: «Κάντε μας χώρο/ χρόνια τώρα ακονίζω τη γλώσσα μας/ χρόνια τώρα τελειοποιούμε τα όπλα μας/ κάντε μας χώρο!/>

Σε πείσμα των νεοπουριτανών του ροκ και του λαϊκού τραγουδιού οι ελληνικοί τους στίχοι ακουμπούν αναπαυτικά στους δυνατούς ρυθμούς του μπάσου, του ντραμς, της ηλεκτρικής κιθάρας και των πληκτροφόρων, σε μουσικά θέματα αρκετά προσωπικά και προβληματικά ως προς την κατάταξή τους από τους κριτικούς του σύγχρονου τραγουδιού μας.

Ο πόθος της ελεύθερης έκφρασης, η ανάγκη της στοιχειώδους επικοινωνίας, τα συναισθηματικά σκαμπανεβάσματα οι εκρήξεις χαράς και οι ειλικρινείς εκμυστηρεύσεις, γνήσια βιώματα του συγκροτήματος περνούν στο βινύλιο με την πρόθεση να γίνουν λόγια στα χείλη του διπλανού μας, μια που εκφράζουν τη αγωνία και τις ελπίδες μιας ολόκληρης γενιάς (και όχι μόνο).

Έχουμε λοιπόν να κάνουμε με κάποιους που ξέρουν που πατάνε κι ας είναι ονειροπόλοι, που ξέρουν τι ζητάνε κι ας είναι ουτοπιστές, που προσέχουν τα λόγια τους κι ας φαίνονται συγχυσμένοι. Άλλωστε οι στιγμές σύγχυσης πάντα εγκυμονούν μια θετική προοπτική.

Πιο πέρα αντχει ο σματάς της αγοράς ειδών λαϊκής και ροκ απομίμησης. Η «Φατμέ» στη σκία με τιμιότητα που σοκάρει, προσφέρει μια σύγχρονη πρόταση. Εύχομαι να σας πάρει με το μέρος της.

Ν.Γ.

BRUCE SPRINGSTEEN: "NEBRASKA" (CBS)

Αν και οι δεκαετίες περνούν, και οι σημερινές κοινωνικοοικονομικές περιστάσεις απαιτούν μια πιο δραστική και προσγειωμένη αντιμετώπιση, το «αμερικάνικο όνειρο» της επιτυχίας εξακολουθεί να φωτίζει σα λάμπα φθορισμού την καρδιά του μέσου αμερικάνου επαρχιώτη και μικροαστού. Η καθημερινή του σύγκρουση με την πραγματικότητα εξακολουθεί να παράγει την εγκληματικότητα, το ρατσισμό, την αδια-

φορία και τελικά το κοινό της σύγχρονης τηλεόρασης των διαφημίσεων και των σήριαλς.

Μέσα σ' αυτό το αλαλούμ, προβάλλει κάπου απόμερα το πρόσωπο ενός άλλου Αμερικανού, όπου πάνω απ' το Θεό, την πατρίδα και



το χρήμα, προτάσσει μια προσωπική ηθική, μια ιδιόρρυθμη για τη νομική σκέψη αίσθηση του δικαίου και του σωστού, μια υπέρμετρη ευαισθησία και νοσταλγία, και τέλος τη βίαιη συνειδητοποίηση ή απόρριψη της ματαιότητας του ονείρου και της προσδοκίας. Μια αληθινή εικόνα, η Αμερική των ηρώων του Στάνι μπεκ, του Ντος Πάσος, του Χέμινγκγουαϊ, του Κέρουακ και του Μπουκόβσκι. Η Αμερική που έθρεψε τον κορμό του Χόλιγουντ τις στιγμές της μεγάλης του προσφοράς και παραμορφώθηκε στα πιο εκμεταλλεύσιμα κλαδιά του.

Πάνω σ' αυτά τ' αχνάρια βαδίζει σταθερά ο Μπρους Σπρίνγκsteen, δίνοντάς μας δέκα καινούρια τραγούδια, με εικόνες που από χθες μέχρι σήμερα άλλαξαν κι ας έχουν μεμπερδευτεί με τα γούσκμαν και τα βίντεο.

Γραμμένος μ' ένα τετρακάναλο μαγνητόφωνο, δύο κιθάρες και δυο μικρόφωνα, στο σπίτι του Νικ Τζέρσεϊ, ο καινούριος αυτός δίσκος του μεγάλου Αμερικανού τραγουδοποιού, μας φέρνει άλλη μια φορά στην απλότητα, την αμεσότητα και τη μαγεία του Ρόμπερτ Τζόνσον, του Πητ Σήγκερ, του Μπομπ Ντύλαν ή του Τομ Γουάιτς και του Ράντυ Νιούμαν.

Η Νεμπράσκα στο κέντρο των ΗΠΑ, το Ατλάντικ Σίτυ, τα νυχτερινά ταξίδια στις απέραντες έρημες λεωφόρους, το πατρικό σπίτι, οι καθημερινοί έρωτες, οι φόνοι της «κεντρικής στιγμής», η αστυνομία, οι παιδικές συμμορίες τα διανυκτερεύοντα ντράγκστορς τα κλαμπς του Χάρλεμ και του Μπρονξ, το απειλητικό όραμα του ροκ-εν-ρολλ, είναι μερικά από τα στοιχεία που συνθέτουν για πολλούς τη μοναδική και κρυφή γοητεία που έχει απομείνει στην Αμερική του Ρήγκαν, του Κολούμπια, των πυρηνικών δοκιμών και του «Εξωγήινου».

Μέσα σ' αυτήν την παράδοση βουτηγμένος ο Σπρίνγκsteen θέλει εδώ να μας μιλήσει από πιο κοντά να μας συγκινήσει. Άλλοτε με τρυφερότητα, άλλοτε με θυμό, άλλοτε με διαβολεμένο κέφι ή απελπισμένη περηφάνεια, μας λέει ιστορίες που πρέπει να πιστέψουμε. Ας ξεναγήσουμε λίγο μαζί του με την ανάμνηση μιας ταινίας του Πρέμινγκερ, του Ραϊή ή του Σκορτσέζε. Όλα είναι αλήθεια.

Ν.Γ.

● Ο στιχουργός και εκδότης του περιοδικού «ΑΥΓΟ», Μανώλης

ύλης, διοργανώνει μια συ-
 για για ενίσχυση του περιοδι-
 του, τη Δευτέρα 4 Απριλίου
 Σπόρτινγκ. Η συναυλία, που
 ρχισει στις 6 μ.μ. και έχει γε-
 είσοδο 350 δρχ., γίνεται για
 πορέσει να βγει το πέμπτο
 ρς του πιο γκαγκάν περιοδι-
 των Βαλκανίων, όπως το χα-
 ηρίζει ο δημιουργός και α-
 ειστικός συγγραφέας του.
 ιετέχουν πολλοί καλλιτέ-
 , ανάμεσα στους οποίους και
 1. Κηληδόνης, Δ. Κοντο-
 νης, Β. Σαββίδου, Οπισθο-
 κική Κομπανία, Ελ. Βιτάλη,
 Νικολόπουλος, Π. Κατσιμι-
 Γ. Μακρής, Β. Νικολαΐδης,
 Λιούγκος, Γ. Σαρρής και ο ι-
 ο Ρασούλης που όπως γρά-
 ιτη σχετική προσούρα που
 οφόρησε, μας περιμένει,
 χαιρετά, μας ευχαριστεί και
 ριλιά και τις εννιά τρύπες του
 ιού μας. Θα πρέπει ακόμη
 ις πούμε ότι η συναυλία γίνε-
 από το σλόγκαν «Συγκίνηση
 συνείδηση δε».

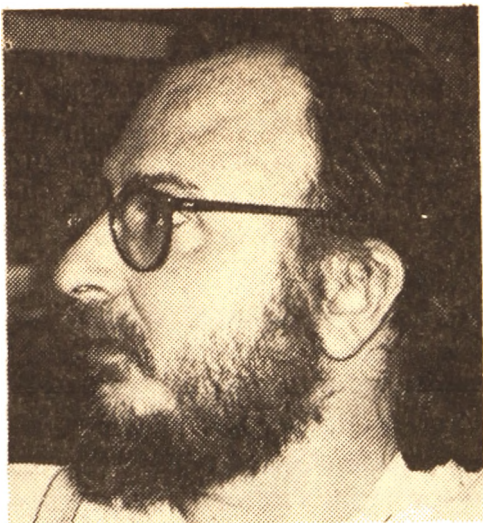
ι «Χάνομαι Γιατί Ρεμβάζω»,
 ληνικό συγκρότημα που έγι-
 ωστό πέρσι με το δίσκο του
 «κακές μας πράξεις» και που



τοι θα θυμούνται από την
 νισή του πριν ένα χρόνο στο
 βάλ του ANTI, ολοκληρώ-
 μεθαύριο τον πρώτο κύκλο
 νίσεων τους στο καφωδεϊόν
 Μαρία» και ετοιμάζονται για
 χογράφηση του δεύτερου δι-
 τους.

ιράλληλα, η «Φατμέ» διάλε-
 ν καλύτερη μέρα για ν' αρχί-
 η ζωντανή παρουσίαση του
 της δίσκου στο κλαμπ
 «ταρο». Αρχίζει σήμερα,
 απριλιά, με τραγούδια από
 μέμματα» αλλά και από τον
 ο της δίσκο. Θα εμφανίζε-
 κεί κάθε Παρασκευή και
 ατοκύριακο.

ημερα, επίσης, ολοκληρώνε-
 αι η μίνι-περιοδεία του Διο-
 Σαββόπουλου στη Λάρισα,
 ολό και τη Θεσσαλονίκη. Ο
 σης εμφανίστηκε θριαμβευ-
 στις 24 Μαρτίου στην πρώ-
 ιλη, στις 25 στη δεύτερη και
 ενέτειρά του από τις 27 ως
 29. Απόψε θα εμφανιστεί στο
 και ντε σπορ» της συμπρω-
 στας σε μια συναυλία αφιε-
 νη στη γενιά του 1-1-4. Τη
 που στα προδικτατορικά
 α της δεκαετίας του '60
 ικήσε δυναμικά την εφαρ-
 του άρθρου 114 του Συντάγ-
 ς, του τελευταίου του άρ-
 που όριζε ότι «η τήρησης
 ιαρόντος Συντάγματος επα-
 εις τον πατριωτισμόν των



Ελλήνων». Μέχρι την ώρα που
 γράφτηκαν αυτές οι γραμμές, η
 αποψινή συναυλία επρόκειτο να
 μεταδοθεί τηλεοπτικά από την
 EPT-1. Επειδή όμως με τις δύο
 EPT μας κανείς δεν μπορεί να ξε-
 ρει τι γίνεται συμβουλευτείτε κα-
 λύτερα κάποιο φύλλο σημερινής
 εφημερίδας. Τέλος, θα πρέπει να
 πούμε ότι την περιοδεία του Σαβ-
 βόπουλου οργάνωσε το περιοδι-
 κό «Ντέφι», ενώ ο νέος δίσκος
 του τραγοδοποιού θα κυκλοφο-
 ρήσει το Πάσχα με τον —οριστι-
 κό— τίτλο «Τραπεζάκια Έξω».

● Ο Φεβρουάριος και ο Μάρτιος
 ήταν δυο μήνες γεμάτοι μπλουζ
 για την Αθήνα. Έτσι, μετά τις
 πετυχημένες συναυλίες της
 Μπιγκ Τάιμ Σάρα και του Τζων
 Χάμμοντ, η πρώτη συνέχισε με
 καθημερινές εμφανίσεις στο
 κλάμπ «Ροντέο» που μέχρι προ-
 τινός συνεχιζόντουσαν, ενώ είχα-
 με στο Σπόρτινγκ και την εμφά-
 νιση δυο μεγάλων του μπλουζ,
 του Τζούνιор Γουέλς που παίζει
 φουσαρμόνικα και του κιθαρίστα
 Σον Σηλς. Εκείνο που θα 'χαμε
 να παρατηρήσουμε από τη θέση
 του ακροατή όλων αυτών των συ-
 ναυλιών είναι πως πρέπει να γίνε-
 ται μια προσεκτικότερη επιλογή
 των χώρων για τέτοιου είδους εκ-
 δηλώσεις —προσωπικά, πιστεύ-
 ουμε στη λειτουργικότητα ενός
 μικρού κλαμπ ή ενός όμορφου
 χώρου όπως ο Λυκαβηττός— κα-
 θώς και ότι χρειάζεται ένας προ-
 βληματισμός για το αν τελικά,
 μας αφορά ένας συνεχής βομ-
 βαρδισμός από οπτικές και α-
 κουστικές πληροφορίες σχετικά
 με το ξένο τραγούδι κάθε λογής.
 Σχετικά με τα παραπάνω δεν
 μπορούμε να μην αναφέρουμε ότι
 κατά πάσα πιθανότητα, θα κυ-
 κλοφορήσουν δυο δίσκοι, από
 Έλληνες ανεξάρτητους παραγω-
 γούς, που έκαστος θα περιέχει
 ζωντανές ηχογραφήσεις από τις
 εμφανίσεις της Σάρα και του
 Τζων Χάμμοντ στον «Ορφέα».

Θ. Μ.

● Μια σοβαρή προσπάθεια αλ-
 λαγής νοοτροπιών γίνεται από
 μια ομάδα νέων καλλιτεχνών, με
 τη δημιουργία ενός δισκογραφι-
 κού συνεταιρισμού. Πυρήνας αυ-
 τής της προσπάθειας είναι οι συν-
 θέτες Γιώργος Στεφανάκης, Κώ-
 στας Κουρμούλης, Ανέστος
 Τριανταφύλλου, Μιχάλης Τρα-

νουδάκης, Θεόδωρος Τρύφωνας,
 η ποιήτρια Δέσποινα Τριαντα-
 φύλλου και ο ηχολήπτης Πέτρος
 Κωτσόπουλος.

Σχεδόν όλοι τους έχουν συνε-
 ραστεί στο παρελθόν με δισκο-
 γραφικές εταιρείες. Ζητούν, ό-
 μως, κάτι περισσότερο να έχουν
 μια πιο ουσιαστική ευθύνη σε όλη
 τη διαδικασία παραγωγής του δι-
 σκου και μια μεγαλύτερη ελευθε-
 ρία έκφρασης.

Προσπαθούν να πραγματοποιή-
 σουν τους οικονομικούς και
 ποιητικούς στόχους τους μέσα σ'
 ένα συντροφικό και δημοκρατι-
 κό κλίμα. Αυτό που θέλουν είναι
 να δώσουν την ευκαιρία να ακου-
 στούν δουλειές που θάβονταν από
 άλλες εταιρείες. Επίσης να καρ-
 πώνονται οι ίδιοι οι καλλιτέχνες
 τα κέρδη από τη δουλειά τους.

Έτσι, αυτή τη στιγμή, ο συνε-
 ταιρισμός μπορεί να προσφέρει
 σ' έναν καλλιτέχνη-παραγωγό:

★ Στούντιο για τις ηχογραφή-
 σεις και

★ τους μουσικούς εκτελεστές
 οργάνων που είναι συμβεβλημέ-
 νοι με τον συνεταιρισμό.

Επίσης αναλαμβάνει και τις
 πωλήσεις των δίσκων, για λογα-



ριασμό των καλλιτεχνών σ' ένα
 οργανωμένο δίκτυο διανομής
 στην Ελλάδα. Η διανομή πληρώ-
 νεται με το μικρότερο δυνατό πο-
 σοστό, με σχέση με τις τιμές της
 αγοράς. Αυτό έχει σαν συνέπεια
 η χονδρική τιμή πώλησης των δι-
 σκων να είναι η χαμηλότερη. Ό-
 λα τα έξοδα παραγωγής, τέλος,
 πληρώνονται από τις πωλήσεις
 των δίσκων.

Οι μουσικοί παίρνουν το 1%
 πάνω στις πωλήσεις, το οποίο εί-
 ναι τουλάχιστον αυτό που θα
 τους έδιναν και οι άλλες εται-
 ρείες. Τα μέλη παίρνουν το 1/3 ο
 καθένας τους (συνθέτης-στιχουρ-
 γός-ερμηνευτής).

Σημαντικό είναι ότι ο συνεται-
 ρισμός δεν δεσμεύει τα μέλη του,
 όσον αφορά συνεργασία με άλ-
 λες εταιρείες. Από τη στιγμή, βέ-
 βαια, που δεν συγκρούονται τα
 συμφέροντα.

Ένα ακόμη ενδιαφέρον σημείο
 είναι ότι ο συνεταιρισμός είναι α-
 νοικτός σε όλα τα είδη μουσικής.
 Η αποδοχή ή όχι μιας δουλειάς
 θα γίνεται με ελεύθερη ψηφοφο-
 ρία των μελών. Βασικό κριτήριο
 θα είναι η ποιότητα να μην υπο-
 βιβάζεται, δηλαδή, το είδος που
 θα παρουσιάζεται κάθε φορά.

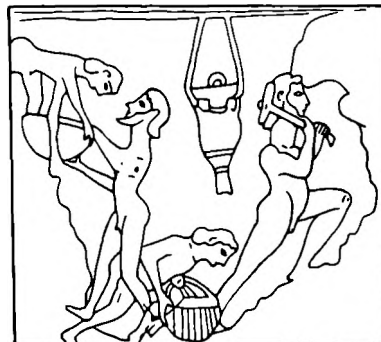
Μ' αυτά τα σχέδια και τα πι-
 στεύω, ξεκίνησαν τα παιδιά και
 ελπίζουν με την συμπαράσταση
 μελών και κοινού να τα πραγμα-
 τοποιήσουν.

Μαρία Χατζησάββα

Για πρώτη φορά στη
 γλώσσα μας το σχετικό
 μέρος από τα Grundrisse

KARL MARX

ΠΡΟΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΙ
 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ



ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΡΙC
 Η Ο Β Σ Β Μ

«καλδος»

Εκδόσεις Κάλβος
 Αναξαγόρα 1 Αθήνα
 τηλ. 52.46.241

ΠΗΤΕΡ ΝΙΟΥΕΛ
 Η εξέγερση της Βορκούτα

ΖΑΝ ΜΠΩΝΤΡΙΓΙΑΡ
 Ρέκβιεμ για τα μέσα
 επικοινωνίας

ΟΥΪΛΙΑΜ
 ΜΠΑΡΟΥΖ
 Ηλεκτρονική
 επανάσταση

ΓΙΩΡΓΟΣ
 ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ
 Οι Λίμνες του Ήλιου

ΑΝΤΩΝΕΝ ΑΡΤΩ
 Ηλιογάβαλος

ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ
 Πανούκλα

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
 τηλ. 36.39.980

Το βιβλίο στη βιτρίνα

Είδαμε στη μέση της Πλ. Συντάγματος μια βιτρίνα απ' αυτές που θυμίζουν διαφημιστικές επιφάνειες για τη γνωστοποίηση κάποιων προϊόντων: παπούτσια, φουστάνια, σοκολατάκια. Μια πολυγωνική βιτρίνα με βιβλία κάποιων εκδοτών — πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων - με σκοπό να γνωρίσουν οι περαστικοί το βιβλίο— πίσω απ' το τζάμι. Βέβαια, πίσω απ' το τζάμι των βιβλιοπωλείων βρίσκονται τα βιβλία και η πρακτική της αγοραπωλησίας τους είναι συνδυασμένη με την τρέχουσα διαφημιστική πρακτική για οποιοδήποτε άλλο προϊόν. Θα περίμενε, όμως, κανείς μια διαφορετική χειρονομία από μέρους των κρατικών φορέων. Χωρίς να θέλουμε να αποκλείσουμε την πιθανότητα άλλων χειρισμών, βρίσκουμε πως το βιβλίο αγαπιέται από την εξοικείωση που αποκτούν οι άνθρωποι μαζί του. Απ' τη σχέση *επιθυμία / ανάγνωση* που αναπτύσσεται περισσότερο με έμμεσους τρόπους — σχολείο, πληροφόρηση, συζήτηση— παρά με τη σχέση *απόσταση / όψη*. Το ζήτημα δεν είναι, βέβαια, ούτε εύκολο, ούτε και οι λύσεις είναι έτοιμες. Θα μπορούσε κανείς να αραδιάσει προτάσεις, που όμως δεν αποκτούν περιεχόμενο όσο δεν αποτελούν προβληματισμούς αρμοδιότερων φορέων. Η ευθύνη της διαπαιδαγώγησης αφορά, κυριαρχικά, το κράτος και την οικογένεια. Η δύναμη παρέμβασής τους είναι τεράστια, αλλά υποβαθμίζεται από το γεγονός ότι δρα *απρόσωπα* και γενικά. Ειδικά στο θέμα της βιβλιοφιλίας τα πράγματα δυσκολεύουν και από το γεγονός ότι είναι ιδιαι-

τερα αμφίβολο αν έχει ποτέ θεωρηθεί ως θέμα *σημαντικό*. Η χρησιμοθηρική αντιμετώπιση της εκπαίδευσης, ως κρατική και κοινωνική στάση, δεν αφήνει μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας στο θέμα. Ο τρόπος που επιλέγονται και αγοράζονται βιβλία από τους κρατικούς φορείς, η μορφή των βιβλιοθηκών — μικρών περιφερειακών, αλλά και κεντρικών— η οργάνωση της ζωής γύρω από το «τρέχον» και ποτέ από την αναζήτηση μονιμότερων αξιών, διαμορφώνουν μια νοοτροπία που η αντικατάστασή της από μία άλλη θα ήταν το επίπονο έργο που θα έπρεπε να αναλάβει το κράτος μέσα απ' τους φορείς του - εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς. Όταν, όμως, ο Δήμος Αθηναίων, για παράδειγμα, στήνει βιτρινούλες προβολής βιβλίων στην πόλη ποιά ιδεολογία έρχεται να εξυπηρετήσει; Ποια νέα πρόταση έχει να υποβάλλει, ποια σκοπιμότητα, τέλος πάντων, εξυπηρετεί;

Για μας, πάντως, τέτοιες ενέργειες εκφράζουν περισσότερο μία αμηχανία, και κυρίως —παρά τις όποιες καλές προθέσεις— την έλλειψη φαντασίας και την αδυναμία για μια δημιουργικότερη πρωτοβουλία στο πρόβλημα που δεν είναι η *προβολή* του βιβλίου μόνο, αλλά κυρίως η *εξοικείωση* μ' αυτό.

Τέλος, αν υποθέσουμε ότι αυτές οι βιτρινούλες έχουν κάποια —άγνωστη για μας— σκοπιμότητα, τότε θα έπρεπε τουλάχιστον να είχαν μία ενότητα στα παρουσιαζόμενα βιβλία και έναν άλλο τρόπο παρουσίασής τους έτσι ώστε να μην... ξεθωιάζουν απ' τον ήλιο και να μην εξαθλιώνονται μέσα στη έλλειψη καλαισθησίας της ίδιας της βιτρίνας.



ΜΕΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ποιητής Μέμος Παναγιωτόπουλος δεν είναι πολύ γνωστός στους νεότερους. Γεννημένος στο νησί Μεσσήνη της Καλαμάτας το Νοέμβριο του 1925 συνδέσε τη ζωή του με την τύχη της Ελληνικής Αντίστασης. Μέλος της ΕΠΟΝ από τα 17 του χρόνια, δούλεψε στη Συντακτική Επιτροπή του Παράνομου Τύπου του Νομού και υπήρξε μέλος του Νομαρχιακού Συμβουλίου Μεσσηνίας της ΕΠΟΝ. Το 1945 ξεκίνησε τις σπουδές του (μπήκε πρώτος στη σχολή των ΤΤΤ, και τρίτος στη Νομική σχολή) αλλά το Νοέμβρη του 1947 κλήθηκε να υπηρετήσει τη θητεία του και βρέθηκε, μαζί με άλλους Έλληνες αριστέρους, στο Μακρονήσι. Εκεί, το 1948, οδηγήθηκε στην απομόνωση και όταν το 1950 έληγε η θητεία του δεν απολύθηκε, αλλά ως εξόριστος πια, οδηγήθηκε στο στρατόπεδο πολιτικών εξοριστών στο Μακρονήσι για να μεταφερθεί τον Ιούλιο του '50 στον Αη Στράτη, απ' όπου και απολύθηκε οριστικά το 1956. Δούλεψε σα δημοσιογράφος για λίγο χρόνο στην «Αυγή», και κατόπιν

ασχολήθηκε επαγγελματικά και συστηματικά με τις εκδόσεις ως διορθωτής και επιμελητής.

Με ταλαιπωρημένη υγεία και μόνιμα φιλάσθενος έζησε μια ζωή πιστός στις ιδέες του και εμπνευσμένος απ' τους αγώνες και τις θυσίες του ελληνικού λαού. Κινήθηκε στο ίδιο ποιητικό κλίμα με τον Γιάννη Ρίτσο και τον Τάσο Λειβαδίτη, αντλώντας και αυτός από τις ίδιες πηγές.

Πρωτοδημοσίευσε το 1956 την λυρική σύνθεση «*Εκεί που καλημέρισα τον ήλιο*» και ακολούθησαν οι ποιητικές συλλογές: «*Πέντε τραγούδια*», 1956 έκδοση εξωτερικού· «*Πάρε με μαζί σου Ιβάν*», 1959 και «*Μικρά αγαπημένα*», 1974. Επίσης ασχολήθηκε και με το θέατρο και έγραψε το 1957 τη «*Συνάντηση στη γέφυρα*» που εκδόθηκε από την «Εταιρία Ελληνικού Βιβλίου» το 1974, ενώ παρέμειναν ανέκδοτα ο «*Θησέας*», 1950 και «*Το υπόγειο*», 1967-68. Παράλληλα εργάστηκε για την πραγματοποίηση μιας «*Νεοελληνικής Ποιητικής Ανθολογίας*» της οποίας έχουν εκδοθεί ως τώρα οι τρεις τόμοι, από ένα σύνολο τεσσάρων, αρχικά απ'

τις εκδόσεις «Ακάδημος» και στη συνέχεια από την «Εταιρία Ελληνικού Βιβλίου».

Αναδημοσιεύουμε ένα ποίημα του από την ενότητα «*Τοπία λογισμών*» της ποιητικής του συλλογής «*Μικρά Αγαπημένα*».

ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΙ ΟΓΚΟΙ

*Τετράγωνοι όγκοι, ακούστε μας
λοιπόν,
κάποτε θα πεθάνει ως κι ο θάνατος.*

*Τετράγωνοι όγκοι, σύμβολα βλακείας που δεν αφήνει
πεδίο κανένα για εξιχνίαση,
εσείς που χρόνια, αιώνες τώρα
καταργείτε*

*το «επί δικαίους και αδίκους»,
—μόνο επί αδίκους, ναι, επί αδικούς—*

*πόσον αυτός ο ήλιος μας ανήκει
θα σας το 'λεγε
το καταπράσινο της λεύκας φυλλαράκι τ' ανοιξιάτικο,
—ω να μπορούσατε ποτέ σας να
ρωτήσετε*

*το φυλλαράκι που σαλεύει παιχνιδιάρικα στον άνεμο,
απειθαρχο, ανοιχτομάτικο, όλο
συμμετοχή,
με τη συνείδηση μονάχα του ψυχρού και του θερμού
με τη συνείδηση μονάχα του
ήλιου—*

*ω, να το ρωτούσατε
και να σας πει που είδε τα χελιδόνια να φιλιούνται στον αέρα,
ανυποψίαστα για την καταστροφή που ενεδρεύει στις φωλιές τους,
ανυποψίαστα για την καταστροφή που απειλεί την άνοιξη,
κι ωστόσο παντοδύναμα, ολόζωντανα, εξαγνιστικά,
—ω να μπορούσατε κάτι, τοσοδά,
να καταλάβετε απ' το μήνυμα του
ήλιου,*

Απρίλης 1973

ΟΥΓΓΑΡΕΖΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Εκδ: Θεμέλιο, Αθήνα 1982

Το διήγημα θεωρείται ως το αντιπροσωπευτικό είδος της ουγγρικής πεζογραφίας. Έτσι, η «κλειστή» γλωσσικά, ουγγρική λογοτεχνία βρίσκει μ' αυτή την έκδοση μία ωραία εκπροσώπηση. Στην ουσία έχουμε μια ανθολογία μεταπολεμικών Ούγγρων συγγραφέων, με ορισμένες μικρές εξαιρέσεις παλαιότερων χρονολογικά εκπροσωπήσεων.

Συνολικά 9 διηγήματα, 9 συγγραφείς που μαρτυρούν το δυναμισμό του είδους στα ουγγρικά γράμματα.

ΜΑΡΙΑ

ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ

Γράμμα στο γιο μου κι έναν άντρα
Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1982

Το βιβλίο αποτελείται από είκοσιένα γράμματα, που γράφθηκαν για το ραδιόφωνο της ΕΡΤ, με στόχο το πως ένα νέο παιδί θα ενταχθεί στο σύγχρονο κόσμο μας. Τα θέματα είναι κρίσιμα και συναντούν την αγωνία και ερωτήματα όχι μόνο του παιδιού, αλλά και της σύγχρονης μητέρας.

ΣΟΥΖΑΝ ΣΟΝΤΑΓΚ

Η αισθητική της σιωπής

Εκδ: Νεφέλη, Αθήνα 1983

Η Αμερικανίδα συγγραφέας και δοκιμιογράφος Σούζαν Σόνταγκ ασχολείται, σ' αυτό της το βιβλίο, με το ζήτημα του ύφους. Κατά την άποψή της ύφος και περιεχόμενο ενός έργου είναι ταυτισμένα και επομένως η μορφή ενός έργου είναι αυτό που πρέπει να μας απασχολεί. Στην ουσία οδηγείται σε μια πολεμική της «ερμηνευτικής» στάσης απέναντι στο έργο τέχνης και υπερασπίζεται την αντι-τέχνη. Η μετάφραση της Νανάς Ησαΐα εκφραστική και συχνά ευρηματική.

ΧΗΣ Γ. ΚΑΡΔΑΡΑΣ
ήμες στο διάβα μιας ζωής
να 1982

πρώην βουλευτής Λάρισσας Καρδάρας ζωντανεύει με το πιο αυτό τις αναμνήσεις και βιώματά του. Μια διαδρομή τα βουνά της Ελλάδας, τη κρόνησο και το ελληνικό κοινοβούλιο, πάντα όμως συναρτημένη απ' την αγάπη του για τον ο καταγωγής του, την κωμόνη Αγιά. Το βιβλίο προλογίζει Ιλουθής Σέρβας και ένα ερμείο γράμμα της Βιργινίας υδερού. Πλήθος φωτογραφι-υλικού συνοδεύει την έκδο-

ΙΑΝΝΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

γός Δισκων Τζαζ

Απόπειρα

ο βιβλίο αυτό παρακολουθεί οπτικά την πορεία της τζαζ πτά κεφάλαια (Οι ρίζες - Ρα-αίμ - Κλασική περίδος - ίνγκ - Μπίμπο - Εξέλιξη στο - Σύγχρονη εποχή) και πε-ει περί τους τρεις χιλιάδες δι-υς που, ουσιαστικά, προτει-αι σαν βασική δισκογραφία είδους. Το αποτέλεσμα της, -αστικής οπωσδήποτε, προ-θειας του συγγραφέα κοσμεί-πτό σχέδια του γραφίστα Δη-ηη Θ. Αρβανίτη. Όσον αφο-το ίδιο το περιεχόμενο του ου θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέ-σε μια χώρα με αναπτυγμένη ογραφία τζαζ, αλλά στην αδα δεν μπορεί να αφορά πα-όνο τους συλλέκτες ή όσους ακολουθούν τη μουσική μέσα αρχεία και λίστες. Πόσοι εί-όμως, στη χώρα μας οι πρώ-και πόσο αξίζει να γράφονται α για τους δεύτερους;

ΚΗΣ ΠΑΝΩΡΙΟΣ

αταστροφή

λλογή με εφτά διηγήματα, αμ», «Ηνίοχος», «Νυχτερι-ορταίτο υπαλλήλου», «Φο-», «Ρολόι», «Ορφάνια», και καταστροφή». Στα διηγήμα-κφράζεται η αναζήτηση, μέ-ιτη σημερινή κατάσταση του μου, με καθοριστικές πρά-για να περιορισθεί ο χαμέ-ανθρωπισμός.

ΑΣ ΓΚΡΗΣ

γλύκαντοι

ήματα

Γνώση, Αθήνα 1983

ιβλίο αυτό του συγγραφέα, είναι το πρώτο του σε πεζό (μέχρι σήμερα έχει δημο-ει τρεις ποιητικές συλλογές) ελείται από οκτώ διηγήματα απηχούν τη σύγχρονη ελλη-πραγματικότητα.

NTIMIP ΜΑΓΙΑΚΟΦΣΚΙ

ση και επανάσταση

Θεμέλιο, Αθήνα 1982

πρώτο μέρος του βιβλίου α-λείται από αυτοβιογραφικά ένα του μεγάλου Ρώσου ποι-που αποκαλύπτουν όλη την ματική, καλλιτεχνική και ι-ογική του διαδρομή από την κική του ηλικία ίσαμε το

1928. Στο δεύτερο μέρος έχουν συγκεντρωθεί ομιλίες και επιστο-λές του Μαγιακόφσκι για την ποίηση, το φουτουρισμό, τα βι-βλία του, την επικοινωνία του λα-ού με την τέχνη, τις αντιθέσεις του με άλλους Ρώσους συγγρα-φείς κτλ., καθώς και η ενδιαφέ-ρουσα μελέτη του «Πώς να κάνε-τε στίχους».

Η έκδοση εμπλουτίζεται με με-γάλο αριθμό υποσημειώσεων και σπάνιο φωτογραφικό υλικό.

ΜΑΡΙΟΣ ΠΟΝΤΙΚΑΣ

Κλειδαρότρυπα και άλλες

ιστορίες. Αφηγήματα

Εκδ: Γνώση, Αθήνα

Το καινούριο βιβλίο του Μ. Ποντίκα «Κλειδαρότρυπα και άλλες ιστορίες» είναι η δεύτερη συλλογή που εκδίδει. Πεζογρα-φήματα που αφηγούνται εφιαλτι-κές καταστάσεις και γεγονότα, αλλά με μια πιο διεισδυτική μα-τιά, αποκαλύπτονται οικείοι χώ-ροι και πρόσωπα. Με γλώσσα δραστική στη λιτότητά της, ο Ποντίκας αφηγείται τις ιστορίες του εφιάλτες, χωρίς περιττούς μορφολογικούς ακροβατισμούς.

ΘΑΝΑΣΗΣ

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Λαϊκό Δημόσιο Δίκαιο

Εκδ: Φιλιππότη, Αθήνα 1982

Η δικαιοπλαστική δημιουργία της Εθνικής Αντίστασης έχει πολ-λύ λίγο απασχολήσει την ιστορι-κή έρευνα. Ο συγγραφέας, με τη μελέτη του αυτή, συστηματοποιεί τη γνώση μας για το θέμα και δι-νει μια συνολική εικόνα του νομι-κού καθεστώτος που δημιουργή-θηκε στην ελεύθερη Ελλάδα της κατοχής.

Εργασία χρήσιμη η οποία μας προσφέρει τις απαραίτητες εκεί-νες πληροφορίες που συνθέτουν το θεσμικό πλαίσιο που ο λαός δημιούργησε μέσα στην προοπτι-κή μιας δημοκρατικής και ανε-ξάρτητης πατρίδας.

ΘΑΝΟΣ ΦΩΣΚΑΡΙΝΗΣ

Δοκίμιο χρονογραφίας για την

Έλλη Αλεξίου.

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1982

Μία ενδιαφέρουσα μελέτη κα-ταγραφής και αξιολόγησης του έργου της Έλλης Αλεξίου. Το βι-βλίο περιλαμβάνει ένα πλούσιο φωτογραφικό υλικό και πολλά ντοκουμέντα, που φωτίζουν και συμπληρώνουν την πολύπλευρη προσωπικότητά της.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ

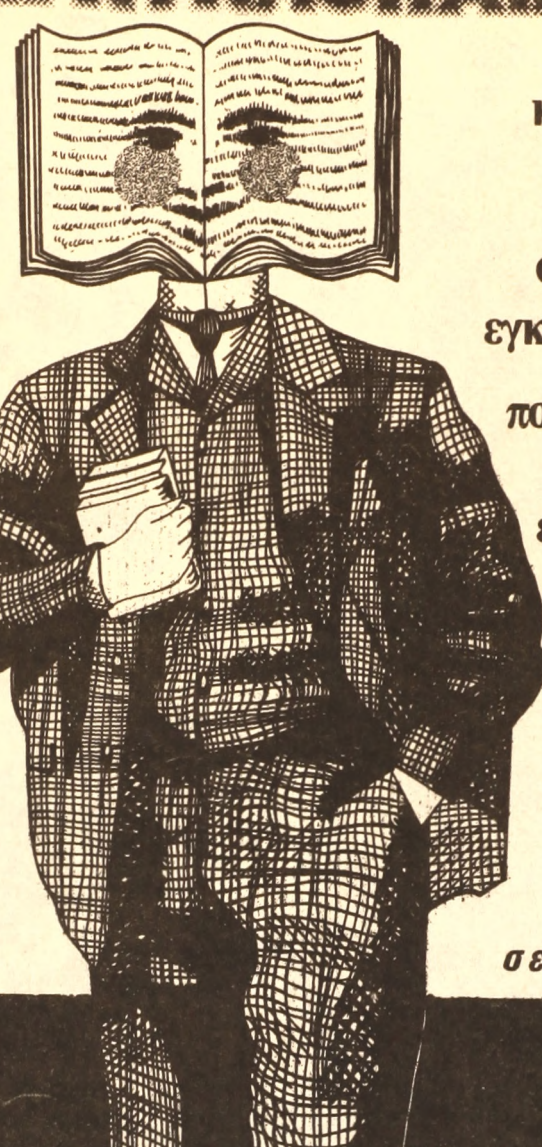
Το πουκάμισο του Κένταυρου

και τ' άλλα διηγήματα

Εκδ: Θεμέλιο, Αθήνα 1982

Η ομώνυμη νουβέλα και τα δι-ηγήματα που την πλαισιώναν στην πρώτη έκδοση είναι μέρος των περιεχομένων αυτού του βι-βλίου που περιλαμβάνει επίσης και τα διηγήματα της συλλογής «Παραφώνια». Με τη γνωστή λι-τή γραφή του, ο Χ.Μ. μετουσιώ-νει τα χαμηλόφωνα αισθήματα σε οργίλη διαμαρτυρία για την έλλειψη ανθρωπιάς.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ



χρησιμες
κι ελευθερες
αποψεις
για θεματα
που δεν
αναφέρονται
σε
εγκυκλοπαιδειες
ή
που βλεπονται
απο μια
αλλη
ελευθεριακη
σκοπια

σε φυλλάδια

Μια μεγάλη, σύγχρονη,
συνεπής ασφαλιστική εταιρία
- αγροτικών και γενικών
ασφαλειών -
με δίκτυο εξυπηρέτησης
απ' άκρη σ' άκρη στην Ελλάδα,
που προσφέρει τα κέρδη της
σε αναπτυξιακούς, κοινωνικούς
και πολιτιστικούς σκοπούς.



Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ
ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

ΑΘΗΝΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ
ΠΑΡΙΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΟ
ΜΑΔΡΙΔΗ
ΜΙΛΑΝΟ
ΖΥΡΙΧΗ
ΓΕΝΕΥΗ
ΡΩΜΗ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
ΝΤΥΣΣΕΛΝΤΟΡΦ
ΤΙΡΑΝΑ
ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
ΒΙΕΝΝΗ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΚΑΙΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΕΛ ΑΒΙΒ
ΝΑΪΡΟΜΠΙ
ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΤΖΕΝΤΑ
ΝΤΑΧΡΑΝ
ΝΤΟΥΜΠΑΪ
ΚΟΥΒΕΪΤ
ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

Έχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό έξωτερικό

Η 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς. Καί μαζί της, αισθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ή έλληνική φιλοξενία σās συνοδεύει παντού.

Έπί πλέον, οι περισσότερες πτήσεις τής 'Ολυμπιακής, γίνονται χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς. Για παράδειγμα, ή 'Ολυμπιακή πετάει κατευθείαν για Νέα 'Υόρκη. Έτσι φθάνετε γρήγορα καί ξεκούραστα, μέ τά πιο σύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό έξωτερικό, για δουλειές ή διακοπές, έχετε από τούς 28 προορισμούς μας, είναι ένας λόγος για να ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. Άλλά υπάρχει πάντα ακόμα ένας λόγος:

η εξαιρετική
πρόσβαση στό ταξίδι σας.



ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε σέ μās ή σιόν πράκτορά σας

κυκλοφορησε



Βάσεις: 'Ο έθνικά υπερήφανος
δρόμος
Οι μύθοι του άστισμου μένουν.
'Η άριστερά αλλάζει
Οι μισθοί των έκλεκτων
Μερικά παραλειπόμενα ενός
προεδρικού λόγου
ΚΚΕ: 'Αντιθέσεις και προοπτικές
Πολιτικά σχόλια
ΙΡΑΝ: 'Η επανάσταση 4 χρόνια μετά
Γαλλικές δημοτικές αλλαγές
Κορσική: Τό τίμημα της
άνεξαρτησίας
Διεθνή σχόλια
'Αντρόπωφ - Χριστίνα 'Ωνάση
Φοιτητές - ΕΔΠ στην εξουσία
Φοιτητικές εκλογές και λοιπόν;
Σχολή Δημόσιας Διοίκησης
'Ο μύθος του Καμικάζι
Οι έχθροι του έθνους
'Ο Μανωλιός

Τό περιβαλλοντικό ατύχημα
Πρός μιά «ένιαία» πολιτική
περιβάλλοντος

Η ΧΘΕΣΙΝΗ

Ξερόφερτα δεσμά και ιεροί δεσμοί
Γιά ποιό συνδικαλισμό;
Κοινωνικά σχόλια
Συνέντευξη μέ τόν Μάρξ
Παιχνίδια

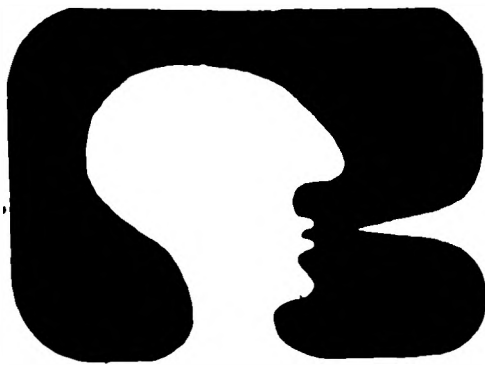
Πολιτιστικά σχόλια
ΜΠΡΕΧΤ: Ποιήματα γιά τήν αγάπη
Οι κακές μεταφράσεις
PRAXIS 83 JAZZ
Τραγουδιστική παρελθοντολογία
'Ο Ραίη 'Αλισον γιά τό μπλούζ
'Η προϊστορία της Σκηνης
Τό θέατρο της 'Ανοιξης
Τό όραμα της 'Εσπερίας
Πραξικόπημα στην 'Αθήνα
'Ιδιοκαρυσμοί



σχολησιαστικ σχολησιαστικ σχολησιαστικ

Κυκλοφορεί κάθε 1η του μηνά

Έκδοτης: Γιώργος Πιτουρόπουλος, 'Ισαύρων 10 - Δαφνομήλη. **Διεύθυνση:** Κώστας Βουρνάς, Παναγιώτης Παναγιώτου, Δημήτρης Παρράς. **Πολιτικά θέματα:** 'Αναστασία Λαζαρίδου, Χρύσανθος Λαζαρίδης, Τάκης Μαστραντώνης, Γιάννης Μηλιός, Χρήστος Βαλλιάνος. **Διεθνή:** Κύρα 'Αδάμ, Κ. 'Ανατολίτης, Στάθης Δελής, 'Οράτιος Σαβράνης, 'Αστέρης Στάγκος. **Εκπαίδευση:** Χριστόφορος Βερναρδάκης, Δημήτρης Κέκος, Χρήστος Μαχαίρας, Μαλβίνα Παπαδάκη, Τάκης 'Υπέρμαχος. **Ελεύθερη Έρευνα:** Νίκος Βαφειάδης, Μάκης Γιομπαζολιάς, 'Αντα Θεοδωρίδου, Γιώργος Οικονομέας, Τασούλα Χριστοδουλοπούλου, Δημήτρης Τρίμης. **Κοινωνικά θέματα:** Κατερίνα 'Ιατροπούλου, Γιάννης Κάλλας, Γιώργος Καραζάνος, 'Αγγέλικα Ψαρρά. **Μουσική:** Νότης Μαυρουδής, Δημήτρης Οικονομάκης, Γιώργος Σταυρίδης. **Θεάματα:** Μένης Θεοδωρίδης, Γιώργος Μακρής, Γιάννης Μαργαρίτης. **Ίδιοκαρυσμοί:** Νώντας Παπαμιχαήλ, 'Αρης Σαπουνάκης. **Καλλιτεχνική Έπιμέλεια:** 'Ακης 'Αηδόνης, 'Αντα Θεοδωρίδου, Ματίνα Καλογεράκου, 'Αποστόλης Μπουρσινός, 'Αρης Σαπουνάκης. **Σκίτσος:** Πέτρος Ζερβός, Σπύρος Παντελάκης. **Κόμικ:** 'Αρκάς.



ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟ

● Από τις 2/1/83 είναι το γράμμα του εργάτη Ν. Ρίζου από το Βόλο. Το δημοσιεύουμε σήμερα, έτσι για την ιστορία και την επικαιρότητα του μετά την άφιξη του Μάρκου και γιατί απηχεί σκέψεις και αισθήματα...



Αξίωμα και όρος απαράβατος στη ζωή κάθε αξιοπρεπούς και με συναίσθηση των ευθυνών του ανθρώπου, είτε είναι καπετάνιος είτε είναι ηγέτης το «ο καπετάνιος τελευταίος εγκαταλείπει το πλοίο τους».

Η πιο πάνω αναφορά γίνεται για τον ηγέτη Μάρκο Βαφειάδη, που μετά τον ελεύθερο επαναπατρισμό των αγωνιστών του χαμένου αγώνα, γυρίζει στην Ελλάδα Δικαιωμένος.

Δικαιωμένος και με μια ακτινοβολία που πολύ θα την ζήλευαν κάποιοι άλλοι «ηγέτες» που πήραν το πρώτο αεροπλάνο και γύρισαν ξεχνώντας κάποιους άλλους συναγωνιστές τους που έπρεπε να γυρίσουν όλοι μαζί και όχι αυτοί σαν επώνυμοι αφήνοντας έξω τους ανώνυμους.

Δικαιωμένος γιατί δεν εγκατέλειψε ποτέ σαν ηγέτης που ήταν, τους συντρόφους αδελφία του στην εξορία.

Από τον Μάρκο Βαφειάδη, εμείς οι νεότεροι, οι στρατευμένοι στην εδραίωση της αρχής αλλά σταθερά οικοδομούμενης σοσιαλιστικής αλλαγής, περιμένουμε την ιστορική μαρτυρία και συμβουλή του, για να μην ξεστράτισουμε σε λαθεμένους δρόμους. Καλώς να 'ρθει λοιπόν.

Νικόλαος Ρίζος

ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

● Σε παλιότερο άρθρο αναφέρεται ο Σπ. Σακκάς, γιατρός από τον Πειραιά:

Αγαπητό «Αντί»,

Από παλιά αναγνώστης του «αντί» πίστευα στη διαλεκτικότητα του περιοδικού αυτού. Το κύριο όμως άρθρο του 219 τευχ. με απογοήτευσε, μιας και ασχολιόταν μ' ένα θέμα τόσο σοβαρό

όπως η υγεία του λαού, χωρίς όμως την ανάλογη σοβαρότητα στην προσέγγιση.

Εκεί επιχειρείται ένα επιπόλαιο αράδειασμα σκέψεων, που αγνοεί τα βαθύτερα αίτια για το χάλι της υγείας στην Ελλάδα, αγνοεί τις απόψεις των επιστημών φορέων των λειτουργιών της υγείας (ΕΙΝΑΠ, ΟΣΝΙΕ, ΠΙΣ Ιατρ. σύλλογοι) που πρώτοι αυτοί έχουν καταγγείλει την κατάσταση στο χώρο της υγείας, και έχουν δώσει συγκεκριμένες λύσεις μέσα από Παννοσοκομειακά συνέδρια.

Τέλος δεν αναφέρει τίποτε για το νέο νομοσχέδιο για τη δημοσιοποίηση της υγείας (γιατρός πλήρους απασχόλησης) που είναι η αρχή για την οριστική λύση του προβλήματος της λαϊκής υγείας.

Αντίθετα το κύριο άρθρο του «αντί» αποκαλεί τους λειτουργούς της υγείας και τους φορείς του «ωχαδερφιστές» τους γιατρούς αποκαλεί ανεξάρτητα, φακελλάκηδες, παγερά αδιάφορους, ακατάδεχτους και μαθητευόμενους μάγους πασών των νόσων και μαλακιών!... Κρύβει έτσι το άρθρο σας το πραγματικό πρόβλημα και τη λύση του.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Σπύρος Σακκάς
Ιατρός
μέλος Ιατρικού Συλλόγου
Πειραιά.

Σ.Σ. Το περιοδικό έχει βέβαια έκτοτε ασχοληθεί επανειλημμένα με το θέμα ΥΓΕΙΑ αλλά και με το σχετικό νομοσχέδιο - φάντασμα με σχετική αρθρογραφία. Κάποιοι χαρακτηρισμοί του άρθρου τχ. 219 δεν είχαν βέβαια την έννοια γενίκευσης. Από την άλλη ο γιατρός - αναγνώστης μας θα πρέπει να δεχτεί ότι πέρα από τις αδυναμίες του συστήματος κάθε κοινωνική ομάδα έχει τις ευθύνες της και ωφείλει να συμμετέχει σε διαδικασίες για να ανατραπούν «τα κακώς κείμενα».



ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ: ΝΑ ΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΘΕΙ

● Με αφορμή την έρευνα της Ελένης Αποστολοπούλου, για τις κοινωνικές ασφαλίσεις (ΑΝΤΙ τχ. 224), ο αναγνώστης μας Δημοσθ. Σταθακόπουλος, συνδικαλιστής, επαναφέρει παλιά πρότασή του για την κρατικοποίηση της κοινωνικής ασφάλισης. Να τι υποστηρίζει στην επιστολή του που δημοσιεύουμε στη συνέχεια:

Κύριε διευθυντά,

Το σύστημα της Κοιν. Ασφάλισης στον τόπο μας —«ευρωπαϊκό» στην προέλευσή του, παρ' όλ' αυτά...— έχει όλα τα μειονεκτήματα που του προσάπτει η έρευνα της Ελ. Αποστολοπούλου (τχ. 224) και άλλα πολύ περισσότερα και σοβαρότερα, που όλα μαζί μεταφράζονται, σε τελευταία ανάλυση, σ' ένα υπέρογκο κόστος, που μειώνει την ανταγω-

νιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών. Πράγμα ολέθριο, ιδίως μετά την απόφασή μας να μπούμε στην Κοινή Ευρωπαϊκή Αγορά...

Το γεγονός αυτό είχε έγκαιρα επισημανθεί και απασχολήσει την Ομοσπονδία των υπαλλήλων του ΙΚΑ, ήδη από το 1959, όταν ακόμα συζητιόταν η επέκταση της ΚΑ και στους αγρότες και η εισοδός μας στην ΕΟΚ ήταν ένα μακρινό όραμα. Πρώτος καρπός του προβληματισμού αυτού ήταν μια σύντομη μελέτη μου, που δημοσιεύτηκε στα «Συνδικαλιστικά Νέα» της Ομοσπονδίας το Γενάρη του 1960. Δυστυχώς στην προσπάθεια αυτή δεν δόθηκε η σχεδιασμένη συνέχεια, τόσο εξαιτίας των διενέξεων (επί άλλων θεμάτων), στο Συνδικάτο μας, όσο και διότι ο κύριος στόχος των πολιτικών αγώνων τότε ήταν ο εκδημοκρατισμός της πολιτικής ζωής και όχι οι ριζικές διαρθρωτικές αλλαγές στους κοινωνικοοικονομικούς θεσμούς.

Και μια τέτοια, ακριβώς, ριζική αλλαγή στην οργάνωση του συστήματος της Κοιν. Ασφάλισης πρότεινε η μελέτη εκείνη. Με κύριο στόχο της τη μείωση του κόστους παραγωγής, χάρις στην απλούστευση και κρατικοποίηση του συστήματος που εισηγείται, σε συνδυασμό όμως και με την καθιέρωση της ισότητας των πολιτών, όσον αφορά την υγειονομική τους περιθαλψη και μιας λογικής και δίκαιης διαφοροποίησής τους, όσον αφορά τη συνταξιοδότηση. Πιο συγκεκριμένα, για τις συντάξεις, προβλέπεται μια «βασική» για όλους τους πολίτες, ίση σε ποσό (π.χ., σήμερα, από 15.000 δρχ. περίπου), βασισμένη στην έμμεση φορολόγησή τους και μια «συμπληρωματική» για όσους υποβάλλονται και στην άμεση φορολογία (1.750.000 περιπτώσεις), που θα κλιμακώνεται ανάλογα με τη φορολογική κλάση κατά τον ενεργό βίο του πολίτη.

Θα πρέπει να σημειωθεί, πάντως, ότι το απλούστευμένο αυτό σύστημα αναγκάστηκε τελικά να το εφαρμόσει ο ΟΓΑ, που εισπράττει τους πόρους του μέσω της κρατικής φορολογικής μηχανής (χαρτόσημο κτλ.) και δίνει μια και μόνη, ίση για όλους τους αγρότες, σύνταξη. Γι' αυτό και τα έξοδα Διοίκησης του Οργανισμού αυτού είναι μόνο 2,5% επί των εσόδων του...

Και θα πρέπει ακόμα να σημειωθεί, ότι το νέο αυτό σύστημα της κρατικοποιημένης Κοινωνικής Ασφάλισης υποστηρίχθηκε από το 80% των πολιτών που πήραν μέρος στο πειραματικό Λαϊκό Δημοψήφισμα που διοργάνωσε ο Σύλλογος Εκλογέων Κυψέλης. Διότι όλοι, σχεδόν, κατάλαβαν ότι υπερέχει του σημερινού «μωσαϊκού» (ή «λαβύρινθου που τρέφει μινώταυρους»), αφού κα-

ταργεί τις ανισότητες αλλά και μηδενίζει, σχεδόν, τις δαπάνες διοικήσεως.

Δημοσθένης Σταθακόπουλος
τ. Δ/ντής ΙΚΑ-Συνδικαλιστής



ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΒΑΦΤΙΣΙΑ

● Ενδιαφέρει βαφτισμένους και αβάφτιστους το γράμμα της Β. Σταθοπούλου:

Αγαπητό «Αντί»,

Σ' ένα παλιότερο τεύχος σου διαβάσαμε γράμμα αναγνώστη σχετικό με τη βάφτιση.

Αντιμετωπίσαμε κι εμείς το ίδιο πρόβλημα και τελείως συμπωματικά μάθαμε ότι είναι δυνατό να δοθεί όνομα στο παιδί (ονοματοδοσία) χωρίς να προηγηθούν βάφτιση. Πηγαίνεις στο Ληξιαρχείο και ο πατέρας —τι βαρύτητα μπορεί να 'χει η γνώμη μιας μάνας και τι σχέση έχει αυτή με το παιδί της;— δηλώνει ότι το όνομα του παιδιού θέλει να 'ναι το τάδε. Υπογράφει, παίρνει όσα αντίγραφα Ληξιαρχικής Πράξης θέλει (με το όνομα του παιδιού) και αυτό ήταν όλο. Στα αντίγραφα, φυσικά, δεν αναφέρεται το Χριστιανός ή Ορθόδοξος.

Σου στέλνουμε αυτό το γράμμα γιατί το θέμα ίσως ενδιαφέρει και άλλους αναγνώστες σου και γιατί εμείς δεν είχαμε ποτέ διαβάσει κάπου το παραμικρό, για αυτήν τη διαδικασία.

Μ' εκτίμηση
Β. Σταθοπούλου.

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Κύριε Διευθυντά,

Η χώρα μας μαζί με την Τουρκία, την Μάλτα και την Κύπρο είναι πια οι μόνες Ευρωπαϊκές που δεν έχουν διακηρύξει, ότι αναγνωρίζουν την αρμοδιότητα της Επιτροπής (Commission) να επιλαμβάνεται των αιτήσεων, που απευθύνονται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης από κάθε φυσικό πρόσωπο, κάθε μη Κυβερνητική Οργάνωση ή ομάδα ιδιωτών, που ισχυρίζεται, ότι υπήρξε θύμα παραβίασης, σύμφωνα με το άρθρο 25 της Συμβάσεως περί Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωθών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4-11-1950.

Γιατί άραγε;

Με εκτίμηση

Μιχάλης Τσαγκατάκης



ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

● Σε άλλες σελίδες φιλοξενούμε και πάλι συνεργασία του καθηγητή Νίκου Μάργαρη. Νομίζουμε πως όπως και άλλοτε επιχειρεί εύστοχες επισημάνσεις. Όμως ένας αναγνώστης μας, ο Γ. Σκαπτός - Μεταξάς, που τον παρακολουθεί και από το «ΒΗΜΑ» έχει τις αντιρρήσεις του και τις κατά-

θέτει. Όσο για τον Καθηγητή Ν. Μάργαρη, σε επόμενο τεύχος ελπίζουμε να φιλοξενήσουμε τις απόψεις του και την αντικριτική του.

Η «δια παραδόξων κριτική» που επιχειρεί εδώ και καιρό ο καθηγητής Ν. Μάργαρης από το «ΒΗΜΑ», ξεκίνησε μ' εκείνο το «προκλητικό» για τις «μη βλαβερές συνέπειες της φωτιάς στα δάση», την εποχή ακριβώς που έκαιγαν δάση από την Θράκη ως την Κρήτη. (Σαν να λέμε, όπως αναλογίζεται στο ημερολόγιό του ο Ντοστογιέφσκι, να γίνεται ο μεγάλος σεισμός της Λισαβώνας και ένας Πορτογάλος ποιητής να εξακολουθεί να γράφει ένα ερωτικό ποιηματάκι της σειράς). Και συνεχίστηκε, αυτήν τη φορά με περισσότερο προσοχή και μαεστρία (γιατί την ευστροφία, του την αναγνωρίζουμε), στοχεύοντας τις βλαβερές συνέπειες των «ασυνάρτητων» εμπλουτισμών των οικοσυστημάτων («ΒΗΜΑ» 24.10.82). Όμως είναι φως φανάρι ότι για τις περιπτώσεις που δικαιολογημένα ελεονολογεί, αρκεί ο κοινός νους (ιδιαίτερα των ανθρώπων της υπαίθρου, όπως κι ο ίδιος δέχεται) για να καταλάβει ότι έναν «τόπο» τον εμπλουτίζουμε σε πανίδα και χλωρίδα έτσι ώστε: να μη χάνει την ιδιομορφία-του. Δεν φτιάχνουμε δηλαδή ρηξικέλευθα «νέο τόπο» αλλά —αντίθετα βοηθάμε τον ήδη λεηλατημένο και κατακαμένο, με όπλο την ίδια του την «ιδιοσυγκρασία» και «παράδοση». (Αυτό ισχύει όχι μόνο για τους βιότοπους αλλά —σε μεγάλο βαθμό— και για τους κοινωνικοπολιτιστικούς τόπους).

Από έναν πανεπιστημιακό οικόλογο θα περίμενε κανείς την εναλλακτική θετική πρόταση κι όχι τις αοριστολογίες για την «παράλειψη» μελέτης των βαθύτερων αιτιών του κακού. Γιατί όταν κάποιος παραδέχεται ότι τα πράγματα στη φυτική και ζωική οικολογία (για να μη μπούμε στους λαβύρινθους της «ανθρώπινης οικολογίας») είναι πάρα πολύ δύσκολα λόγω της εξαιρετικής πολυπλοκότητας και ευκινησίας του «αντικειμένου» Φύσης, είναι υποχρεωμένος να δώσει κάποιες διευκρινίσεις αν όχι αναλύσεις, και παραπέρα να κάνει τις απιπροτάσεις του τη στιγμή μάλιστα που οφείλει να 'ναι ο κατ' εξοχήν επαίων.

Γιατί όσο κι αν «η Οικολογία σαν επιστήμη» βρίσκεται ακόμη στην ερηβεία (ξανακατανοώντας συνάμα την αρχαιοελληνική τοποθέτηση για το σχετικά Αβέβαιο και «Περίτου» της Φύσης), αυτό δεν σημαίνει ότι προχωράει εντελώς στα τυφλά. Όμως —κατά τη δική μας άποψη— παραδοξολογούσα κριτική σκέψη του Ν. Μάργαρη δεν αμφισβητεί δημιουργικά (όπως ο 'Ιλλις, ο Μοκωβιτσί κ.α. παρά-δοξολόγοι οικοογιστές) τις τρεχάμενες δόξες και παράδοξα του κεφαλαιοκρατικού πολιτιστικοκοινωνικού συστήματος και της ομολογής του τεχνολογίας που έχουν πια παγκόσμια υπαρχήσει, αλλά —αντίθετα— ρχεται να συμπορευτεί με ποικί-

λες άλλες αφελεις ή διόλου ρητορικές της Απραξίας (ή της πολυπραγμωσύνης να «προλαμβάνουμε» για χάρη της δικής μας αυτοσυντήρησης, κάθε πιθανή εξέλιξη των ιστορικών πραγμάτων, κατά το παράδειγμα του καβαφικού Φερνάνζη). Μακάρι να πέφτουμε εντελώς έξω και να τον αδικούμε (ζητώντας του ανόητα αντί «επι μέρους παρεμβάσεις» θετικό εναλλακτικό σχέδιο). Είμαστε οι πρώτοι που θα το παραδεχτούμε, μόλις το αποδείξει στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό, παίρνοντας πίσω όλες τις ενστάσεις μας απέναντί του (αν κι όχι απέναντί στην γενιά του-μας).

Με φιλία και όχι νεικος και όχι βέβαια αποπαγιδευμένος Γιάννης Σκαπτός-Μεταξάς.



ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ

● Αιώνες τώρα έχει τα βάσανά του ο έρως' αλλά φαίνεται πέραν των ταξικών, σε κάποια σοσιαλιστική χώρα ανακάλυψαν ότι και οι εθνικές διαφορές χωρίζουν τους ανθρώπους. Πλην όμως, όπως και οι ταξικές και οι εθνικές διαφορές μπορούν να ξεπεραστούν είναι θέμα τιμήματος μόνον.

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Παρακαλώ να φιλοξενήσεις στις στήλες σου ένα σπάνιο πρόβλημα που απασχολεί μια μικρή μερίδα Ελλήνων και άλλων ξένων —πλην Ισραηλινών!— στο εξωτερικό.

Συγκεκριμένα, στη Ρουμανία, Έλληνες δεν μπορεί να παντρευτεί Ρουμανίδα γιατί δεν τους δίνουν άδεια, δεν της δίνουν διαβατήριο και ακόμα κι αν αυτά τα κατακτήσει (με γνωριμία, θέση στο κόμμα ή λάδωμα θα ήταν μάλλον εύκολο), ζητούν απ' την κοπέλλα να επιστρέψει στο κράτος τα έξοδα που αυτό έχει κάνει για χάρη της, περίπου 25.000 δολ. ΗΠΑ σε συνάλλαγμα, χρήματα που προφανώς αδυνατεί η ίδια να βρει εκεί... Έτσι το ποσό πρέπει να βρει ο υποψήφιος σύζυγος εδώ και εκτός αυτού να το μετατρέψει σε δολ. και να το πάρει στη Ρουμανία...

Μήπως εσείς γνωρίζετε κάποιο τρόπο να ξεπεραστούν όλ' αυτά, δεδομένου ότι οι πιέσεις που ασκεί η Δύση στο όνομα των τεραστιών χρεών της Ρουμανίας απέναντί της δεν είναι βέβαιο ότι θα φέρουν αποτέλεσμα...

Θα είχα διάθεση να τα σχολιάσω αυτά τα σοσιαλιστικά καμώματα, αλλά λόγω της στενής φιλίας μου με τους άμεσα ενδιαφερόμενους κινδυνεύω να οδηγηθώ σε μη δημοσιεύσιμες φράσεις...

Μόνο, δε θα μπορούσε κι η Ελ-

ληνική κυβέρνηση από πλευράς της κάποια πίεση ν' ασκήσει; Για την ώρα η πρεσβεία μας του Βουκουρεστίου αδιαφορεί. Στο περιθώριο των πολιτικών, οικονομικών και λοιπών προβλημάτων που μας απασχολούν και στο πλαίσιο των θαυμασίων σχέσεών μας με τη γειτονική χώρα δε θα μπορούσαμε να ρίξουμε μια ματιά και στον Άνθρωπο; Και ακόμα, πώς άραγε το Ισραήλ...;

Τέλος σημειώστε, πως η κοπέλλα δεν είναι πράκτορας της CIA ούτε οτιδήποτε άλλο παρόμοιο... Απλώς η Ρουμανία, υπό διάλυση γενικώς και διατηρούμενη χάρη σ' ένα απ' τους πιο αυταρχικούς μηχανισμούς της Ευρώπης, αποφάσισε φαίνεται, απ' τη στιγμή που θα δώσει, αν δώσει, την άδεια γάμου ξεπερνώντας το επιχείρημα της «προδοσίας του σοσιαλισμού και της πατρίδας» (ναι, τους το 'πε κι αυτό η ασφάλεια...) να βάλει στο χέρι 25.000 δολ... Τι θα κάνουν, σου λέει, θα πληρώσουν. Ξέρουν πως τα αισθήματα ακόμα μετράνε, στη μαύρη μας Δύση τουλάχιστον...

Θερμώς ευχαριστώ.
Ένας αναγνώστης σας



ΕΝΑΣ ΦΙΛΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΣ

● Το γράμμα που ακολουθεί —όπως άλλωστε και άλλα πολλά— δημοσιεύεται αυτούσιο. Φιλικό, προσωπικό και εξομολογητικό είναι ίσως ένα γράμμα έξω από κάθε ψευτοσοβαρό τόνο στήλης αλληλογραφίας με ένα έντυπο.

Χαιρόμαστε που μας γράφει με την ίδια αμεσότητα όπως στο σπίτι του, τους φίλους ή την Καίτη του. Πειράζει Κώστα που κοινοποιούμε το γράμμα σου; Αλλά, περιορίσε λίγο το τσιγάρο, βρε παιδί μου...

Εμείς αν είχαμε ραδιοσταθμό θα σου «αφιερώναμε εξαιρετικά» ένα τραγούδι' ας πούμε το «Πάρτυ» του Λουκιανού...

Αγαπητό Αντί γεια σου,

Δεν ξέρεις με πόση ευχαρίστηση άνοιξα το φάκελλο τον ταχυδρομικό που περιείχε το 218ο τεύχος σου.

Είχα στ' αλήθεια απελπιστεί, γιατί περίμενα... και τελευταία πίστεψα ότι θα χάθηκαν και συ όπως χάθηκαν τόσα και τόσα γράμματα της Καίτης μου, των φίλων μου, όλων (ή περίπου) αναγνωστών σου και Πειραιωτών, Αντι-σκυλισιακών, και Ε.ΚΙ.ΤΕ. Πιακών.

Δεν μπορώ να πω ότι εμείς εδώ στη Λουβαίν, 35 χιλιόμετρα προς το νότο από τις Βρυξέλλες, περνούμε χειρότερα ή καλύτερα από τους φίλους φοιτητές της Ρουμανίας. Δεν θα μπω σε λεπτομέρειες, ίσως μιαν άλλη φορά. Αλλά εδώ να τι συμβαίνει.

Αυτό το πλαίσιο της ποιότητας και της ποσότητας που βρίσκεται μπροστά μας και καλούμαστε να διαλέξουμε κάτι για να περάσουμε την ώρα μας, τη μέρα μας, τα χρόνια μας είναι βουτηγμένο ή λουσμένο (ανάλογα πως το βλέπει ο καθένας) σ' αυτό το γενικό πλαίσιο της μαλακίας που υπάρχει στο λεγόμενο πολιτισμένο και όντως δυτικό καπιταλιστικό χώρο. Όλη αυτή η μαλακία ενισχυμένη και από την ίδια τη μορφή της πόλης - πανεπιστημίου, από το κατά 90% μπουρζουαζιστικό πληθυσμό της, από τον φοβερό καθολικισμό της από το ότι σε κάθε γωνιά είναι σίγουρο ότι κάποιος θα σε σταματήσει και θα σου απαιτήσει λεφτά και ξέρεις ότι σε κλέβει ο πούστης. Αλλά τι να κάνεις; Ξέρω αυτό το «τι να κάνεις» μου τη σπάει και εμένα αλλά το λέω και το γράφω.

Κάναμε και σύλλογο ή μάλλον παρέα. Είμαστε γύρω στους 35 Έλληνες και όπως συνήθως δουλεύουν 7-8 άτομα. Από πέρσι βγήκε από ένα φίλο μια εφημερίδα με τα πρωτόγονα μέσα που έχουμε που βασικά θα εξυπηρετούσε την ανάγκη για χαβαλέ αλλά η οποία που και που είχε δείγματα σοβαρότητας. Κάναμε φέτος μια προσπάθεια να διαφημίσουμε τα «Ευρωπαϊκά» στην περιοχή μας. Έχουμε μια ώρα διαθέσιμη στο ραδιόφωνο της πόλης (εγώ δουλεύω εκεί με άλλα δυο παιδιά). Τώρα άρχισα και δουλεύω (μάλλον θα μείνω και ο μόνος) στο C.I.E.E. (Cercle internationale des Etudiants Etrangers) όπως θα καταλαβαίνετε είναι ένας σύλλογος που ενδιαφέρεται για τα προβλήματα των ξένων. Αλλά τελικά οι εθνότητες που αντιπροσωπεύονται είναι οι αφρικάνικες, οι αραβικές και από τους Ευρωπαίους μόνο οι Έλληνες και ίσως οι Πολωνοί. Δεν είναι απλά σύλλογος φοιτητικός αλλά έχει και πολλές άλλες ασχολίες, αλλά περισσότερο σε θέματα που απασχολούν τον οποιοδήποτε φοιτητή που είναι ξένος εδώ. Οι τοποθετήσεις των μελών είναι όλες κοινές στο σημείο ότι σχεδόν όλοι είναι αριστεροί.

Τώρα για να γυρίσουμε και σε μας τους Έλληνες. Ε! κάνουμε και κανένα γλέντι για να μεγκρουλιάσουμε άλλοτε αλά Ελληνικά και άλλοτε αλά Βέλγικα. Ε-

γώ το ρίχνω ίσως πολύ έξω. Σιγά σιγά έκανα αρκετούς φίλους εδώ Βέλγους, Μαροκάνους (και είναι και οικονομικά).

Κατά τ' άλλα καλά. Λίγο διάβασμα, πολύ τσιγάρο, σινεμά, να δούμε κανένα γκρουπ τζαζ, μουσική στο πικάπ, χασμουρητό, ύπνος.

Εδώ χαιρετώ. Ελπίζω να πάνε όλα καλά για σας.

Κώστας Πετρόπουλος



ΣΑΝ

ΠΡΩΤΑΠΡΙΛΙΑΤΙΚΟ

● Σεβόμενοι τις επιθυμίες της φίλης μας παραδίδουμε αυτούσιο τίτλο και γράμμα:

Αγαπητό «Αντί»,

Είμαι τακτική αναγνώστριά σου· κάθε 15 μέρες προσπαθώ να ξετρυπώσω μιαν έκπληξη. Τώρα τελευταία, σπάνια πια. Στερήσατε. Ό,τι απόμεινε το επινοώ μάλλον παρά το ανακαλύπτω. Μένω τώρα στο γράμμα περασμένου τεύχους σας της κ. (ή δ;) Αγγελικής Ευγενίδου. Διαφωνώ. Λοιπόν: η ιεράρχηση δεν είναι: Χιούμορ - έρωσ - πνευματική επικοινωνία. Η ιεράρχηση είναι αντίστροφη: πνευματική επικοινωνία - έρωσ - χιούμορ. Θα σας εξηγήσω: Και είναι απλό είναι θέμα διαθέσιμου χρόνου. Η πνευματική επικοινωνία απαιτεί συνεχή παρουσία και επαφή (χρονική). Ο έρωσ χρειάζεται ευκαιριακό — έστω — συντονισμό (ή συγχρονισμό). Το χιούμορ όμως δεν χρειάζεται διόλου επαφή. Απαιτεί μόνον απόσταση — τοπική και χρονική. Για κείνους λοιπόν που ενδιαφέρονται πρωτίστως όχι να κάνουν χαριτωμένα τηλεφωνήματα (;) όπως η εν λόγω κ. (ή δ.) αλλά να παρευρίσκονται με όντα με σάρκα, οστά, μάτια, ομιλία κτλ, το θέμα του χρόνου θα έπρεπε να συνεκτιμηθεί. Αυτά όλα είναι άλλα. (Για να παίξουμε τους

πνευματώδεις η λέξη διαβάζεται από το τελευταίο γράμμα προς το πρώτο). Αυτά τα άλλα αναλογίστηκα — όχι τηλεφωνικά — διαβάζοντας το γράμμα της φίλης σας (μας).

Αφήστε την ανορθογραφία μου και γεμίστε τα κενά του χώρου σας.

Φιλικά

Στέλλα Τζενίδου

Υ.Γ. Σαν τακτική αναγνώστρια γνωρίζω πως η επόμενη Παρασκευή θα 'ναι Πρωταπριλιά. Και επειδή είμαι της θεωρίας του χρόνου, πείτε στον συντάκτη σας να βάλει τίτλο «σαν πρωταπριλιάτικο».



ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

● Μια φίλη, που ζήτησε ανωνυμία, αναφέρεται στο γνωστό σχόλιο του «Πορφύριου»:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Το σχόλιό σου «Κουκουλώματα και αποκαλυπτήρια» (τχ. 219) με ώθησε να σου γράψω, γιατί συμφώνησα με το κείμενό σου και, γιατί το γραφτό «Κουκουλώματα» που αναδημοσιεύεις από «ΤΑ ΝΕΑ» μου προκάλεσε αγανάκτηση.

Είμαι τακτική σου αναγνώστρια και πιστεύω στο γόνιμο δημόσιο διάλογο, στον οποίο είναι ανοιχτές οι στήλες σου. Το θέμα, όπως το είδα εγώ, είναι δυο ουσιαστικά προβλήματα των φαντάρων — οικονομικό και δημοκρατικές ελευθερίες — και ο τρόπος που ο κ. «Πορφύριος» τα κάνει και τα δυο αγνώριστα εκμεταλλευόμενος διαστρεβλωτικά την ελληνική γλώσσα.

Στη δεύτερη παράγραφο δημαγωγεί χρησιμοποιώντας τους όρους που είναι οικείοι στην αγορά της εργασίας και προσπαθεί να τους κάνει να ηχήσουν αγοραίοι, στριμώχνοντάς τους όλους μαζί, δίπλα στον φορτισμένο συναισθηματικά όρο «στρατιώ-

της». Στο μεταξύ οι όροι «μισθοφόρους» και «πολυεθνική» έχουν κάνει τη δουλειά τους από την πρώτη παράγραφο κι έχουν προετοιμάσει το αρνητικό ψυχολογικό έδαφος. Αρνητικό για την αύξηση της σημερινής «αμοιβής» ή αλλιώς «αποζημίωσης» του στρατιώτη που, αν δεν κάνω λάθος, είναι κάπου εκατό (100!) δραχμές.

Για να μιλήσουμε πρακτικά, δεν βλέπω πώς θα ζήσουν οι φαντάροι που δεν έχουν υλικούς πόρους άλλους από την εργασία τους. Με ένα κατοστάρικο και με πατριωτισμό — γνήσιο κατά Πορφύριο; Στην περίπτωση που έχουν και τίποτα οικογενειακά βάρη τι γίνεται; Γι' αυτό, είναι καλύτερα να λείπουν οι δημαγωγίες για «νόρμες» και «πριμ». Αν δεν κάνω λάθος, σε όλους όσοι εγκαταλείπουν τις επαγγελματικές τους ασχολίες για να προσφέρουν υπηρεσίες στο κοινό, δίνεται κάποια αποζημίωση — όπως π.χ. στους βουλευτές και στους δημοτικούς συμβούλους — και κανείς δεν κάνει υπαινιγμούς για ιδιοτέλεια. Σχετικά με το οικονομικό, δε νομίζω ότι χρειάζεται ν' αναφέρω τίποτ' άλλο.

Στο κείμενο του Πορφύριου ακολουθούν οι ειρηνιστικές κορώνες για να δείξουμε τι καλός και προοδευτικός που είναι ο αρθρογράφος: «Καλό θα ήταν να μην υπάρχουν στρατοί», «Δεν εργάζεστε, παιδιά, φυλάτε την πατρίδα», «Θα κάνουμε εμείς τώρα τον πατριωτισμό επάγγελμα;» και άλλες ανάλογες κοινοτυπίες. Όσο για το ποιος έχει κάνει τον πατριωτισμό επάγγελμα — σίγουρα πάντως όχι τα παιδάκια του κόσμου που υπηρετούν τη θητεία τους.

Για να κάνει το κλείσιμο πιο εντυπωσιακό, γράφει το εξής «αμφισβητησιακό»: «Προχτές σαν τα σκυλάκια του Παβλώφ, πειθαρχούσανε στα παραγγέλμα-

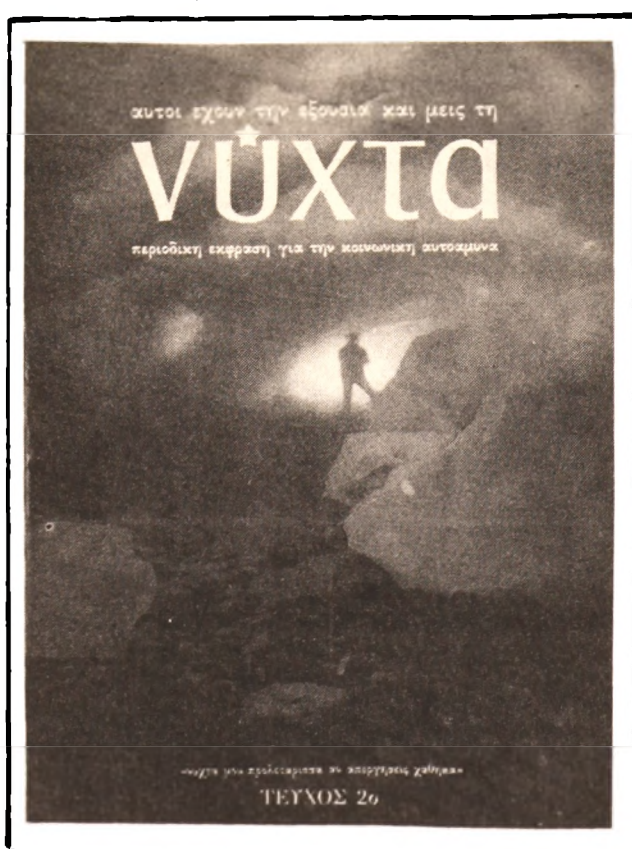
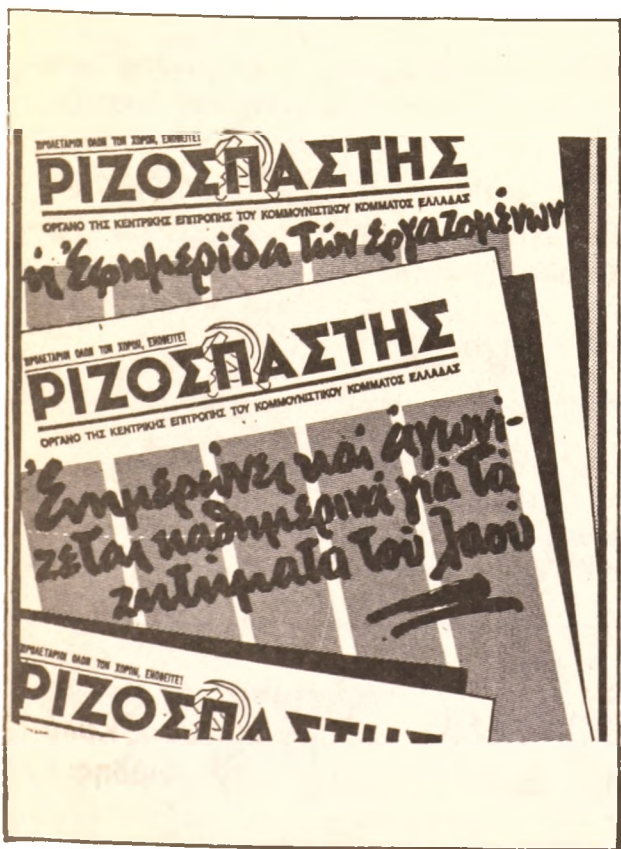
τα της ντουντούκας». Μπορεί καθένας να μη συμφωνεί με το τρόπο που τιμάται η επέτειος της Λαϊκής Εξέγερσης του Πολυτεχνείου, μπορεί να τον απωθεί ο τρόπος που εκφωνούνται ομαδικά τα συνθήματα από τους σπουδούς των κομμάτων — σε μια σχέση χορού και κορυφαίου στο χωνί. Όλα τούτα είναι θεμιτά και μάλιστα μπορεί να φαινογονομολογούνται, αλλά ο συνδυασμός τους όμως με το όλο πνεύμα του κειμένου δείχνει ότι η φράση αυτή είναι έκφραση βαθύτατης περιφρόνησης για τις δηλώσεις και τους διαδηλωτές, αποκαλύπτει το πραγματικό ιδεολογικό «είναι» του κυρίου αρθρογράφου.

Δεν μπορώ να μην επισημάνω ότι δεν θα μπορούσε σήμερα να γράφει για τα όσα γράφει — εννοώντας τις δημοκρατικές ελευθερίες των φαντάρων ανάμεσα σε άλλα — αν πριν εννιά χρόνια δεν είχαν βουήξει κάποιες ντουντούκες και κάποιοι διαδηλωτές δεν είχαν φωνάξει μαζί τους για ψακί ελευθερία.

Οι φράσεις «τον αιτούμε συνδικαλισμό στο στρατό» και «σας πειράζει να πειθαρχείτε στα παραγγέλματα του λοχία», είναι μια ταχυδακτυλουργία της γλώσσας, με την οποία παρακάπτεται το ουσιαστικό θέμα των συνταγματικά κατοχυρωμένων δημοκρατικών δικαιωμάτων.

Γιατί οι φαντάροι να μη διαφωτιστούν; Τους έχουν αφαιρέσει τα πολιτικά τους δικαιώματα; Όχι. Τότε λοιπόν, δώ διαβάζουν ό,τι εφημερίδα λένε οι πραξικοπηματίες ισχυροί τρόφιμοι του Κορυδαλλού; Θα στερήσει η πολιτεία το καίωμα της ελεύθερης πολιτικής σκέψης, ενημέρωσης κι έκφρασης ακριβώς από τους υπερασπιστές της; Αυτό σκοντάφτει στην κοινή λογική ακόμα.

Όσο για τα παραγγέλματα



γία, κανείς, Πορφύριε, (ή μή-
ως «Πορφύριε» πρέπει να λέ-
;) δεν αναφέρθηκε σ' αυτά. Το
ρόβλημα είναι το καψόνι. Εσείς
άντρες το ζήσατε όλοι από
ντά. Εμείς οι γυναίκες, οι μά-
ς κι οι φίλες, μάθαμε καλά τι
να χρειάζεται για να βοηθη-
ς να μη σωριαστεί μια προσω-
κότητα που ένας αναχρονιστι-
ς μηχανισμός πειθάρχησης με
ιαή κινούμενα στην υπηρεσία
υ σφυροκοπάει καθημερινά με
ισιές, δέθεν ασκήσεις και
ωτικές ποινές με στόχο την ι-
πέδωση.

Κάτω από το λεπτό πέπλο της
θεν αμφισβητησιακής φρασεο-
γίας κρύβεται κάποτε η αντι-
αση κι η κοινωνική υποκρισία.
ναι, μου φαίνεται, η περίπτω-

Αγαπητό «ANTI», τελικά το
όλιό σου με βρίσκει απόλυτα
φωνη. Στην τελευταία του
ράγραφο αναφέρεσαι στους
υδώνυμους χρονογράφους.
ν βρίσκεις ότι το συγκεκριμέ-
ψευδώνυμο «Πορφύριος» είναι
ακόμα αποκάλυψη; Η ρω-
κή κατάληξη «-ιος» και η λέ-
«πορφύρα» που θυμίζει βυζά-
θ, δεν παραπέμπουν σε ό,τι
συντηρητικό κι αντιδραστικό
ουμέ; Θάλεγε κανείς ότι το
ρο «Κουκουλώματα» υπο-
φεται από ρωμαίο εκατό-
ρχο.

Αγαπητό ANTI, χαιρε
Τ.Π.

ΑΣΚΗΣΗ ΥΦΟΥΣ

Φαίνεται ότι ένα ορισμένο ύφος
κεί ιδιαίτερη γοητεία στους α-
νώστες μας. Και αυτοί, με τη
σά τους, ασκούνται στο είδος.
ο γράμματα με διαφορετικό θέ-
αλλά και από οπαδούς διαφο-
ικών δογμάτων δημοσιεύονται
συνέχεια.

ο πρώτο αφορά κριτική εφ' ύ-
του ANTI:

γαπητοί εν διαστρεβλώσει και
οφαντία αδελφοί (Αντήγορες
τυλιδόστομοι, Π. Δημοτικοί, Εκ-
ικοί, ΣΦ. Δρέπανοι, Ψαλτάδες
λοιποί αβάπτιστοι. Ο Κούλο-
υ εξαιρείται. Τόσα χρόνια θη-
στο ταμπούρι της (αν)επανά-
σης ΕΚΚΕ σ' οποιονδήποτε θ' ά-
αν κουσουρί) χαιρέτε.

ατ' αρχάς σας εύχομαι υγείαν
μακροήμερευσιν διά το καλόν
λαού (εντεύθεν και εκείθεν της
μενής) και της Αριστεράς (με
ικαν» ή άνευ...)

μα τη αναγνώσει του τελευ-
υ τεύχους του υμετέρου περιο-
ύ (αρ. 222) και ειδικότερον της
ηκτικής υμών προσπάθειας ην
βάλλατε προς πληροφόρησιν
αναγνωστών σας περί των ερ-
ών του 11ου συνεδρίου του ξε-
νητου ΚΚΕ ΕΞ —αναφέρομαι
α αντελήφθητε ίσως, εις την υ-
ον δογματικό Φαρακόν τρισκα-
ιτον Φράξιαν του Ριζοσπά-
—ησθάνθη την ανάγκην όπως
υθύνω εις υμάς συγχαρητήριον
τολήν διά την τόσον σοβαρήν
σφοράν σας.

πό το '79 το 'χε ψυλλιαστεί ο
ωπος και πήρε μαζί του και μα-
όφωνο, καθαρά πράγματα ξά-

στερα...)

Ανησυχών όμως διά τίνα κενά
των προσπαθειών σας έρχομαι
—με την άδειάν σας βεβαίως— να
σας κάνω ωρισμένας χρήσιμους ι-
σως παρατηρήσεις.

α. Παρά την φιλότιμον προσπά-
θειαν ωρισμένων συναδέλφων (Δή-
μου, Γεωργούλας, Σαράφης —από
το '79 το 'ξερε αλλά τώρα το 'πε—)
το ξε ΚΚΕ (ή ΚΚΕ ΕΞ) δεν εννοεί να
διασπασθεί, κολοβωθεί, ετεροχρο-
νισθεί, τέλος πάντων τεθεί εις γω-
νίαν τίνα και εξαφανισθεί, ως ο Κα-
ρίγιο φερ ειπείν, αλλ' επιμένει δογ-
ματικώς να αυξάνει τας δυνάμεις
του και την επιρροήν του, ως και αι
τελευταίαι δημ. εκλογαί και εργατι-
καί αρχαιρεσίαι δεικνύουν. Μήπως
το φαινόμενον τούτο χρειάζεται πε-
ραιτέρω ανάλυσιν και διαφορετι-
κήν μεταχείρισιν; Εδώ 400 (μέχρι
και από Καναδά!) και δεν κάνουν τί-
ποτε...

Παρεπιπτόντως επί τη αναφορά
του ονόματος του συναδέλφου Τ.
Δήμου επληροφορήσαμεν (υμείς)
τους αναγνώστας ότι επρόκειτο για
στέλεχος (όχι δα) του δ. ΚΚΕ ΕΞ. Α-
πό το '68 μέχρι το '77 εάν δεν μας α-
πατά η μνήμη μας τίνος στέλεχος ή-
το και ποίαν θέσιν κατείχαν εις α-
γαπητήν μας εφημερίδαν; (με το
συμπάθειο...)

β. Όταν συνάδελφοι αναλαμβάνο-
μεν ανάλυσιν τίνα κομματικού συ-
νεδρίου —έστω και... Ξενοκινή-
του— μήπως —έτσι για τα μάτια—
θα έπρεπε να έχομεν κάποιαν άπο-
ψιν στελέχους-ων του εν λόγω κόμ-
ματος. (Να μην μας πάρουν και για
τελειώς αντικειμενικούς)...
γ. Όταν αναγγέλομεν περαιτέρω
ανάλυσιν γεγονότος τινός (π.χ. Δη-
μοτικά εκλογαί τχ. 217 σελ.11) μή-
πως θα 'πρεπε και να την πραγμα-
τοποιούμεν έστω και εάν δεν δυνά-
μεθα να αποδείξωμεν καταποντι-
σμόν του ΚΚΕ ΕΞ. Εδώ ο Καλούδης
(κυρίως του ΠΑΣΟΚ...) ετόλμησεν,
υμείς όχι;...

Τέλος πάντων αναμένομεν...
Ταύτα και μένω
Με συναδελφικήν αγάπην
Αστούλης Κολοτουμπίδης
(αβάπτιστος επίσης).

● Παλιότερο γράμμα που ακο-
λουθεί, αλλά το ύφος-ύφος:

Προς το τμήμα δημοσιών σχέσε-
ων του συγκροτήματος «Μουσικά
Ταξιαρχαί» μέσω του εγκρίτου πε-
ριοδικού ANTI.
«Κύριοι»,
Αφού καθυβρίσατε κατ' επανάλη-
ψιν «τα θεία», αφού αποφύγατε την
λαβίδα της Δικαιοσύνης, αφού κα-
τορθώσατε να επιτύχετε δημοσιο-
ποίηση ανάλογων σοβαρών δη-
μιουργών, αφού λαθραίως πωλού-
νται τα υποπροϊόντα σας υπό μορ-
φήν κασσετών, αφού γίνετε «θέμα»
σε μουσικά περιοδικά, αφού πετύ-
χατε και τη νομιμοποίησή σας με ε-
κείνο τον ακαλαίσθητο και φρικτό
δίσκο, δεν μένει παρά να σας παρα-
χωρηθεί και τηλεοπτικός χρόνος
διά την ψυχικήν μας αγωγήν...

Λανθάνετε κύριοι! οι φύλακες α-
γρυπνούν.

Αν ο αγών ευσεβών ανθρώπων
δεν επέφεραν την εξοστράκισήν
σας αν κερδίσατε τον πρώτον γύ-
ρον από τας χριστεπωνύμους ορ-
γανώσεις, αι οποίαι δικαίως εξη-
γέρθησαν εναντίον τόσοσ της ΡΟΚ
μουσικής —μουσική αχρείων, ναρ-
κομανών και αντιδραστικών— αλ-
λά και των προκλητικών στίχων

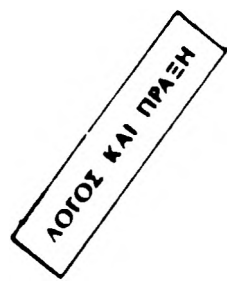
σας ανατροπών κάθε εννοίας ηθι-
κής...

Αν λοιπόν, λέγω κερδίσατε τον
πρώτο γύρο, δεν θα συμβεί το ίδιο
και τώρα. Η θεία Δίκη μέσω της
μίας και μόνης οργανώσεως, ορθο-
δόξου μαχητικής και συνεπώς πα-
ραλαβούσης την σκυτάλην από τας
αδελφάς χριστιανικάς οργανώσεις,
αποκαλύπτει τις διασυνδέσεις σας.
Ομιλώ διά την ΚΝΕ και το εμπери-
στατωμένο φυλλάδιο, το οποίον ε-
κυκλοφόρησε εις την συνοικίαν
μου, εν τω πλαισίω των προφεστι-
βαλικών της εκδηλώσεων. Αντιγρά-
φω διά το πιστόν του πράγματος:
«τα μονοπώλια της τέχνης (δισκο-
γραφικές, κινηματογραφικές εται-
ρίες) κατευθύνουν και ελέγχουν το
μεγαλύτερο κομμάτι της καλλιτε-

χνικής παραγωγής με σκοπό την
αύξηση των κερδών τους και τη
διατήρηση της εξουσίας των μονο-
πωλίων.

Για παράδειγμα το συγκρότημα
"Μουσικές ταξιαρχίες" με το γνω-
στό στυλ ΡΟΚ και αντιδραστικό πε-
ριεχόμενο, είναι κατασκευάσμα της
αμερικάνικης ΚΟΛΟΥΜΠΙΑ, θυγα-
τρικής της πολεμικής βιομηχανίας
THORN».

Λοιπόν; Τι δύνασθε να είπετε κύ-
ριοι; Τι θα αντιπαραθέσετε εις τα
συντριπτικά στοιχεία της επωνύ-
μου οργανώσεως; Ο ελληνικός λα-
ός πληροφορούμενος το γεγονός,
είμαι σίγουρος, ότι θα αντιδράσει
καταλλήλως. Προσωπικώς προτεί-
νω εις τον πάνσεπτον Μητροπολι-
την του Βορρά —ο οποίος (ειρήσθω



ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Κυκλοφορεί το τέταρτο τεύχος

Απ' τα περιεχόμενα

- Αλλαγή και εισοδηματική πολιτική
- Η κρατική τρομοκρατία στην αλλαγή
- Συνεντεύξεις για την κρατική δια. Απαν-
τούν οι: Γιώργος Βοτσης - Μανώλης Γλε-
ζος - Γιώργος Καραμπελίας - Νίκος Κων-
σταντόπουλος - Γιάννης Μανωλεδάκης -
Ευαγγελος Μαχαιρας.
- Κείμενα για το ΠΑΣΟΚ και το συνέδριο

Στα κεντρικά βιβλιοπωλεία και στα επαρχιακά πρακτορεία Αθηναϊκού Τυπου
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: 8219 175 - 8810 961

ΑΝΤΙΔΕΣΕΙΣ

Κυκλοφόρησε το τεύχος 13

Σχόλια

Κύρα-Αδάμ: Παλινδρομικές μετακινήσεις ● Δημήτρης Κων-
σταντινίδης: Συνειρμικές διαταραχές ● Αντρέας Παππάς:
Διευκρινιστικές αντιπαραθέσεις ● Κώστας Ραβάνης: Υποτι-
μητικές υποτιμήσεις ● Κώστας Ριζίτης: Υπερτιμητικές δια-
κυμάνσεις ● Αστέρης Στάγκος: Παγιδευτικές κινητοποιή-
σεις ● Αλέξης Φωτεινός: Διασπαστικές απειλές.

Άρθρα

Γιάγκος Ανδρεάδης: Με το κλειδί της εφηβείας ● Κλώντ
Ζυλιέν: Τα χρέη του τρίτου κόσμου ● Δημήτρης Ιωάννου:
Στρατός, εκδημοκρατισμός και κίνημα στρατιωτών ● Βαγ-
γέλης Μάντζαρης: Περιήγηση στον Αγγλόφωνο Μαρξισμό
● Σοφία Μάππα: Μετανάστευση και εκπαίδευση στην Ευ-
ρώπη

Επιθέσεις-Αντεπιθέσεις

Δημήτρης Ιωάννου: Το τοπίο της ερημιάς ● Θανάσης Καλό-
μαλος Και πάλι για την επιστήμη ● Γιάννης Αντωνιάδης: Ο
Δημ. Κωνσταντινίδης και η Αριστερά.

εν παρόδω) μόνος φέρει το κύριον βάρος της καταπολεμήσεως του επαράτου πολιτικού γάμου— να εμφανισθεί εις το Φεστιβάλ της ΚΝΕ και μαζί με τα παιδιά της ΚΝΕ και όλους τους στυλοβάτες της λαϊκής μουσικής μας (οι οποίοι ΠΟΤΕ δεν διανοήθησαν να συνεργασθούν με την ΚΟΛΟΥΜΠΙΑ μήπως γνωρίζετε κανένα;) να σας καταγγείλουν εις τα πλήθη. Επίσης προτείνω αφορισμόν τόσον διά σας, όσον και διά τας υπόπτους φυλλάδας αι οποίαι σας προβάλλουν (κυρίως την ΑΥΓΗ). Και ναι μεν είναι ίδιον της ΚΝΕ να μην αφορίζει αλλά «οι καιροί ου μενετοί».

Εμπλέως μίσους
Γιάννης Τριάντης



ΛΕΥΚΑΔΑ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

● Σεβαστά τα αισθήματα του αλληλογράφου μας για την ιδιαίτερη πατρίδα του Λευκάδα αλλά ξαφνικά μπορεί να μετατρέψει όλους τους άλλους αναγνώστες μας σε τοπικιστές επίσης. Και μια παρατήρηση: ο Άγγελος Σικελιανός δεν ήταν νομπελίστας - τον είχαν αδικήσει αλλά όχι γιατί ήταν Λευκαδίτης. Γράφει λοιπόν ο Σπύρος Κ. Κοψιδάς:

Ερώτημα αναπάντητο που έχει μεταβληθεί πια σε αίνιγμα:
ΑΝΗΚΕΙ Η ΛΕΥΚΑΔΑ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ;

Πρέπει να τρίζουν τα κόκαλα του πρωτεργάτη της Ένωσης της επτανήσου με την Ελλάδα, βάρδου, Αριστοτέλη Βαλαωρίτη.

Όπως επίσης του συμπατριώτη του φιλικού Σπύρου Ζαμπέλη. Του γέρου του Μωριά και του Ιωάννη Καποδίστρια που πρωτοπολέμησαν στη ΛΕΥΚΑΔΑ μαζί το 1821.

Καθώς επίσης και τόσων φιλικών που ορκίστηκαν, στον ξεγραμμένο από τους σημερινούς ηγέτες αυτόν τόπο.

Γίνεται πανελλήνιος γιορτασμός των 100 χρόνων της ένωσης, καθ' όλο το χρόνο, και ειδικά τη 21-5-81.

Καμιά κυβερνητική κάλυψη ύστερα από 117 χρόνια ένωσης.

Γίνεται πρόσφατα ο γιορτασμός της Ένωσης 21-5-82. Παντού πήγε κυβερνητική αντιπροσωπεία ο ίδιος ο πρωθυπουργός στην Κέρκυρα και Κεφαλλονιά.

Στη Λευκάδα στη γενέτειρα της ένωσης: ερημιά.

Γίνονται οι διάφορες ανακοινώσεις ενημερώσεις από τα μέσα ενημέρωσης, που αφορούν τα επτάνησα.

Το νησί που θάβεται η ΛΕΥΚΑΔΑ.

Παραβλέπεται ακόμη ότι είναι πατρίδα του δημιουργού της Δελφικής ιδέας ποιητή Νομπελίστα Άγγελου Σικελιανού τόσων ακαδημαϊκών, λογίων και ανθρώπων της τέχνης.

Θάβεται η πατρίδα της Ιόνιας πολιτείας.

Αλλάζει πατρίδα, γίνεται Κεφαλλονίτης, ο πρώην υπουργός οικονομικών Λευκαδίτης Α. Λάζαρης.

Αποσιωπείται η πατρίδα του ενεργεια κυβερνητικού υπουργού Απόστολου Κακλαμάνη, πρώην εργασίας, τώρα Παιδείας.

Το αυτό και για τον αποχωρησάντα από την κυβέρνηση κ. Παναγιώλη.

Μήπως πρέπει ν' αναδείξει ολόκληρη κυβέρνηση η Λευκάδα για ν' ακουστεί, για να προσεχθεί; Δεν φτάνουν 5 (πέντε) βουλευτές υπουργοί;

Πώς λοιπόν να μιλήσει κανείς για τη Λευκάδα;

Τα μέσα ενημέρωσης την παραβλέπουν.

Κοντεύουμε να, *βουλιάζουμε*, πρόσφατος σεισμός Ιανουαρίου, καμιά αναφορά καμιά ενημέρωση.

Αναφέρεται και το παραμικρό χωριό της Ηπειρωτικής Ελλάδας, και η Λευκάδα που συνταράχτηκε από 6,3 ρίχτερ και ήταν στο επίκεντρο *θάφτηκε*.

Γίνεται έκδοση από τα ελληνικά μονοπώλια «σπίρτων» με εικόνες από τα ελληνικά νησιά. *Η ΛΕΥΚΑΔΑ* πουθενά. Κατά τα άλλα είναι πανέμορφη —αξιαγάπητη— τουριστική.

Και το αποκορύφωμα. *Το φεστιβάλ*. Καμιά προβολή, καμιά αναφορά στο αρχαιότερο διεθνές φεστιβάλ της Ελλάδας.

Αντίθετα της Ιθάκης με 3 χρόνια ζωής έχει απ' ευθείας κάλυψη από την Ε.Ρ.Τ.

Αυτά και άλλα πολλά λυπηρά συμβαίνουν.

Εύλογα δημιουργείται το ερώτημα. Ποιά η αιτία;

Μήπως επειδή η ΛΕΥΚΑΔΑ στο διάστημα 55-65 έβγαλε (2) φορές αριστερό βουλευτή;

Οι υπεύθυνοι φορείς —τοπικοί και μη— είναι υποχρεωμένοι να μας δώσουν θετική —διευκρινιστική— απάντηση.

Και τούτο:

Για να λάμψει η Λευκάδα όπως δικαιούται στον Ελληνικό χώρο.

Να φωτίσει τα ουράνια, όπως έχει αποδείξει ότι μπορεί να κάνει.

Να χαράξει μια νέα πορεία ανάπτυξης και δημιουργικότητας βγαίνοντας από την κρατική αφάνεια.

Σπύρος Κ. Κοψιδάς
ΛΕΥΚΑΔΑ



ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601

● Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι

● Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ

● Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ

● Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο φράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ.
" αεροπ. δολ.
ετήσια: απλή δολ.
" αεροπ. δολ.
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ.
" αεροπ. δολ.
ετήσια: απλή δολ.
" αεροπ. δολ.
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ.
" αεροπ. δολ.
ετήσια: απλή δολ.
" αεροπ. δολ.

Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 6

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ.
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 72.32.819
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

νηπιαγωγείο

το αστέρακι



- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστέρακι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τοιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίδραση από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμίου
Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Φ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Οι Κνίτες

τέκνα της ανάγκης
ή ώριμα τέκνα της οργής;



ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
«ΝΕΦΕΛΗ» - Μαυρομιχάλη 9
τηλ. 36.04.793

ΚΙΡΕΤΣΙΛΕΡ

εκτίμηση στην παράδοση



Χρειάστηκε νά κυλήσει χρόνος πολύς, για νά αναδειχθεί ἡ ἀξία αὐτοῦ τοῦ ἔργου, πού βγήκε ἀπὸ τὴ φαντασία καὶ τὰ χέρια τοῦ λαϊκοῦ τεχνίτη. Ὅσοι αὐτοὶ πού γνώριζαν τὴν ἀλήθεια του, τό φύλαξαν εὐλαδικά, ἐκτιμώντας τὴ σπανιότητα τῆς δεξιοτεχνίας καὶ τῆς πηγαίας εὐαισθησίας.

Τό ἴδιο καὶ οἱ καπνοκαλλιεργητές τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης φύλαξαν τὴν παράδοση τῆς εὐγενέστερης ποικιλίας καπνοῦ, τοῦ περίφημου μπασμά, τοῦ λεπτοῦ χρυσοκίτρινου, μεταξένιου στήν ἀφή καπνοῦ, πού τόν ἔχει ἐπεξεργαστεῖ ἡ ἴδια ἡ φύση καὶ τόν ἔχει πλουτίσει μέ ξεχωριστὴ γεύση καὶ ἄρωμα.

Συνέχεια αὐτῆς τῆς παράδοσης εἶναι τό «Κιρέτσειλερ», τό μοναδικό αὐτό τσιγάρο τῆς ΣΕΚΑΠ πού προσφέρεται μόνο γι' αὐτοὺς πού γνωρίζουν τὴν ἀλήθεια τοῦ καπνοῦ. Μέ τό «Κιρέτσειλερ» τῆς ΣΕΚΑΠ, τῆς

πιό σύγχρονης καπνοβιομηχανίας τῆς Εὐρώπης, οἱ συνεταιρισμένοι καπνοπαραγωγοὶ ἀδελφώνουν τὴν τεχνολογία μέ τὴν παράδοση τοῦ καλοῦ καπνοῦ.

ἀσκα μέ ἔκτυπο διάκοσμο. Μουσεῖο Μπενάκη.

Κιρέτσειλερ

συνεχίζει τὴν παράδοση



ΤΟ ΕΥΛΙΝΟ ΠΑΛΤΟ

*Katerina
Tizon*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ